

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Володимир Підвойний

Туреччина
лінгвокраїнознавчий
СЛОВНИК-ДОВІДНИК

УДК 797:545, 9393

П16

Рецензенти:

канд. філол. наук, доц. С. Сластьон

(Київський національний університет імені Тараса Шевченка);

канд. філол. наук, доц. В. Пілик

(Київський національний лінгвістичний університет)

Рекомендовано до друку

*вченою радою Навчально-наукового інституту філології
(протокол № 9 від 26 квітня 2023 року)*

Ухвалено Науково-методичною радою

*Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 06-25 від 24 квітня 2025 року)*

Підвойний Володимир

П16 Туреччина: лінгвокраїнознавчий словник-довідник /
Володимир Підвойний. Київ : ВПЦ "Київський університет",
2025. 222 с.

ISBN 978-966-933-353-7

Словник містить понад 4000 номінацій, які відображають реалії сучасного життя Турецької Республіки: духовної і матеріальної культури, економіки, політичної системи, побуту, національного спорту, експлікують своєрідність рослинного і тваринного світу.

Рекомендовано для студентів-тюркологів, аспірантів, викладачів, перекладачів, журналістів, школярів, усіх тих, хто вивчає турецьку мову і цікавиться культурою Турецької Республіки.

УДК 797:545, 9393

ISBN 978-966-933-353-7

© Підвойний Володимир, 2025

**© Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
ВПЦ "Київський університет", 2025**

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

ДЕСКРИПТОРИ

абр. – абрєвіатурний
адм. – адміністративний
адм.о. – адміністративна одиниця
адм.-тер. – адміністративно-територіальний
анат. – анатомічний
антр. – антропомічний
арго – арготизм
арх. – архітектурний
астр. – астронім, астрономічний
бот. – ботанічний
військ. – військовий
гастр. – гастрономічний
гем. – гемеронім
геогр. – географічний
георт. – геортонім
госп. – господарський
дерв. – дєрвішський
єрг. – єргонім
етикет. – етикетний
етн. – етномічний
етногр. – етнографічний
жарт. – жартівливий
зоон. – зоонічний
ідеол. – ідеологічний
ірон. – іронічний
іст. – історичний, історизм
культ. – культурний
л.л. – лінгвістичний ландшафт
лінгв. – лінгвонім
літ. – літературний
мист. – мистецький
міф. – міфологічний
м.ф. – молитовна формула
мор. – морський
муз. – музичний

музей. – музейний
мус. – мусульманський
навч. – навчальний
н.п. – населений пункт
нумізм. – нумізматичний
о.в. – одиниця виміру
ономат. – ономатопеїстичний
пед. – педагогічний
п.і. – прецедентне ім'я
п.с. – прецедентна ситуація
п.т. – прецедентний текст
побут. – побутовий
політ. – політичний
правн. – правничий
пром. – промисловий
проф. – професія
прост. – просторіччя
рел. – релігійний
ремісн. – ремісничий
риб. – рибальський
розм. – розмовний
симв. – символічний
соц. – соціальний
спорт. – спортивний
т.м. – торгова марка
т.сп. – термін спорідненості
тас. – тасаввуф
театр. – театральний
титул. – титулатурний
трад. – традиційний
трансп. – транспортний
турист. – туристичний
ф.з. – форма звертання
фест. – фестивальний
фольк. – фольклорний

СКОРОЧЕННЯ ТА АБРЕВІАТУРИ

ант.м. – античне місто
викор. – використання, *дієсл.*
використовується
візант. – візантійський
внутр. – внутрішній
зовн. – зовнішній
інформ. – інформаційний
клас. – класичний

крит. – критичний
культ.-просв. – культурно-просвітницький
матер. – матеріальний
мат-л – матеріал
нар. – народний
наук. – науковий
нац. – національний

НВВ – Національно-визвольна війна

орг. – дієсл. організовується

орг-я – організація

офіц. – офіційний

пв. – північ, північний

пд. – південь, південний

перен. – переносне значення

попул. – популярний

пошир. – поширений

регіон. – регіональний

с.г. – сільське господарство

СОНКСЮ – Список об'єктів

нематеріальної культурної спадщини

ЮНЕСКО

спец. – спеціальний

стамбул. – стамбульський

сусп.-політ. – суспільно-політичний

сх. – схід, східний

тер-я – територія

терит. – територіальний

торг. – торговий

трад. – традиційний

тюрк. – тюркський

функц. – функціонує

ц. – центр

центр. – центральний

II СВ – Друга Світова війна

ЛІНГВОНІМИ

а. – арабський

ас. – асирійський

болг. – болгарський

вірм. – вірменський

гр. – грецький

груз. – грузинський

давн.-укр. – давньоукраїнський

давн.-тюрк. – давньо-тюркський

лат. – латинський

осм. – османський

п. – перський

пол. – польський

рос. – російський

рум. – румунський

тур. – турецький

туркм. – туркменський

тюрк. – тюркський

фр. – французький

СКОРОЧЕННЯ ТОПОНІМІВ

Е.м. – Егейське море

М.м. – Мармурове море

С.м. – Середземне море

Ч.м. – Чорне море

ЦА – Центральна Азія

О.І. – Османська імперія

Р.І. – Римська імперія

С.І. – Сельджуцька імперія

Т.Р. – Турецька Республіка

УМОВНІ СИМВОЛИ та ПОЗНАЧЕННЯ

→ – див.

← – походження

► – порівняйте, уточніть

[...] – деталізація даних

≈ – приблизно дорівнює

|| ФО – використання ЛКЗ-терміна
у фразеології

{ ... } – приклади використання

ТУРЕЦЬКА АБЕТКА

Aa	Bb	Cc	Çç	Dd	Ee
Ff	Gg	Ğğ	Hh	Iı	İi
Jj	Kk	Ll	Mm	Nn	Oo
Öö	Pp	Rr	Ss	Şş	Tt
Uu	Üü	Vv	Yy	Zz	

ВСТУП

Потреба специфічного методологічного підходу до вивчення національно-маркованої лексики сьогодні є безумовною. Слова і словосполучення, які детермінують специфічно турецькі реалії, вимагають додаткового пояснення (лінгвокраїнознавчого коментування) з метою мінімізації комунікативних бар'єрів.

Лінгвокраїнознавче лексикографування сьогодні вже має доволі міцні традиції і методичний інструментарій, увазі студентів представлені інформаційно-фонові континууми України (О. Самусенко), Великобританії та інших англомовних країн (А.Р.У. Рум, В. Ощепкова, О.Б. Гапонів), Франції (Л. Веденіна), США (Г. Томахін), Німеччини (Т. Александрова, Д. Мальцева), Китаю (А. Кузнецов), Японії (Г. Кім) тощо.

Специфіка Туреччини у її географічному, історичному, культурному, релігійному та етнічному вимірі логічно змодельовала своєрідність фонового контенту, який потребує лінгвокраїнознавчого опису та лексикографічного опрацювання.

Робочий пакет пропонованого словника складається з понад 4000 ЛКЗ-номінацій (культурно-маркованих одиниць). Робочим терміном на позначення лінгвокраїнознавчих реалій пропонуємо ЛКЗ-термін [3, с. 9].

Джерелами селекції ЛКЗ-номінацій слугували: базові лексикографічні проєкти Туреччини, картографічні матеріали, туристичні довідники, наукові тексти, результати польових досліджень укладачів.

Мета словника профілюється на експлікацію:

- ✓ номінацій, що входять до таких лексико-семантичних груп (ЛСГ): "КУЛЬТУРА", "ЕТНОГРАФІЯ", "ПОБУТ", "РЕЛІГІЯ", "МИСТЕЦТВО", "НАЦІОНАЛЬНА ТРАДИЦІЯ ХАРЧУВАННЯ", "НАЦІОНАЛЬНІ ВИДИ СПОРТУ", "ВІЙСЬКО", "ГЕОГРАФІЯ", "НАЦІОНАЛЬНА ПЕДАГОГІКА", "ТРАНСПОРТ", "ФЕСТИВАЛЬНА КУЛЬТУРА", "НУМІЗМАТИКА", "ТУРИЗМ";

- ✓ елементів національного ансамблю назв: гастронімів, фітонімів, ергонімів, гемеронімів, етнонімів, специфічних для турецької культури назв професій;

- ✓ прецедентних феноменів: осіб, текстів, подій, ситуацій та сценаріїв;

- ✓ актуальних для представників турецької лінгвоспільноти об'єктів матеріальної (музейних комплексів, архітектурних пам'яток) та духовної (сакральні місця) культури.

Окремою ланкою у континуумі словника представлені номінації, які репрезентують дервішський дискурс та елементи сучасного лінгвістичного ландшафту країни.

Розроблена укладачами система дескрипторів автоматично профілює кореляцію конкретного ЛКЗ-терміна з відповідною ЛСГ.

Дизайн словникової статті визначається основними завданнями проекту. Реєстрове слово розташоване у словнику згідно з турецькою абеткою в стилі **Georgia** і подається малими літерами. ЛКЗ-терміни (окреме слово, номінативні словосполучення), що ілюструють специфіку лінгвістичного ландшафту Турецької Республіки [GELİŞ / ARRIVAL], назви прецедентних текстів та періодичних видань подаються великими літерами ["AKBABA", "BU ÜLKE", "ŞU ÇILGIN TÜRKLER"].

У деяких випадках пропонується буквальний переклад словосполучення чи композит у квадратних дужках, напр.:

acem halayı [букв. "іранський халай"] ..., **gecekondur** [букв. "побудований за одну ніч"] ..., **yıldız poyraz** [букв. "зоряний поїзд"].

У випадку відсутності українського аналога турецького терміна з метою самостійного порівняння та подальшого пошуку студентами приблизного за значенням і функцією відповідника подаються номінації, які позначають специфічні українські реалії. Такі пропозиції виділяються у словниковій статті у стилі *Monotype Corsiva*.

köy ekmeği ► укр. *паланиця* ..., **tatar arabası** ► укр. *гарба* ..., **altınbaş** *бот.* ► укр. *дуліва*.

Культурологічне значення словника профілюється на формування у студентів фонових знань, розуміння варіативності значення слова і ЛКЗ-терміна у межах національного тексту.

До деяких словникових статей інсталювані ілюстрації, що сприяють візуальному засвоєнню країнознавчих реалій, лінгвістичних фактів та культурознавчих явищ. Переважна більшість світлин інсталювані з особистого фотоархіву укладача, частина була запозичена з популярних інтернет-платформ (див. Електронні довідково-інформаційні джерела).

Словник призначений для студентів, які вивчають турецьку мову, для підготовки до семінарських занять із дисциплін лінгвокультурологічного та лексикологічного формату, для уникнення комунікативних девіацій у процесі перекладу та читання аутентичних текстів.

Звичайно, зібраний контент нашої роботи не вичерпує тотально масив ЛКЗ-номінацій, які визначають культурологічну специфіку Турецької Республіки та ментальні особливості носіїв сучасної турецької мови. Перспективою подальшої роботи є системна деталізація опрацьованого матеріалу і продовження пошуку лексем, які експлікують фонову інформацію про Туреччину у різних аспектах і дискурсах.

Пропозиції та зауваження користувачів нашого проекту будуть ураховані у перевиданнях та доповненнях до цього словника.

Володимир ПІДВОЙНИЙ

AA абр. → **Anadolu Ajansı**

AAM абр. → **Atatürk Araştırma Merkezi**

aba ← а. عبا *побут.*, *дерв.* – аба, габа, повсть, повстина, повстка, вид товстої, грубої тканини з битої шерсті верблюда або кози; викор. для виготовлення предметів побуту (сумки, покривала), щоденного одягу (просторі накидки без коміру), плахиття дервішів та військ. уніформи; мистецтво пошиття одягу з аби має давні традиції на теренах Анатолії ► **abacılık**⁵ || **ФО** → *aba altından değnek göstermek, aba gibi, abayı sermek, abayı yakmak, bir abam var atarım, nerde olsa yatarım*

aba dokumacılığı *ремісн.* → **abacılık**

aba güreşi *спорт.* – вид нац. боротьби, під час якої учасники одягають абу і підперезуються спеціальним паском ► **aba, bele kuşak**

abacı *проф.* – абаджи, той, хто виготовляє / продає габу або вироби з неї ► **aba, abacılık** || **ФО** → *Абаси ķebeci, sen peci?*

abacılık⁵ *ремісн.* – абаджилік, мистецтво / професія виготовлення одягу з габи ► **aba**

âbâdî *побут.* – абаді, вид щільного паперу з напівматовим відтінком, що викор. для виготовлення прикрас, сувенірної продукції, талісманів

abanî *побут.* – абані, різновид тканини з шовку, зазвичай білого кольору з різнокольоровими (частіше з жовтуватими) візерунками ► укр. *брачнина*

abanî hırka – хирка з абані, ¹*побут.* шовкова (утеплена) куртка; ²*рел.* довгополий просторий верхній одяг (халат) дервіша ► **hırka, abanî**

abanî sarık *побут.* – шовкова чалма ► **sarık, abanî**

abdal¹ ← а. عبد – абдал, ¹*іст.* мандрівний дервіш, пілігрим; ²*рел.* назва рангу у деяких дерв. орденах; ³*етн.* назва тюрк. народності, яка мешкає на тер-ї Анатолії та пн. Афганістану ► укр. *приходень, пришельникъ, галайда, тулаць*

abdest ← п. آبست [âb "вода" + dest "рука"] *рел.* – абдест, ритуальне омовіння рук, рота, носа, обличчя, кінцівок ніг та голови, яке здійснюють мусульмани перед молитвою ► **aptes, büyük abdest, küçük abdest** || **ФО** → *Abdest müminin silâhudır*

abıhayat ← п. آب + а. حیات *поет.* – абихаят, ¹*симв.* жива вода; міфологема у тур. казках, літературі тасаввуфу; ²*перен.* еліксир життя, джерело життя

abi ← ağabeу *вигук, розм., скор., т.сп.* – абі "брате!", "старший брат", звернення до знайомих, старших за віком чоловіків; викор. разом із власним іменем {Murat abi!} і без нього ► укр. *бадіка*

abir *гастр.* – абір, різновид пахошів із суміші мускусу з додаванням ароматичних речовин рослинного походження

abla – абла, ¹*т.сп.* старша сестра; ²*ф.з.* ввічливе (дружнє) звертання до старшої за віком жінки; часто викор. з власною назвою {Nilüfer abla!}; ³*арго* власниця будинку розпусти

abladya *мор.* – рибальська сітка довжиною в сто п'ятдесят і шириною від чотирьох до десяти кулачів для вилову луфаря ► **kulaç**

abur cubur *лінгв.* – безглуздий набір слів, нісенітниця

acem ← а. عجم — аджем, ¹муз. нота "фа"; ²театр. один із типових (родом із іранського Азербайджану) героїв театру Караг'юз та Орта оюну || **ФО** → *Acem kılcı gıbi*

acem halayı [букв. "іранський халай"] *етногр.* — нар. танок із елементами гри; пошир. серед мешканців пд. регіонів Анатолії

acem pilâvı *гастр.* — перський плов, різновид пряного плову з додаванням шафрану та імбиру

acemaşiran ← а. عجم عشيران *муз.* — різновид старовинного макама клас. тур. музики

acembuselik-ği ← а. عجم+پ. وسه "поцілунок" + lik *муз.* — різновид старовинного макама клас. тур. музики ► **acemkürdi**

acı badem kurabiyesi *гастр.* — різновид курабіє на основі мигдалевої дрібно потертої маси з додаванням манної крупи, цукру або меду ► **irmik, kurabiye**

acı elma *бот.* → **ebucehil karpuzu**

acı hıyar *бот.* → **ebucehil karpuzu**

acı karpuz *бот.* → **ebucehil karpuzu**

acıkavak-ğı *бот.* — різновид тополі, найпоширенішого дерева на тер-ї Анатолії, (*Populus tremula*) ► **dağ kavağı, titre kavağ**

acı kavun *бот.* → **eşek hıyarı**

acı mantar yahnisi *гастр.* — печеня з рижиків, регіон. трад. страва, пошир. на теренах ілю Гіресун

ACİL SERVİS — ¹л.л. напис "ШВИДКА ДОПОМОГА"; ²мед. невідкладна допомога, спеціальний сервіс у лікувальних закладах країни

açık düşme *спорт.* — вільне падіння, стратегія перемоги в олімпійській боротьбі ► **yağlı güreş**

açılış konuşma *етногр.* — урочиста промова, алокуція

ada *гастр.* — ада, густий пекмез на основі відвару з груш ► **pekmez**

ADALET gazetesi *гем.* — "Справедливість", щоденна газета бізнесових кіл; видається в м. Анкарі з 1962 р.

ADALET BAKANLIĞI *л.л.* — "МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ", напис на державних установах країни, підпорядкованих Міністерству юстиції

adalet kapısı *правн.* — загальна назва юридичних установ країни

Adalet Sarayı *правн.* — Палац правосуддя, приміщення судових орг-й у містах країни

Adalet ve kalkınma partisi *політ., ерг.* — "Партія справедливості та розвитку" (ПСР), правляча політична група країни з помірковано консервативними ідеями, яка орієнтується на ідеологію консервативної демократії; функц. з 2001 р.; лідер політ. групи — Реджеп Таїп Ердоган ► **AK PARTİ**

adalı *побут.* — остров'янин, загальна назва мешканців островів Е.м. та М.м.

Adam Mickiewicz Müzesi *музей.* — "Музей Адама Міцкевича", іст. музей. комплекс, присвячений життєвому і творчому шляху відомого польського поета; функц. в Стамбулі з 1955 р.

Adana bezi *побут.* — різновид підкладкової матерії

Adana kebabı *гастр.* — кебап по-аданськи, різновид кебаба на основі однорідної маси з подрібненої (однорічної) баранини, спец. жирового відвару, солі,

часнику та суміші перців; сформовані з фаршу ковбаски нанизують (оптимальна товщина – 0,5 см, ширина – 3 см, довжина – 90–120 см) на металеві стрижні; готують на відкритому вогні; до столу подають разом зі смаженими на грилі помідорами та салатом із цибулі; має незначні регіон. відхилення від трад. рецептури; нац. страва країни ► **kebab, kuyruk yağı, biber salçası**

Adana Bölge Müzesi *музей.* – Аданський краєзнавчий музей, музей. центр регіону

Adana Arkeoloji Müzesi *музей.* – Аданський археологічний музей, відома колекція артефактів цивілізацій сх. регіонів країни

Adana Etnografya Müzesi *музей.* – Аданський етнографічний музей, регіональна етнографічна колекція

Adana Atatürk ve Kültür Müzesi *музей.* – Аданський музей культури імені Ататюрка, профільний музей. комплекс

Adapazarı Atatürk Evi Müzesi *музей.* – "Музей Ататюрка м. Адапазари", профільний музей. Комплекс регіону

adayavrusu *лобут.* – чотири- або шестивесловий рибацький човен; викор. для дрібних перевезень в акваторії Босфору ► укр. *бугра*

ADD *абр.* → **Atatürkçü Düşünce Derneği**

adha ← а. اضحی *рел.* – жертви, жертвність, морально-етична категорія догматики ісламу ► **idi adha, Kurban Bayram**

adım *о.в.* – крок, міра довжини, ≈ 75 см, ¼ айак ► **ayak**

Adıyaman Müzesi *музей.* – Краєзнавчий музей м. Адиаман, всесвітньо відома тематична колекція, що ілюструє культ. досягнення регіону

adisababa *етногр.* – адисабеба, вид картярської гри, назва мотивована м. Аддис-Абеба

ADOB *абр.* → **Ankara Devlet Opera ve Balesi**

adres rehberi *побут.* – адресна книга

afgan *зоон.* – афган, різновид довгошерстого чатового собаки ► **kangal**

afgan dansı *етногр.* – афганський танок; різновид фольк. перформанса; пошир. на тер-ї сх. Анатолії

aforoz ← гр. φόρος *рел.* – у середовищі анатолійських християнських громад – відлучення від церкви за порушення рел. правил общини

Afşar bozlağı *муз.* – афшарський мотив, різновид тюркю, пошир. на теренах ц. та пд. Анатолії ► **bozlak, türkü, Urum türküsü**

Afyon Arkeoloji Müzesi *музей.* – Археологічний музей м. Афьон, регіон. арх. колекція

Afyon Etnografya Müzesi *музей.* – Етнографічний музей м. Афьон, регіон. етногр. колекція

Afyon kaymağı *гастр.* – афьонський каймак, густі топлени вершки з медом; страва поширена на тер-ї ілю Афьон

Afyon mermeri *ремисн.* – афьонський мармур, метаморфічна гірська порода, має різні колористичні відтінки та легко обробляється; мат-л для виготовлення різної будівельної та сувенірної продукції

ağa – ага, ¹господар, хазяїн, газда, заможний селянин, сільський староста; ²м.сн. старший брат; ³прост. батько; ⁴вокатив звернення до шанованої та поважної

людини [чоловіка] [*Ḳerim ağa, Osman ağa*]; ⁵-*mut*ул. посада керівників середньої ланки часів О.І. ► *köy ağası, çarşı ağası, harem ağası, iç ağaları, kapı ağası, yeniçeri ağası*

ağa kapısı *іст.* – агакаписи, резиденція очільника яничар ► **yeniçeri ağababa** *т.сп.* – дід, дідусь

ağabey → **abi**

ağbeylik *етногр.* – статус старшого брата, що передбачає відповідний стиль поведінки і моральне право піклуватися і відповідати за молодших братів і сестер

Ağaç Bayramı *георт., фест.* – "Свято дерева", різновид щорічного регіон. перформансу, садіння дерева чи дерев з нагоди певної прецедентної події, фестивалю; орг. у м. Деврекяні 13 квітня, триває один день ► **yerel günler**

ağaç dalları *побут.* – дерев'яне гілля, мат-л для виготовлення трад. сувенірних сегментів ► **oyuncak, çam kabuğu**

ağbani *побут.* → **abânî**

ağda *гастр.* – агда, густий сироп, суміш лимону з цукром, доведена шляхом кип'ятіння до в'язкого стану, різновид пекмезу ► **ada, pekmez**

ağdalık[†] *бот.* – різновид винограду, з якого виготовляють пекмез ► **pekmez, ağda**

ağırlama *муз.* – грайлива мелодія, що виконується на весіллі під час прибуття нареченого з нареченою || **ФО** → *ağırlamak*

ağırsak[†] *побут.* – коло для намотування вовни, елемент веретена; виготовляється з каміння та деревини; для трад. культури характерним є оздоблення поверхні візерунками

ağit[†] *етногр.* – агит, ¹-вірш, напис або мелодія, що виражає тугу, смуток та біль за померлим; ²різновид голосіння, плачу або процес проголошення віршів у зв'язку з чиєюсь смертю ► **ağıtçı, ağıtçılık, mersiye, sagu**

ağıtçı *проф.* – агитчи, плачка-жалібниця, людина, яка голосить, читає вірші або плаче у зв'язку зі смертю людини ► **ağit, ağıtçılık**

ağız tüfeği *побут.* – губне стріляло, різновид дитячих забавок, жолоб у формі тонкої дудочки, через який діти стріляють горохом чи крупинами

ağız tütünü *побут.* – різновид жувального тютюну

Ağız ve Diş Sağlığı Haftası *георт.* – "Тиждень стоматології", система держ. заходів, спрямованих на профілактику стоматологічних захворювань; проводиться щорічно у другій половині листопада

ağızlık[†] *побут.* – мундштук для куріння; зазвичай виготовляють із черепашнику [Ескішехір], бурштину [Ерзурум], шовковичного [Сівас] та жасминового [Бурса] дерева; сегмент сувенірної продукції країни ► **ename, etek**

Ahdiatik ← а. عهد عتیق *рел.* – корпус сакральних іудейських текстів, загальна назва Святих книг іудаїзму ► **Tevrat, Zebur, Mezâmir, Kitab-ı Mekaddes**

Ahdicedit[†] ← а. عهد جدید *рел.* – корпус сакральних християнських текстів, загальна назва святих книг християнства – Євангеліє, Новий заповіт ► **İncil**

ahî *рел.* → **ahî**

ahibaba *іст.* – голова мус.-ремісн. об'єднання ахілік ► **ahilik**

ahî *рел.* – ахі, член мус. братства ремісників та торговців в Анатолії ► **ahilik**

Ahi Çelebi Camii *арх.* – мечеть Ахі Челебі, яку за легендою побачив уві сні Евлія Челебі; збудована в 1500 р. у Стамбулі; постраждала від пожеж у 1539 та 1653 рр.; частково була зруйнована землетрусом у 1894 р.; на сьогодні повністю відреставрована; музей. ц. країни

ahîlik^{гі} *іст.* – ахілік, ахізм, мус. об'єднання ремісників та торговців Анатолії; існувало упродовж XIII-XVIII ст.; мета артільних об'єднань – взаємодопомога у веденні справ на основі законів (кодексу) честі, забезпечення сприятливих умов для подальшого розвитку ремесел, зберігання традицій та виховання наступних поколінь ремісників

Ahîlik Kültür Haftası *георт.* – "Тиждень братства ремісників ахі", заходи культурно-просвітницького формату (фестивалі, наукові конференції), спрямовані на популяризацію філософії і світоглядних поглядів руху

ahîr zaman [букв. "остання епоха"] *рел.* – ахірзаман, морально-етичний концепт, що детермінує останні дні Світу, кінець Світу

ahîr zaman peygamberi *рел.* – Пророк кінця світу, титул Пророка Мухаммада, якого мусульмани розцінюють як останнього пророка

ahlak zabıtası *ерг.* – поліція моралі, відділ спец. призначення для забезпечення громадського порядку на тер-ї адм. районів, міст і селищ, поліцейський відділок ► **belediye zabıtası, zabıta**

Ahlat açık Hava Müzesi *музей.* – "Етнографічний музей під відкритим небом в Ахлаті", провідний регіон. музей. ц. країни

ahlat taşı *побут.* – ахлатський камінь, вид будівельного мат-лу світло-коричневого кольору, що викор. для будівництва мечетей на тер-ї ілю Бітліс

ahmedî *побут.* – ахмеді, різновид шовкової тканини, що виготовлялася за часів султана Ахмеда III в Бурсі та Ускюдарі; мат-л для пошиття верхнього одягу ► **kaftan, bohça**

Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu *театр.* – Театр імені Ахмета Вєфік Паші, державний театр, функц. з вересня 1957 р. у Бурсі

ahtapot salatası *гастр.* – салат із м'яса восьминога, фірмова страва прибережних ресторанів регіону Е.м.

aidat *соц.* – відрахування з місячної зарплати до фонду соціального забезпечення

aile bahçesi *етногр.* – різновид безалкогольних кав'ярень та місць сімейного відпочинку у великих містах країни

aile ocağı *побут.* – домашнє вогнище, узагальнена назва димівки, будинку, де мешкає старше покоління сім'ї

Aile Haftası *георт.* – "Тиждень сім'ї", система держ. заходів, спрямованих на популяризацію та захист сімейних традицій; проводиться щорічно у другій половині травня

AKADEMİ mecmuası *гем.* – часопис "Академія", літ.-худ. альманах, видається в Стамбулі

Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı *пед.* – система державних іспитів для отримання права працювати на держ. та педагогічних посадах ► **ALES**, укр. **ЗНО**

akağa іст. — білий свнух, титул наглядача у гаремній структурі палаців вельмож, стежив за дисципліною пажів (ічоґланів) ► **iç ağaları, kapı ağası, çarşı ağası, harem ağası, kapı ağası, yeniçeri ağası**

akala бот. — акала, різновид пром. довговолокнустої, високоврожайної, вологостійкої бавовни, що культивується в Туреччині з 1940-х рр.

AKBABA dergisi ґем. — "Гриф", щотижневик політ. тематики; видавався з грудня 1922 р. до грудня 1977 р.; серед засновників часопису Юсуф Зія Ортач і Орхан Сейфі Орхон; мав великий вплив на формування політ. думки тур. інтелігенції

akbakla ґастр. — білі боби, різновид сушеної квасолі, важливий інгредієнт страв трад. нац. кухні

akçaarmudu бот. — сорт запашної груші ► укр. *баба*

akçe іст., нумізм. — акче, назва дрібної срібної монети часів О.І. вагою від 0,33 до 1,2 г.; карбувалася у м. Бурса з 1328 р; на титульному боці розміщувалися ім'я, епітети султана та богозичливий вислів: "Нехай славиться перемога Його", на звороті — місце карбування, рік вступу султана на престол і побажання: "Нехай збережеться царство Його"; з 1678 р. акче офіційно було замінено курушем ► **kuruş**

Akdeniz şeytanları спорт., жарт. — "Середземноморські чортяки", іронічна назва футбольної команди м. Ташуджу спорт. клубу "Ташуджуспор"; функц. з 1968 р. ► **Taşucuspor**

akdirmit ← гр. *drimitis* бот. — акдірміт, сорт пром. винограду з невеликими за розміром ягодами

akdut бот. — різновид білої морви

akgünlük^{gu} побут. — ароматична смола, яку добувають із ялівця і викор., зазвичай, для куріння під час виконання рел. обрядів та свят

akıtma ґастр. — акитма, різновид плачинди, солодка страва з тіста з додаванням молока, яєць та пекмезу ► укр. *самбух*

akide ґастр. → **akide şekerі**

akide şekerі ґастр. — вид різнокольорових льодяників

akkâm іст., проф. — аккам, ¹власник / погонич верблюда або мула; ²служник під час сюрре ► **sürre**

akkuyruk^{gu} [букв. "білий хвіст"] бот. — вид чайного куща, листки якого викор. для підсилення загального аромоксамиту чайної колекції

AKP абр. → **Adalet ve Kalkınma Partisi**

Akrepler спорт., жарт. — "Скорпіони", іронічна назви футбольної команди "Антальяспорт" ► **Antalyaspor, kırmızı-beyazlar**

aksak semaî муз. — різновид десятитактного ладу з шістьма ударами в тур. клас. музиці

aksakal титул. — аксакал, титул "біла борода", старійшина, сільський авторитет ► **evliya**

Aksaray Müzesi *музей.* – Аксарайський музей; розташований у приміщенні медресе Зінджіріє м. Аксарай, яка побудована у 1345 р. за часів караманлійців, колекція артефактів культур і цивілізацій Анатолії

akşam azadı *пед.* – перерва, проміжок між уроками ► **ders paydosu**

akşam ezanı *рел.* – вечірній езан, четвертий упродовж дня заклик до молитви, що здійснюється до заходу сонця

AKŞAM gazetesi *гем.* – "Вечірня газета", нац. газета країни, що з'являється у продаж у другій половині дня з аналізом ранкових новин

akşam mütâlâsı *пед.* – система навчальних заходів, що практикується в інтернатах після вечері

akşam namazı *рел.* – вечірній намаз, вечірня молитва між третьою та п'ятою молитвами до заходу сонця ► **ikindi namazı, yatsı namazı**

akşam paydosu *етногр., побут.* – час закінчення роботи

akşam pazarı *екон.* – вечірній базар, система маркетингових заходів дисконтних знижок на товари, що залишилися від продажу упродовж дня

akşam simidi *гастр.* – вечірній сіміт, різновид щойно випечених бубликів, що продаються у вечірній час сімітчі у час повернення людей з роботи ► **simitçi, susamlı simit**, укр. *суслик*

akşam yeli *метео.* → **meltem**

Akşehir Atatürk ve Etnografya Müzesi *музей.* – "Етнографічний музей імені Ататюрка м. Акшехір", відомий профільний музей. комплекс

Akşehir Taş Eserleri Müzesi *музей.* – "Музей кам'яних споруд м. Акшехір", регіон. колекція виробів з каменю та супутніх мат-в ► **Geçmişin sessiz tanıkları**

aktar ← а. *اقتار* *проф.* – актар, ¹торгівець прянощами; ²галантерейник, коробкар, який реалізовує дрібний крам особистого чи побутового вжитку: гребінці, стьожки, нитки, шпильки тощо

aktarıcı *проф.* – черепичник, покрівельник-дахар, який перебирає черепицю для ремонтування дахів

AKTÜEL gazete *гем.* – "Актюель", щоденна газета, видається в Стамбулі

akyarma *бот.* – ак'ярма, місцевий різновид солодких персиків світлого кольору, пошир. на теренах ілю Афьонхісар [с. Ак'ярма]

ak yem *мор.* – біла приманка, різновид приманки з білого м'яса, що викор. для риболовлі пром. риби в акваторії Ч.м. – ставриди, скумбрії

alaborina *мор.* – команда "Вітрила до вітру!"

alaca *побут.* – аладжа, вид шовкової різнокольорової тканини, викор. як основа, до якої прикріплюються амулети ► укр. *табун*

Alacahöyük Müzesi *музей.* – "Музей неолітичної стоянки у селищі Аладжахьюк", музей. колекція, що ілюструє досягнення неолітичного, кам'яного та хетського періоду на теренах ц. Анатолії

alacaş *гастр.* → **aşure**

alaçam *етногр.* – алачам, танок під акомпанемент зурни і давула, який виконують жіночі і чоловічі колективи; пошир. у регіоні ілю Токат

alafranga [букв. "у французькому стилі"] *ідеол.* – загальна назва інновацій європейської цивілізації та способу життя, що спостерігалися у осм. суспільстві, починаючи з кін. XVIII ст. ► **alaturka**

alamana *побут., мор.* — аламана, вид невеликого веслового човна для перевезення вантажів та риболовного начиння

alamana ağı *мор.* — різновид великої риболовної сітки розміром 200–250 м на 7–25 м для використання у відкритому морі з двох човнів одночасно

► **alamana kayığı**

alamana kayığı *мор.* — різновид човна для риболовлі з використанням спеціальної сітки ► **alamana ağı**

alamatra *мор.* — аламатра, різновид човна для риболовлі; пошир. в чорноморських регіонах країни ► **kayık, tekne**

Alanya Atatürk Evi ve Müzesi *музей.* — "Етнографічний музей Ататюрка у м. Аланья", провідний музей. ц. регіону

Alanya Müzesi *музей.* — Класичний музей м. Аланья, регіон. колекція артефактів різних періодів та культур

alat *гастр.* — алат, ¹холодне відварене м'ясо, що додається у плов під час проведення весілля; ² суміш прянощів на основі гвоздики, імбиру та кориці

► **karanfil, zencefil, tarçın**

alaturka ← італ. *alla turca* [букв. "у турецькому стилі"] *ідеол.* — алатурка, загальна назва стильових модифікацій трад. способу життя, побутових особливостей, культурних маркерів, які базуються на узвичаєних для тур. соціуму нормах і правилах ► **alafranga**

alaturka müzik *муз.* — музика у стилі алатурка; назва муз. творів, виконаних у трад. для патріархального суспільства стилі ► **alaturka**

alaturka tuvalet *побут.* — трад. туалетна кімната, вбиральня

alaturka saat [букв. годинник у турецькому стилі] *етногр.* — годинник, який показує місцевий час з орієнтацією на годину здійснення намазних процедур

► **ezanî saat**

alaturkacı *ідеол.* — послідовник трад. способу життя (у побуті, мистецтві, повсякденні)

alaturkacılık⁵¹ *ідеол.* — ідейне підґрунтя послідовників трад. нац. способу життя

alatya *зоон.* — алатья, вид ангорської кози темно коричневого кольору

ALAY *гем.* — "Усмішка", щотижнева гумористична газета, видавалася з 1920 р. у Стамбулі

alem ← а. *علم* *рел.* — алем, металева конструкція у формі півмісяця з зіркою, що прикріплюється на мінареті, куполі мечеті, флагштоці ► **minare**

ALEMDAR *гем.* — "Прапорonosець", літ.-карикатурна щоденна газета, що видавалася 20-х рр. XX ст. у Стамбулі ► **Takvim gazete, Teşrih**

ALES *нед.* → **Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı**

Alevi *рел.* — алевіт, алеві, прибічник, послідовник алевізму, субетнічної рел. і культ. громади ► **Alevilik**

Aleviler *рел.* → **Alevi**

Alevilik⁵¹ *рел.* — алевізм, одна з найбільш ліберальних течій ісламу на теренах Т.Р.; алевіти [Aleviler] визнають рел. авторитет Алі, останнього з 4-х обраних наступників Пророка Мухаммада [Muhammed bin Abdullah], не тримають піст [oruç], не здійснюють паломництва до Мекки [Mekke]; замість мечетей ходять до джемеві [cemevi], де чоловіки і жінки разом моляться та танцюють під специфічні мелодії, що, згідно з їх віруваннями, є символом очищення себе і єднанням із Богом

aleyhi's-selâti ve sellem [букв. "Мир Йому та благо"] *м.ф.* – Алеїхіссаліату васаліам, молитовна дискурсивна одиниця, що викор. після цитування слів Пророка Мухаммада

alınlık^{-ği} ← тур. alıp "чоло" *побут.* – алинлик, різновид жіночих оздоб, що надягаються на чоло; виконують функції оберега

alışveriş çantası *побут.* – сумка великих розмірів, яку викор. відвідувачі у великих крамницях для оптової чи роздрібної торгівлі

ALIŞVERİŞ MERKEZİ *л.л.* – напис "ТОРГОВЕЛЬНИЙ ЦЕНТР"

Ali Sami Yeni Stadı *арх., спорт.* – Стадіон імені Алі Самі (22.800 глядачів) на тер-ї ільче Шішлі в Стамбулі, місце проведення домашніх ігор клубу "Галатасарай"

alkarna ← італ. argagna *мор.* – алкарна, металева сітка для пром. глибинної ловлі мідій, устриць, морських гребінців

Allah ← а. ﷲ *рел.* – Бог (єдиний), Всевишній, провідний світоглядний концепт мус. народів ► **Tanrı, Hudâvend, Kerîm, Hudâvend-i Kerîm**

Allah ne verdiyse [букв. "усе, що дає Аллах"] *рел., гаспр.* – загальна назва страв, які можна споживати мусульманину

Allahın cezâsı *виук, рел.* – "Божа кара", вислів, яким детермінується невдячна справа або девіантна поведінка певної особи

Allahûâlem ← а. ﷲ + علم *рел.* – "Усезнаючий", один із епітетів Аллаха

Allahutealâ *рел.* – "Величний", один із епітетів Аллаха ► **Yüce Tanrı, Ulu Allah**

aloşo *гаспр.* – алошо, різновид сютляча на основі пшеничного борошна ► **sütlaç**

alpaka *побут.* – альпака, різновид тканини з вовни північноамериканської лами

altçı *т.сп., етногр.* – алтчи, перша дружина полігамного шлюбу ► **kuma**

ALTINBAŞ *т.м.* – "Алтинбаш", відома марка раки, трад. алкогольного напою ► **raki**

Altın Güvercin *фест.* – "Золота горлиця", трад. щорічний пісенний фестиваль, що відбувається у м. Кушадаси наприкінці турист. сезону

altın kemer *етногр., спорт.* – золотий пасок, нагорода за перемогу у змаганнях із олійної боротьби ► **yağlı güreş, başpehlivan**

ALTIN KOÇ festivali *фест.* – "Золотий баран", щорічне фестиваліне дійство; орг. в останній тиждень вересня у м. Решадіє ілю Токат

ALTIN PORTAKAL film festivali *фест.* → **Antalya Altın Portakal film festivali**

ALTIN PORTAKAL ödülü *фест.* – премія "Золотий апельсин", яка вручається переможцям кінофестивалю "Золотий помаранч" та лауреатам Міжнародного Євразійського кінофестивалю ► **Antalya Altın portakal film festivali, Avrasya Uluslararası Film Festivali**

ALTIN VIŞNE festivali *фест.* – фестиваль "Золота вишня", різновид щорічних регіон. святкувань, що орг. у м. Коркутелі (іль Анталія) у третю неділю вересня

altınbaş *бот.* [букв. "золота голова"] – алтинбаш, різновид смачної, товстошкірої дині округлої форми, що пошир. у регіоні Е.м. та Фракії ► укр. *дулівка*

ALTIN SAFRAN film festivali *фест.* – кінофестиваль "Алтин Сафран", що проводиться щороку у м. Сафранболу у середині вересня

ALTINDAĞ tiyatrosu *театр.* – театр "Алтиндаг", держ. драматичний театр, функц. з березня 1964 р. в Анкарі

altınoluk ^{бу} *побут.* – шовкова тканина, розшита позолотою; жіночі шаровари, оздоблені позолоченими нитками ► укр. *едваб, золотник*

altmışaltı *етногр.* – "шістдесят шість", різновид картярської гри

altüst böreği *гастр.* – різновид пирогів, які під час приготування обсмажуються з обох боків, плачинда

alvala *етногр., побут.* – алвала, весільний головний убір нареченої, пошир. на тер-ї ц. Анатолії

amani *етногр.* – амані, вид нар. танцю, пошир. у районі Сафранболу

Amasra Müzesi *музей.* – Краєзнавчий музей м. Амасра, регіон. музей. ц.

Amasya Arkeoloji ve Etnografya Müzesi *музей.* – "Етнографічний і археологічний музей м. Амасї", регіон. колекція артефактів матер. культури

Amasya Hazeranlar Konağı *музей.* – "Обійстя Хазеранлар в Амасї", меморіальний комплекс, колекція арх. та етногр. зразків осм. культури

ambaroğlu *жарт.* – іронічна назва гладкої людини

amber ← а. *عنبر* *побут.* – аромат, пахощі, загальна назва духмяних речовин та рослинних розчинів, що викор. у нар. кулінарії та трад. парфумерії

amberbu ← а.-п. *عنبر* *бот.* – різновид духмяного грубого рису продовгуватої форми, що вирощується в Ірані та Індії

amca *т.сп.* – амджа, ¹дядько по батькові, брат батька, стрий, стрийко; ²вчливе звернення до старших за віком чоловіків

Amerikan salatası *гастр.* → **Rus salatası**

ameskene *бот.* – різновид невеликої сливи темного кольору

amikdüzü *етногр.* – танцювальний перформанс під акомпанемент зурни і давула; пошир. у регіоні Газіантепа

amikkabası *етногр.* → **amikdüzü**

âmin alayları *георт.* – різновид регіон. свят, посвята дітей у школярі; орг. у чітко визначені дні – понеділок або середу; традиція святкування підтримується з часів О.І. ► **bed'-i besmele cemiyeti**

Âmine *антр., н.і.* – Аміне / Еміне, ім'я матері Пророка Муххамада – Аміни бінт Вахб, відповідно до переказів – померла під час повернення з сином із Медини; має авторитет серед мус. громади

AMNAK *абр.* → **Ankara Mağara Araştırma ve Koruma Derneği**

ana bilim dalı *пед.* – загальна назва кафедр та лабораторій на факультетах університетів країни

anakent *н.п., адм.-тер.* → **büyükşehir**

ana kuzusu [*букв.* "мамине козеня"] *жарт.* – іронічна назва розбалуваної, вередливої, примхливої дитини

ANADOLU *гем.* – "Анадолу", щоденна газета, що представляє інтереси середнього бізнесу, видається в Анкарі

ANADOLU ajansı *ерг.* – Агентство "Анатолія", держ. інформ. агентство, засноване Ататюрком 6 квітня 1920 р. в Анкарі; має відділення і корпункти

у провідних містах країни; надає інформацію щодо внутр. і міжнародних подій для газет, радіо, телебачення, урядових і приватних орг-й ► **AA**

Anadolu Efes Spor Kulübü *спорт.* – "Анадолу Ефес", відомий стамбул. баскетбольний клуб, власником якого є виробник пива Анадолу Ефес; до 2011 р. мав назву "Ефес Пільсен" ► **Efes Pilsen**

ANADOLU mecmuası *гем.* – часопис "Анатолія", наук.-літ. щомісячник, видавався у Стамбулі у 20 pp. XX ст.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi *музей.* – "Музей анатолійських цивілізацій", один із найбільших музей. центрів країни і Світу, відкритий в Анкарі з 1921р. з ініціативи Кемаля Ататюрка; у музеї зберіг. колекції часів неоліту, бронзового віку, артефакти асирійської цивілізації, культури Урарту, хетів, фіргійців, зразки елліністичної культури, історичні пам'ятки часів В.І. та О.І.

Anadolulu *побут.* – анатолієць, загальна (іноді іронічна) назва сільських мешканців на теренах Анатолії

anahtarcı *проф.* – ключник, ключар, майстер із виготовлення ключів, замків ► **çilingir**

Anamur Müzesi *муз.* – Кращезнавчий музей м. Анамура, тематична колекція регіон. значення

ANAP *абр.* → **Anavatan partisi**

anavaşya *мор.* – міграція (сезонний перехід) рибної маси з Ч.м. до С.м. через протоки

Anavatan partisi *політ.* – "Партія Вітчизни", найбільша у країні праволіберальна партія, заснована в 1983 р. восьмим президентом Туреччини Тургуттом Озалом; партія орієнтується на вступ Туреччини до Євросоюзу та збереження світського правління; лідер – Саліх Узун ► **ANAP**

Anayasa Mahkemesi *ерг.* – Конституційний суд

ançüez *гастр.* – різновид солоної перекуси з м'яса сардини, хамси та інших видів морської риби ► **hamsi, sardalye, tırsi**

andız katranı *побут.* – різновид в'язкої рідини (дзьогтю) темного кольору, що виготовляється з андиза і викор. у нар. медицині ► **çam katranı, çamsa zift, kara sakız**

andız marmeladı *гастр.* → **andız pekmezi**

andız pekmezi *гастр.* – пекмез із андиза, різновид солодкої рідини, яка виготовляється зі смоли шишок хвойного дерева андиз у високогірних районах Торосу і викор. як антиоксидант та афродизіак

Anıtkabir^{br1} *арх.* – Аниткабір, ¹місце поховання Ататюрка в Анкарі, найважливіший сакральний і турист. ц. Т.Р.; ²місце поховання відомих людей ► **Atatürk'ün mezarı**

ANITKABİR ve MÜZESİ *музей.* – "Музейний комплекс і Мавзолей Ататюрка" – монументальний музей. комплекс (архівний, документальний, бібліотечний) поблизу місця поховання Мустафи Кемаля Ататюрка в анкарському районі Чанкая

ANİ harabeleri *арх.* – "Руїни Ані", музей. комплекс, побудований на місці колишньої столиці вірм. аристократів X-XI ст., важлива турист. дестинація на теренах ілю Карс

ANKA ← a. عنقا *міф.* – Анка, міфічний птах ► **Zümrüdüanka**

ANKA Ajansı – АНКА, приватна інформ. агенція, функц. в Анкарі з 1973 р.; надає інформацію про внутр. і міжнародні події для газет, журналів, радіо, телебачення, випускає бюлетні з екон. проблем тур. та англ. м.

Ankara antlaşması *дипл.* – Анкарська угода, міжнародна угода (20.10.1921) між Т.Р. і Францією, результат військ. дій на сх. фронті під час НВВ; відповідно до цієї угоди провінція Хатай перейшла під юрисдикцію Франції
► **Kurtuluş Savaşı**

ANKARA DEVLET OPERA ve BALESi *театр., ерг.* – Анкарська державна опера та балет, держ. театр опери та балету, функц. з 1924 р ► **ADOB**

ANKARA DEVLET RESİM ve HEYKEL müzesi *музей.* – "Анкарський державний музей мистецтва та скульптури", відомий турист. ц. країни

ANKARA ETNOGRAFYA müzesi *музей.* – Анкарський етнографічний музей, найбільша в країні тематична колекція артефактів, що представляють культ. досягнення цивілізації Анатолії

Ankara keçisi *зоон.* – ангора, ангорська коза, порода довгошерстої кози з високими хутровим ресурсом; пошир. на тер-ї ілю Анкара ► **tiftik keçisi**

Ankara kedisi *зоон.* – Ангорська кішка, різновид довгошерстої котячої породи, яка пошир. на теренах ілю Анкара

Ankara Atatürk Konutu ve TCDD Müzesi *музей.* – "Анкарський музей залізниці імені Ататюрка", спец. музей. комплекс, відкритий у приміщенні першого анкарського залізничного терміналу (побудований під час прокладання Багдадської залізничної колії); у роки НВВ – приміщення Генерального штабу; важлива турист. дестинація екскурсійних програм Анкари

Ankara Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet müzeleri *музей.* – музей. комплекс "Анкарський музей Визвольної війни та музей Республіки", який експонує архівні мат-ли та артефакти політ. процесів періоду формування ідеол. основ Т.Р. та функціонування Парламенту Т.Р. ► **Cumhuriyet Müzesi**

Ankara Mağara Araştırma ve Koruma derneği *ерг.* – Анкарське товариство досліджень та захисту печер ► **AMNAK**

ANKARA TİCARET *гем.* – "Анкара Тіджарет", щоденна газета ділових кіл, видається в Анкарі з 1954 р.

Ankara Üniversitesi *пед., ерг.* – Анкарський університет, провідний наук. ц. країни, другий за значенням ун-т Т.Р., відкритий 6 червня 1948 р. на базі Ін-ту соціальних наук та ф-ту мови, історії та географії ► **Mekteb-i Mülkiye, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Siyasal Bilgiler Okulu**

Ankara'nın Başkent Oluşu günü *георт.* – "День проголошення Анкари столицею Турецької Республіки", серія офіц. святкових заходів, що проводяться щорічно 13 жовтня

anma günü *етноерг.* – день пам'яті, заходи меморіального формату на честь відомих людей чи прецедентних подій ► **anma töreni**

anma töreni *етноерг.* → **anma günü**

anne *м.сп.* – мати, мама, жінка стосовно своїх дітей

anneanne *м.сп.* – бабуся по материній лінії, материна мати ► **annenin annesi**

anne baba *м.сп.* – батьки, спільна назва для позначення батька й матері щодо своїх дітей

annenin babası *т.сн.* – батько матері, дідусь по материній лінії

Anneler Günü *георг.* – "День матері", напівофіц. свято, мета якого полягає у вихованні поваги до жінок та матерів

Anneler Haftası *георг.* – "Тиждень матерів", система святкових заходів, що орг. на держ. рівні з метою популяризації прав та захисту материнства

antari *побут.* – антарі, різновид чоловічої сорочки, пошир. серед арабського населення країни

ANT dergisi *гем.* – "Обітниця", щотижневик (січень 1967 – квітень 1970), згодом щомісячник (травень 1970 – квітень 1971) соціалістичного спрямування (Орган Türkiye İşçi Partisi); серед засновників часопису – Яшар Кемаль, Фетхі Наджі, Доган Озгюден; виступав проти владних структур зі слоганом "За свободу і соціальну рівність" ["Bağımsızlık ve sosyal adalet için"]; через серйозну критику режиму був заборонений у березні 1970 р.

ant kardeşi *т.сн.* – побратим, названий брат

Antalya Altın Portakal Film Festivali *фест.* – анталаський кінофестиваль "Золотий помаранч", щорічний кінофестиваль, мета якого полягає у підтримці розвитку тур. кінематографу та виходу на світову арену; вперше відбувся 1964 р., з 2005 р. функц. під назвою Євразійський міжнародний кінофестиваль, у якому беруть участь й іноземні фільми; головна нагорода – премія "Золотий помаранч" ► **Altın Portakal ödülü, Avrasya Uluslararası Film Festivali**

Antalyaspor *спорт., ерг.* – "Антальяспор", спорт. клуб м. Анталія, функц. з 1966 р.; лідер клубу – однойменна футбольна команда; паралельна назва – "скорпіони"; брендовий колір – червоно-білий; емблема – Івлі мінарет ► **akrepler, kırmızı-beyazlar**

Antep baklavası *гастр.* – Антепська баклава, різновид баклави, традиції виготовлення якої започатковані і зберігаються у м. Газіантеп

Antep fıstığı *бот.* – Антепський горіх, (*Pistacia vera*), різновид горіхів, пром. вирощування яких поширене на сх. країни; найціннішими вважається горіхи з регіонів Газіантеп та Сіірт

antep işi *ремісн.* – метод ручної обробки льняної тканини, що пошир. у регіоні Газіантепу

ANZAK günleri *георг.* – "Дні пам'яті загиблих у битві поблизу Чанаккале", цикл меморіальних заходів, що орг. щорічно 24–25 квітня у м. Чанаккале у формі поминальних заходів та іст. реконструкцій часів I СВ ► **Sarıkaşım Anma günleri**

Anzer balı *т.м.* – анзерський мед, специфічний продукт дбжільництва, який отримується на плато Анзер поблизу м. Різе на висоті 3500 м., туристичний бренд країни → **Kars çiçeği balı, Kars kaşarı**

AP *політ.* → **Adalet partisi**

apala *гастр.* – апала, різновид пирогів на основі різноманітного начиння; зазвичай випікаються на святкові заходи з метою пригостання рідних, близьких та сусідів ► **küre böreği, sigara böreği, saya böreği**, укр. *гостинець*

Aphrodisias müzesi *музей.* – Музейний комплекс "Афродісія", колекція артефактів античних та ранньовізантійських часів (І ст. до н.е. – V ст.н.е.), побудований побл. ант. м. Афродісія (іль Айдин)

Apogevmatini *сем.* – "Післяполуденна" щоденна газета; видається грецькою мовою в Стамбулі з 1925 р.

ara sıcak *гастр.* – різновид аперитивної страви, що подається між гарячими та холодними стравами; необхідний атрибут трад. культури харчування

ara sınavı *пед.* – проміжний семестровий іспит в університетах країни, складається після першого семестру

araban ← а. عرب *муз.* – вид ладу (макаму) трад. музики на сх. теренах країни

arabaşı çorbası *гастр.* – різновид чорби, яка готується з курятини або індичини з додаванням перцю ► **çorba, beyran çorbası, şehriye çorbası**

Araf *рел., топ.* – Араф, відповідно до догматики ісламу – місце між раєм та пеклом, чистилище для грішників

Araf suresi ← а. الأعراف [букв. "перепони"] *рел.* – "Загорожі", 7-ма меканська коранічна сура, складається з 206 аятів

Arafat ← а. عرفات *п.і.* – Арафат, пагорб за 18 км на сх. від Мекки, місце кульмінаційних процедур хаджу; місце паломництва і сакральний простір мусульман; відомий також як Гора Спокою ►

Cebelü'r-Rahme

arakiye ← а. عرقية *побут., рел.* – аракіє, ¹ковпак із тонкої повсті, сегмент трад. одягу дервішів;

²муз. різновид маленької зурни ► **zurna, derviş kûlahı, kûlâh**

arap sabunu [букв. "арабське мило"] *побут.* – різновид м'якого мила на основі поташу темного кольору, що виготовляється відповідно до трад. рецептів ► **Mardin sabunu**

Arasat ← а. araşât *мон.* – Арасат, назва місця, в якому відповідно до вірувань мусульман у день Страшного суду зберуться всі, кого воскресив Всевишній ► **Arafat, kıyamet günü**

araştırma görevlisi *пед., проф.* – назва посади навчально-допоміжного персоналу, викладач університету, лаборант кафедри, асистент професора / доцента

ardala *побут.* – ардала, мідний дзвоник, що прив'язується на шию останнього верблюда у каравані, бубонці ► **zeyl**, укр. *тронка*

adîç parası *етногр.* – гроші, які даруються на весіллі молодому

arkalik ^{gi} *побут.* – різновид хатньої сорочки без рукавів із грубої тканини, сіряк ► **kısa hırka**, укр. *бпашень*

arefe günü *рел.* → **arife günü**

arife ← а. عرفة *рел.* – дев'ятий день місяця Зуль-хіджжа, коли прочани сходять на гору Арафат і звертаються до Всевишнього з молитвами

arife günü ← а. عرفة *рел.* – аріфе, переддень рел. свята, день прощення гріхів, день Арафа; відповідно до догматики ісламу – найкращий день року

ariva! ← італ. arriva *мор.* – наказ ► **Yelken sarı!, direklere çıkın**

arkadan çapraz *спорт., етногр.* – схрещування зі спини, тактичний прийом олійної боротьби

arkıt^{-d1} *побут.* – аркит, трад. для сільської місцевості Анатолії дерев'яна підпора для дверей

arma branda! *мор.* – наказ / команда "Сушити снасті!"

arma yelken! *мор.* → **Yelken aç!**

armoda ← гр. armidi *мор.* – армода, різновид канату для риболовлі

armudiye ← п. ermüd + а.-йуе *побут., етногр.* – армудіє, різновид жіночої нагрудної оздобы грушовидної форми, зазвичай із золота; крім естетичної виконує функцію амулета / талісмана

Armut Festivali *фест.* – "Фестиваль груші", трад. регіон. (м. Машукіє) щорічний фестиваль, що орг. у середині серпня

armut kurusu *гастр.* – засушена груша, розрізана на чотири частини і сушена у тіні

Arnavut biberi *бот.* – албанський перець, різновид гіркого червоного перцю

Arnavut elması *бот.* – албанське яблуко, різновид солодкого на смак яблука

Arnavut halayı [букв. "Албанський халай"] *етногр.* – жіночий танок, рухи якого імітують міміку і жестикуляцію албанських торговців під акомпанемент нар. пісень; пошир. у регіоні м. Сівас

arpa güzeli *побут.* – сито, виготовлене з солом

arpa suyu *гастр.* – "ячмінний напій", пивний напій ► **bira**

arpalık^{-B1} *побут.* – арпалік, ділянка сільськогосподарських угідь, яка викор. для засіву ячменем

arş. ← а. arş *рел.* – арш, дев'яте небо, трон Аллаха, згідно з віруванням мусульман – найвищий рівень неба, місце прояву величі і могутності Всевишнього || **ФО** → *El'elden üstündür, ta arşa kadar*

arş-ı a'zam *рел.* – арши-азам, морально-етична категорія ісламу, що позначає найвищий рівень Неба, рівень Бога ► **arş, arş-ı Huda, arş-ı mecid, arş-ı rahmān, arş-ı Yezdānī**

arış *о.в.* – ариш, лікоть, міра довжини, = 0,5 м ► укр. *збни*

artukal *побут.* – артукал, спеціальна ложка для приготування виробів із кукурудзяного борошна

arşın *о.в.* – аршин, міра довжини від 0,66 до 197 см ► **çarşı arşını, mimar arşını** || **ФО** → *arşınlamak*

arşınlık^{-B1} *побут.* – аршинлик, ¹-те, що продається на аршин; ²-те, що вимірюється аршином ► **arşın**, укр. *аршинний*

Arşipel ← гр. arhipelagos *мон.* – одна з назв Егейського моря

artık gün *побут.* – 29-й день лютого високосного року ► **artık yıl**

artık yıl *побут.* – високосний рік

arz odası *адм.* – "кімната для пропозицій", приймальня (в офісах, державних, навчальних, медичних закладах)

aruz *літ.* – аруз, аруд, система віршування, в основу якої покладений принцип чергування довгих або коротких, закритих або відкритих складів у тюрк. клас. літературі; є характерною для періоду літератури Дивану [Divan edebiyatı] ► **Âkif, Mehmet, Nafiz, Faruk; Beyatlı, Yahya Kemâl**

ASANSÖR *л.л.* – "Ліфт", напис у громадських закладах, готелях, аеропортах

Asayiş Polisi ← п. آسایش [букв. "спокій, безпека"] *ерг.* – спеціальні загони національної поліції, що здійснюють патрулювання у містах із метою забезпечення громадського порядку

Askeri elektronik sanayi *ерг.* – Турецька оборонна корпорація, основна діяльність якої полягає в розробці і виробництві передових технологій для повітряних сил країни ► **ASELSAN, Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı**

ASELSAN *абр.* → **Askeri elektronik sanayi**

ashap^{bi} ← а. اصحاب *рел.* – асхаб, загальна назва людей, які були сучасниками Мухаммада ► **Muhamed bin Abdullah**

asım takım *побут.* – жіночі вушні оздобы, сережки, калачики

asırğa *побут.* – асирга, різновид жіночих сережок, ягідки, п'явочки

aside *гастр.* – асідє, страва на основі бамії, січеного м'яса та борошна; пошир. серед арабомовного населення на сході країни; ²солодка страва, різновид халви з додаванням рису й (іноді) пекмезу ► **bamya, pekmez**

asilbent^{di} *побут.* – асілбєнд, різновид ароматичної живиці, що викор. у побутових цілях

Asiyan Müzesi *музей.* – "Асіян Мюзєсі", стамбул. музей-будинок відомого тур. поета Тєвфіка Фікрєта (1906-1915 рр.); з 1945 р. функц. як музей літератури

askar *гастр.* – аскар, напій на основі виноградного соку

Askeri müze *музей.* – Військовий музей у Стамбулі (функц. з 1993 р.), має 28 залів, в яких міститься понад 10.000 експонатів, що ілюструють військ. історію країни від часів завоювання Константинополя до сучасності; музей відкритий на місці військ. академії, в якій упродовж 1899–1905 рр. навчався Мустафа Кемаль Ататюрк; попул. локація турист. Стамбула

Askeri Yargıtay *політ., ерг.* – Військовий Верховний Суд, судово-процесуальний орган, що контролює судові рішення у військовій сфері ► **Yargıtay, Temyiz Mahkemesi**

askeriye *арх.* – аскєріє, приміщення для військових, казарма, район міста, де мешкають військові та їхні родини, військ. містечко

askı *побут.* – аски ¹вішалка, пристрій-гачок для вішання одягу; ²стрічка переможця у змаганні ашиків; ³набір оздоб для кімнати нареченої; ⁴шматок тканини, який вішають на стропило нового будинку на знак подяки майстру-будівельнику; ⁵хустка, якою перемотують фурмана під час весілля; ⁶зв'язка підвішених фруктів / овочів, які заготовляють на зиму ► **ayva askısı, üzüm askısı**

Aslan Mustafa *етногр.* – Аслан Мустафа, різновид перформансу під акомпанемент ложок, які визначають ритм, та струнних інструментів – сазу, скрипки, дарбуки; запозичений від туркменських племен; пошир. на теренах ілю Конья ► **kaşık oyunu, cümbüş, keman, darbuka**

aslan sütü [букв. "молоко лева"] *гастр., ірон.* – іронічна назва раки ► **rakı**, укр. *татарськє зілля, окровита*

Aslanhane *арх.* → **Arzhane**

aslanım! [букв. "мій лєвє"] *вокатив* – дружнє звертання до молодика, міцного парубка

Aslanlı yol *арх.* – Левовий бульвар, на тер-ї Аниткабіру – пішохідна доріжка з фігурами хетських левів ► **Anitkabir**

asma yaprağı *гастр.* – виноградне листя, яке викор. для приготування національних страв за методикою сарми

asrısaaadet ← а. سَعَادَاتِ عَصْر *рел.* – епоха щастя, золотий вік, роки життя Пророка Мухаммада ► **Saadet asrı**

asude *гастр.* – асуде, різновид молочних солодошів на основі трояндової олії

aş damı *побут.* – у деяких регіонах країни – місце для приготування їжі, куховарня, кухмістерська

aş evi *побут., рел., побут.* – ¹безкоштовна громадська кухня або їдальня для нужденних; ²загальна кухня (місце приготування їжі та їдальня) на тер-ї текке ► **imaret, tekke**

aş otu *гастр.* – різновид прянощів для урізноманітнення смаку трад. страв

âşar *іст.* – ашар, десятина, податок, яким обкладалися селяни в період О.І.; до державної скарбниці направлялася 1/10, а згодом 1/5 частина від урожаю селянської родини ► **ondalık**

aşçı baltası *побут.* – сокира для подрібнювання кісток тварин ► укр. *балда́, бартка́*

aşçı güzeli *гастр.* – приправа, підливка на основі червоного перцю та олії ► **sos**

aşçı yamağı *проф.* – помічник кухмістера

aşçıbaşı *іст., проф.* – кухмістер, головний кухар

aşhane ← т. aş "набір страв" + п. أَشْهَانَة *побут.* – ашхане, спец. пристосоване приміщення з піччю для приготування їжі, куховарня ► **aş evi**

âşık[†] ← а. عَاشِق [букв. "закоханий"] *культ.* – ашик, нар. поет-музикант у країнах Близького Сходу, мандрівний поет, який експромтом, найчастіше у супроводі сазу, декламує вірші, нар. оповідання ► **saz**

âşıklık[†] *проф.* – заняття / професія ашика, мист. перформанс, в основі якого – демонстрація віртуозності і поетичної вправності ашиків; внесений до СОНКС ЮНЕСКО (2009) ► **âşık**

Aşık Veysel Müzesi *музей.* – "Музей Ашика Вейсея", меморіальний комплекс та колекція особистих речей видатного митця Ашика Вейсея; функц. у селищі Сівріалан (тер-я ілю Сівас)

aşıklar bayramı *георт., фест.* – свято ашиків, трад. змагання ашиків у культурних центрах країни

aşır^{sp} ← а. عَاشِر [букв. "десять"] *рел.* – читання десяти аятів Корану під час рел. церемонії чи після завершення намазу ► **âyet, namaz**

aşırma *побут.* – аширма, різновид посуду для зберігання рідини ► **kova, bakraç**^{ci}, укр. *гладунець*

âşir ← а. عَشِير *іст. проф.* – ашір, збирач ашару (десятини) ► **âşar**

aşiret *етногр.* – ашірет, різновид халаю; пошир. на тер-ї ілю Сівас

aşlama su *гастр.* – охолоджена льодом або снігом вода для госп. потреб

Aşura ← а. عَاشُور *рел.* – Ашура, головна дата шийтського рел. календаря, десятий день першого місяця Мухаррем за календарем Гіджри, річниця смерті імама Хусейна, сина Алі, який був убитий pobl. Кербели у цей день 61 р.г.; жалобні урочистості супроводжуються маршем-плачем шийтів, які б'ють себе до крові, що символізує пекельні страждання Хусейна ► **Aşura günü, Hicri yılı**

Aşura günü *рел.* → **Aşura**

aşure ← **اُشُورَة** ← *двн.-сєр. āsōr гастр.* – ашуре, ритуальна солодка страва, пудинг із горіхами, пластівцями зі злаків із додаванням родзинок, квасолі, гранатових кісточок (має суттєві регіональні рецептурні відмінності; вважається, що страва має складатися з 40 інгредієнтів); готують і роздають ашуре на десятий день першого місяця Мухаррем ► **Aşura**, укр. *ху́тя, багата ху́тя* || ФО → *aşure gibi*

aşure ayı *рел.* → **Muharrem ayı**

aşure günü *рел.* – День ашури, десятий день місяця Мухаррем, трад. період приготування ашуре ► **aşure, aşure ayı**

aşurelik^{gı} *гастр.* – загальна назва харчів для приготування ашуре ► **aşure**

atabek^{gı} титул → **atabey**

atabey *іст., проф., титул.* – атабей, вихователь, тьютор-гувернер спадкоємця-наступника престолу в державах сельджуків

Ataköy Folklor Festivali *георт., фест.* – "Фольклорний фестиваль в Атакьой", система щорічних заходів у Стамбулі; проводиться 5–11 жовтня

Atatürk Araştırma Merkezi *єрг.* – "Дослідницький центр імені Ататюрка", наук.-просв. орг-я (1983 р.), основна мета якої є дослідження, публікація і поширення основних принципів та ідей засновника Т.Р. Мустафи Кемалю Ататюрка

Atatürk çiçeği [*букв. квітка Ататюрка*] *бот.* – пуансеттія, різдвяна зірка, завезена до Т.Р. із Мексики у 30-і рр. XX ст.; має яскраво жовті квітки і викор. в парковому дизайні та оздобленні приватних садиб, (*Euphorbia pulcherrima*)

Atatürk Evi *муз.* – будинок Ататюрка, загальна назва музейно-меморіальних комплексів у містах, де зупинявся Ататюрк ► **Adapazarı Atatürk Evi Müzesi, Diyarbakır Atatürk Köşkü, Erzurum Atatürk Evi, Malatya Atatürk Evi**

Atatürk Hava limanı *єрг.* – "Аеропорт імені Ататюрка", міжнародний аеропорт у Стамбулі; функц. з 1986 р., поєднаний з ц. міста трансп. гілкою метрополітену

Atatürk Haftası *георт.* – "Тиждень Ататюрка", державні заходи, присвячені пам'яті Кемалю Ататюрка (конференції, симпозіуми, тематичні вистави); проводяться у другій половині квітня, починаючи з 19 травня ► **Atatürk'ün Anma ve Gençlik Spor Bayramı**

Atatürk Köprüsü *арх.* – "Міст імені Ататюрка", транзитний шляхопровід над Халічем, що поєднує стамбул. райони Фатіх і Бейоглу; побудований у 1936 р.; довжина – 477 м ► **Galata Köprüsü, Unkapanı Köprüsü**

Atatürk Müzesi *музей.* – Музей Ататюрка, загальна назва музеїв та музей. комплексів на теренах країни, які присвячені Ататюрку ► **Atatürk Evi**

atatürkçü *політ., ідеол.* – кемаліст, прибічник / послідовник ідеології Мустафи Кемалю Ататюрка ► **Atatürkçülük, Mustafa Kemal Atatürk, cumhuriyetçi**

Atatürkçü Düşünce Derneği *єрг.* – "Товариство ідей

Ататюрка", мережа громадсько-політичних та культурно-наукових

об'єднань, що функц. з метою популяризації ідей Ататюрка з травня 1989 р.; центр. офіс знаходиться в Анкарі ► **ADD**

Atatürkçülük^{eu} *політ.* – ататюркізм, кемалізм, ідеол. платформа, розроблена Мустафою Кемалем Ататюрком; офіц. ідеологія TP; на початковому етапі складалася з 6 пунктів: ¹республіканізм; ²націоналізм; ³народність; ⁴лайцизм (світська країна з відокремленням релігії від держави); ⁵етатизм (державна – найвищий результат і мета суспільного розвитку, провідна роль держави в економіці); ⁶революційність (боротьба з залишками минулого); згодом ці положення були доповнені та зафіксована в Конституції країни ► **T.C. Anayasası, Kemalizm, Altı ok**

Atatürk'ün İlk Karargâh Müzesi *музей.* – Музейний комплекс "Перший штаб Ататюрка" (Чанаккале), важлива DESTINATION мілітарі туризму на теренах країни

Atatürk'ün Gaziantep'e Gelişi *георт.* – "День відвідин Ататюрком Газіантепу", різновид щорічних локальних святкових заходів, що орг. у м. Газіантеп 26 січня у рамках держ. проєкту "Дні відвідин міст Туреччини Ататюрком", напр. в Айдині – 3 лютого, в Іспарті – 6 березня

ateş balığı *зоон.* – вогняна риба, невелика (довж. – 25–30 см) морська пром. риба род. оселедцеві, європейська сардина (*Sardina pilchardus*)

ateş kayığı *мор.* – спец. човен для ловлі вогняної риби ► **ateş balığı, çıramoz**
ateş küreği *побут.* – лопатка для вибирання попелу та згорілого вугілля з мангалу

ateş tuğlası *побут.* – обпечена цегла, будівельний мат-л, який викор. для дизайну печі або груби

ateşbaz ← п. آتشباز *іст., проф.* – атешбаз, піротехнік, у обов'язки якого входила підготовка феєрверків під час святкувань

ATILIM *гем.* – "Атака", щомісячна газета прокомуністичного спрямування, видавничий орган комуністів Туреччини, нелегально видавалася з 1974 р.

atıştırma yeri *побут.* – закусочна, місце, де можна перекусити, стоячи на ногах

atide *побут.* – атіде, скриня для одягу

atlama bacak oyunu *етногр.* – різновид дитячої гри

atlamaç^{ci} *етногр.* → **atlambaç, uzuneşek**

atlambaç^{ci} *етногр.* – довга лоза, дитяча гра у стрибки (чехарда), в якій один із гравців, розбігшись, перестрибує через своїх партнерів, які підставляють йому для підпору зігнуту спину ► **uzuneşek**

atlambaş *етногр.* → **atlambaç, uzuneşek**

atlangıç^{ci} *побут.* – місточок із камінців через невелику річку, струмок

atlı ases *іст.* – різновид кіннотних бригад у війську яничар, які охороняли Стамбул || **ФО** → *atlı ases gibi gezmek*

atma taş *етногр.* – дитяча гра, суть якої полягає у кидання камінців у чітко окреслене місце ► укр. *швайка*

ATP *абр.* → **Aydınlık Türkiye Partisi**

attırgaç^{ci} *побут.* – лопатень, різновид лопатки для перевертання хліба у печі

av dönemi *побут.* — період полювання, щорічний сезон полювання, під час якого дозволяється вільне носіння мисливської зброї та відлов тварин; регламентується урядовими нормативними актами ► **av sezonu**, **avin kapanış tarihi**, **merkez av komisyonu**

avanta! *мор., вигук* — "Гей!", "Марш!", заклик для початку виконання руху, дії

avcı üzümü *бот.* → **çoban üzümü**

AVEA *ерг., екон.* — "ABEA", торгівельний бренд, третій за значенням мобільний оператор країни ► **AYCELL**, **Turkcell**, **Vodafone Türkiye**, **Türk Telekom**, **Aria**

avla *побут.* — авла, різновид паркану з тонких гілочок, тин

avlu ← гр. Αυλή *побут.* — авлу, trad. подвір'я перед будинком, тер-я навколо мечеті та держ. установ ► укр. *ганоқ*

AVLUDAN GİRİLİR *л.л.* — "Вхід з двору!", напис на будинках, установах, громадських місцях

avniye *побут.* — авніє, різновид накидки з капюшоном (назва пов'язана з військ. діячем XIX ст. Хюсеїном Авні)

Avrupa Günü *георт.* — "День Європи", система святково-розважальних тематичних заходів, що орг. у великих містах щорічно 5 травня

Avrupa-Akdeniz Süreçi *політ.* — "Євро-середземноморське партнерство", політ.-екон. процес, що розпочався з листопада 1995 р. Барселонською декларацією, згідно з якою передбачається політ. співпраця і співпраця у сфері безпеки, дотримання прав людини і різних політ. свобод у країнах, соц.-культ. співробітництво, зона вільної торгівлі у регіоні Середземномор'я

Avrasya Uluslararası Film Festivali *георт., фест.* → **Antalya Altın portakal film festivali**

avreş *етногр.* — різновид чоловічого нар. танцю під акомпанемент кларнета; пошир. на тер-ї ілю Елязиг

avret ← а. عورت *рел.* — аврет, соромітні місця ► **avret yerleri**

avroş *побут.* — аврош, рід сільця для дрібних птахів

ay yıldız *адм.* — півмісяць із зіркою, неофіц. назва герба Т.Р. ► **tuğra**

ayak^g *о.в.*, — аяк, міра довжини (≈ 30,5 см, ≈ 0,5 аршина [arşın], ≈ 12 пармаків), нога
► **parmak**, укр. *вершок, стопа*

ayak teri *побут.* — бакшиш, дарунок, чайові

ayakkabılık^g *побут.* — trad. місце у мечеті, де залишають взуття перед тим, як увійти до неї, або у будинку, де зберігається взуття та взуттєві аксесуари ► **başmaklık**, **pabuçluk**

ayandon *метео.* — аяндон, різновид морського шторму, що починається з другої половини січня (завичай з 20 січня)

Ayasofya *арх., іст.* — Айя Софія, Свята Софія, церква, мечеть, музей, видатний арх. шедевр, сакральний ц. Стамбула; побудована у 360 р. імператором Константином; після пожежі відновлена Феодосієм II; за особистим наказом Ататюрка у 1935 р. отримала статус музейного комплексу ► **Aya Sofya müzesi**

Aya Sofya müzesi *музей.* — Музей Айя Софія, колишня церква Святої Ірини, заходиться на тер-ї Топкапи у Стамбулі

ayaz *побут.* — аяз, невеликий садок на подвір'ї trad. обійстя ► **ayazlık**

ayazlık^ḡ *побут.* – аязлик, літнє відкрите приміщення в житловому будинку, тераса, веранда ► **ayaz, yaz odası**

ayázma ← гр. αἵμας *рел.* – аязма, священне місце з джерелом / криницею у греків-християн ► укр. *цямрина*

Ayazma Şenliği *георт., фест.* – "Фестиваль Аязма", різновид регіон. фестивалю, проводиться у м. Бозджаада 26 липня, триває упродовж 5 днів ► **yerel günler**

aybaşıⁿⁱ *побут.* – назви перших днів місяця

Ayçiçek Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль соняшника", різновид щорічного гастрономічного фестивалю; святкується з 1990 р. у м. Меджтьозю упродовж трьох днів наприкінці жовтня

ayçöreği *гастр.* – різновид пирогів у формі півмісяця, начинням для якого є горіхи та кориця ► **ceviz, tarçın**

AYDEDE dergisi *гем.* – "Місяченко", часопис політ. карикатури та гумору; видавець – відомий літ. критик Рефік Халід Карай, з 1922 р., після НБВ, за лояльність до падишаха видавця було депортовано з країни; після повернення 1938 р. журнал видавався до жовтня 1949 р., мав значний вплив на розвиток політ. думки у Туреччині ► **Kurtuluş Savaşı, Refik Halid Karay**

Aydın Müzesi *музей.* – Краєзнавчий музей Айдіна, регіон. колекція артефактів культури анатолійських цивілізацій

Aydın tatlısı [букв. "айдинський смаколик"] *гастр.* – десертна страва на основі сухого інжиру

Aydın zeybeği *етногр.* – айдинський зейбек, різновид перформансу з елементом героїки під акомпанемент зурни і давула, який виконується однією людиною; пошир. на тер-ї ілю Айдин ► **zeybek oyunu, zeybek**^ḡ

AYDINLIK dergisi *гем.* – "Просвіта", сусп.-політ. часопис (листопад 1968 р. – квітень 1971 р.), який представляв інтереси Робітничої партії Туреччини та захищав ідею нац. демократичної революції; засновник – Рамазан Актолга ► **Türkiye İşçi Partisi**

aydos *мор.* – айдос, коротка вахта після обіду ► **vardiya**

ayet^{ti} ← а. آیت [букв. "знамення, вірш"] *рел.* – аят, найменша структурна одиниця Корану (вірш, строфа); з аятів складаються сури (у одній сурі може міститися від 3 до 286 аятів); всього у Корані 6236 аятів ► **Kuran, sure**

āyet-i tergîb *рел.* – аят, в якому розповідається про красу і чесноти раю

āyet-i terhîb *рел.* – аят, в якому розповідається про страхіття пекла

ayıboğan *бот.* – різновид солодкої на смак груші

ayıcı oyunu *етногр.* – танок ведмежатника (мисливця), різновид перформансу, в якому бере участь одна людина, надягаючи на себе шкіру ведмеда; пошир. у сільській місцевості сх. Анатолії

ayıkulağı *бот.* – ведмеже вухо, різновид квіткової рослини жовтого кольору, (*Primula auricula*)

aylık^ḡ *екон.* – місячна зарплата

âyin ← п. آیین – аїн,¹ *рел.* релігійна церемонія, обряд ► **ayinicum, dinî tören, ibadet** ² *муз.* психоделічна мелодія, що постійно звучала в оселях дервішів Бекташі та Мевлеві ► **Bektaşî, Mevlevî**

ayinicem *рел.* – релігійний обряд / ритуал богослужіння в обителях дервішів Бекташі та Мевлеві

ayna fahı *етногр.* – ворожіння на дзеркалі, форма нар. пророкування

aynabakar *бот.* – айнабакар, різновид великої тонкошкірої сливи; пошир. на тер-ї ілю Коджаелі ► **sığır gözü, inek gözü**, укр. *бідка*

aynacı *проф.* – айнаджи, майстер ворожіння за допомогою дзеркала ► **ayna fahı**

aynalı Pembe *жарт.* – жартівлива назва дівчини, яка любить прикрашатися та дивиться на себе в дзеркало

aynalık tahtası *мор.* – місце для сидіння у шлюпці чи прогулянковому човні позаду стернового ► **filik**

ayne *іст.* – застаріла назви п'ятниці

ayran *гастр.* – айран, кисломолочний продукт на основі йогурту, сегмент нац. кулінарної традиції ► укр. *ар'ян, ар'яниця* || ФО → *ayran budalası*

Ayran Bayramı *георт., фест.* – "Свято айрану", різновид гастрономічного фестивалю (*yerel günler*), проводиться у с. Джевізлі pobl. м. Аксеки упродовж одного дня у 6-9 серпня

ayran böreği *гастр.* – різновид пирогів на основі тіста, замішаному на айрані з додаванням шпинату; готуються у печі ► **fırın**

ayran kovanı *побут.* – глибока та широка кінва для приготування сиру та олії на основі айрану ► **ayran, peynir**

ayrancı *проф.* – айранджи, ¹*проф.* той, хто виготовляє / продає айран; ²*етногр., ірон.* – іронічна назва мешканців ілю Караман

ayrılık çeşmesi *етногр.* – джерело прощання, криниця (ставок, копанка, струмок) на околицях селища, де відбувається ритуал прощання з рідними, які від'їжджають (до війська, в далеку дорогу)

ayrılık türküleri *етногр.* – пісні розлуки, різновид нар. пісень, топосом яких є сум за батьківщиною і розлука з рідними ► **gurbet türküleri, hasret türküleri**

AYRINTILI HABER *гем.* – "Подобиці", щоденна аналітична газета, розрахована на середній бізнес; видається в Стамбулі

AYCELL *ерг.* – один із провідних операторів GSM-зв'язку країни ► **Turkcell, Vodafone Türkiye, Türk Telekom, Avea, Aria**

aypek *метео.* – айпек, п'ятнадцятий день місяця, повний місяць

ayva askısı *побут.* – зв'язка підвішених фруктів / овочів, які заготовляють на зиму ► **askı**

ayva çevirmesi *гастр.* – солодощі на основі сиропу з айви

ayva ezmesi *гастр.* – солодощі на основі сиропу з сушеної айви

Ayva Festivali *георт., фест.* – "Свято айви", різновид гастрономічного фестивалю, проводиться у м. Ешме упродовж одного тижня у жовтні ► **yerel günler**

ayva hoşafı *гастр.* – узвар із айви, трад. напій селян центр. Анатолії, айвівка ► **ayva kompostosu**

ayva kompostosu *гастр.* → **ayva hoşafı**

ayva marmelâdı *гастр.* – різновид мармеладу з айви ► **ezme**

ayva reçeli *гастр.* – різновид ароматного варення з айви з додаванням цукру

ayvalık ^{гі} *побут.* – айвалик, ¹айвовий сад; ²посуд для приготування страв із айви

ayvan *побут.* → **eyvan**

ayvaz *проф.* – айваз, ¹*проф.* прислужник на кухні у великих придорожніх готелях; ²*іст.* помічник хірурга на військ. Кораблях; ³*театр.* вірменський типаж у тіньовому театрі

azadvārī *муз.* – азадварі, різновид мелодії, яка популярна серед туркменських племен Іраку

aziz ← а. عزیز *рел.* – азіз, свята людина, ¹титул суфійського шейха; ²звертання в суфійському середовищі

aznif *етногр.* – вид гри в доміно

Azrail *рел., п.і.* – Азраїл, ангел смерті, відповідно до ісламського вірування – один із чотирьох найвеличніших янголів, яким Аллах надав право забирати душі померлих ► **Cebrâil, İsrâfil, Mikâil** || **ФО** → *Azraîle bir can borcu olmağ, Azraîle burun buruna gelmek*

azze ismihü *рел.* – "Хай величним буде ім'я Його", формула молитви за падишаха

azze nasrûhu *рел.* – "Хай Його допомога буде святою і великою", формула молитви за падишаха

-B-

baba – баба, ¹*рел.* титул шейха в бекташійських братствах; ²звання, що приєднується до імені шановної, поважної (літньої) людини {*Baba Oruç, Gûl Baba*} ► **Bektaşî Babası, Bektaşî**

Baba Himmet *театр.* – один із героїв театру "Карагьоз", уродженець м. Кастамону, носій консервативних ідей, відповідно до сценарних варіантів – тримає сокиру на плечах

babaanne *т.сп.* – батькова мати (бабуся по батьковій лінії) ► **babanın annesi**

Babalar Günü *георт.* – "День батька", офіц. свято Туреччини; відмічається щорічно в третю неділю червня

babanın babası *т.сп.* – батько батька (дідусь по батьковій лінії)

baba tatlısı ^{т.}*гастр.* – баба татлиси, страва з солодкого тіста у формі кульок, які формують із суміші яєць, борошна, молока, дріжджів, маргарину та цукру; випікаються у духовці, поливаються сиропом ► **şambaba**, укр. *буцик*

babaç ^{с.}*побут.* – бабач, найбільший самець домашньої птиці

babayiğit ^{д.}*розм.* – богатир, сміливий чоловік

Babîâlî ← а. بابى+على *іст.* – Баб-і Алі, приміщення з високою вхідною брамою, в якому за часів О.І. знаходилися органи вищого правління: уряд (візірат), Міністерства внутрішніх і зовнішніх справ, Державна рада, чим і мотивована європейська назва країни з XV ст. – Висока Порта; згодом ця назва детермінувала усю систему бюрократичної машини О.І.; сьогодні – назва стамбул. району, де розташовані видавництва і редакції провідних ЗМІ ► **Paşakarısı**

Bâb-ı Âlî *іст.* → **Bâbîâlî**

baca *побут.* – баджа, труба для відведення диму з печі житлового приміщенні, димар || **ФО** → *odaya baca gerek, kartu koca gerek.*

Bacaksız [букв. "безногий"] *п.і.* – Баджаксиз, герой дитячих веселих оповідок дидактичного і моралізаторського характеру; дитина, яка за інтелектуальними здібностями перевершує ровесників

bacanak[†] *т.сп.* – свояк, чоловік однієї з рідних сестер стосовно чоловіка іншої сестри (чоловік сестри дружини); близький друг, товариш

bacı *рел.* – баджи ¹звернення до мюридів, члена тарикату ► **mürit, tarikat**; ²титул дружини шейха ► **şeyh**; ³звернення до старшої сестри ► **abla**

bacı yolu *етногр.* – загальна назва подарунків, які дарують дядькові з боку батька і дядькові з боку матері під час заручин ► **söz kesimi**

badak[†] *спорт.* – підніжка, прийом в олійній боротьбі ► **yağlı güreş, çelme**

badem ezmesi *гастр.* – різновид солодоців, основою для приготування якого є третій мигдальний горіх ► **ezme**

badem parmak *анат.* → **başparmak**[†]

badem şekeri *гастр.* – мигдаль із цукром, солодоці на основі цільного мигдального горіха, политого солодкою поливкою

bademli krema *гастр.* – різновид солодоців на основі какао з додаванням тертого мигдального горіху

bademlik[†] *побут.* – у сільській місцевості – мигдалевий сад, мигдалевий ліс

badıç[†] – стручок, плід багатьох сільськогосподарських культур ► **bakla, fasulye, bezelye**

badinos ← рос. поднос *побут.* – різновид таці для чайної або кавової церемонії

badırık[†] *гастр.* – бадирик, страва, яка готується на основі булгуру з додаванням цибулі та помідорів; суміш загортається у листя і вживається без термічної обробки

bağdaş *етногр.* – манера сидіти, підібгавши під себе схрещені ноги, сидіння по-турецьки || **ФО** → *bağdaş kırmak*

Bağdadi tarz *арх.* – багдадський стиль, провідний арх. стиль побудови будинків XIX – поч. XX ст. ► **Odunpazarı evleri; Safranbolu evleri**

Bağdat Köşkü *арх.* – Багдадський павільйон, арх. комплекс на тер-ї IV двору палацу Топкапи (1639); важливий культ. ц. країни, попул. турист. DESTINATIONAція екскурсійних програм у Стамбулі ► **Bağdat Köşkü kütüphanesi**

Bağdat Köşkü kütüphanesi *культ.* – Бібліотека Багдадського павільйону (360 раритетних манускриптів), заснована султаном Абдулхамітом I. 1924 р.; після зміни статусу Топкапи інстальована до книгозбірні Музею рукописів ► **Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserleri Kütüphanesi**

bağıldak[†] *побут.* – сповивач поверх колиски, що запобігає випадінню дитини з неї ► **beşik**[†]

bağımsız *політ.* → **bağımsız milletvekili**

bağımsız milletvekili *політ.* – позафракційний депутат

Bağımsız Cumhuriyet Partisi *георт., політ.* – Незалежна республіканська партія, політ. орг-я, що сповідує ідеї республіканізму; функц. з 2002 р. ► **BCP**

Bağımsız Türkiye Partisi *георт., політ.* – Незалежна партія Туреччини, пронаціоналістична політ. орг-я; функц. з 2001 р. ► **BTP**

bağır köpen *побут.* – різновид ковдри, якою закутують немовля у колисці ►
beşik^{-gi}

bağış kutusu *рел.* – скринька для пожертвувань

bağlama *муз.* – баглама́, триструнний різновид сазу, нар. струнно-щипковий муз. інструмент, близький будовою до мандоліни; має більший розмір від джури, але менший за діван-саз; грають пальцями або медіатором
► **cura, divan-saz**

bağlamacı *проф.* – виконавець / майстер гри на багламі; продавець або той, хто виготовляє багламу ► **bağlama**

bağan *побут.* → **bağnak**

bağnak⁻ⁱ *побут.* – багнак, недоношене маля тварини, яке виймають з тіла убитої або загиблої матері; хутро цього маляти, випороток

Bahar bayramı *етногр., георт., фест.* – "Свято весни", щорічні трад. регіон. заходи з нагоди початку сільськогосподарських робіт; відповідно до регіону, зазвичай, проводяться наприкінці квітня – початку травня ► укр. *веснієку*

bahar şenliği *георт., фест.* – весняні свята, веснівки, загальна назва святкових заходів із різноманітною мотивацією для проведення (зокрема у зв'язку з закінченням навчального закладу)

Bahar Şenlikleri *георт., фест.* – "Свято весни", одноденні регіон. святкові сезонні заходи на тер-і ільче Малкара, орг. 13 травня

baharat ← п. **بهارات** *гастр.* – бахарат, загальна назва прянощів, різноманітних спецій для приготування трад. страв

baharatçı *проф.* – бахаратчи, той, хто продає або виготовляє прянощі

bahçe patmıklığı *побут.* – різновид парканної огорожі для фруктових садів

bahçer barı *етногр.* – різновид хореографічного перформансу бар ► **bar, bilezik barı**

bahçıvan ← п. **باغبان** *проф.* – садівник, доглядач за садом у приватних будинках, офісах, держ. установах

bahriye çifte tellisi *етногр.* – різновид рухливого нар. танцю з елементами перформансу

bahşış ← п. **بخشش** *побут.* – бахшиш, гроші, які дають за дрібні послуги у готелях, офіціантові у закладах громадського харчування, чайові ► **ayak teri**

bakaliye *побут.* – загальна назва групи харчових продуктів і предметів споживання (цукор, крупи, чай, мило, бакалійний крам), що продається у баккалхане ► **bakkalhane**

Bakara Suresi *рел.* – "Бакара", 2-а мекканська сура "Корова", в якій обґрунтовуються моральні закони та етичні норми ісламу; найдовша коранічна сура (складається з 286 аятів)

bakı *побут.* – баки, різновид ворожіння

bakım yurdu *етногр.* – будинок соціального догляду, місце помешкання самотніх та бідних людей ► **darülaceze**

Bakır Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль міді", щорічний мистецький захід, що проводиться у м. Гюндогмуш 15 серпня

bakırcı *проф.* – бакирджи, мідник, виробник або торговець виробами з міді (посудом, трубами тощо), мідяр

bakırcılık[§] *ремісн.* – мідярство, продаж виробів з міді, мідярня

bakkal *проф.* – баккал, торгівцеві дрібним крамом, харчами, садовою, бакалійним, надзвичайно поширена професія тур. міст і селищ

bakkal defteri *жарт.* – "зошит баккала", символ чогось брудного і засмалцьованого

bakkal dükkanı *побут.* → **bakkalhane**

bakkalhane *побут.* – баккалхане, бакалійна лавка

bakla falı *етногр.* – різновид ритуального ворожіння на бобах

bakla kırmı *побут.* – масть коня з червоними та темними краплями на білому фоні

bakla soğanı *бот.* – різновид ранньої цибулі

baklava *гастр.* – баклава / пахлава, лагомина, тістечко з тонкого листового тіста ромбовидної (прямокутної, круглої або циліндричної) форми з горіхами (грецькими, мигдальними, фісташками, ліщиною) з додаванням меду, цукру або морозивом (відповідно до регіону) ► **dürüm baklava, sarma baklava, gelin bohçası, havuç dilimi, saray baklava**

baklava eleği *побут.* – сито для просіювання борошна для приготування баклави, райтак

baklava tepsisi *побут.* – тая, на якій печуть баклаву у печі ► **firin**

baklavacı *проф.* – баклаваджи, майстер, який виготовляє / продає баклаву та інші кондитерські вироби; цукерник ► **baklava**

bakraç^{ci} *побут.* – бакрач, різновид мідного посуду у формі маленького відра ► **helke, cingil**, укр. *гавку*

Bakü-Ceyhan boru hattı *екон.* – нафтогін Баку-Джейхан, міжнародний енерго-екон. проєкт, який започаткований 18–19 листопада 1999 р. у Стамбулі на засіданні Ради Європи з питань Безпеки та співпраці з метою створення сх.-зх. енерг. коридору і забезпечення нафтою і природним газом країн-учасниць проєкту: Азербайджан, Грузія, Казахстан, Туркменістан; довж. – 1.700 км, проходить тер-ю Азербайджану, Грузії та Туреччини; функц. з 2005 р.

bal ayı *етногр.* – медовий місяць, перший місяць подружнього життя молодят

balbaşı *побут., гастр.* – балбаши, ¹цар-мед, вживається на позначення найкращого і найчистішого меду, зібраного за сезон; ²різновид пекмезу з додаванням меду ► укр. *липéць*

Bal Bayramı *георт., фест.* – "Свято меду", різновид гастрономічного фестивалю, проводиться у с. Куюджака побли. м. Аксеки упродовж одного дня у серпні ► **yerel günler**

Bal Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль меду", різновид гастрономічного локального фестивального заходу; орг. у різних регіонах: м. Імрали (3 вересня), м. Саривелілер (29 серпня), м. Челікхан (1 серпня), м. Орду (початок вересня) ► **Bal Bayramı**

bal kabağı *бот.* – різновид великого солодкого гарбуза, (*Cucubita moschata*)

balak[§] *побут.* – загальна назва дитинчати буйвола, буйволеня

Balama *літ., театр., п.і.* – герой-грек у театрах "Карагьоз" та "Орта оюну" ►

Baba Himmet, Tuzsuz Deli Bekir, Acem

balamur *побут.* – баламур, заглибина над одвірками у приміщенні анатолійських будинків, що викор. для зберігання одягу та дрібних речей

balçık hurması *гастр.* – сушена і пресована хурма

balçık inciri *гастр.* – пресований інжир

baldır patlatan *спорт.* – один із різновидів тактичних прийомів олійної боротьби ► **yağlı güreş**

baldıran *бот.* – болиголов, трав'яниста дворічна отруйна рослина родини окружкових із різким неприємним ароматом, (*Cicuta virosa*) ► **baldıran şerbeti**

baldıran şerbeti *етногр.* – "шербет із болиголов", категорія ментального світу (успіх, прибуток), те, що набуте ціною страждань та принижень ► укр. *мороз, қлонім*

balık çorbası *гастр.* – рибальська юшка, різновид юшки, яка готується, зазвичай, з білої риби з додаванням цибулі, картоплі, томатів та огірків

Balık Festivali *георт., фест.* – "Рибний фестиваль", різновид регіон. фестивалю, пров. у різних містах країни (м. Сіліфке – 2 серпня, триває 4 дні, м. Енез (іль Едірне) – протягом першого тижня червня) з регіон. сценарними особливостями ► **yerel günler**

balık istifi [букв. рибний склад] *жарт.* – лексема на позначення скупчення автомобілів під час міського трафіка

balık köftesi *гастр.* – рибні котлети, страва з м'яса баламута та товченої картоплі з додаванням бахарату

balık mezadı ← а. *مزا* *етногр.* – рибний аукціон, торги свіжою рибою у спеціально організованих приміщеннях припортових зон ► **mezatçı**

balık öldüren *бот.* → **balhoku**

balhoku^{nu} *бот.* – рибний молочай, рослина з отруйними плодами, (*Anamirta cocculus*)

balık pazarı *побут.* – рибний ринок, трад. (спеціально відведене) місце реалізації свіжої (одноденної) риби у містах та селищах, рибне торговище ► **balık mezadı**

balık pilakisi *гастр.* – страва з риби та овочами, що готується на оливковій олії, заправлена цибулею, лимоном і борошном ► **fasulye pilakisi**

balıkpulu bindirme *арх.* – стиль покладання черепиці одна на одну

balık sırtı parke *арх.* – стиль покладання будівельного мат-лу (паркету, черепиці, плитки) у стилі "рибна спинка", "ялинкою"

balık sırtı örgü *арх.* – цегляна кладка "ялинкою"

balık tavası *гастр.* – загальна назва страв, основу яких складає смажена у таві риба ► **tava**

balık un *побут.* – рибне борошно з хамси, їжа для свійських тварин

balıkçı *проф.* – баликчи, рибалка, торгівець рибою ► укр. *рибáс, рибáска*

balıkçı ateşi *риб.* – рибальський вогник, метод риболовлі, вогник для приманювання риби

balıkçı kazağı *побут.* – різновид теплового одягу, светр, який одягають рибалки у холодну та вологу погоду

balıkçı yaka *побут.* – рибацький воріт, елемент одягу рибалок, що одягається поверх рибацького светру ► **balıkçı kazağı, boğazlık**[†], укр. **куртина**

balkan *геогр.* – балкан, лісовий гірський ланцюг

balköpüğü *побут.* – колір (масть) коня, що балансує між кремовим і сріблястим, світло-жовтий

ballı derviş lokması *гастр.* [букв. дервішська медова скиба] – різновид солодошів на основі фруктового шербету ► **Saray lokması**

ballı pasta *гастр.* – медовик, різновид тістечка з медом

baloz ← гр. *palos* *побут., етногр.* – балоз, місце відпочинку та розваг рибалок, гёндель

baltacı *проф.* – балтаджи, сокирник, продавець сокир, майстер, який займається обробкою деревини для виготовлення держаків для сокир ► укр. **тесля**

baltopu *гастр.* – балтопу, різновид солодошів на основі тіста й меду з додаванням бахарату ► **melomakarono, kalburabastı tatlısı, karanfil**

balyos ← італ. *bajulus* *іст.* – прізвисько французьких та венеційських дипломатів (консулів) за часів О.І.; титул європейських послів, що приєднувався до імені дипломата ► **balyoz, Venedik balyosu**

bamya *бот.* – бамія, трав'яниста рослина, (*Abelmoschus esculentus*), що вирощується як овочева культура; в їжу вживаються свіжі, відварені чи тушковані стручки пірамідальної форми, зеленого кольору, викор. під час приготування страв із м'яса, риби, птиці ► **zeytinyağlı koruklu bamya**

Bamya Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль бамії", різновид трад. гастрономічних фестивалів локального значення; орг. упродовж трьох днів на початку вересня у м. Ташова

bandırma – бандирма, ¹*гастр.* різновид солодошів із виноградного соку у формі ковбасок; ²*побут.* сито для фільтрації виноградного соку

bandırma keleteri *побут.* – сапетка для збирання винограду для подальшої обробки

bandırma tahtası *побут.* – пристрій для промивання винограду перед приготуванням пекмезу

Bandırma taşı *побут.* – твердий камінь, який служить мат-лом для виготовлення тротуарних доріжок у парках, садах

bandurma *гастр.* – бандурма, страва на основі проварених шматочків тіста, начинених січеною курятиною або індичатиною

banliyö treni *трансп.* – вид міжміського потяга, що пов'язує центр. станцію з вокзалами міст-сателітів

banma *побут.* – банма, різновид широкої каструлі для приготування пекмезу або прання білизни

banmaç *гастр.* – банмач, різновид легкої закуски на основі борошна, оцту та часнику

bânū-yı Mısır *літ.* – Єгипетська княгиня, один із героїв-персонажів поеми "Юсуф і Зулейха"

bar *етногр.* – бар, вид нац. танцю, популярний на сх. та пв. Анатолії, особливо на тер-ї ілю Ерзурум; виконується під акомпанемент барабану та зурни ► **zurna, bahçer bari, bar havası**

bar havası *муз.* – пісня, яку виконують, танцюючи бар ► **bar**

barabat *мор.* – барабат, різновид риболовної сітки

baragadi *мор.* – барагаді, різновид довгого вудлища

barakan *побут.* – різновид товстої тканин із грубої шерсті

barana *гастр.* – баранá, вид легкої закуски на основі яєць, що заливаються часниковим йогуртом

barbal *побут.* – барбал, крило вітряка, що забезпечує роботу водяного млина

barbaşı *етногр., проф.* – керівник танцювальної групи виконавців танцю бара, який керує і стоїть праворуч від танцювальників ► **bar**

barbunya ← *гр. παρμπούνη* – барбунія, ¹*зоон.* вид морської риби (*Barbus, Mullus barbatus*), промислово вирощується в прибережних рибофермах Ч.м. та С.м; ²*бот.* вид червоної стручкової квасолі

barbunya pilaki *гастр.* – салат із барбунії, попул. холодна страва з червоної квасолі ► **barbunya yemeği** ► *укр. саламáха*

barbunya yemeği *гастр.* → **barbunya pilaki**

barbut ^{tu} *етногр.* – вид азартної гри в кості

bardak altlığı *побут.* – підставка для склянки, різновид сувенірної продукції країни ► **maşafa**

bardak güveci *гастр.* – різновид гювеча, м'ясна страва, яка готується у глиняному горщику ► **çömlek**

bardıç ^{ci} *побут.* – бардич, різновид віника для прибирання у печі ► **fırın**

barhana *трансп.* – бархана, невеликий караван

barka ← *італ. багса мор.* – барка, великий човен для морської риболовлі

baromana *етногр.* – страва, якою пригощають породіллю ► **loğúsa**

barota *іст.* – барота, капелюх, головний убір султанських гвардійців

basacak ^{gi} *побут.* – різновид круглої лопатки для виготовлення сиру ► **tuluma peynir**

basaç ^{ci} *побут.* – басач, палиця для перемішування білизни під час прання ► *укр. квiнька*

basalık ^{gi} *метео.* – регіональна назва туману; викор. на тер-ї ільче Чукурова

basıla *культ.* – напис "До друку", ставиться редактором газети / журналу після контрольної перевірки тексту

Basın Bayramı *георт.* – "День преси", мережа державних святкових заходів, що проводяться щорічно 24 липня з 1908 р. після введення цензури в османській пресі за часів Абдुльгаміда II

basma *етногр., ремісн.* – басма, різновид нар. ремесла, техніка виготовлення набивного ситцю

basma helva *гастр.* – різновид пресованої халви на основі борошна ► **un helvası**

bastana salatası *гастр.* – різновид салату, інгредієнти якого – помідори, цибуля, зелений перець, м'ята – поливаються лимонним соком

bastı *гастр.* – басті, загальна назва страв, які готуються на основі січеного м'яса та тушкованих овочів ► **kabak bastısı, patlıcan bastısı**

bastıbacak^{tr} *жарт.* – форма звернення батьків до дитини, шибеник, палисвіт

bastırma *спорт., етногр.* – бастурма, тактичний прийом олійної боротьби, кидання суперника на землю

baston francala *гастр.* – різновид хлібних виробів тонкої та продовгуватої форми

basübadelmevt *рел.* – воскресіння з мертвих у день Страшного суду ► **kıyamet günü, ölümden sonra dirilme**

başal *етногр.* – народна назва червня, ізок, млесень ► **haziran**

başarı belgesi *етногр., побут.* – похвальний лист, похвальна грамота ► **takdirname**, укр. *дърница*

Başbakanlık Kupası *спорт.* – "Кубок Прем'єр-міністра", різновид регіон. футбольних змагань

başbuğ *іст.* – керівник військового підрозділу

başefendi *іст.* → **başkâtip**

başfiyat *екон.* – ціни на сільськогосподарські продукти та товари підвищеного попиту, які встановлює уряд із метою підтримки виробника і регулювання цінової політики в країні

başımam *проф.* – головний імам, посада керуючого мечеттю ► **imam**

başhanımefendi *вокатив* – звернення до дружини президента країни ► **cumhurbaşkan**

başkanlık makamı *арх., побут.* – спеціальна кімната (кабінет) керівника в приміщенні офіц. установ

başkâtip^{bi} ← а. كاتب *іст.* – головний писар, адм. посада в урядових та приватних орг-х ► **başyazman**

başköşe *побут.* – місце для поважних гостей, ВІП-персон

başlahana *бот.* – башлахана, різновид капусти, яку викор. для приготування салатів та сарми ► **sarma**

başlık^{tr} *етногр., побут.* – башлик, калім, викуп, який платить наречений та його сім'я за наречену її родині; "передавання" каліму відбувалося за чітко визначеним сценарієм у формі перформансу; форма каліму – велика рогата худоба, тканини, побутове начиння, з ХІХ ст. – золоті прикраси, гроші ► **başlık parası**, укр. *віно*

başlık parası *етногр., побут.* → **başlık**

başmakçı *проф.* – башмакчи, ¹швець-чоботар, майстер із пошиття взуття ²доглядач за взуттям відвідувачів мечеті ► **paşmakçı**

başmaklık^{tr} *рел.* – башмакчи, спеціально відведене місце перед входом у мечеть, де відвідувачі залишають взуття ► **ayakkabılık**

başmisafir *етногр.* – найдорожчий гість; термін тур. звичаєвого права

başmuallim *проф.* → **başöğretmen**

başmubassır ← т. baş + а. مبصر *іст., проф.* – головний наглядач

başmuharrir ← а. محرر *проф.* – головний редактор ► **başyazar**

başmüevvıt^{di} ← т. baş + а. مسؤول *іст., проф.* – керівник протокольного відділу канцелярії часів О.І.

başöğretmen *титул.* – головний вчитель, звання, яке надається вчителю в рел. навч. закладах ► **başmuallim**

başoda *побут.* – головна кімната, спец. кімната для прийому гостей в trad. тур. будинку, вітальня ► **tohane**

başörtü *побут.* – хустка, платок, яку жінка пов'язує на голову, обов'язково ховаючи під неї волосся; викор. як головний убір і як частина чадри ► **eşarp**, **yaşmak**^{gi}

başörtülü *побут.* – жінка з покритою головою (з хусткою)

başörtüsü *побут.* → **başörtü**

başpapaz *рел.* – титул керівника у християнських церквах на тер-ї країни

başparmak^{gi} *анат.* – назва великого пальця на руках та ногах

başpehlivan *етногр., спорт.* – пехліван, абсолютний переможець, титул, який надається пехлівану за перемогу змаганнях з олійної боротьби разом із золотим поясом переможця ► **altın kemer**, **yağlı güreş**

başyazman *іст., проф.* → **başkâtip**

başyemek^{gi} [букв. "головна страва"] *гастр.* – у trad. тур. кухні – головна страва, яку подають до столу після юшки ► **çorba**

Batı Türkçesi *лінгв.* – західно-тюркська мова, один із огузьких діалектів тюркських мов, що сформувався на заході Каспійського моря у XIII ст.

Batılılaşma *політ.* – вестернізація, одна з ідеол. стратегій внутр. політики країни з метою упровадження системи цінностей західної цивілізації на культурному та побутовому рівні

Batılışma süreci *політ.* → **Batılılaşma**

Batıniye *рел.* – батеніти, одне з альтернативних до офіційного ісламу угруповання, реліг.-філос. вчення якого полягає у пошуці прихованого змісту Корану

batırık^{gi} *гастр.* – батирик, різновид салатної страви з пшонаного зерна, горіхів, цибулі, томатів та зелених приправ (огірків) із додаванням лимонного соку; загортається у листову капусту

batman *о.в.* – батман, міра ваги (≈ 2,5 – 10 кг.) ► укр. *діалетка*

batıniye *побут.* – батаніє, різновид ковдри, що виготовляється переважно з шерсті або вовни

bay *вокатив* – пан, добродій, форма звертання до чоловіка,

bayati *муз.* – баяті, різновид тур. нар. мелодії

baylaç^{ci} *іст., екон.* – вид митного податку

bayan *вокатив* – пані, офіц. форма звертання до жінки ► **hanım**

baydabalası *побут.* – мідний таз для приготування йогурту

baykuş bacağı *метео.* – регіон. назва малохмарної безвітряної погоди

Bayrak duası *рел.* → **Cuma günü**

Bayrak günü *георт.* – "Свято національного прапора", урочисто святкується 23 квітня на всій тер-ї країни

bayrak merasimi → **bayrak töreni**

bayrak töreni *ідеол.* – форма офіц. перформансу, підняття прапора під час офіц. держ. заходів ► **saygı duruşu**

bayrakçı *проф.* – прапороносець, продавець прапорів

bayraktar *проф.* → **bayrakçı**

bayram ayı *рел.* – Святковий місяць, відповідно до Гіджри – паралельна назва місяця Шевваль, що слідує після Рамазану ► **şevval**, **Hicri takvime**

bayram bahşışı *рел.* — подарунки / гроші, які роздаються дітям під час релігійних свят

bayram çocuğu *ірон.* — святково одягнена дитина, іменинник

bayram koçu *етногр., рел.* — жертвна тварина, яка дарується сім'ї нареченої від родини нареченого під час вінчання

bayram namazı *рел.* — різновид святкової молитви під час релігійних свят (Курбан-байрам, Рамазан-байрам), що здійснюється до сходу сонця

bayram şekeri *гастр., рел.* — солодощі (цукерки, шоколад), якими пригощають гостей під час релігійних свят

bayram tebriği *побут.* — вітальна листівка, візит з нагоди свята

bayram yeri *рел.* — місце, відведене для дитячих ігор під час релігійних святкувань

bayram ziyareti *етногр.* — святкові відвідини родичів, друзів з метою привітання зі святами

Bayramı *рел.* — послідовник вчення або члена ордену Хаджи Байрам Велі ► **Hacı Bayram Veli**

Bayramîlik^{gi} *рел.* — назва містичного дервішського ордену, який заснував Хаджи Байрам Велі ► **Hacı Bayram Veli**

bayramlık^{gi} *етногр.* — байрамлик, подарунковий набір з нагоди певного свята ► **bahşış**

bazar helvası *гастр.* → **tahin helvası**

bazlama *гастр.* — базлама, ¹різновид млинців із рідкого дріжджового тіста, засмажених на спец. пательні (садж), які викор. як основа для начиння сиром, картоплею, варенням; ²різновид гьозлеме з м'ясним начинням ► **bazlamaç**, **gözleme**, укр. *присканець*

bazlamaç^{ci} *гастр.* → **bazlama**

bebe *вокатив., ірон.* — немовля, маленька дитина, звертання до немовляти

bebek ustası *проф.* — лялькар, майстер зі створення сегментів лялькової продукції ► **oyuncak ustası**

Beberuhi ¹*n.i., театр.* — Беберугі, ¹один із персонажів Карагьозу; ²*ірон.* неприємна людина

bece *побут.* — бедже, заглибина, ніша, місце в стіні для зберігання білизни, скриня

bedesten ← п. زستان *іст., арх.* — бедестен, ¹великий критий ринок, на якому торгують коштовностями, зброєю, антикварними речами; зазвичай мав один вихід із кожного боку у формі масивної брами, дах будівлі складався з декількох бань; часто ставав центром торговельного кварталу; ²*n.i.* Бедестан, відділ Капали чарши, що спеціалізується на продажі антикварної зброї ► **Kapalı çarşı**

bedevi ← a. دوی *рел.* — назва дервішського ордену Бедеві

bedir ← a. در *метео.* — повний місяць, повня ► **dolunay**

bedirik^{gi} ← *вірм.* patruyk *побут.* — бедірік, клубок бавовняних ниток, гніт із бавовни

bedr-i bülent *метео.* — чотирнадцяте число місяця ► **bedir, dolunay**

bedr-i kâmil *метео.* – відповідно до стилістики нар. метеорології – ніч на чотирнадцяте число місяця ► **bedir, dolunay**

bedr-i münir *метео.* – народна назва повного місяця ► **bedir, dolunay**

bedük^{-gi} *побут.* – бідюк, смола, соснова живиця ► **çam sakızı, reçine**

beğendi *гастр.* → **hünkâr beğendi**

bekâr odası *побут.* – кімната у гуртожитку, в якій живуть неодружені чоловіки (студенти, робітники, селяни)

BEKLEME ODASI – ¹л.л. напис "ПРИЙМАЛЬНЯ"; ²кімната (приміщення) очікування для відвідувачів у держ. установах країни

BEKLEME SALONU – ¹л.л. напис "КІМНАТА ОЧІКУВАННЯ"; ²трансп. спец. приміщення для пасажирів, пасажирський зал

BEKLEME YERİ л.л. – напис "МІСЦЕ ОЧІКУВАННЯ", тер-я зупинки автобусів та автомобілів

bekri *вокатив, ірон.* – п'яничка, чоловік, який багато п'є спиртних напоїв, постійно напивається ► **Bekri Mustafa**

Bekri Mustafa *л.і.* – Бекрі Мустафа, герой нар. байок

Bekri Mustafa fıkraları *літ.* – серія байок анекдотного дискурсу про Бекрі Мустафу ► **Bekri Mustafa**

Bektaşî *рел.* – бекташі, дervіш релігійного ордену Бекташі; засновник ордену – Хаджи Бекташ Велі ► **Hacı Bektaş Veli**

Bektaşî babası *рел.* – провідник (шейх) ордену (тарикату) Бекташі ► **Bektaşilik, tarikat**

Bektaşî dedesi *рел.* – нижчий за рангом (після шейха) очільник братства дervішів тарикату Бекташі; зазвичай виконував адміністративні функції ► **Bektaşî babası, Bektaşilik**

Bektaşî fıkraları *літ.* – серія байок нар. анекдотного дискурсу рел. тематики, героєм якого є Бекташі

Bektaşî sırrı *ірон.* – таємниця, щось приховане, те, що не підлягає розголошенню ► укр. *бабськi таємницi*

Bektaşî tarikatı *рел., політ.* – Бекташі, дervішське братство; засновником якого був відомий філософ XIII ст. Хаджи Бекташ Велі; идеол. доктрина базувалася на синтезі трад. ісламських цінностей і християнських практик; був пошир. серед сільського населення східної Анатолії; члени братства несли службу в якості рел. наставників в яничар. війську, що стало причиною заборони діяльності братства у 1826 р. ► **baba, bektaşî kavuğu, Bektaşî üzümü**

Bektaşilik^{-gi} *рел., політ.* – сучасна назва тарикату Бекташі ► **Bektaşî tarikatı**

Beldeitayyibe ← а. لـديه "місто" + طيب "гарний" *рел.* – одна з неофіційних назв Медини ► **Medine şehri**

beledî *побут., ремісн.* – беледі, різновид ткані міцної тканини ручної роботи, що викор. для побутових потреб

belediye ← а. بلدية *адм.-тер.* – беледіє, ¹орган місцевого управління; ²приміщення муніципалітету в районах країни ► **il, ilçe, bucak**^{-gi}

belediye başkanı *проф.* – державний посадовець, мер, голова ► **vali, kaymakam**

belediye encümeni *адм.-тер.* – муніципальна комісія, що виконує представницькі функції відповідно до законодавства про місцеве самоврядування та муніципалітети країни

belediye meclisi *адм.-тер.* – орган місцевого управління, муніципальна рада

belediye nikâhı *етногр.* – реєстрація шлюбу відповідно до вимог цивільного кодексу країни ► **nikâh**

belediye polisi *адм.-тер.* – муніципальна поліція, орган, який відповідає за забезпечення порядку та спокою у межах відповідного муніципалітету

belediye reisi *заст.* → **belediye başkanı**

belediye sarayı *адм.-тер., арх.* – приміщення / будівля муніципалітету, комплекс приміщень, в яких розташовуються виконавчі та адміністративні служби / бюро міських (районних) органів влади

belediye seçimleri *полит., адм.-тер.* – муніципальні вибори

belediye teşkilâtı *адм.-тер.* – муніципальна структура, система функціональних обов'язків міських (районних) органів влади, склад муніципалітету ► **belediye başkanı**, **belediye meclisi**, **belediye encümeni**, **belediye memurları**

belediye zabıtası *адм.-тер.* → **belediye polisi**

belek⁶¹ *побут.* – пелюшка, невелике простиральце, в яке загортаються немовлят; простирадло для колисання ► **kundak**⁶¹, **çocuk bezi**

belgeli öğrenci *жарт.* – учень середньої школи, який за результатами навчального року залишається на повторне проходження програми

bengi *етногр.* – бенгі, різновид нар. танку, що пошир. у регіоні Е.м. та М.м.

berat ← а. راث □ – берат, ¹*іст.* султанська грамота; ²свідцтво, патент; посвідчення (до медалі, ордену, патенту тощо) ► **padişah buyruğu**

Berat Gecesi *рел.* – Ніч Берат, ніч одкровення Мухаммаду від ангела Гебраїла; святкується у 14-у ніч місяця Шабан ► **Berat Kandili**

Berat Kandili *рел.* → Ніч Берат, ніч відпущення гріхів; відзначається напередодні 14-ї ночі священного місяця Шабан ► **Berat Gecesi**

berber *проф.* – бербер, перукар, цирульник

berber çırağı *проф.* – помічник перукаря, зазвичай хлопчик до 14 років

berdelacuz ← а. العجز □ □ *метео.* – період безрезневих озимків; згідно з нар. календарем – період весняної холодної погоди наприкінці березня (24–30 березня) ► **kocakları soğukları** || **ФО** → *Nerede olsun orada ol, Berdelacuz'da evde ol*

bereketli ola! *вишук* – ¹На здоров'я! (вживається у комунікативній ситуаціях побажання та схвалення чогось); ²Хай буде добрим врожай! (вживається як побажання доброго врожаю)

Bergama Arkeoloji Müzesi *музей.* – Бергамський археологічний музей, все-світньовідома колекція артефактів (8643 од.) цивілізації регіону Ізміра та Е.м.

Bergama derisi *іст.* → **parşömen**

Bergama halıları *побут., етногр.* – бергамські килими, серія килимових виробів (ліжники, коці, покривала), які виготовляють у регіоні м. Бергама (р-н Е.м.) з характерними аутентичними рослинними та антропонімічними мотивами, геометричними лініями з домінуванням червоного, блакитного та жовтого кольорів; відомі з XVI ст.; сувенірна продукція країни

bergûzar ← п. برگزار *побут.* – бергузар, різновид сувеніру, пам'ятного подарунка з нагоди певного свята чи події

beslenme çantasi *побут.* – сумка, до якої батьки кладуть учням їжу на сніданок ► **beslenme odasi, beslenme saati**

beslenme odası *пед.* – кімната спец. призначення для проведення сніданків та обідів у приміщенні навч. закладів (переважно початкових)

beslenme saati *пед.* – час, коли учні мають можливість поспідати під час перерви між навчанням у школах

besmele *рел.* – бесмеле, ¹етикетна формула, скорочена форма ← bismillah irrahman ir-rahim "в ім'я Аллаха, Милостивого і Милосердного"; ²рел. промовляння формули на початку будь-якої справи || **ФО** → *besmele çekmek*

beş bir *етногр.* → **pencüyek**

beş dört *етногр.* – "5:4", стратегія гри у нарди

beş iki *етногр.* → **pencüdü**

BEŞ ŞEHİR *п.і.* – "П'ять міст", роман Ахмета Хамді Танпинара

beş vakit namaz *рел.* – п'ятиразовий намаз, що здійснюється п'ять разів упродовж дня у чітко визначений час

beş üç *етногр.* → **pencüse**

beşe *етногр.* – беше, ¹метео. народна назва лютого; ²етногр. назва проміжку між останніми трьома днями березня та двома першими днями квітня ► укр. *березіль, бѣограєй*

beşibirlik ^{גי} *побут.* – різновид жіночих нагрудних прикрас у формі п'яти золотих монет, з'єднаних ланцюжком, з функцією оберега

beşik ^{גי} *етногр.* – бешик, невеличке ліжечко для сну і колисання дитини, колісанка, гойдалка ► укр. *люлька*

beşik kertği *етногр.* – заручений з колиски, відповідно до звичаєвого права – дитина, яка оголошена нареченим / нареченою кого-небудь ► **beşik kertme**

beşik kertme *етногр.* – заручення з колиски, відповідно до звичаєвого права – обряд проголошення немовляти нареченим / нареченою кого-небудь ► **beşik kertği**

beşik salıncağı *етногр., фест.* – велика гойдалка, яку майструють у місцях проведення святкових заходів

beşikçi *проф.* – бешикчі, ремісник який виготовляє / продає колісанки, люльки

Beşiktaş *спорт., ерг.* – "Бешикташ", спорт. об'єднання, до складу якого входять футбольна та баскетбольна команда, гімнастична група; база клубу знаходиться в Стамбулі в однойменному районі міста; колір одягу – чорно-білий ► **Beşiktaş Jimnastik Kulübü**

beşparmak ^{גי} *зоол.* – морська зірка, морська безхребетна тварина типу голкошкірі; має п'ятикінцеву форму, (*Uraster*) ► **beşpençe**

beşpençe *зоон.* → **beşparmak**

beştaş *етногр.* – "П'ять камінців", різновид дитячої гри

bevvar ^{bi} ← а. بابوار – ¹проф. воротар, швейцар; ²іст. прибиральник (прибиральниця) у школі; працівник школи (водій шкільного автобуса), який розвозить дітей по домівках

bey *титул.* – бей, ¹іст. один із військово-політичних титулів у тюркському суспільстві; ²вокатив форма ввічливого офіц. звертання до чоловіків ► укр. *пан*

beyaz adam [букв. "біла людина"] – іронічна назва європейця

beyaz dizi мист. – білий серіал, багатосерійний телепроект, побудований на тематиці любовних пригод і сімейних драм

beyaz eşya [букв. "білі речі"], *побут.* – загальна назва хатніх побутових електричних приладів ► **buzdolabı, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi**

beyaz kömür [букв. "біле вугілля"] *побут., ірон.* – електрика, яка генерується на річкових електростанціях

beyaz peynir *гастр.* – білий сир, різновид бринзи ► **peynir, çayır peyniri, tulum peyniri**

Beyazıt Devlet kütüphanesi *ерг.* – Державна бібліотека імені султана Беязита, одна з найбільших бібліотек країни, в якій зберігаються рукописи відомих мус. учених-богословів; функц. з 1882 р. у Стамбулі

beybaba *вокатив* – бейбаба, ввічливе звертання до батька

beyefendi *титул.* – бейефенді, ¹*іст.* титул вельможі, можновладця; ²*вокатив* пане, форма звертання до поважного або старшого за віком чоловіка

Beylerbey Sarayı *арх.* – Палац повелителів, одне з приміщень-резиденцій султанів О.І., побудований у Стамбулі за часів Махмуда II на березі Босфору, після модернізації та добудови у 1865 р. набув статусу місця відпочинку лідерів осм. двору ► **Beylerbeyi Sarayı Müzesi**

beylerbeyi ⁻ⁿⁱ *іст., вокатив* – бейлербей, почесний титул найвищих військ. і цивільних урядовців у султанській Туреччині, титул намісників Румелії та Анатолії; упродовж XV-XIX ст. – султанський намісник краю в О.І., військовий очільник провінцій

Beylerbeyi Sarayı Müzesi *музей.* – Музей Палацу Бейлербей, музей. комплекс, що знаходиться на азійському березі Стамбула

beylik ^{-gi} бейлик ¹*адм.о., іст.* – бейлик, область / територія, яка підпорядкована бею, володіння бея; ²*проф., іст.* посада / обов'язки бея ► **bey**

beytülharam ← а. بيت + حرام *рел.* – "Брама Святості", одна з символічних назв Кааби

beyzade ← т. bey + п. • ذی *іст., титул.* – бейзаде, нащадок знатного роду, аристократ

bez bebeği *побут.* – полотняна лялька, сегмент сувенірної продукції країни

bezdirme *гастр.* – бездірме, вид пампушок із прісного тіста ► укр. *мандрику*

bezek ^{-gi} *побут.* – безек, різновид жіночих прикрас

bezekçi *етногр., проф.* – безекчі, жінка, яка причісує та вибирає наречену напередодні весілля чи заручин → **nakkaş**

bezélye ← гр. Μπιζέλι *бот.* – горох, зелений горошок, важливий інгредієнт багатьох страв тур. кухні

bezeme *культ.* – беземе, дизайнерський мотив трад. архітектури з елементами троянди

bezik ^{-gi} ← фр. bésiq – безік, різновид картярської гри (на 96 карт), в якій беруть участь від двох до чотирьох гравців

bezirgânbaşı ← п. بزرگان ¹*іст., проф.* інтендант, який відповідав за забезпечення технічних тканин для потреб Палацу і власного одягу падишаха; ²*етногр.* різновид дитячої гри ► **çuha, bez, tülbent**

bicil *етногр.* – биджил, різновид дитячої гри, що полягає у розриванні курячої кістки мізинцем правої руки

bıçakçı *проф.* – ножар, майстер із виготовлення та продажу ножів

bibi *т.сп.* – тітка, сестра батька ► укр. *дядина*

Biber Festivali *георг., фест.* – "Фестиваль перцю", різновид гастрономічного фестивалю, проводиться з 1984 р. у м. Снішехір упродовж 3-х днів наприкінці вересня

biber dolması *гастр.* – фарширований перець із додаванням родзинок, кедрового горіха та значної кількості бахарату ► **Fırında zeytinyağı biber dolması**

biber turşusu *гастр.* – різновид маринаду з зеленого перцю

biberlik^{gi} *побут.* – перечниця, невелика посудна з отвором у кришці для молотого (чорного або червоного) перцю

biberon ← фр. *biberon* *побут.* – біберон, ¹мундштучок, прилад для куріння цигарок; ²пляшка для годування немовляти

bibi *вокатив* – бібі, форма звертання до сестри батька ► **hala**

biblo ← фр. *bibelot* – бібло, загальна назва сувенірної продукції (статуетки, вази, оздоби), яку викор. для прикрашання будинків і офісів та у ролі подарунків

bidat^{ti} ← а. بيدات *рел.* – бід'а, морально-етичний концепт, що позначає новації, які були вигадані і введені в доктринальну мережу ісламу після Пророка Мухаммада

bilek güreşi *етногр.* – різновид спортивної гри ► укр. *кулачки*

bilezik^{gi} *побут.* – браслет, різновид прикрас

bilezik barı *етногр.* – різновид хореографічного перформансу бар ► **bar, bahçer barı**

Bilgi Üniversitesi *пед.* – Університет Більгі, приватний навч. заклад, відкритий у Стамбулі у 1996 р. з англ. мовою викладання

Bilkent Üniversitesi *пед.* – Університет Бількент, один із провідних вищих навч. закладів Анкари з англ. мовою викладання, функц. з 1986 р.

billâh *етикет.* – етикетна формула "присягаюся Аллахом!", "йй-богу", "йй-бо" що уживається для запевнення, присягання, підтвердження урочистого зобов'язування себе якоюсь обіцянкою ► укр. *божба*

biyle *етногр.* – дитяча гра кульками з мармуру, агату чи скла ► **misket oyunu**

bindallı ← тур. *bin* тисяча + *dal* "галузка" *побут.* – біндалли, різновид тканини на оксамитовій основі з профільними фіто- та геометричними візерунками; викор. для шиття святкового (весільного) одягу ► **kına yakma**

binek atı *побут., зоон.* – верховий кінь, назва коня, який вирощується для спор. змагань, прогулянок та використанні у сільському госп.

binek taşı *побут.* – камінь для сидання, спеціально оброблений камінь-сходинка, що викор. для сидання в автомобіль або на коня

binlik^{gi} *побут.* – бінлік, бутель, велика пляшка на 3 літри

bira ← італ. *birra* *гастр.* – біра, різновид слабоалкогольного напою, пиво ► **arpa suyu**

bir tanem *етикет.* – "мій єдиний", форма звертання до близької / коханої людини ► **sevgi sözü**

Qara dutum, çatal karam, çingenem

Nar tanem, nur tanem, bir tanem" Bedri Rahmi Eyuboğlu

- I. Türk Dili Kurultayı** *п.с.* – Перший лінгвістичний курултай, з'їзд мовознавців Туреччини; пров. 26 вересня 1932 у зв'язку з необхідністю затвердження програми та концепції Мовної революції
- Birleşmiş Milletler Günü** *георт.* – "День ООН", різновид щорічних держ. заходів, присвячених популяризації діяльності ООН у світі та на теренах країни
- Bin Temel Eser dizisi** *культ.* – серія "Тисяча кращих творів", видання Міністерства національної освіти, яка презентує творчі досягнення тур. літераторів
- birdirbir** *етногр.* – чехарда, гра, в якій гравці по черзі стрибають через своїх партнерів, що стоять зігнувшись або рачки
- birli** *етногр.* – туз, назва гральної карти; пластинка з доміно з одним очком
- bismillâh** *вишук, етикет., рел.* – "В ім'я Аллаха Всемилостного та милосердного", рел. формула, яка промовляється мусульманами перед початком будь-якої справи
- biset**^{ti} *рел.* – бісет, морально-етична категорія догматики ісламу, яка пояснює місію Пророка
- bişi** *гастр.* – біші, різновид солодкого хліба, чьорек ► **çörek**^{bi}
- Bitlis köftesi** *гастр.* – котлета по-бітліськи, різновид м'ясної страви, що готується шляхом змішування січеного м'яса, рису, граната, яєць та прянощів із додавання великої кількості горіхів
- bitpazarı** *етногр.* – блошиний ринок, місце продажу уживаних (застарілих) товарів, товкучка, барахолка
- bitter** ← нім. bitter *гастр.* – біттер, різновид темного пива або гіркого шоколаду
► **ardıç rakısı, acı çikolata**
- BIYOMETRİK GEÇİŞ** *л.л.* – "ПРОХІД ЗА БІОМЕТРИЧНИМИ ДАНИМИ"
► англ. Biometric pass
- bizlengiç**^{ci} *побут.* – шило, інструмент чоботаря у вигляді загостреного металевого або кістяного стержня з ручкою для проколювання дірок
- bocuk**^{bu} *рел.* – святкові для християн дні народження Ісуса Христа, Різдво ► **İsa'nın doğum yortusu**
- bodrum katı** *побут., арх.* – підвальний поверх, сегмент трад. тур. будинку
- Bodrum Müzesi** *музей.* – Красзнавчий музей м. Бодрума, всесвітньовідома колекція культ. артефактів та знахідок підводних експедицій
- boduç**^{cu} *побут.* – бодуч, різновид дерев'яного (іноді глиняного) глечика
- boğanak**^{gi} *метео.* – різновид опадів, злива, рясний дощ ► **sağanak, bora**, укр. *сікка*
- Boğaziçi Köprüsü** *арх.* → 15 Temmuz Şehitler Köprüsü
- Boğaziçi Üniversitesi Mağara Araştırma Kulübü** *ерс.* – "Спелеологічний клуб Університету Богазічі", провідна наук.-досл. структура, мета якої полягає у дослідженні печерних комплексів та розробці турист. спелеологічних маршрутів ► **BÜMAK, HÜMAK, KÜMAK**
- Boğaziçi Üniversiresi** *пед.* – Університет Богазічі, один із найвідоміших стабун. навч. закладів, який був заснований у 1971 р. на базі Коледжу Роберт (1863 р.) ► **Robert koleji**
- Boğazkere** *бот.* – Богазкере, сорт промислового винограду

boğazkesen *іст., арх.* – богазкесен, морська фортеця для захисту протоки (Румелі Хісар на Босфорі)

Boğazlar *топ.* – протоки, загальна назва протоки Босфор і Дарданелли, "Зона проток"

boğazlık^{g1} *побут.* – богазлик, елемент одягу рибалок для захисту від вітру та води, одягається на груди поверх светру ► **balıkçı kazağı, balıkçı yaka**

boğdu *побут.* – богду, різновид жіночих прикрас, іноді – накидка з тонкої тканини

boğma *побут.* – богма, сегмент трад. одягу, різновид шароварів

bohça *побут.* – бохча, шматок тканини квадратної форми, у який зав'язуються речі || **ФО** → *bohçasını koştığına vermek*

bohça böreği *гастр.* – різновид пиріжка з різноманітним начинням квадратної форми / у формі бохчі ► **bohça**

bohçacı *проф.* – богчаджи, продавець дрібного краму, вуличний торгівець

boloncu *проф.* – болонджу, продавець повітряних кульок

Bolvadin Belediye Müzesi *музей.* – Муніципальний музей м. Болвадін, регіон. колекція артефактів матер. культури

Boluspor *спорт., ерг.* – "Болуспор", футбольна команда однойменного спорт. клубу, гравець прем'єр-ліги Т.Р.; створена у 1965 р.; гравці мають спорт. прізвисько "червоні блискавки"; колір уніформи – червоно-білий ► **kırmızı şimşekler**

bom *етногр.* – бом, різновид картярської гри

bonbon *гастр.* – бонбон, різновид солодошів на основі солодкого шербету та свіжої садовини ► **şeker şerbeti**

bonbon şekeri *гастр.* → **bonbon**

bonboncu *проф.* – бонбонджу, той, хто виготовляє / продає бонбон ► **bonbon**

boncuk^{g1} *побут.* – бонджук, різнокольорові скляні буси, намистинка зі смальти синього кольору, яка оберігає від вроків; виготовляється зі скла, каменю, дерева, смальти; має центральне композиційне місце у комплексі трад. нац. прикрас ► **oya**, укр. *личман*

boncuk tutkalı *побут.* – різновид клейковини у формі бонджука ► **boncuk**

bonmarşe ← фр. *Au Bon Marché* *побут.* – різновид великого магазину побутових товарів, супермаркет

bop *етногр.* – боп, найменша грошова ставка гри у покер

borani ← п. *bürâni* *гастр.* – борані, страва з рису, кислого молока, шпинату та овочів

borazan ← тур. *boru* + п. *زور* *проф.* – боразан, музика, що грає на трубі, учасник ансамблю Мехтер; сигналіст

bordo-maviler *спорт.* – "бордово-блакитні", назва футбольного клубу "Трабзонспор" ► **Trabzonspor, Karadeniz Fırtınası, kaplanlar**

Bornova misketi *бот.* – мускат Борнови, різновид пром. винограду

bornoz *побут.* – борноз, різновид довгополого просторого верхнього одягу, халат ► укр. *халамида*

bostan *побут.* – баштан, ділянка поля, на якому вирощують кавуни, дині та інші бахчові культури, огорож, бахча

bostan bekçisi *проф.* – сторож, особа, яка доглядає та охороняє баштанні угіддя

bostan kebabı *гастр.* – різновид кебаба, який готується на основі баклажанів та зелені

bostan korkuluğu *побут.* – опудало, пристрій для відстрашування хижих птахів та тварин

boş kâğıdı [букв. порожній лист] *рел., етногр.* – відповідно до настанов шаріату – документ, який направляє чоловік своїй дружині з ініціативою про розірвання шлюбу ► **boşanma kâğıdı**

Boşnak^{g1} *етн.* – боснієць, назва мешканців Боснії в побутовому та офіційно-діловому дискурсі

Boşnak güzeli [букв. "боснійська красуня"] *побут., ірон.* – узагальнена назва, що викор. стосовно красивої жінки, переважно білявки

boy abdesti *рел.* – різновид релігійного омивання, абдесту [abdest] перед намазом, коли, відповідно до ісламських вірувань, людина змиває з рук, рота та носа матеріальний і духовний бруд

boy entarisi *побут.* – різновид довгої накидки, що дістає п'ят

boyun sargısı *побут.* – різновид нагрудних жіночих прикрас у формі намиста, пацьорки, гердан

boyunduruk^{g1} *спорт.* – боюндурук, тактичний прийом затискання ший суперника в олійній боротьбі

boyunluk^{g1} *побут.* – боюнлук, ¹різновид шарфа; ²нашийна жіноча прикраса

boza *гастр.* – буза, легкий хмільний напій із проса, гречки, ячменю, кукурудзи

bozacı *проф.* – бозаджи, той хто готує / продає бузу

bozahane *побут.* – бозахане, місце приготування / продажу бози

bozdoğan – ¹зоол. сокіл; ²іст. булава, палиця з кулястим потовщенням на кінці

bozkurt^{du} [букв. "сірий степовий вовк"] *міф.* – бозкурт, сакральна тварина у культурі багатьох тюркських народів

Bozkurtlar *георт., політ.* – "Сірі вовки", молодіжна ультраправа орг-я націоналістів, створена з ініціативи Альпарслана Тюркеша на поч. 1960 рр. ► **Bozkutrçular, MHP, Gri kurtlar**

bozlak^{g1} *муз.* – бозлак, різновид нар. мотиву, різновид нар. пісні, пошир. на теренах центр. та пд. Анатолії ► **Afşar bozlağı, Urum bozlağı**

bozuk^{g1} *муз.* – бозук, вид дев'ятиструнного народного інструмента класу саз, баглама, тамбур ► **bağlama, saz, tambur**

bozum *побут., етногр.* – бозум, період збирання останнього врожаю

bozumca *зоол.* – бозумджа, різновид дрібної ящірки світло-сірого кольору

boz yel *метео.* – різновид вітру південного напрямку, лодос ► **lodos**

böcekthane *побут.* – бьоджекхане, приміщення (переважно у сільській місцевості) для вирощування тютювого шовкопряду

böceklik^{g1} *побут.* → **böcekthane**

böcekbaşıⁿⁱ *іст., проф.* – бьоджекбаши, жартівливе прізвисько співробітника поліції в О.І.

börek^{g1} *гастр.* – бьорек, нац. страва тур. кухні, пиріжок, рецепти приготування (м'ясний фарш, суміш солоних сирів, зелень, овочеве рагу) варіюються відповідно

до регіону; існує понад 120 різновидів ► **örme börek, sigara böreği, su böreği, börekçi**

börekçi проф. – бьорекчі, той хто готує / продає бьореки ► **börek**

börekli^ḡ гаспр. – загальна назва харчових інгредієнтів для приготування бьореків ► **börek**

börk^{-kü} – ¹побут. різновид жіночої хустки; ²іст. головний убір яничар

börkenek^ḡ побут. – накидка з загостреним вирізом, яка захищає від дощу або холоду ► **kulah**

börülce piyazı гаспр. – салат на основі плодів коров'ячого гороху (вігні китайської, *Vigna sinensis*), різновид холодної закуски

branda побут., мор. – бранда, підвісне ліжко на рибальському човні

"BU ÜLKE" п.т. – "Ця країна", збірка есе відомого соціолога Джеміля Меріча, в якій узагальнено позиції тур. інтелектуалів щодо цивілізаційного вибору країни у парадигмі Схід-Захід

bucak^ḡ адм.-тер. – буджак, адм. одиниця в Туреччині, частина повіту ► **nahiye**

buçukçu проф., іст. – бучукчу, чиновник, який під час святкових процесій кидав монети у натовп людей

buğra зоон. – бугра, народна назва самця-верблюда

buğu kebabi гаспр. – бугу-кебаб, різновид кебаба, який готується на пару з додаванням м'яса, цибулі, часнику та прянощів

buhurdan ← п. بۇھۇردان побут. – бухурдан, пристрій для окурювання рослин із метою захисту від паразитів; металевий посуд для куріння ладаном під час відправи ритуальних обрядів дервішів ► **tütsülük**^ḡ, **tütsü kabı, gülabdan**

bukağı побут. – путо, мотузка або залізний ланцюг, якими стягують ноги тварини з метою обмеження свободи її пересування під час випасу

bulamaç^{ci} гаспр. – буламач, бовтанка з борошна, мат-л для приготування низки сегментів нар. медицини

Bulgar етн. – болгарський, загальна назва усього, що стосується Болгарії та болгар

Bulgar müziği муз. – болгарська музика, загальна назва мелодій і мотивів, запозичених турками від болгар

bulgari муз. – болгарі, різновид чотириструнного нар. музичного інструмента

bulgur ← г. بلغورі гаспр. – булгур, грубо помелена пшениця, один із інгредієнтів тур. кухні, викор. для приготування різноманітних страв (плов, юшка, салати), фарширування та начиння; іноді подається до столу як гарнір, має високу харчову цінність

bulgur aşı гаспр. – юшка з пшеничної крупи, куліш

bulgur çorbasi гаспр. – юшка, що готується на основі булгуру з додаванням томатів, свіжого перцю, цибулі, олії

bulgurlu köfte гаспр. – різновид кьофте, що готується на основі булгуру з додаванням йогуртної маси

bulgurlu pilâv гаспр. – вид плову з пшеничної крупи – булгуру ► **bulgur**

bumbâr ← п. mebâr / mubâr гаспр. – бумбар, ¹товста кишка великої рогатої худоби, що викор. для приготування ковбаси; ²назва ковбасного виробу з м'яса і рису ► укр. **зельці**

bumbar dolması *гастр.* – страва, що готується методом начинювання кишки подрібненим м'ясом, рисом або булгуром

bumbur *гастр.* → **bumbar**

Burak^{-кі} ← а. **برق** [букв. "блискавка"] *в.н., п.і., рел.* – Бурак, позакоранічна міф. істота, схожа на червоного коня з головою людини, відповідно до вірувань Бурак має великі чорні очі; за допомогою Бурака пророк Мухаммад вознісся на небо і здійснив мірадж; швидкість пересування Бурака детермінувалася його полем зору

burç^{-cu} *арх.* – бурч, башта фортеці, важливий сегмент оборонної арх. традиції турків

burçlar kuşağı *астр.* – загальна назва 12 зодіакальних знаків ► **Koç, Boğa, İkizler, Yengeç, Aslan, Başak, Terazi, Akrep, Yay, Oğlak, Kova, Balık**

Burmali Sütun *арх.* – Зміїна колона, ант. бронзова колона у формі переплечених зміїних форм; вивезена з Дельфійського храму та встановлена на поч. IV ст. на площі Султанахмет; попул. турист. DESTINATION ► **Yılanlı Sütun**

Bursa bıçağı *побут.* – бурсівський ніж, загальна назва предметів ножового вир-ва; пошир. на т-ї ілю Бурса, технологічні традиції мають зв'язок зі збройним мист. османів; сегмент сувенірної продукції країни ► **Evrenye bıçağı, Tosya çıkısı**

Bursa Osmanlı Evi *музей.* – "Османський дім м. Бурси", форматний музей. комплекс з тематичною домінантою "Османський спадок"

Bursa Sanat Galerisi *мист.* – Мистецька галерея Бурси, відомий мист. майданчик, на якому представлені рідкісні зразки суч. тур. мистецтва

Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi *муз.* – Музей турецько-ісламського мистецтва м. Бурси, провідна мистецька колекція регіону, що сформована з керамічних, нумізм. та писемних артефактів різних періодів і раритетності

Bursaspor *спорт., ерг.* – "Бурсаспорт", футбольний клуб м. Бурса, учасник нац. першості з футболу; неофіц. назва – "зелені крокодили" [yeşil timsahlar] та "зелено-білі" [yeşil beyazlar]

buselik^{-ği} *муз.* – вид турецької нар. мелодії

buselikaşiran *муз.* – різновид трад. тюркського макаму

büfe ← фр. buffet *побут.* – буфет, елемент хатнього інтер'єру, шафа (зазвичай зроблена з дерева) для зберігання посуду, напоїв, страв ► укр. **мисник**

büglü ← фр. bugle *муз.* – вид мідного духового інструменту, сегмент військ. оркестру, флюгельгорн

bülbülüvusu [букв. "солов'їне кубло"] *гастр.* – ¹вид баклави круглої форми, що готується з використанням дрібно меленого Антепського горіха ► **Antep fıstığı**; ²*мист.* дизайнерський мотив трад. ебру

BÜMAK *абр.* → **Boğaziçi Üniversitesi Mağara Araştırma Kulübü**

bürgü *побут.* – бюргю, різновид жіночого головного убору; викор. до республіканських часів ► **çarşaf**

bürümcek^{-ği} *побут.* – тонка тканина з бавовни, з якої виготовляють спідню білизну; методика виготовлення пошир. не теренах ілів Бурса, Денізілі, Стамбул ► **hilâli**

büryan pilâvı *гастр.* – різновид плову з баранини, цибулі, помідорів та прянощів, готується у печі ► **fırın**

BÜTÜN KAPILAR *л.л.* – "УСІ ВИХОДИ", напис в аеропортах країни ► *англ.*

All gates

bütün lahana dolması *гастр.* – фарширована капуста, страва на основі ягнячого м'яса, яким заправляють головку капусти та просмажують на повільному вогні

bütünleme sınavı *пед.* – випускний іспит (літній) в середніх на вищих навч. закладах країни ► **ikmal imtihanı**

Büyük Anadolu Partisi *політ., ерг.* – Партія "Велика Анатолія", одна з провідних політ. орг-й країни 80-90-х рр. XX ст. ► **BAP**

Büyük Birlik Partisi *політ., ерг.* – Партія великої злагоди, політ. орг-я 90-х рр. XX ст. з ідеол. підґрунтям на основі нац.-ісламських доктрин ► **BBP**

BÜYÜK DOĞU dergisi *гем., літ.* – "Великий Схід", літ.-політ. альманах, видавався у Стамбулі упродовж 1943-1978 рр., мав значний вплив на формування сусп.-політ. думки у II пол. XX ст.

Büyük Melekler *рел.* → **Dört Büyük Melek**

büyük mevlüt ayı *рел.* – третій місяць місячного календаря, місяць народження Муххамада

büyükşehir^{hri} ← п. җ н.п., *адм.-тер.* – велике місто, мегаполіс, у межах якого перебувають декілька ільче (напр. Анкара, Бурса, Ізмір, Стамбул, Шанлиурфа тощо); адм., пром., торг. і культ. ц. певного регіону країни ► **anakent, kasaba, köy, şehir**

büyük tövbe ayı *рел.* – п'ятий місяць місячного календаря, місяць каяття в скоєних гріхах ► **cemaziülevvel**

Büyük Tiyatro *театр.* – "Великий театр", держ. театр; функц. з жовтня 1949 р. у Анкарі

Büyük Türkiye Partisi *політ., ерг.* – Партія "Велика Туреччина", одна з провідних опозиційних політ. орг-й країни, правонаступниця забороненої на поч. 80-х рр. XX ст. Партії справедливості ► **Büyük Anadolu Partisi, Adalet Partisi**

-C-

cabi *рел.* – джабі, збирач податку з майна, відчуженого на благодійні установи та мечеті

cacık^{bi} *гастр.* – джаджик, різновид холодної закуски, гострий салат зі свіжих огірків і йогурту з великою кількістю часнику, солі та бахарату

cacıklık^{bi} *гастр.* – загальна назва начиння та посуду, необхідного для приготування джаджіку ► **cacık**

cağ kebabı *гастр.* – джага кебаби, національна страва, поширена на сх. теренах країни (Ерзурум, Карс); основні інгредієнти – шматочки баранини, бахарат; метод приготування – після добового маринування, шматки м'яса щільно нанизують на довгу жердину та смажать на відкритому вогні; обсмажене м'ясо спеціальним ножом зрізають і, додавши лаваш та овочі, подають до столу ► **kebab**^{bi}

Cahit Sıtkı Tarancı'yı Anma Günü *георт., фест.* – "День пам'яті Джахіта Ситки Таранджи", trad. щорічний захід на вшанування пам'яті відомого тур. літ. діяча; заходи проводяться у м. Діярбакирі 13 жовтня

Cahit Sıtkı Tarancı Kültür Müzesi *музей.* – "Музей Джагіта Таранджи", форматний музей. комплекс, присвячений творчості відомого діяча культури Дж. Таранджи; ц з 1973 р. у м. Діярбакир ► **Cahit Sıtkı Tarancı'yı Anma Günü câize** ← а. **القزہ** *літ.* – джаізе, подарунок поетові від падишаха та вельмож за оспівування у поетичній формі ► **bahşiş, kaside**

cam üfleme *ремісн., етногр.* – видування скляних виробів (частин і аксесуарів) trad. методами зі скломаси на основі кварцового піску

camadan ← п. **قماشه** *літ.* – піджачина, оксамитовий халат, розшитий шовком, золотом або сріблом

camaltı *мист.* – джамалти, trad. методика та техніка дизайну на поверхні скла; елементами обробки є масляні та акрилові фарби

cambazhane *заст.* – цирк, приміщення з ареною у центрі для циркових вистав

câmekan ← п. **مشكان** *мист.* – джамекян, ¹побут. скляна шафа (зазвичай інкрустована деревом, перламутром та слоною кісткою) із відділами для зберігання домашнього начиння у хатніх приміщеннях та краму у лавках; ²етногр. роздягальня (у лазні)

camekânli kutu *ірон.* – іронічна назва телевізора

camî *рел., арх.* – джамі, священна будівля мусульман для здійснення намазу [namaz], соборна мечеть, храм для молитви ► **Kıbla, imam, minare, müezzin, medrese**

camî Kur'an *рел.* – укладач Корану, той, хто систематизував / зібрав Коран, один із титулів халіфа Османа

Camia Suresi *рел.* – назва 25-ї сури Корану, сура "Розрізнення"

camlı köşk *арх.* – скляний павільйон, різновид літньої оранжереї у палацах та припалацевих парках, викор. для відпочинку та перемовин

can ← п. **كان** *рел.* – джан, ¹брат по тарикату, мюрид, послухник; послідовник вчення Бекташі та Мевлеві; ²форма звертання серед мюридів орденів Бекташі та Мевляни ► **tarikât, Bektaşilik, Mevlevî**

Canan ← п. **قنان** [букв. коханий] *рел.* – "Коханий", один із епітетів Аллаха

canfes *побут.* – джанфес, різновид тканини тонкої тканини з бавовни

canfeza ← п. **كان فزا** *муз.* – назва старовинного макама

CANKURTARAN *л.л.* – "ШВИДКА ДОПОМОГА", напис на автомобілях швидкої допомоги

car *побут.* – джар, різновид чаршафу, покривало, в яке загортаються з голови до ніг жінки у деяких районах Туреччини

cazgir *проф.* – джазгир, суддя, який голосно представляє публіці борців-пехліванів та читає молитву до початку змагань із олійної боротьби ► **pehlivan duası, yağlı güreş**

CC *рел.* – аббревіатура що викор. після слова Аллах під час згадування у тексті

CD *абр.* ← *Corpus Diplomatique* – форма скорочення на номерах автомобілів співробітників іноземних представництв, які акредитовані в Т.Р.

Cebrâîl *n.i., рел.* – Джебраїл, один із чотирьох найголовніших ангелів в ісламі, архангел Гавриїл; вважається, що саме Джебраїл був посланником Аллаха,

який зніс на Землю через пророків його одкровення вахій [vahi] ► **Cebrâil Aleyhsselam, Cibril, Cibril-i, Ruhu'l-emin, Ruhu'l-kudüs**

Cedî ← а. دى □ *астр.* – назва астрономічного знака козерога ► **Oğlak burcu**

Ceddine rahmet! *виук* – "Хай буде благословенним весь твій рід!", одна з формул подяки

cehennem ← а. هـنم □ *рел.* – пекло, морально-етична категорія доктрин ісламу ► **cennet^{ti}**

Celâî *n.i., іст.* – джелялі, загальна назва анатолійських повстанців, які періодично виступали проти політики О.І. (region Токат, XVI, початок XVII ст.); уперше назва була викор. у зв'язку з повстанням під проводом лідера етнічної групи бозоклу Дервіша Джеляля [Derviş Celâl] проти султана Явуза Селіма ► **Celali isyanı, Celâlîlik**

Celali takvim *іст.* – календар Джелялі, хронологічна система літочислення, розроблена сельд. султаном Джеляледдином Меликшахом

celep^{bi} ← а. لب □ *проф.* – джелеп, постачальних / перевізник великої рогатої худоби, продавець м'яса ► **hayvan tüccarı, sığır tüccarı**

celep devesi *гастр.* – м'ясо молодого верблюда, напівфабрикат для приготування трад. страв

celi yazı ← а. لى □ *мист., калігр.* – джелі, один зі стилів арабського письма, який ліг основу тур. орнаментального мист. → **kufi, sülüs, nesih, talik**

Celîl ← а. لى □ *рел.* – "Великий, величний", один із епітетів Аллаха

Celîl-i Ekber *рел.* – "Величний Аллах", формула молитви

celve *етногр.* – ритуал відкривання / знімання покривала з обличчя нареченої під час весільної церемонії

cemaatimüslimin ← а. معات □ مسلم *рел.* – релігійна община, узагальнена назва мусульманської громади ► **müslüman halk**

Cemahiri Müttehidei Amerika *політ., топ.* – застаріла тур. назва США ► **ABD**

cemâlullah ← а. مال □ *рел.* – Краса Аллаха, одна з ідеологічних доктрин ісламу

Cemaziyülâhır *рел.* – Джемазі-аль-ахіра, шостий місяць місячного календаря (останній зимовий місяць) ► **küçük tövbe ayı**

Cemaziyülevvel *рел.* – Джемазі-уль-еввель, п'ятий місяць місячного календаря (зимовий) ► **büyük tövbe ayı** || ФО → *cemaziyülevvel bilmek*

cembiye ← а. cemb *побут.* – джембіє, різновид холодної зброї у вигляді гострого з обох боків клинка, що звужується до кінця ► **Arap bıçağı, kama, hançer**

cemevi ← а. مع □ *рел.* – місце зібрання вірян, мусульман; приміщення для зборів громади у мечеті

Cemil ← а. ميل □ *рел.* – "Красивий", один із епітетів Аллаха

cemiyet^{ti} ← а. معيت □ *рел., етногр.* – урочистості з якоїсь нагоди, тематичні заходи у зв'язку з певною подією ► **evlenme cemiyeti, sünnet cemiyeti, sünnet töreni**

cemre *метео.* – джемре, назва першої половини лютого, для якої характерне потепління ► укр. **ярун**

cenabet ← а. نابت □ *рел.* – відповідно до етичних правил ісламу – людина, яка не здійснила омовіння, нечистий

Cenâb-ı Mevlâ ← а. ناب □ *рел.* – "Володар святості", однин із епітетів Аллаха

cenaze duası *рел.* → **cenaze namazı**

cenaze namazı *рел.* – різновид намазу, що читається над небіжчиком перед похованням

cenaze töreni *етногр.* – процес поховання, релігійний ритуал, що триває від поховального намазу до опускання труни ► **cenaze namazı, cenazeyi kaldırma**

cenaze salâsı *рел., етногр.* → **cenaze namazı**

cenazeyi kaldırma *етногр.* – фінальний етап трад. поховального процесу ► **cenaze töreni**

cendere baklavası *гастр.* – різновид баклави, що готується з тонкого розкатаного тіста

cennet^{ti} ← а. **ننت** *рел.* – рай, морально-етична категорія ісламу, місце, де блаженствують праведники після смерті ► **cehennem**

cennet bahçesi *рел.* – райський сад, морально-етична категорія ісламу

cennet çorbası [букв. "юшка з Раю"] *гастр.* – юшка на основі гороху, овочів (картопля, морква) і значної кількості приправ

cennet çamuru [букв. "сміття з Раю"] *гастр.* – різновид плачинди на медовій основі з горіховим начинням

cep kitabı *побут.* – кишенькова книжка, вид блокноту для записів та зберігання інформації

cep telefonu *побут.* – кишеньковий телефон, загальна назва мобільних телефонів у Туреччині ► **kablosuz telefon**

cep takvimi *побут.* – кишеньковий календарик

cer hocası *іст., рел.* – джер, збирач харчів та грошей для потреб мус. шкіл

ceres ← а. **رس** *побут.* – дзвіночок, що прив'язується на шию тваринам, тронка ► **çan, çingirak**^{gı}, **ardala**

CERİDE ASKERİYE *гем.* – "Військова газета", наук.-літ. двотижневик; видавалася у Стамбулі упродовж 1865-1922 рр.

CERİDE-İ HAVÂDİS *гем.* – "Газета новин", політичний щотижневик, одна з перших офіц. газет О.І.; видавалася у Стамбулі упродовж 1840-1864 рр. під редакцією англ. журналіста Уільяма Черчіля; загальна кількість номерів – 1212 ► **William Churchill**

CERİDE-İ İLMİYE *гем.* – "Наукова газета", щомісячний наук. часопис; видавався у Стамбулі упродовж 1915–1922 рр.

cerip^{bi} *о.в., іст.* – джеріп ¹міра об'єму (≈ 216 л); ²міра площі (≈ 80 м²)

Ceviz Bayramı *георт., фест.* – "Свято горіхів", різновид гастрономічного фестивалю, проводиться у с. Ерменек упродовж одного дня у вересні, у селищі Каман (Киршехір) 3–4 вересня, у м. Караман 6 жовтня, в околицях м. Адільджеваз – 7–14 вересня упродовж тижня ► **yerel günler**

Ceviz Festivali *георт., фест.* → **Ceviz Bayramı**

ceviz sucuğu *гастр.* – суджук із грецькими горіхами, вид тур. солодошів із горіхами; виготовляється шляхом занурення нанизаних на нитку грецьких горіхів у пекмез ► **pekmez**

Ceviz ürünleri festivali *георт., фест.* → **Ceviz Festivali**

Cevizli Ayran Bayramı *георт., фест.* – "Свято горіхового айрану", різновид гастрономічних фестивалів; проводяться з 1974 р. у м. Аксекі упродовж двох днів на початку серпня ► **Ceviz Bayramı**

ceviz yağı *гаспр.* – різновид горіхової олії, що викор. для приготування страв та салатів

cevizli sucuk *гаспр.* → **ceviz sucuğu**

Cevza ← а. **وزاء** *аспр.* – сузір'я Близнюків ► **ikizler burcu**

Ceyhun *топ., рел.* – Джейхун, відповідно до ісламської догматики – одна з чотирьох річок, що протікає через рай

ceza günü ← а. **جزاء** *рел.* → **kıyamet günü**

ceza reisi *проф.* – суддя, член судової комісії, який проголошує вирoki у справах важких злочинів

cezeriye *гаспр.* – джезеріє, пастила на основі морквяного та гранатового соку з додаванням горіхів та кокосової стружки; пошир. на теренах ілю Мерсін

cezve *побут.* – джезве, турка, маленька кавоварка конусоподібної форми з довгою ручкою для приготування кави по-турецьки; зазвичай виготовляється з міді ► **kahve cezvesi**

cılga *побут.* → **keçi yolu patika**

cılıkava *побут.* – джилкава, різновид верхнього зимового жіночого одягу з лисячого хутра чи шерсті вівці

cımbar *побут.* – п'яльці, пристрій для рукоділля у вигляді рамки, на який закріплюється розтягнута тканина

cımbız *етногр.* – джимбиз, спеціальний ткацький прилад-гачок, за допомогою якого формують вузлики на тканині

cıncık⁸¹ *побут.* – джинджик, загальна назва виробів із порцеляни або скла (зазвичай про посуд)

cıncık boncuk *побут.* – жіноче намисто з різноколірових камінців, біжутерні вироби з несправжнього каміння ► укр. *бѣрми*

cıngıl *побут.* – джингил, ¹дрібне гроно винограду; ²різновид жіночих прикрас із золота або срібла, що прикріплюється до головного убору чи одягу; виконують функцію амулета

cırdaval *етногр.* – ключка для гри джиріт ► **cirit, cirit sopası**

cızbiz *гаспр.* – джибиз, різновид м'ясної страви, що готується на мангалі

cızbiz kebabı *гаспр.* → **cızbiz**

cızbiz köfte *гаспр.* – різновид м'ясної страви, основу якої складають запечені на мангалі січеники

cibinlik⁸¹ *побут.* – джібінлік, полог навколо ліжка, стільця для захисту від мух та комарів

cici *етногр.* – джіджі, різновид дитячої іграшки

cici anne *ф.зв.* – зменшено-пестлива нар. форма звернення до бабусі та жінок похилого віку у мовленні дітей

cicim *побут.* – джіджім, різновид килима, що складається з частин тканого мат-лу

cicim ayı *етногр.* → **bal ayı**

ciğer sarma *гастр.* – різновид кебаба на основі печінкового м'яса, який готується у печі, з додаванням рису, олії, сушеного винограду, зеленої цибулі, варених яєць та бахарату ► **kebab**

ciğer sotesi *гастр.* – печінкове соте, страва під соусом на основі печінки, що готується на великому вогні ► **sote**

ciğerci *проф.* – продавець тельбухів та начиння для кебабів

cihâr ← п. چهار *етногр.* – хід "чотири", стратегія гри у нарди

ciharıdû ← п. چهار + و *етногр.* – хід "чотири-два", стратегія гри у нарди ► **dört:iki**

ciharise ← п. چهار + سه *етногр.* – хід "чотири-три", стратегія гри у нарди ► **dört:üç**

cihariyek ← п. چهار + يك *етногр.* – хід "чотири-один", стратегія гри у нарди ► **dört:bir**

cihat^{di} ← а. جهاد [букв. "священна війна, війна за віру"] *рел.* – джихад; відповідно до догматики ісламу – війна проти невірних, газават, морально-етична категорія мусульманства ► **cihat-ı mukkades**

cimcik^{gi} *гастр.* – джїмджїк, харчовий продукт із прісного пшеничного тіста у вигляді сухих продовгуватих трубочок, які формуються руками методом вищипування тіста

Cimcik Gecesi *георт., фест.* – "Ніч джїмджїка", різновид гастрономічного фестивалю; проводиться у м. Кютахья з 1 вересня упродовж одного тижня ► **yerel günler**

cimdallı *етногр.* – джїмдалли, різновид картярської гри

cinci *етногр.* → **cinci hoca**

cinci hoca *етногр., проф.* – вішун, заклинатель; відповідно до фольк. дискурсу – той, хто вміє викликати нечисту силу

cinyolu [букв. "бісова доріжка"] *побут.* – неродюча ділянка поля, на якій не росте збіжжя

cirit^{di} *етногр.* – джїріт, дротик, спис, який викор. у однойменній грі ► **cirit oyunu, cirit sopası**

cirit oyunu *етногр.* – джїріт, різновид динамічної гри, у процесі якої гравців на конях намагаються влучити один в одного спеціальною списом / ключкою ► **cirit**^{di}

cirit sopası *етногр.* – спис, ключка (≈ 1 м) для гри в джїріт, виготовлена з сухого дубу або самшиту (шимшир) і прикрашена різнокольоровими інкрустаціями з обов'язковим написом імені власника ► **cirit oyunu**

civankaşı *етногр.* – різновид ремесла, вишивання на полотні або розпис на стіні

cizye ← а. ذیة *іст., екон.* – джїз'є, подушний податок, яким обкладалися немусульмани в мус. провінціях О.І. в обмін на свій захист, звільнення від участі у війнах, служіння в армії тощо ► **kafa vergisi**

cuma ← а. معة *рел.* – джума, п'ятниця, шостий, згідно з мус. календарем, день тижня, священний день для мусульман ► **cuma namazi**

cuma namazi *рел.* – джума-намаз, п'ятнична молитва, обов'язкова солідарна молитва у п'ятницю під час полуденної молитви

cumartesi ← а. معة + erte+si [букв. наступний день після п'ятниці] – джумартесі, сьомий день тижня, субота

cumhurbaşkanı *полім.* – джумхурбашкани, назва посади президента країни

► **reisicumhur**

Cumhurbaşkanlığı Kupası *спорт.* – Кубок Президента, провідний футбольний турнір країни

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası *муз., культ.* – Президентський Симфонічний оркестр, провідний муз. колектив країни; бере свій початок від 1826 р. за часів султана Махмуда II ► **CSO, mehter takımı**

CUMHURİYET *гем.* – "Республіка", один із найстаріших і найвпливовіших газетних проєктів країни; експлікує політичні погляди ліберальних кіл країни, видається у Стамбулі з 7 травня 1924 р. за ініціативою Ататюрка; тираж – понад 200 т.

Cumhuriyet Bayramı *георт.* – День Республіки, офіц. свято країни, день проголошення Туреччини республікою; святкується 29 жовтня

Cumhuriyet Halk Partisi *полім.* – Народно-республіканська партія (НРП), найдавніша політична партія Туреччини; дата заснування – 9 вересня 1923 р.; засновник партії – Мустафа Кемаль Ататюрк; політичні погляди – лівоцентричні

Cumhuriyet Kupası Aba Güreşleri *спорт.* – Кубок Республіки з trad. боротьби; проводиться щорічно в Газіантепі 29 жовтня

Cumhuriyet Müzesi *муз.* → **Ankara Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Müzeleri**

Cumhuriyetten sonra hikaye ve roman *літ.* – "Антологія оповідання та романів постреспубліканського періоду"; тритомна літ. енциклопедія, укладач Тахір Алангу; видавалася упродовж 1959–1965 рр.

cumhuriyetçi ← а. **مهورية** *полім.* – республіканець, соціально-політичний типаж ► **cumhuriyetperver**

cumhuriyetperver ← а. **مهوریت** + п. **پرور** *полім., іст.* – республіканець, захисник ідеалів Республіки, соціальний та лінгвокультурний типаж ► **cumhuriyetçi, atatürkçü**

cura *муз., етногр.* – джура, нар. музичний інструмент групи баглама; має грушоподібну форму, довжина – 50 см, кількість струн – від 3 до 6; зазвичай викор. в ансамблі з іншими струнними та ударним муз. інструментами ► **tezeme**

cura zurna *муз.* → **cura, küçük zurna**

curcuna *муз.* – різновид мелодії / мотиву у швидкому темпі в системі trad. тур. нар. музики ► **Alaturka müzik**

cümle kapısı *арх., рел.* – головні входні двері (у мечеті, офісах, житлових приміщеннях) ► **ana kapı**

cülûsiyye ← а. **لوسیه** *іст.* – джюлюсіє, подарунки від правителя / падишаха з нагоди вінчання на султанство

cümbüş *муз.* – джумбуш, різновид нар. струнного інструмента ► **saz**

cünüp^{-bū} *рел.* – джюнюп, нечистий, запоганений, людина, яка не здійснила омовіння

cüppe *рел., побут.* – джуббе, мантія, довгий широкий розстібний одяг у вигляді плаща, що спадає до землі; викор. у рел., військ. (яничари), освітньому та судовому дискурсі ► **advokatlık cüppesi**, укр. **з'яб'ім**

cüz ← а. ز [ۛ] *рел.* – джуз, одна з тридцяти частин Корану
cüz kesesi *побут.* – сумка для зберігання / носіння Корану
cüzdan ← а.-п. ذندان [ۛ] *етногр., побут.* – джюздан, гаманець, шкіряна (іноді з габи) сумка для зберігання грошей; сегмент сувенірної продукції країни ► **çarut kilim, para çantası**
cüzhan ← а. ز [ۛ] *рел., проф.* – джюзхан, майстер / учитель із основ читання Корану

-Ç-

çağla *побут.* – недозрілий плід, у trad. господарюванні – назва недостиглих фруктів та садовини, заживок
çağlık ^{g1} *побут.* – ставок, купальня у дворі обійстя
ÇAĞRI *гем.* – "Заклик", літ.-мист. щомісячник, видавався у Коньї з жовтня 1957 р.
çahr-ı felek *мист.* – дизайнерський мотив trad. мистецтва у формі відцентрованих листочків ► **gülbezek**
çakar *риб., побут.* – чакар, різновид рибальської сітки для мілководної риби, бакен ► **uskumru ağı**
çakarıcı *проф.* – чакаріджи, рибалка, який викор. у своїй роботі чакар ► **çakar**
çakıl pidesi *гастр.* – різновид коржів з прісного тіста, що випікаються на розпеченому камінні
çakşır *побут.* – чоловічі шаровари з тонкої тканини; елемент щоденного одягу ► **çuha**
Çal Karası *бот.* – чалкараси, різновид пром. винограду
Çalap ← а. چالپ [букв. "Продавець рабів"] *рел.* – Бог, Аллах, один із варіантів назви Абсолюту у trad. ісламській догматиці
çalgılı düğün *етногр.* – різновид весільних заходів за участю музичних колективів
"ÇALIKUŞU" *п.т., літ.* – "Чаликушу", роман Р.Н. Гюнтекіна (1922), найпопулярніший роман тур. літ-ри поч. ХХ ст.
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı *георт., політ.* – Міністерство праці та соціальної безпеки, державна структура, яка координує дискурс за дотриманням прав працівників, умов праці та страхування, визначає соціальний пакет працівників державних підприємств, подає статистичні дані щодо рівня безробіття та показників трудової еміграції закордоном; функц. з 1945 р.
çalkar *побут.* – чалкар, різновид сита для очищення бавовни від домішок
çam kabuğu *побут.* – соснова кора, мат-л для виготовлення trad. сувенірних сегментів ► **oyuncak** ^{g1}
çam kozalağı *побут.* – соснова шишка, мат-л для виготовлення trad. сувенірних сегментів ► **oyuncak** ^{g1}
çamaşır teknesi *побут.* – спеціальна посудина з розширеними доверху стінками для прання білизни ► укр. *ночви*
çamaşırhane *побут., етногр.* – пральня, приміщення для прання і подальшої обробки білизни, сегмент trad. культури прання

çamçak^{-*tr*} *побут., етногр.* — чамчак, різновид дерев'яної посудини з держалом для зберігання води

Çamlıca *топ.* — район м. Стамбула на азізьському березі Босфору з парковим дизайном, улюблене місце відпочинку стамбульців

Çamoluk Bal festivali *георт., фест.* — "Фестиваль меду у м. Чамолук", щорічна фест. подія, що орг. 19 серпня на тер-ї ільче Самолук ілю Гіресун

Çamyayla Atatürk müzesi *музей.* — "Музей Ататюрка у м. Чам'яйла" (Еджеабат, Чанаккале), відкритий у будинку, де розташовувався штаб армії О.І. під час Дарданельської операції; функц. з 1973 р. ► **Atatürk'ün Çamyayla Karargahı**

çanak^{-*tr*} *побут.* — глиняна чашка, миска

çanak çömlek *побут.* — загальна назва традиц. гончарних виробів ► **çanak**^{-*tr*}

çanak yağması *етногр.* — викрадення глечика, давня тюркська традиція ритуалу святкування (весілля, свята), що пов'язана з умовою викрадання / ховання символічних речей ► **çorba karma**, укр. *викуп*

Çanakkale Şehitler Anıtı ve Harp Hatıraları Müzesi *музей.* — "Музей пам'яті жертв та подій війни поблизу Чанаккале", тематичний меморіальний комплекс, розташований на місці проведення військ. операцій Дарданельської битви; функц. з 1972 р.

Çankaya Köşkü *музей.* — Палац Чанкая, музей. комплекс, що розташовується в будинку, де мешкав Ататюрк упродовж 1921-1938 рр.; до 2014 р. — резиденція президентів Т.Р.

çapa *побут.* — мотика, сапа; ручне знаряддя для обробки ґрунту кам'яним або залізним клинком

çarput kilim *етногр.* — чапут, клаптиковий килим, різновид килимів із частин тканини, сукна ► **kilim, yolluk**^{-*tr*}, **paspas, çanta, cüzdan, fular, yastık**^{-*tr*}

çardak ← п. چارطاق *побут.* — чардак, пристрій для плетіння виробів із лози

çârgâh ← п. چارگاه *муз.* — назва ноти "до" в традиц. муз. культурі; різновид макама традиц. нар. музики

çarta *муз., етногр.* — чарта, нар. музичний струнний інструмент; пошир. на теренах пн.-сх. Анатолії

çarşaf *побут.* — чаршаф, ¹різновид підковдри; ²різновид жіночого одягу, довга і широка накидка, яку відповідно до догматики ісламу має носити жінка поза будинком; переважно чорного кольору, має прикривати фігуру жінки та обличчя, крім очей, чадра, паранджа ► укр. *опанча*

çarık^{-*tr*} *побут.* — чарик, ¹різновид шкіряного легкого взуття; ²прилад для запобігання скочуванню автомобіля

çarşı ağası *проф.* — базарний наглядач, особа, яка стежить за дотриманням порядку на базарах та контролює цінову політику на торгових майданчиках
çarşı arşını *о.в.* — торговельний, ринковий аршин (≈ 68 см) ► **arşın, mimar arşını**

çarşı hamamı *арх., етногр.* — громадська лазня, сегмент традиц. культури ► **hamam**

Çatalhöyük *арх., культ.* — Чаталгьоук, місце поселення неолітичного періоду (VI тис. до н.е.); знаходиться за 59 км на пд.-зх. від Коньї; важлива турист. дестинація країни

çatki *побут.* — чатки, пов'язка на голові у жінок, елемент трад. одягу

çatma *побут.* — чатма, різновид бархатистої тканини; виготовлялася в Бурсі, Біледжику, Юскюдарі з XVI ст.; основа для виготовлення святкового одягу, подушок, фіранок

çavelya *мор.* — чавелья, різновид рибальської плетінки, ятеріна ► **dalyan sepeti, balıkçı sepeti**

çavuş üzümü *бот.* — чавуш, сорт тонковолокнистого білого винограду ► укр. *альмерія*

çay bahçesi *етногр.* → **çay evi**

çay bardağı *побут.* — склянка для чайної церемонії ► **çay fincanı**

çay coştı *побут.* — самовар ► **çay semaveri**

çay evi *етногр.* → **çayhane**

Çay Festivali *георт., фест.* — "Фестиваль чаю", різновид щорічного регіонального десятиденного фестивалю, проводиться у м. Різе в середині вересня ► **yerel günler**

çay fincanı *побут.* → **çay bardağı**

Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü *ерг.* — "Головне управління виробництва чаю", спеціалізована управлінська структура, яка контролює технології вирощування чаю, розвиток чайної індустрії, питання імпорту і експорту чайної продукції; створена 3 січня 1973 р., головний офіс знаходиться у м. Різе ► **ÇAY-KUR**

çayhane *побут., етногр.* — чайхана, чайна, невелике приміщення (на вулиці, в офісі), в якому готують чай ► **çay evi**

çay kaşığı *побут.* — чайна ложка для розміщування цукру; сегмент сувенірної продукції країни

ÇAY-KUR *абр.* → **Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü**

çay ocağı *етногр.* — чайна, місце на вулиці та громадських місцях (базар, офіс), де готують чай ► **çayhane**

çay servisi *побут.* — набір посуду для чайної церемонії

çay şekeri *побут.* — цукор для чаю

çay semaveri *побут.* → **çay coştı**

çay tabağı *побут.* — блюдо, яке ставиться під чайну чашку або склянку ► **tabak^{§1}**

çay takımı *побут.* — чайний набір, сегмент трад. сувенірної продукції

çayır peyniri *гастр.* — сорт пісної бринзи ► **peynir, beyaz peynir, kaşar peyniri, lor peyniri**

çedene *побут.* — чедене, загальна назва насіння льону чи конопель, яке викор. для приготування різних олійних страв ► **kendir yağı**

çedik^{§1} *побут.* — чедік, різновид взуття (зазвичай жовтого кольору), що викор. разом із мест ► **mest**

çekek^{§1} *побут., мор.* — причал для рибальських човнів

çekî *побут., о.м.* — чекі, ¹міра ваги для габаритних товарів (дров, вапна, тощо, ≈ 250 кг); ² терези для зважування ► укр. *бёрковець*

çekirdek^{-ği} *о.м.* – чекірдек, міра ваги, що викор. у ювелірній справі, ≈ 5 сантиграм

çekirge taşı *побут.* – камінна основа, яка викор. для будівництва печі ► **osak**

çekme helva *гастр.* – чекме халва, кондитерський виріб на основі густої маси, виготовленої з протертого (соняшникового) насіння, потовчених горіхів (фісташка) із карамеллю, политого шоколадною поливкою, різновид пішманіє; пошир. у регіоні Кастамону ► **helva, pişmaniye**

çekmece *побут.* – чекмедже, маленька скринька для зберігання дорогоцінних речей; виготовл. з дубової основи, горіхового дерева, оздоблюється інкрустаціями; сегмент сувенірної продукції країни, табакерка ► укр.

тавлінка, двн.-укр. **ковчегъ**

celebi *проф., рел.* – челебі, ¹титул голови ордена дервішів Бекташі та ордену Мевлеві; ²*іст.* форма звертання до вельмож

çelik çomak ← п. چاليك *етногр.* – челік-чомак, різновид дитячої гри, яка полягає в тому, що гравці вибивають палкою з відведеного місця невеликі циліндричні цурпалки з викор. битки або цурки ► **met**

çelme *спорт.* → **badak**

çember *побут.* – чембер, різновид жіночої хустки з мотивами язма, якою покривають голову, чоло та шию; краї хустки оздоблюються прикрасами ► **yazma, yemeni, boncuk**

çemen ← п. چمن *гастр.* – чепен, приправа для бастурми, що готується з зернят тмину, червоного перцю та часнику

çeng *муз.* → **çenik**

çenik *муз.* – ченк / чанг, музичний інструмент, який нагадує арфу

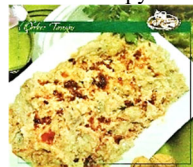
çerpen *побут.* – чепкен, коротка вишита кофтина з довгими розрізаними рукавами ► укр. *ахтабас*

çerağ *побут.* → **çırağ**

çerez ← гр. Ξερός *етногр.* – через, трад. закуска, легкі страви, зазвичай холодні, які подають перед основними стравами

Çerkez peyniri *гастр.* – черкеський сир, різновид овечого солоного сиру

Çerkez tavuğu *гастр.* – курка по-черкеськи, страва, що готується з м'яса домашньої птиці (курка, індик) з додаванням подрібненого перцю та горіхів

çermik^{-ği} *побут.* – чермік, гаряче джерело мінеральних вод, місцева водолікарня на базі мінерального джерела

Çermik Şenlikleri *георт., фест.* – "Фестиваль Чермік", різновид регіонального фестивалю, проводиться у м. Пасінлер 26 липня і триває 3 дні ► **çermik**^{-ği}, **yerel günler**

çertik^{-ği} *побут.* – чертік, окрема гілочка у виноградному гроні

çerviş *гастр.* – червіш, ¹різновид страви з крученого тіста; ²розтоплена олія, що є основою для приготування страв

çeşme ← п. چشمه *арх.* – чешме, криниця на тер-ї мечеті для проведення ритуального омивання, має важливе місце у релігійній культурі турецького народу ► **kurna**

çeşmbendek *етногр.* – різновид дитячої гри, жмурки, киці-баба, Панас

çeşmibülbül *побут.* – різновид різнокольорового складної карафки

çeşm-zed ← п. چشم *побут.* – амулет від наврочення

çeşnici *іст. проф.* – назва посади / професії, в обов'язки якої входило керування кухнею і столом у палацах і заможних будинках та смакувати страви перед офіц. прийомами та обідами

çevgân ← п. چوگان *етногр.* – човган, гра в м'яч із ключками верхом на коні, різновид кінної гри, пошир. серед народів тюркс. світу, Близького Сходу та арабів; прототип поло та гольфу, який запозичили європейці після хрестових походів

► **cirit^{ti}, çevgân sopa**

çevgân sopa *етногр.* – палка / ключка для гри в човган ► **çevgân**

çegen *етногр.* → **çevgân sopa**

çeyiz *етногр.* – придане, побутові речі молодої, посаг; trad. формується від народження дівчинки ► **gelin kızın çeyizi**, двн.-укр. **віно** || **ФО** → *kız beşikçe, çeyiz sandığı*

çeyiz alayı *етногр.* – елемент весілля, у процесі якого речі молодої перевозять до будинку нареченого

çeyiz halayığı *проф.* – прислужниця, жінка з боку сім'ї нареченої, яка допомагає нареченій під час приготування до весілля

çeyrek^{ği} *нумізм.* – чейрек, монета в п'ять піастрів, четвертак

çığrtma *муз.* – чигиртма, різновид духового музичного інструменту; виготовляється з очерету, сливового або горіхового дерева; зазвичай довжина – 25–30 см

ÇIKIŞ *л.л.* – напис "ВИХІД", викор. у офіц. установах, аеропортах, державних та приватних орг-х ► **англ. EXIT**

çılbr – чилбир, ¹*гастр.* різновид страви з варених яєць із додаванням розпеченої олії та йогурту; ²*побут.* мотузка або ланцюг, що кріпиться до дишла і викор. для запрягання коней та керування ними

çımacı *проф.* – чимаджи, матрос, який вибирає швартові канати (ланцюги, троси) для закріплення човна (рибальського) на причалі та портових блоках

çımbar *побут.* – чимбар, елемент прядки, що стримує тканину від скручування

çınayaz *метео.* – холодна погода, різке похолодання, зазвичай серед місячної ночі

çingil *побут.* – чингил, виноградна китиця з маленькими і рідкими плодами

çingirak^{ğı} *побут.* – чингирак, ¹невеликий дзвоник, що вішається великий рогатій худобі на шию під час випасання; ²вид дитячої іграшки, калатальце

► *укр. дармовис*

çırağ ← п. چراغ *побут.* – чираг, глиняна посудина, яку наповнюють оливковою олією і викор. як свічник ► *укр. лоївқа*

çırak^{ğı} ← п. چراغ *проф.* – чирак, підручний, людина, яка виконує окремі доручення у магазині, офісі, ремісничій артілі, робить кому-небудь дрібні послуги, побігач; учень у ремісників ► *укр. смужка*

çırakma ← п. çetâğ-râ *побут.* – чиракма, підставка для ліхтаря, свічник, шандал
► **şamdan**

çırakman *мор., побут.* — чиракман, спец. пристрій із заліза, в якому горить вогонь для приманки риби, рибальська ліхтарня; викор. на березі моря та на рибальських човнах

çiramoз *мор., побут.* — чирамоз, решітка для паління деревини з метою приманювання риби з човна або з берега; викор. для ловлі сардини ► **ateş balığı**

çırnık^{-gi} ← болг. чирник *мор.* — чирник, вид маленького човна або вітрильника; пошир. у регіоні Ч.м.

çirt *побут.* — чирт, пристрій для наповнювання води для худоби, має нахилену до землі форму

çitak^{-gi} *жарт.* — читак, загальна назва людей, які мешкають у горах, горянин, горець

çitari *побут.* — читари, вид тканини з бавовни або шовку

çitçit *побут.* — читчит, різновид подвійного гачка для складання сіна ► **korça**

çivgın *метео.* — чивгін, різновид метеорологічних опадів, дощ зі снігом й вітром

çiçek pazarı *побут.* — квітковий базар, місце продажу квіткової продукції у великих містах та ринках

çiçek yağı *гастр.* — квітова олія, що викор. для приготування різноманітних страв, соняшникова олія

çiğ başlı kartal *мист., арх.* — двоголовий орел, у трад. мистецтві (переважно в архітектурі), стилізований символ влади, державної могутності і перемоги; має онтологічний зв'язок із символікою Месопотамії, Хетського царства та В.І.

Çifte Minareli Medrese Müzesi *музей.* — Музейний комплекс "Медресе з двома мінаретами", знаходиться в Ерзурум, видатна арх. пам'ятка сельджуцької цивілізації

çifte nağra *муз.* — подвійна награ, різновид ударного музичного інструменту, що складається з об'єднаних дюмбулека та кудюма ► **kudüm, dümbelek**^{-gi}

çiftetelli *етногр.* — чіфтетеллі, назва нар. танцю та його мелодії

çiğ börek *гастр.* — різновид смажених на олії пирогів із додаванням сметани, цибулі та прянощів ► укр. *круп'яники*

çiğ köfte *гастр.* — страва з м'яса, товченої пшениці і червоного перцю, залита йогуртом

çil *анат.* — ластовиння на щічках у дітей || **ΦΟ** → *çil'ıyavrusu gibi dağılınak*

çile ← п. چله *рел.* — чіле, сорокаденне утримання від земних благ, термін випробування, упродовж якого мюрид усамітнюється і відмовляється від їжі

çile *побут.* — чіле, моток рівно змотаних ниток для ручного вишивання або в'язання

Çilek Festivali *георт., фест.* — "Фестиваль суніці", різновид гастрономічного фестивалю, проводиться у с. Ереглі упродовж одного дня у червні, у регіоні м. Бартин (останні дні першого тижня червня), у м. Деміркьой (перший тиждень липня) ► **yerel günler**

çilek şurubu *гастр.* — сироп із суніць; викор. у нар. медицині та як інгредієнт десертних страв

çilenti *метео.* — чіленті, вид дрібних опадів, дощ, хляпавка

çilingir *проф.* — чілінгір, майстер із виготовлення ключів, замків ► **anahtarci**

çilingir sofrası *жарт.* – назва швидкої закуски з міцними напоями та легкими стравами

Çingene Kızı mozaği *культ.* – мозаїчне пано "Циганка", сегмент давнього мозаїчного комплексу (15 м²) часів римо-еліністичного періоду; перебуває в експозиції Музею "Зеугма" у Газіантепі з 2018 р.

çinici *проф.* – чиніджі, продавець кахлю, виробів із фарфору

Çinili Köşk *арх.* – "Палац з кахлями", сегмент арх. ансамблю Топкапи

çipo *побут., мор.* – чіпо, шток якоря

çipura ızgara *гастр.* – назва страви на основі смаженої чупри

çipura buğulama *гастр.* – назва страви на основі смаженої чупри

çir *побут.* – чір, загальна назва сушених слив, абрикос, зердалі ► **zerdali**

çiroz salatası *гастр.* – салат на основі м'яса скумбрії з додаванням зелені

çisenti *метео.* → **çişe**

çişe *метео.* – чіше, маленький дощ, мряка ► **çisenti**

çitari *побут.* – чітарі, різновид тканини, яка прядеться з використанням двох бавовняних і однієї шовкової нитки (методика поширена на теренах ілю Бурса) і викор. для пошиття різного одягу ► **çakşır, ışık, entar, önlük, şalvar, cepken**

çiten *побут.* – чітен, різновид плетеної з тоненьких гілочок сапетки для транспортування соломи та сіна на возі чи вантажівці ► укр. *шарбан*

çitmik^{-bi} – чітмік, ¹*побут.* гілочка виноградного грона; ²*о.в.* незначна кількість чогось

çivi yukarı *спорт.* – спосіб перевороту (перекидання) суперника в олійній боротьбі ► **yağlı güreş**

çivit^{-di} *побут.* – чівіт, речовина-барвник, яку зазвичай добували зі замочених у спец. розчині стебел рослин та додавали у білизну для фіксації кольору, індиго ► укр. *синька*

çizme *побут.* – чізме, шкіряні чоботи (чоловічі та жіночі), мають стильові та модельні регіон. варіації; елемент сувенірної продукції країни

çizmeci *проф.* – чоботар, швець, чинбар

çoban *проф.* – вівчар, чабан, той, хто доглядає / пасе стадо корів або овець

çoban böreği *гастр.* – чабанський пиріг, виріб із тіста на основі картопляного пюре з додавання цибулі, січеного м'яса та свіжої м'яти

çoban kebabı *гастр.* – чабанський кебаб, різновид смаженої м'ясної страви з додаванням йогурту ► **tas kebabı**

çoban köpeği *зоон.* – службовий собака, який викор. для охорони отари на пасовищах-яйлах та гірських схилах

çoban kösteği *спорт., этногр.* – тактичний прийом трад. боротьби – захоплення п'яти суперника

çoban merhemi *побут., этногр.* – чабанська мазь, олійста суміш жирів із лікарськими речовинами і живицею для втирання в шкіру, змащування та загоювання невеликих ран

çoban salatası *гастр.* – вівчарський салат, страва на основі подрібнених помідорів, змішаних із цибулею та зеленим перцем ► **domates salatası, yeşil salata**

çoban üzümü *бот.* — чабанський ізюм, мучниця звичайна, медвежа ягода, (*Vaccinium arctostaphylos*) ► **avcı üzümü, Sapancı çayı, Trabzon çayı**

çobanlık^{-ği} *проф.* — чабанство, професія чабана; специфічно детерміновані обов'язки догляду за отарою з високим рівнем соціальної відповідальності

Çocuk kitapları haftası *георт.* — "Тиждень дитячої книги", система щорічних офіц. (державних) заходів для популяризації дитячої книги, що проводиться по всій країні у середині жовтня

çocuk yuvası *ерг.* — дитячий садок ► **kreş**

çolukçocuk^{-ğu} *жарт., т.сп.* — загальна назва для усіх членів сім'ї

çomar *зоон.* — чомар, різновид породи вівчарського собаки, вівчарка, анатолійський карабаш ► **çoban köpeği**

çorap^{-bı} *побут.* — чорап, в'язані (зазвичай із вовни) шкарпетки; дизайн варіюється відповідно до регіональних традицій, мотивів і кольористики; сегмент сувенірної продукції ► **yün çorap** || ФО → *çorap örmeğ.*

çorba *гастр.* — чорба, сегмент повсякденного меню турків, юшка з овочів або м'яса, подається до столу гарячою, шурпа || ФО → *çorba içmeye çağırmağ.*

çorba arpası *гастр.* — товчений ячмінь, мат-л та інгредієнт для приготування юшки, перловка ► **çorba**

çorba kâsesi *побут.* → **çorba tabağı, çorba tası**

çorba kapma *етногр.* — різновид перформансу викрадання трад. весільного обряду, викуп ► **çanak yağması**

çorba kepçesi *побут.* — ополоник, велика ложка, якою насилають рідку страву, юшку ► **çorba, çorba tabağı, çorba kâsesi**, укр. *варежа*

çorba tabağı *побут.* — кругла посудина для пиття, чашка для юшки; супова піала ► **tabak**^{-ğı}

çorba tası *побут.* — посудина для приготування або сервірування юшки ►

çorba, çorba tabağı, çorba kâsesi

çorbacı *проф.* — чорбаджи, ¹-той, хто готує / продає юшку; ²-іст. військове звання (молодший офіцер) у яничарському війську ► **çorba**

çorbacılık^{-ğı} *гастр.* — загальна назва харчів та інгредієнтів, які необхідні для приготування юшки ► **çorba, çorbalık et, çorbalık pirinç**

çorbalık galeta *гастр.* — галетні сухарики, різновид сушеного хліба для вживання / приготування юшки ► **köy ekmeği, somun, kepekli ekmek**

çorbalık et *гастр.* — м'ясний суповий набір для приготування юшки ► **çorba, çorbalık pirinç**

çorbalık pirinç *гастр.* — рисовий суповий набір для приготування юшки ► **çorba, çorbalık et**

çotra ← гр. *tsorta мор., побут.* — чотра, різновид дерев'яної пляшки для зберігання питної води

çögür *муз.* — чьогюр, різновид нар. музичного щипкового інструменту, урізаний варіант баглами, лютня; пошир. на теренах Анатолії з XVII ст. ► **bağlama, kopuz, meydan sazı, divan sazı**

çökme *побут.* — чьокме, стиль сидіння на правій нозі з витягнутою лівою, викор. військовими під час виконання певних дій зі зброєю

çömçe gelin *етногр.* — лялька (макет жіночої фігури), що викор. під час перформансу "Дощова молитва" ► **yağmur duası**

çömlek^{גי} *побут.* — чьомлек, глиняний горщик, кітлик, кашник

çömlek kebabı *гастр.* — кебаб у кашнику, страва з м'яса, тушкована в горщику
► **çömlek**^{גי}

çömlekçi *проф.* — гончар, майстер, який виготовляє / продає глиняний посуд та сувенірну продукцію з глини

çöp kebabı *гастр.* — різновид печені, що нанизується на маленькі дерев'яні шпички і готується на відкритому вогні або в глиняному горщику

çöp kovası *побут.* — відро для сміття (у офісах, будинках)

çöp sepeti *побут.* → **çöp kovası**

çörek^{גי} *гастр.* — чурек, різновид солодкої страви з борошна з додаванням олії, цукру, здоба

çubuk makarna *гастр.* — різновид макаронних виробів продовгуватої трубчастої форми

çuha *побут.* — чуха, різновид грубої шовкової тканини (поширена в регіоні Едірне, Бурси, Стамбула); викор. для пошиття різного одягу ► **yağmurluk, miriahuri, çakşır**, укр. *табенок*

çultar *побут.* — чултар, покривайло, вид килиму, яким покривають тарницю ► укр. *понявця*

çupan ← п. چوپان *проф.* — чупан, помічник сільського старости ► **köy muhtarı**

çuval ← п. چوال *побут.* — чувал, різновид лантуха, що викор. переважно в господарстві; має контрастні регіон. методи виготовлення і дизайну; сегмент сувенірної продукції країни

-D-

D Grubu *мист.* — Група D, мист. об'єднання (1933-1937), члени якого виступали за збереження самобутності тур. мист. в умовах його синтезу з європейськими мист. тенденціями (кубізм, імпресіонізм); мало значний вплив на формування культ. парадигми Т.Р. у сер. XX ст.; друкований орган — часопис "Ар"; літера у назві групи пов'язана з порядковим номером у реєстраційному списку мист. об'єднань країни ► **Ar Dergisi**

dağar ← п. تغیر *побут.* — дагар, глиняний глечик із широкою горловиною ► укр. *махітка, кітлик*

Dağcılık şenliği *георт., фест.* — "Фестиваль альпінізму", різновид щорічних регіон. спорт.-популяризаційних святкувань, обов'язковим атрибутом яких є альпініада, масове сходження на найвищі гори; проводиться у травні в м. Испарта

dağı *етногр., муз.* — даги, різновид тюркю, пошир. у гірських районах країни ► укр. *қоломийқа*

dağlama *етногр.* — даглама, мистецтво / уміння випалювати на дерев'яній поверхні різноманітні малюнки, символи, мотиви; пошир. у гірських регіонах пн. Анатолії; сегмент сувенірної продукції ► **beşik, fıçı, kaşık, kerçe, maşrapa, tabak, tokuç**

daire *муз.* — даіре, широкий бубон, який викор. під час виконання перформансу текке та мехтер ► **tef, mehter, tekke müziği**

daldırma *побут.* — далдирма, широка керамічна кружка ► **maşrapa**

dalbastı *бот.* — далбасти, різновид великої черешні ► *укр. **дрогана жовта***

daldız *побут.* — далдиз, ¹пристрій для грубої обробки деревини, рубанок; ²ніж, яким вирізають мед із бджолиних стільників, вирізка ► **kerçe, demir bıçak**

dallı basma *побут.* — різновид візерунчастої тканини

dalyan *мор.* — дальян, місце на морі / річці, яке загороджене сіткою для риболовлі

dalyan çorbası *гастр.* — різновид юшки зі свіжої риби та цибулі, уха

dalyan köftesi *гастр.* — різновид котлети у формі сувою з додаванням гороху, моркви, варених яєць; поширена в регіоні Ч.м.

dalyan sepeti *мор.* — різновид пристрою для риболовлі у формі великої плетінки ► *укр. **ямір***

dalyan tarlası *мор.* — умовно обмежений простір на поверхні моря, що придатний для риболовлі

dalyasan *побут.* — дальясан, кінець чалми, яка спадає на плечі

dama *етногр.* — дама, різновид настільної гри, шашки

dama tahtası *етногр.* — шашечниця, дошка для гри в шашки

damacana ← *італ. damigiana* *побут.* — різновид плетеної з лози пляшки для транспортування рідин

danalık^{-ē}, *побут., арх.* — даналик, обгороджене дошками місце у хліві для новонароджених телят ► *укр. **телятник***

danişman *проф.* — данишман, посада радника ► **müşavir**

danişmanlık^{-ē} *ерг.* — посада та обов'язки радника

Danıştay *ерг.* — Державна рада, незалежна конституційна структура, в обов'язки якої входить контроль за дотриманням гарантування конституційних прав і обов'язків ► **Devlet Şurası**

darbuka *муз.* — дарбука, вид арабського барабану у формі глечика ► **dümbelek**

Darülbedayı *культ., театр.* — Стамбульський драматичний театр, функц. під керівництвом Джеміля Топузлу і Решада Ридвана упродовж 1914–1934 рр.

Darülelhan ← *a.ارالحان + ا.داره, ерг.* — Дарульельхан, попередня назва стамбульської консерваторії

Dârü'l-fünûn *пед., ерг.* — офіційна назва Стамбульського університету до 1933 р., провідний вищий навч. заклад О.І.

Darüşşefane *ерг., іст.* — Дарушшефане, інтернат для сиріт, який був відкритий у 1865 р. у Стамбулі Просвітницьким товариством мусульман ► **Cemiyet tedrise-i İslamiyye**

Dârülmualimât ← *a.ارالمعلمات + ا.داره, іст., пед.* — Дарюльмуаллімат, назва педагогічного інституту для дівчат ► **kız öğretmen okulu**

Darülmualimin ← a. **دارالمعلمين** □ *іст., пед.* – Даруолмуаллімін, чоловічий педагогічний інститут (1848 р. м. Стамбул), в якому здійснювалася підготовка вчителів для рюштіє з обов'язковим вивчення а. та п. м., географії та математики ► **rüştiye, erkek öğretmen okulu**

darülhendese *пед., іст.* – Дарюльхандесе, середній навч. заклад (медресе) з поглибленим вивченням математичних наук

dârüssaltana ← a. **دارالسلطنة** □ [букв. місто падишаха] *іст.* – дарюссалтана, одна з неофіц. назв Стамбула

Dârü's-selâm *топ.* [букв. "місце спокою"] – дарюсселям, давня назва Багдада

darüttib *пед.* – загальна назва медресе медичного профілю

dastar ← п. **دستار** □ → **baş örtüsü**

davetname ← a. **دعوة** □+ п. *nâme* – запрошення, офіц. документ із запрошенням взяти участь у заході ► **çağrılık**⁶¹

davul *муз.* – давул, великий барабан на дерев'яній основі; стародавній музичний інструмент, символ влади ► **kös, kaba davul, cura davul, davulbaz, nağara**

davulcu *проф.* – давулджу, той, хто грає на барабані, литаврі, бубні, бубняр, довбиш ► **tablzen / طبل زن**, укр. *Бубениста*

dayhana *ремісн.* – дайхана, лавка для продажу або майстерня з приготування халви ► **helvacı dükkanı**

dayı *т.сп.* – дядько з боку матері, брат матері, вуйко

debbağ ← a. **غاب** □ *проф.* → **sepici**

debbe *побут.* – деббе, великий мідний глечик із широким дном

deblek⁶¹ *муз.* – деблек, ударний муз. інструмент на шкіряній основі; має оригінальну форму та основу з глини ► **darbuka**

Dede *титул* – деде, почесний титул та форма звертання в братствах дервішів-алевітів до лідерів ордену

Dede Korkud *п.і., літ.* – Дід Коркут, міф. особа, прототип автора "Книги мого діда Коркуда" ► **Dede Korkut Hikayesi**

Dede Korkud Hikayesi *п.п., літ.* – "Книга мого діда Коркута", епічний фольк. твір, основа-джерело тюрк. світогляду та звичаєвого права

Dede Korkut festivali *георт., фест.* – "Фестиваль культури Деде Коркут", трад. фестивальний (культурно-мистецький) захід, який відбувається у м. Байбурт упродовж 2-го тижня липня

DEFNE dergisi *гем.* – "Лавр", попул. щотижневий збірник літ.-крит. статей, який виходив в Анкарі упродовж 1966–1971 рр.

Delikaz [букв. "Божевільна дівка"] *етногр.* – делікіз, театралізований перформанс із елементами хореографії під акомпанемент давула, зурни та співів; пошир. на теренах сх. Анатолії та зх. Азербайджану

demir tathisi *гастр.* – різновид локми, поширена на сх. Анатолії, (тер-я ілю Ерзурум), яка випікається у залізних формах

demirci *проф.* – коваль, майстер, який куванням обробляє метал, виготовляє вироби з металу

Deniz müzesi *музей.* – "Морський музей" у Стамбулі, відомий музей. комплекс та тематична колекція країни, трад. турист. DESTINATION іНОЗЕМНИХ туристів

Deniz Şenliği *георт., фест.* – "Свято Чорного моря", різновид щорічного регіон. одноденного фестивалю, проводиться у м. Першембе 20 травня. ► **yerel günler**

denizköpüğü [букв. морська піна] → **lüle taşı**

Denizli (Pamukkale) Arkeoloji Müzesi *музей.* – Археологічний музей "Паммукале" м. Денізли, відомий музей. комплекс, трад. турист. DESTИНАЦІЯ іноземних туристів

Denizli Atatürk ve Etnografya Müzesi *музей.* – Етнографічний музей імені Ататюрка м. Денізли, колекція артефактів культур і цивілізацій зх. теренів країни

Denizlispor Kulübü *спорт., ерг.* – "Денізлиспор", назва спорт. клубу м. Денізли, функц. з 1966 р., символ клубу – півень, кодові кольори – зелений і чорний

Denyo *n.i., lit.* – Денію, один із характерних героїв Орта оюну ► **Kavuklu, Matiz, Pişekâr**

Deprem Haftası *георт.* – "Тиждень сейсмічності", держ. заходи з роз'яснення правил поведінки під час землетрусів та забезпечення можливих наслідків природних катаклізмів; проводяться на початку березня

derbent^{di} ← п. دَرَبَنْتْ – дербент, ¹*геогр.* вузький прохід між горами; ²*іст.* прикордонна фортеця, цитадель на кордонах гірських ущелин та перевалів

derbi ← англ. derby *спорт.* – дербі, назва футбольного матчу між двома футбольними клубами одного міста, зазвичай матч стамбул. футбольних команд "Фенербахче" та "Галатасарай"

deri-deri işleri *мист.* – метод і майстерність / вміння обробки шкіри для подальшого використання у дизайні, будівництві, пошитті одягу; вироби зі шкіри є сегментом сувенірної продукції країни ► **arderi, güderi, meşin, sahtıyan, teladin, tirşe**

Dersaadet ← п.-а. در سادات *мон.* – "Брама Щастя", неофіційна назва Стамбула

derviş ← а. درويش [букв. бідний, злиднений] *рел.* – дервіш, чернець-жебрак мус. релігійно-містичного ордену ► укр. *галайда*

derviş hırkası *рел.* – хирка дервіша, назва накидки, яка викор. членами суфійських братств рід час ритуальних практик та у щоденному вжитку ► укр. *власяниця*

derviş kebabı *гастр.* – кебаб по-дервішськи, страва з ягнятини, що готується з додаванням великої кількості зелені та прянощів

destâr ← п. دِستار *побут. іст.* – дестар, основа для надягання на голову тюрбану, кавук, кюлях, фес, такке

destegül ← п. دِسته *рел.* – дестегюль, ритуальна сорочка дервіша братства Мевлеві; без вороту, з широкими розтоками; викор. під час трад. перформансу сема ► **semâ**

deştîman ← п. دِشت‌مان *проф.* – дештіман, сторож на полі, гірській полонині, який доглядає за громадським майном ► **kır bekçisi**

dev *етногр.* – дев, міфологічна істота, велетень, який відзначається незвичайною силою, персонаж фольклорного і казкового дискурсу ► укр. *аллоди*

devai misk ← а. دِوائی مسک *гастр.* – тягуча солодка ароматна паста-страва, яка має вигляд желе і викор. у трад. кулінарії та нар. медицині

deve bortlatması *етногр.* – театралізоване дійство з використанням верблюдів, прадавній перформанс кочових племен сх. Анатолії, проводиться у селищі Чукурбаг ілю Мут

deve güreşleri *етногр.* – змагання верблюдів, різновид нар. спорт. змагань, що проводиться у м. Бухаркент наприкінці січня – поч. лютого

deve yapma *етногр.* – різновид трад. перформансу, що виконується під час проведення весільної церемонії

deves *побут.* – девеш, зроблена власноручна з гарбуза дитяча іграшка, брязкало

Devlet Demir Yolları *ерг.* – Державна залізниця, комплекс інженерних споруд, обладнання, машин і механізмів, що становить основу залізничного транспорту ► **DDY**

devrihindi *муз.* – девріхінді, різновид мелодії тур. клас. музики, що базується на тритактовій основі з п'ятьма структурними наголосами

devşirme *іст.* – девшірме, система насильницького відбору хлопчиків 5–7 років із християнських сімей для підготовки до служби в яничарських корпусах, на посади службовців Палацу, адміністрації за часів О.І.

devşirme sistemi *іст.* → **devşirme**

dımsıkı ← а. دیمشك [букв. "дамаський"] *бот.* – різновид винограду

diba *побут.* – діба, різновид тканини з переплетеними золотими та срібними нитками; була попул. за часів С.І. та О.І.

dibek^{ēi} *побут.* – дюбек, пристрій для подрібнення кави, рису, булгуру; вирізався з кам'яної основи або міцного дерева ► **havan, dibektaş**, укр. *млинік*

Diğer Ülke Vatandaşları *л.л.* – "ГРОМАДЯНИ ІНОЗЕМНИХ КРАЇНИ", напис в аеропортах країни для проходження паспортного контролю ► *англ. other nationalities*

dirhem ← п. درهم *іст.* – дірхем, ¹о.в. міра ваги, ≈ 3,25 г; ²нумізм. срібна монета в епоху халіфата вагою в 1 дірхем

Dil Bayramı *георт.* – "Свято мови", система офіц. заходів (наукові конференції, виставки, презентації) та святкувань (урочисті засідання, оголошення переможців та нагородження державними преміями за внесок у розвиток турецької мови); бере початок від дня проголошення візиром султана Киявуса караманлійцем Мехмед Беєм необхідності повсюдно використовувати турецьку мову 15 травня 1277 р. (10 зільхідже 675 р.г.); на держ. рівні святкується з 26 вересня 1932 р. (день початку роботи І Лінгвістичного курултаю); проведення заходів та сценарій закріплені ст. 63. Статуту ТДК

Dil kurultayı *наук.* – Мовний конгрес / курултай, міжнародний наук. захід, що відбувається з певною періодичністю в Анкарі; провідна тема – турецька мова у зв'язках із мовами Світу ► **I. Türk Dili Kurultayı**

dil peyniri *гастр.* – різновид несолоного сиру з овечого молока з додаванням олії ► **peynir, beyaz peynir, kaşar peyniri**

dilber dudacı ← п. دلبیر [букв. "вуста красуні"] *гастр.* – солодка страва, різновид баклави з солодкого тіста у формі губ на основі йогуртної маси та горіхів; поширена на т-ї ілів Бурса та Елязиг

dinî tören *рел.* – релігійна церемонія, обряд дервішів Бекташі та Мевлеві ► **âyin, Bektaş, Mevlevi**

dink^{-gi} *побут.* – дінк, пристрій для очищення рису, меленої пшениці та інших злаків

DİRLİŞ dergisi *гем.* – "Пробудження", ілюстрований громадсько-культурний і літ. тижневик; видавався в Анкарі та Стамбулі упродовж 1960 (квітень) – 1966 (березень) рр.

DİSK *абр.* → **Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları konfederasyonu**

diş buğdayı *гастр.* – назва святкової страви, що готується з відвареної пшениці та святкові заходи з нагоди появи першого зуба у немовляти ► **diş bulguru**

dival *мист.* – діваль, трад. мист. дизайну (вишивання, набивання) на дорогій тканині (оксамит); техніка викор. для оздоблення гаманців, накидок, елементів взуття

divan ← а. **ديوان** – диван, ¹*іст.* державні збори, меджлис; ²*літ.* збірка віршів, складених в алфавітному порядку; ³*муз.* музичний струнний інструмент (найбільший за розмірами типу баглама)

Divan edebiyatı *літ.* – література Дивану, період в історії класичної турецької (османської) поезії та наративного мистецтва

divan sazi *муз.* – диван-сази, різновид баглами, струнно-щипковий інструмент з довжиною держака в 65–66 см

Divan edebiyat müzesi *музей.* – "Музей диванної літератури", функц. з 27 грудня 1975 в стамбул. районі Галата; музей. колекція представлена оригіналами рукописів, ферманів, особистих речей, одягу та муз. інструментів членів стамбульської філії ордену Мевлеві

divanî *мист., калігр.* – дівані, один зі стилів араб. краснопису; в О.І. викор. для написання важливих дипл. документів ► **celi, kufi, sülüs, nesih, talik**

Divanî Lugatî't-Türk *лінгв., літ.* – "Диван тюркських мов" Махмуда КашГарі, пам'ятка писемності XII ст.

divit^{-ti} ← а. **ديوت** – *мист., побут., іст.* – дівіт, набір для письма, набір каліографа для написання документів, калямниця ► **kalemlik**^{-gi}, **hokka, kapaklı kutu, yassı, yazı takım aleti**

Diyanet işleri başkanlığı *ерг.* – Управління у справах релігії, яке контролює дотримання конституційних норм щодо свободи віросповідання, дотримання рел. етики, зав'язків суспільства і рел. громади; функц. з березня 1924 р., підпорядковане Кабінету Міністрів ► **Diyanet İşleri Reisliği**

Diyarbakır Arkeoloji ve Etnografya Müzesi *музей.* – Діярбакірський музей археології та етнографії, важливий регіон. музей. ц., в якому експонуються артефакти різних культур та цивілізацій

Diyarbakır Atatürk Köşkü *музей.* – "Будинок Ататюрка у Діярбакирі", відомий тематичний музей. комплекс, пов'язаний з історією перебування Ататюрка у Діярбакирі

Doğu Ekspresi *трансп.* – "Східний Експрес", щоденний швидкісний потяг, який курсує між Карсом і Анкарою; довжина маршруту – 1365 км; тур. бренд країни

Doğu Sorunu *політ.* – "Східне питання", дипломатична стратегія європейських країн, направлена на зруйнування О.І. упродовж ХХІІІ – поч. ХХ ст.

Doğru Yol partisi *політ.* – "Партія правильного шляху", політ. орг-я. II пол. ХХ ст., що відігравала важливу роль у формуванні політ. ландшафту

у країні; відомі лідери – Сюлейман Демірель (1987–1993), Тансу Чіллер (1993–2002)

► **DYP, Süleyman Demirel, Tansu Ciller**

DOĞU BATI dergisi *гем.* – "Схід – Захід", просвітницький тримісячник, видається у Стамбулі з 1988 р.

Doğu ve Batı *гем.* – "Схід і Захід", щомісячний літ.-худ. та громадсько-політ. ілюстрований журнал; видається у Стамбулі з серпня 1952 р.

Doğum Günü *етногр.* – день народження, трад. святкування з нагоди ювілею

dokumacı *проф.* – ткач, вуличний продавець тканини

dokumacılık^{-ği} *ремісн.* – ткацтво, трад. нар. промисел

dokurcuk^{-ğu} *побут.* – різновид шерстяної тканини з трад. візерунками

dokurcun *побут.* – ожерел, скирта, копиця сіна

Dokuzgöz yayla şenliği *георт., фест.* – "Фестиваль на долині Докузгьоз", щорічний фестиваль нар. промислів, який проводиться на плато поблизу м. Ѓореле (Гіресун) упродовж четвертого тижня липня

dokuztaş *етногр.* – гра "9 камінців", різновид інтелектуальної дитячої гри, що полягає в умінні стратегічно розташувати "свої камінці" на полі супротивника

dolak^{-ğı} *побут.* – долак, неширокий і довгий шматок тканини, яким обмотують ноги перед взуванням, онуча

dolama *етногр., побут.* – доліман, долама, різновид жіночої накидки ► **entari**

dolaz *гастр.* – долаз, різновид драглистої страви на основі фруктових-ягідних соків, желе, мармеладна суміш

dolma *гастр.* – загальна назва страви з різних овочів, м'яса, якими заповнюють перець або загортають у виноградне листя

dolma biber *бот.* – різновид великого солодкого перцю, що викор. для приготування долми ► **dolma**

Dolmabahçe Sarayı *арх.* – Палац Долмабахче, палац у Стамбулі, резиденція першого президента Т.Р. Кемаля Ататюрка

dolmuş *трансп.* [букв. "наповнений, набитий вщерть"] – долмуш, жартівлива назва маршрутного таксі

domates çorbası *гастр.* – різновид юшки на основі помідорної пасти

domates ezmesi *гастр.* – страва з натертих томатів із додаванням зелені та перцю ► **ezme, badem ezmesi**

Domates Festivali *георт., фест.* – "Томатний фестиваль", щорічний регіон. фестивальний захід; проводиться у м. Фетхіє у другу неділю травня

domates salatası *гастр.* – помідорний салат, різновид закуски, що формується з подрібнених помідорів, капусти та солодкого перцю ► **çoban salatası, yeşil salata**

dondurma *гастр.* – дондурма, загальна назва замороженої солодкої їжі з молочних вершків, ягідного соку, морозива ► **Maraş dondurması**

dondurma saatleri *л.л.* – "година морозива", спеціальна опція / пропозиція для туристів у готелях країни

dondurmacı *проф.* – морозивник, особа, що виготовляє або продає морозиво

doru *побут.* – гнідий, темно-коричневий (про масть коней) ► **kula**

DOST dergisi *гем.* – "ДРУГ", ілюстрований літ.-художній щомісячник; видавався у Стамбулі упродовж 1957-1975 рр.

dökülen *бот.* – сорт білого винограду; викор. для приготування оцту, вина, пекмезу

döner *гастр.* – дьонер, страва з подрібненого і нанизаного на рожен м'яса, що готується на відкритому вогні ► **döner kebab, gömlek yağı**

döner kebabı *гастр.* – дьонер кебаб, різновид м'ясної страви, яка готується на шампурі на відкритому вогні

dönüm *о.м.* – дьонюм, міра площі, що дорівнює 1000 м² ► **yeni dönüm**

Dört Büyük Melek *рел.* – спільна назва чотирьох найвищих ангелів [Cebrâîl, Mikâîl, İsrâîl, Azrâîl] в ісламі; відповідно до догматики – саме ці ангели є найвеличнішими та найважливішими, не схожі на людей, вільні істоти, створені з сйива, наділені благими повелінням, виконують волю Бога (Аллаха); віра у ангелів – необхідна умова доктрини ісламу ► **Büyük Melekler**

Döşemealtı halıları *мист., етногр.* – різновид килимів у стилі кочівних народів із різнобарвною палітрою і трад. для юрюків символікою; пошир. у сел. Дьошемеалти (іль Анталія)

döşgömmü *гастр.* – різновид бастурми, що готується з передньої частини туші тварини

döven *побут.* – дьовен, сільськогосподарський пристрій для подрібнення груддя та обробки городів після збирання врожаю

dua ← **دعاء** *рел.* – дуа, молитва у довільній формі, благання, моління ► **namaz**

DUR *л.л.* – "ЗУПИНИСЬ", напис на дорожніх знаках ► **англ. STOP**

dut *бот.* – тут, тутова ягода, шовковиця; вирощується для госп. потреб; інгредієнт для страв, засушки, солодощів

dut ağacı *бот.* – тутове дерево, рід рослин родини шовковицевих; вирощують для вигодівлі шовковичного шовкопряда або як плодове дерево; шовковиця, морва

dut kurusu *гастр.* → **kuru dut**

Dut Pekmez Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль шовковиці та пекмезу", різновид гастрономічного фестивалю, який проводиться з 1997 р. у м. Сютчюлер упродовж тижня у середині липня

dut şurubu *гастр.* – сік із шовковиці

dübeş ← **دوبش** *п. □+ етногр.* – назва ходу 5 на 5 у грі в нарди

düdük ^{дудук} *муз., етногр.* – дудук, попул. на теренах Анатолії та серед народів Кавказу духовий інструмент ► **mey**, **аз. tüfek**, **укр. дуда, дудка**

düğme *побут.* – дюгме, елемент дизайну трад. тур. (чоловічого і жіночого) одягу, гудзик на одязі, сегмент сувенірної продукції у деяких регіонах країни; гудзикові елементи відомі на теренах Анатолії з часів Фрігії та Урарту, виготовлялися з слонової кістки, перламутру, дорогоцінного каміння, бурштину

düğün çorbası *гастр.* – весільна юшка, різновид юшки, що готується на весіллі з м'яса, борошна та йогурту з додаванням гарячої олії

düğün pilâvı *гастр.* – весільний плов, рисова страва, що готується і подається до столу під час весільних святкувань

Düldül ← а. *düldül* n.i., *пел.* — Дюльдюль, кличка міф. білого мула, який подарував пророк Святому Алі

dümbelek^{ti} ← п. муз. — дюмбелек, різновид великого барабану; завдяки дизайнерській техніці є сегментом сувенірної продукції країни ► **darbuka**

DÜNYA *гем.* — "Світ", економічний щотижневик; видається у Стамбулі з 1952 р., тираж — 10 тис.

Dünya Çocuk Kitapları Haftası *георт.* — "Міжнародний тиждень дитячої книги", система просвітницьких заходів (презентації, конференції, ранки, творчі зустрічі), спрямованих на популяризацію традицій читання книжок серед юнацтва та молоді

Dünya İnsan Hakları Günü *георт.* — "Міжнародний день захисту прав людини", система заходів із пропаганди ідей рівності, соціальної відповідальності та актуалізації інформаційного забезпечення процесу розширення прав людини; відзначається щорічно 10 грудня

Dünya Kadınlar Günü *георт.* — "Міжнародний жіночий день", система держ. заходів, спрямованих на популяризацію гендерної рівності, соціал. і політ. рівноправності, ідей неприпустимості насильства щодо жінок; відзначається 8 березня

Dünya Süt Günü *георт.* — "Міжнародний день молока", система заходів, спрямованих на актуалізацію інформації про молоко як глобальний продукт людства; відзначається щорічно 1 червня

Dünya Tüketiciler Günü *георт.* — "Міжнародний день споживачів", щорічні просвітницькі тематичні заходи; відзначаються 15–21 березня ► **Tüketici Koruma Günü**

Dünya Türk Kahvesi Günü *георт.* — "Всесвітній день турецької кави", традиц. щорічні святкування, які відбуваються 5 грудня ► **Türk kahvesi**

Dünya Tütünsüz Günü *георт.* — "Міжнародний день відмови від паління цигарок", система просвітницьких заходів, спрямованих на популяризацію здорового способу життя та шкідливості використання тютюнових засобів; відзначається щорічно 31 травня

DÜŞÜNCE *гем.* — "Думка", наук.-попул. часопис соц.-політ. тематики, видається двічі на рік у Стамбулі ► **Kültür Ocağı Vakfı**

Düşüncelerimiz *л.л.* — "ДЛЯ ВАШИХ ПРОПОЗИЦІЙ", місце у громадських місцях для подання пропозицій та зауважень ► англ. **your opinions**

düyek *муз.* — вид / мотив східної мелодії

ebebulguru *метео.* — народна назва лапатога снігу

ebru ← п. [букв. "хмарний"] *мист., етн.* — ебру, традиц. різновид декоративного осм. мист. (поч. з XVI ст.), в якому особливим методом за допомогою спец. інструментів та клейоподібного мат-лу на папір наноситься візерунок, схожий на природний мармур; відомий також як "мармуровий папір", "розпис під мармур"; найдавніший артефакт датується 1413 р. (Топкапи)

ebru sanatı *мист.* – мистецтво ебру, мист. перформанс, в основі якого нанесення фарби на маслянисту поверхню та перенесення отриманого зображення на папір; внесений до СНКСЮ (2014) → **ebru, Türk Kâğıt Süsleme Sanatı**

ebrul ← гр. *aprilēs метео.* – ебрул, назва буревію на початку квітня

eczacı kaşığı [букв. "аптекарска ложка"] *побут.* – дерев'яна ложка з плоскими краями і довгою ручкою для розмішування в каструлі (казані) амуре, тіста, фарби, гастрономічного начиння, ► **mablak, macuncu kaşığı**, укр. *қопистқа*

Eczahâne yahut Karagöz'ün doktorluğu *театр.* – "В аптеці, або як Карагөз був лікарем", одна зі сенок дидактичного характеру театру "Карагөз"

Edebiyat-ı Cedide *літ.* – один із періодів історії розвитку турецької художньої літератури ► **Servet-i Fünun**

edik^{ēi} *побут.* – едік, різновид хатнього взуття ► **mest, çedik tabiri**

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi *музей.* – "Музей археології та етнографії м. Едірне", важливий регіональний музей. комплекс країни

Edirne bez bebekleri *етногр., побут.* – ганчіряні ляльки з Едірне, продукт нар. промислу з елементами регіон. трад. одягу; сувенірний сегмент країни ► **taş bebekler**

Edirne Türk-İslâm Eserleri Müzesi *музей.* – "Музей мусульманотюркської культури м. Едірне", всесвітньовідома тематична колекція

edirnekârî *мист.* – едірнекарі, мистецтво дизайнерської обробки дерев'яної основи фітомотивами (квіти, листя), хвилових елементів; викор. для оздоблення скриньок, рахв, шухлядок; вироби з елементами цього стилю є сегментом сувенірної продукції країни

EDS *абр.* → **Elektronik Denetleme Sistemi**

eфе *етногр., ірон.* – ефе, іронічна назва мешканців західної частини країни

efendi *вокатив.* – "шановний!", форма звертання до поважного чоловіка за часів О.І. (держ. службовця, рел. діяча, науковця, офіцера тощо)

Efes *торг.м.* – "Ефес", відома марка пива, яке виготовляється в Т.Р. за ліцензією

Efes Arkeoloji Müzesi *музей.* – "Археологічний музей в Ефесі", музей. ц. країни, в якому експонуються арх. артефакти елліністичної доби

Efes Pilsen *спорт.* → **Anadolu Efes Spor Kulübü**

Ege denizi *топ.* – назва Егейського моря; назва мотивована іменем афінського царя Егея

EGM *абр.* → **Emniyet Genel Müdürlüğü**

eğici^{ci} *побут.* – дерев'яний гачок, за допомогою якого зривають та збирають садовину з дерев ► **kanca**

eğlek^{ēi} *побут.* – еглек, ¹вигін, простора тіниста ділянка, куди зганяється худоба під час полуденної спеки; ²місце, де можна перепочити або переночувати ► **han, konak**^{ēi}, **gölgelik**^{ēi}

EİT *абр.* → **Ekonomik İşbirliği Teşkilatı**

ekmek dolması *гастр.* – різновид страви з тіста, яке наповнюється цибулею, зеленню та прянощами

ekmek kadayıfı *гастр.* – різновид кадаїфу, солодка страва з сухарів на основі густого шербету, готується на маленькому вогні ► **kadayıf**

EKONOMİ ve POLİTİKA *гем.* – "Економіка і політика", щотижневий аналітичний часопис, попул. серед бізнес-кіл; видається в Анкарі з 1966 р.

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı *ерг., екон.* – "Організація економічного співробітництва", спілка екон. співпраці, яка діє з 1985 р. у межах міждерж. угод між Іраном, Т.Р. та Пакистаном; з 1992 р. приєдналися Афганістан, Азербайджан, Казахстан, Таджикистан і Узбекистан; мета орг-ї – взаємне сприяння процесам міжнародної торгівлі та розвиток трансп. інфраструктури ► **EİT**

ekspres tren *трансп.* – експрес-потяг, різновид швидкісного потягу ► **sür'at katarı**

ekşili çorba *гастр.* – різновид юшки з гороху, картоплі, червоної чечевиці, сумак, часнику та прянощів

ekşimik^{ēi} *гастр.* – екшімлік, сорт бринзи на основі збираного молока

Elâzığ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi *музей.* – "Археологічний та Етнографічний музей м. Елязиг", музей. ц. країни в якому експонуються артефакти цивілізації давньої Анатолії

elebaşı *етногр.* – елебаші, заводило у дитячих іграх, народнопоетичне звертання до лідера гри

Elektronik Denetleme Sistemi *л.л.* – система електронного спостереження за порушеннями дорожнього руху, пристрій для визначення швидкості на автодорогах та автомагістралях країни ► **EDS**

elifi *побут.* – еліфі, різновид чоловічих шароварів червоного кольору; почали викор. як елемент військ. однострою за часів султана Махмуда II

elifi Memed *рел.* – різновид паска, яким дерев'яні ордену Мевлеві підперезували теннуре під час проведення семи ► **tennure**

Elma Armut Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль яблука та груші", святкується у м. Коркутелі 6 жовтня, у м. Караман – 25 вересня

Elma ve Bal Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль яблук та меду", святкується з 1994 р. у м. Бінгьоль упродовж 4-х днів на початку вересня

Elma Şenliği *георт., фест.* – "Свято яблука", різновид гастрономічного фестивалю; орг. у різних містах країни відповідно до кліматичних особливостей регіону ► **yerel günler**

elma şurubu *гастр.* – різновид солодкого напою, що виготовляється шляхом кип'ятіння яблучного соку з цукром

el sıkmaları *спорт., етногр.* – стискання руки, традиц. прийом привітання пехліванів перед початком змагань ► **yağlı güreş, salut**

EMANET EŞYA *л.л.* – "КАМЕРА СХОВУ", напис в аеропортах та автовокзалах країни ► *англ.* **LOCKERS FOR BUGGAGE**

Emanet-i Mukaddes *рел.* → **Kutsal emanetler**

Emlak Bankası *екон.* – державний банк, створений з метою підтримки і кредитування кооперативів 1946 р. (Türkiye Emlak Kredi Bankası), з 1988 р. – **Emlak Bankası** ► **Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş.**

Emniyet Genel Müdürlüğü *ерг.* – "Управління загальної безпеки", силова структура, в обов'язки якої входить контроль внутрішньополітичної ситуації

та забезпечення безпекового режиму у межах країни ► **EGM, Polis Teşkilâtı, Kriminal Polis Laboratuvarı**

enam *рел.* – енам, амулет у вигляді рукопису сури Енам ["Худоба"], який носить у кишені; коробка для зберігання рукопису, зазвичай оздоблюється візерунками, сегментами із золота або срібла ► **Enam Suresi**

Enderun ← п. انڊرون – ендерун, ¹*арх.* внутрішня частина палацу, де розташовувалися гарем та скарбниця; ²*нед.* навчальний заклад для підготовки держ. чиновників ► **Topkapı**

Enerji Tasarrufu Haftası *георт.* – "Тиждень економії енергії", державні заходи, тематично і практично орієновані на способи економії енергоносіїв та популяризацію альтернативних видів енергії; проводяться упродовж другого тижня січня

enfiye ← а. انڤيے *побут.* – енфіє, різновид тютюну для нюхання, кабака; сегмент сувенірної продукції країни ► **enfiye kutusu**

enginar ← гр. Αγκινάρα *бот.* – артишок, багаторічна городня рослина з їстівними м'ясистими головками й великим пірчастим листям, (*Cynara scolymus*); основа для приготування багатьох страв національної кухні ► **asma yaprağında zeytinyağı enginar dolması**

enselik ^{gi} *побут.* – еснелік, жіноча прикраса з шовкової тканини для підтримування волосся, оздоблена дорогісним камінням ► укр. *камік*

enstitü ← фр. institut – інститут, загальна назва навч. закладів і наук. установ країни ► **Türk Standartları Enstitüsü, Türkiye Enstitüsü**

entari *побут.* – ентарі, різновид верхнього одягу з широкими рукавами і паском

erbain ← а. اربعين *метео.* – період холодної погоди, що триває, зазвичай, упродовж 40 днів; згідно з нар. календарем – триває з 22 грудня до 31 січня

eren *рел.* – ерен, святий, той, хто посвячений у таїну божественного пізнання, пустельник

erenler *рел.* – святі, форма звертання серед дервішів ► **eren**

ERCİYES *гем.* – "Ерджієс", літ.-худ. та публіцистичний часопис Центру народної культури ілю Кайсері; видавався (85 номерів) упродовж 1938–1950 рр., мав значний вплив на формування і розвиток нар. культури у регіоні

erguvan ← п. ارغوان *бот.* – ергуван, церцис, іудове дерево (*Cercis siliquastrum*), розгалужене дерево з широкою кроною, червонуватими гілками і серцеподібними листочками; один із символів Босфору та Стамбула ► англ. *Judas tree*

erik hoşafi *гастр.* – сливовий компот, різновид напою сливового пюре і цукру; вживається охолодженим ► укр. *кудіаа*

erik kuruusu *гастр.* → **kuru erik**

erik kompostosu *гастр.* → **erik hoşafi**

erik marmelâdi *гастр.* – сливова мармеладка, різновид солодоців, що готується зі слив та перетертого цукру ► укр. *димниця*

erik pestili *гастр.* – сливова пастила, різновид солодоців у формі юфки ► **yufka, pestil, kayısı pestili**

erik rakısı *гастр.* – сливова ракія, різновид міцного напою на основі сливового соку

erik reçeli *гастр.* – сливове варення, різновид солодоців

erişte *гастр.* – еріште, домашня локшина

erişte çorbası *гастр.* – юшка на основі домашньої локші ► **erişte**

Erlık *міф.* – Ерлік, володар підземного світу; згідно з доісламськими віруваннями – найвища категорія двн.-тюрк. пантеону, символ зла

Erzurum Kongre Binası ve Atatürk Müzesi *музей.* – Музейний комплекс "Приміщення Ерзурумського конгресу", будівля, в якій проводився Ерзурумський конгрес ► **Erzurum Kongresi**

Eski Köşk *арх.* → **Çankaya Atatürk Müzesi**

Eski Şark Eserleri Müzesi *музей.* – "Музей мистецтва давнього Сходу", муніципальний музей. комплекс, складова частина Археологічного музею, відома колекція мист. артефактів анатолійських цивілізацій

eskici *проф.* – барахольник, лахмітник, той, хто скуповує і продає старі (зношені) речі; чистильник, який чистить взуття

Eskişehirspor *спорт., ерг.* – "Ескішехірспор", спорт. клуб м. Ескішехір, діє з 1965 р.; команда футбольної суперліги; паралельна назва – "Анатолійська зірка" [Anadolu Yıldızı], колір командного однострою – червоно-чорний

Estergon türküsü *мист.* – відома нар. пісня про військові події на теренах Австрії

ETİBANK *екон.* – Етібанк, інвестиційний банк Т.Р., один із перших банків, створених після проголошення Республіки (1935 р.); зона діяльності банку – енергетика, машинобудування, вугільна промисловість, інвестиції в розробку підземних родовищ ► **Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu**

etli biber dolması *гастр.* – фарширований перець; страва на основі січеної телятини

etli mantı *гастр.* – манти, різновид вареників із телячого січеного м'яса ► **mantı, Kayseri mantısı, yağ mantısı**

etli pide *гастр.* → **kıymalı pide**

etli yaprak sarma *гастр.* – фарширована сарма, різновид холодної закуски на основі перченого січеного м'яса, що загортається у виноградне листя

evanî ← а. اوان *побут.* – евані, загальна назва хатнього питного посуду, зробленого з глини, дерева, скла, заліза ► **evânî-i türabiye**

evcilik[†] *етногр.* – дитяча гра, гра в дочки-матері

evîç^{vcî} *муз.* – вид макаму, турецької класичної музики ► **eve**

evlâdiyelik[†] ← а. اولاد *побут.* – фамільна цінність, річ, що переходить у спадок

evlenme cemiyeti *етногр.* → **evlenme töreni**

evlenme töreni *етногр.* – назва трад. заходів, пов'язаних із весільним дискурсом, весільні урочистості, шлюбна церемонія ► **evlenme cemiyeti, köy düğünü**

evlilik yıldönümü *етногр.* – різновид сімейного свята, річниця весілля

Evlilikte Gümüş / Altın / Plâtin Günleri *етногр.* – система родинних святкових заходів, пов'язаних з річницею весілля – Срібне весілля, Золоте весілля, Платинове весілля

evliya ← а. اوليا *рел.* – свлія, святий, людина, яка дотримується моральних законів ісламу ► укр. *праведник, угодник*

evrat^{di} ← а. اورا *рел.* – загальна назва мус. рел. формул, уривків із Корану, молитовних текстів тощо, які викор. у певний час відповідно до рел. дискурсу країни

Evrenye bıçağı *побут.* – ніж євреніє, трад. інструмент для різання, який виготовляється у селищі Дібек ільче Інеболу ілю Кастамону за традиціями осм. зброярів; сегмент сувенірної продукції країни ► **Tosya çıkışı**

eyalet ← а. ایالات *адм.-тер.* – еялет, адм.-тер. одиниця в О.І., назва провінції до утворення вілайетів

evvan ← п. ایوان *побут., арх.* – сйван, ¹дворище, тераса з плоским покриттям на колонах або стовпах у будинках та мечетях; ²*арх.* одиниця античної і трад. тюрк. арх., тер-я у центр. частині садиби, палацу, обгороджена з трьох боків парканом або присадком ► **ayvan**

ezan^{-zani} ← а. اذان *рел.* – азан / езан, заклик до (обов'язкової) молитви, який виголошується муедзином із мінарету для оповіщення мусульман про настання часу чергової молитви:

Allahu ekber (Аллах величний) – 4 рази

Eşhedü en lâ ilâhe illallah (Немає бога, крім Аллаха) – двічі

Eşhedü enne Muhammeden resulullah (Мухамед – пророк Аллаха) – двічі

Hayye 'ala's-salâh (На молитву!) – двічі

Hayye 'ale'l-felâh (До спасіння!) – двічі

Allahu ekber (Аллах величний) – двічі

Lâ ilâhe illallah (Немає Бога, крім Аллаха)

ezan saati *рел.* – час оголошення езану ► **ezan**

ezanî saat → **alaturka saat**

ezme *гастр.* – езме; начиння у вигляду побитої (подрібненої, натертої) маси (горіхи, м'ясо, квасоля тощо), що є основою для приготування різноманітних страв ► **badem ezmesi, domates ezmesi, karaciğer ezmesi, patates ezmesi**

ezme pathcan salatası *гастр.* – салат із тертого баклажана, заправлений оливковою олією; різновид холодної закуски ► **ezme**

ezogelin çorbası *гастр.* – юшка езо, попул. на теренах Анатолії різновид юшки на основі курячого відвару, червоної сочевиці, олії, подрібненої м'яти та червоного перцю

-F-

falaka ← а. فلكه *ісм.* – фалака, знаряддя для покарання у школах часів О.І., дерев'яна палиця, до якої прив'язують ноги і потім б'ють по п'яті

faraon *етногр.* – фараон, різновид картярської гри

farz ← а. فرض *рел.* – фарз, обов'язкова рел. директива, рел. настанови, які визначають процедурність ритуальної практики ісламу – намаз, піст, шахад; релігійний обов'язок

fasulye pilakisi ← гр. *plakí gacsr.* – різновид пілякі з додаванням квасолі ►
balık pilakisi

Fatih Sultan Mehmet Köprüsü *арх.* – "Міст імені султана Фатіха Мехмета", один із транзитних шляхопроводів (другий) через Босфор, що поєднує азійську і європейську частини Стамбула; сегмент автошляху Анкара – Едірне; довжина – 1510 м; уведений в експлуатацію в 1988 р. ► **15 Temmuz Şehitler Köprüsü, İkinci Köprü, İkinci Boğaz Köprüsü**

Fatiha ← а. فتح *n.m.* – Фатіха, перша сура "Відкриваюча"; функціонально викор. як молитва ► **Fatiha suresi** || ФО → *fâtîha okumağ*

Fatiha suresi *рел., n.m.* → **Fatiha**

Fatima'nın eli küpesi [буков. "Рука Фатіми"] *побут., рел.* – сережки культового призначення у формі руки людини (Фатіми); магічний оберег та засіб захисту від нечистої сили; різновид сувенірної продукції ► укр. *згарда*

fava *гаспр.* – фава, пюре з квасолі з додаванням лимонного соку, бахарату; прикрашається кропом; різновид холодних закусок ► **meze**, укр. *хумба*

feddan *існ.* – федан, у країнах арабського світу – од.в. земельної ділянки, яка може бути оброблена протягом одного дня, ≈ 4 дьоньми ► **dönüm**

Federasyon Kupası *спорт.* → **Türkiye Kupası**

FENERBAHÇE *спорт., ерг.* – "Фенербахче", стамбул. спорт. клуб, в якому представлені різні види спорту, лідер спорт. життя країни

ferace *побут.* – ферадже, верхня жіноча довге укривало

ferman ← п. فرمان *існ.* – фірман, султанський наказ, що мав законодавчу силу ► **buyruk**^{gü}, **emir, yarlık**^{gü}

fersah *о.в.* – ферсах, одиниця довжини, що дорівнювала приблизно 5 км (відстань, яку можливо здолати за чотири години)

fes ← а. فس *побут.* – феска, головний убір держ. службовців часів О.І. (з часів султана Махмуда II – офіц. чоловічий головний убір); мав червоний колір, конічну зрізану форму; сегмент сувенірної продукції

fetva ← а. فتوى *рел.* – фетва, офіційна позиція (документ) муфтія або шейхуль-іслама з питань вирішення побутових справ відповідно до доктрин шаріату та ісламського права ► **müftü, İslâm hukuku**

fetvahane *рел.* – фетвахане, резиденція шейхуль-ісламу

findık ateşi *побут.* – вугілля (круглої форми), яке використовується для наргіле ► **nargile, yanar kömürler**

Findık Günü *георт., фест.* – "Свято фундука", різновид щорічних гастрономічних фестивалів, що пов'язаний із закінченням збирання врожаю фундука; проводиться у м. Акчакоджа 10 серпня ► **yerel günler**

Findık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği *ерг.* – "Спілка господарств зі збирання та реалізації фундука", спеціалізоване об'єднання сільськогосподарських кооперативів, яке стежить за дотриманням стандартів збирання і продажу фундука на внутр. і зовн. ринках країни; центр. офіс знаходиться у Гіресуні ► **FİSKOBİRLİK**

fırın *побут.* – фирин, споруда переважно з цегли (глини), призначена для опалювання приміщення, випікання хлібних виробів, варіння страв, піч ► **ocak**^{gü}

fırında makarna *гастр.* – різновид лапші з кашаром, що готується у печі, з додаванням молока ► **kaşar peyniri**

fırın kebabı *гастр.* – різновид кебаба, м'ясо для якого готують у великій каструлі у печі ► **et kebabı**

filika *мор.* – фелюга, корабельна шлюпка, вітрильний човен ► укр. **дубас**

filizkiran *метео.* – холодний сх. вітер, що виникає у середині травня

filizkiran fırtınası *метео.* → **filizkiran**

fincan *лобут.* – фінджан, горнятко для кави

fincan böreği *гастр.* – різновид коржиків / пирогів ромбовидної або круглої форми ► укр. **вергуни**

fincan oyunu *етногр.* – різновид гри, суть якої полягає у майстерності непомітно заховати каблучку під горнятко

fincancı *проф.* – майстер-виробник / продавець виробів зі скла та порцеляни

fitre ← а. **فطرة** *рел.* – фітра, різновиди садаки, милостиня, що роздається в останні дні Рамазану ► **sadaka**

FLAŞ ANKARA *гем.* – "Останні новини Анкари", щоденна анкарська газета; видається з 1948 р.

fodla *гастр., реліг.* – фодла, прісний хлібець особливої форми, який роздається бідним в імаретах ► укр. **проскурка**

fodlaci *проф.* – фодладжи, той, хто роздає фодлу ► **fodla**

Folklor Festivali *георт., фест.* – Фольклорний фестиваль, трад. фест. заходи, які орг. на тер-ї стамбул. р-ну Атакьой 5-11 жовтня

folklorik gösteri *фест.* – фольклорний показ / шоу, загальна назва сегментів масових заходів у межах трад. фестивалних перформансів ► **yerel günler**

Fortis Türkiye Kupası *спорт.* → **Türkiye Kupası**

FORUM *гем.* – "Форум", громадсько-політ. тижневик правих поглядів, який видавався упродовж 1954–1979 рр. під керівництвом Айдіна Ялчина; 1982–1993 рр. – під назвою "Новий форум"; мав значний вплив на формування громадської думки в країні ► **Yeni Forum**

fıncancala *гастр.* → **francala**

francala *гастр.* – білий хліб продовгуватої форми з високоякісного борошна

futa *лобут.* – фута, спец. бавовняний фартушок для хамама ► **hamam takımı, peştemal**, укр. **запасака**

-G-

Galata köprüsü *арх.* – Галатський міст, пам'ятка архітектури, що з'єднує пв. і пд. берег затоки Халіч у ц. м. Стамбул; символ країни ► **Haliç, Atatürk Köprüsü**

Galata Mevlevihane Müzesi *музей.* – "Музей ордену Мевлеві в Галаті", музей. комплекс, в якому демонструються предмети побуту і культурні артефакти дервішів братства Мевлеві

Galatasaray *спорт., ерз.* – "Галатасарай", один із найвпливовіших спорт. клубів країни (офіс розташований у Стамбулі, район Фатіх), футбольна команда суперліги нац. першості; спорт. прізвисько – "Джим-Бом" (Cim-Bom); гравці команди викор. жовто-червоні кольори ► **sarı-kırmızı**

Galatasaray lisesi *пед.* – Галатасарайський ліцей, провідний навч. заклад країни періоду Республіки та О.І.; функц. у Стамбулі з 1869 р. (Mekteb-i Sultanî); випускники лицею відігравали важливу роль у політ. і соціокультурному житті країни ► **Galatasaray Üniversitesi**

Galatasaray Üniversitesi *пед.* – Галатасарайський університет, один із провідних навч. закладів країни; функц. у Стамбулі з 1994 р.; мова викладання – французька

galuç oyunu *етногр.* – галуч, вид нар. танцю з елементами перформансу; пошир. на тер-ї ілю Адияман

GAP *абр.* → **Güney Doğu Anadolu Projesi**

garnetu *муз.* – різновид духового музичного інструменту

gasl ← а. غسل *етногр.* – гасл, омивання небіжчика, сегмент поховального обряду ► **ölü yıkama**

gassâl ← а. غسل *проф., етногр.* – гассал, той, хто омиває небіжчика ► **ölü yıkayıcı**

gavur ← а. كفر *рел.* – гяур, іновірець, невірний, невіруючий, морально-етична концептуальна категорія на позначення людини, яка не вірить у Аллаха і не визнає місії Мухаммада ► **kâfir**

Gavur dağı salatası [букв. салат "Гора гяурів"] *гастр.* – різновид салатної страви на основі оливкової олії та дрібно порізаних помідорів, цибулі та перцю з додаванням соку з граната ► **gavur**

gayrimüslim ← а. غير مسلم *рел.* – загальна назва всього, що не є мусульманським; немусульманин, чужовірець

GAZETTE FRANÇAISE DE CONSTANTINOPLE *гем.* – "Французька газета в Константинополі", одна з перших осм. газет, що видавалася у Парижі з 1796 р. за сприяння фр. підприємців з метою інформування французів про події на теренах О.І.

gazi ← а. غازی – Газі ¹*іст.* титул борця за віру; надавався за успіхи у проведенні військових операцій; ²*нумізм.* назва золоті монети, що була в обігу в період правління Махмуда II ► **şahit**^{di}, укр. *святийник*

gecekondu [букв. "побудований за одну ніч"] *культ.* – геджекконду, типовий малогабаритний будинок, який можливо було побудувати за одну ніч

geleneksel Türk evi *етногр.* – традиційний турецький будинок, збірна назва типів житлових приміщень на теренах країни, одна з основних концептуальних категорій етнографії, елемент життєвого простору ► укр. *українська хата*

Gençlik Parkı *культ.* – "Молодіжний парк", пам'ятка садово-паркового мистецтва, знах. у ц. частині Анкари, улюблене місце відпочинку анкарців

GECİKMELİ *л.л.* – "Запізнення", напис в аеропортах та автовокзалах країни, що інформує про затримку транспортного засобу ► **15 dak gecikmeli**, англ. **15 min delayed**

geçmiş olsun armağanı *етногр.*, *побут.* — подарунок для хворого з побажаннями швидкого одужання

GELİŞ *л.л.* — "ПРИЛІТ", напис в аеропортах країни ► **англ. ARRIVAL**

gelin hamamı *етногр.* — ¹церемонія купання молодої у лазні напередодні весілля; ²спільне купання нареченої та жінок з сім'ї молодого на наступний день після весілля

gelin havası *етногр.* — музичний твір / танкова гра, що виконується під час проводів молодої до будинку нареченого

Gençlik Haftası *георт.* — "Тиждень молоді", система щорічних тематичних, культ.-просв. заходів, що проводяться упродовж 19–25 травня в усіх населених пунктах країни у форматі фестивалів, вечірок та нар. гулянь ► *укр. День молоді*

Gençlik ve Spor Bayramı *георт.* — "Свято молоді та спорту", система трад. спорт. заходів (спартакіади, шкільні олімпіади), що проводяться на держ. та регіон. рівні ► *укр. День молоді*

gerdaniye ← п. **گردانی** *муз.* — герданіє, ¹різновид сх. Мотиву; ²назва струни "соль"

gerdanlık ^{жі} ← п. **گردانلیک** *побут.* — герданлик, різновид нашийних жіночих прикрас, намисто, кольє ► *укр. құрал*

gerdek ^{жі} *етногр.* — гердек, кімната для молодят у будинку нареченого

gerdel *побут.* — гердель, відро (переважно дерев'яне, іноді – шкіряне) для побут. потреб

gerdenbend ← п. **گردنبند** *побут.* → **gerdanlık**

gevrek ^{жі} *гастр.* — геврек, різновид чурека, пиріг із тонкого тіста ► **çörek** ^{жі}

GP *політ.* → **Genç Parti**

gurnata *муз.* — гирната, різновид духового муз. інструменту

gilebolu ← п. **گیلهبول** *побут.* — гілеболу, різновид дрібної черешні

girde ekmeği ← п. **گيرده** *гастр.* — різновид тонкого коржа, лаваш

girde kebabı ← п. **گيرده کباب** *гастр.* — різновид кебаба, який загортають у тонкий корж

Giresun müzesi *музей.* — Крeсзнaвчий музей м. Гіресун, місце експозиції артефактів пізнього палеоліту, хетської цивілізації, елліністичної епохи, Р.І., В.І., артефакти сельдж. та осм. культури; функц. з 1988 р.

girift ← п. **گرفت** *муз.* — гіріфт, різновид флейти

GİRİLMEZ! *л.л.* — "ВХІД ЗАБОРОНЕНИЙ", напис у різноманітних установах, офісах, аеропортах, громадських місцях країни

GİRİŞ *л.л.* — "ВХІД", напис у різноманітних установах, офісах, аеропортах, громадських місцях країни ► **ÇIKIŞ**

göbek adı *етногр.* — ім'я, що дається немовляті під час перерізання пуповини з метою захисту від злих сил

göbek dansı *етногр.* — танок живота, трад. розважальний перформанс

göbek taşı *етногр.* — широка мармурова дошка, що підігрівається знизу, необхідний атрибут тур. лазні-хамама ► *укр. біл-камінь*

göbekli tas *побут.* — неглибока овальна посудина для миття; один із атрибутів процедури хамама ► **hamam, hamam takımı**

gölge tiyatrosu *театр.* — театр тіні, трад. театр. перформанс, в основне дійство якого відбувається у проєкції світла на прозорий екран ► **Karagöz**

Gölle Gecesi *георт., фест.* – "Ніч у місті Гьолле", різновид регіон. фестивалів, орг. у м. Ілгін щорічно 6 лютого протягом одного дня ► **yerel günler**

gömlek sarması *гастр.* – різновид страви з печінки, що готується на основі нутрянного сала, здору ► укр. *гrecаник*

gömlek yağı *гастр.* – нутряне сало, на основі якого готують трад. страви ► укр. *здір, смалець*

Göreme Açık Hava Müzesi *музей.* – "Музей під відкритим небом у Гьореме", експозиція природних і антропогенних артефактів на теренах Каппадокії

göynek yakası *етногр.* – різновид різнокольорових вишиваних інсталяцій з регіон. орнаментами, які викор. для комбінування та дизайну трад. одягу ► укр. *вишиванка*

göz boncuğu *побут., етногр.* – бонджук, сегмент трад. прикрас у формі ока ► **nazar boncuğu**

gözleme *гастр.* – гьозлеме, трад. страва з пшеничного борошна, солодкі або присолені млинці з різноманітним начинням

Gri kurtlar *ерг., політ.* → **Bozkurtlar**

GSMH *абр.* → **Gayri safi Milli hasılası**

gurbet türküleri *етн.* → **ayrılık türküleri**

gusül ^{slü} ← а. غسل *рел.* – гусуль, повне ритуальне омовіння, один із обов'язкових ритуалів мусульман ► **boy abdesti**

güsülhane *рел.* – спеціальна кімната / приміщення для здійснення ритуалу омовіння у приватних та державних установах і будинках

gûy ← п. گوی *етногр.* – гуй, м'яч для гри чевген ► **çevgen topu, polo topu**

gübür ← гр. котрі *побут.* – вичавки, залишки після вичавлювання соку, перегній ► **gübre**

güce *гастр.* – товчена пшениця, основа для приготування різноманітних страв, пшенична крупа

gügüm *побут.* – різновид глечика (посуду) з міді (з ручкою та накривкою) для використання з різноманітними госп. цілями

gül ← п. گل *бот.* – троянда, квітка; речовина для виготовлення сегментів нар. парфумерії, різноманітних страв; один із нац. символів країни ► **gül reçeli, gül yağı**

gül lokumu *гастр.* – трояндовий лукум, різновид лукуму на основі концентрату з троянди; пошир. у регіоні Іспарта

gül reçeli *гастр.* – трояндове варення, різновид конфітюру на основі пелюстків троянди; пошир. у регіоні Іспарта

gülabdan *побут., дерев.* – гюлябдан, посуд для зберігання трояндової води у келях дерев'яних ► **tütsülük** ^{gü}, **tütsü kabı, buhurdan**, англ. *rose water flask*

gülbank *побут., дерев.* – гюльбанк, хорова молитва дерев'яних ► **tütsü kabı, buhurdan**, англ. *rose water flask*

gülbeşeker ← п. gül-be-şeker *гастр.* – гюльбешекер, різновид варення з пелюсток троянди, зацукровані пелюстки троянд

gülbezek *мист.* – гюльбезек, дизайнерський мотив троянди, що розвивається; викор. на виробах із дерева, килимах, камінні та міді

güldan ← п. گلدان *побут.* – гюльдан, ваза для квітів ► **vazo**

gülistân ← п. گلستان *побут.* – трояндовий сад ► **gül bahçesi, güllük**^{gu}

güllaç^{ci} ← п. گلاچ *гастр.* – голяч, різновид лакоминки з тонкого тіста та крохмалю ► **kaymaklı güllâç, güllaç tatlısı**

gülsuyu *побут.* – трояндова вода, екстракт соку троянди, рідина, що викор. для приготування парфумерних виробів і колоньї ► **kolonya**

Gьmрь Antlaşmasэ *дипл.* – Угода в Гюмрю, дипл. документ, що підписаний 2 грудня 1920 р. між Туреччиною і Вірменією під час НВВ, що забезпечувала припинення військ. операцій між двома країнами; один із перших дипл. документів Т.Р. ► **Kurtuluş Savaşı**

GÜMRÜKSÜZ SATIŞ MAĞAZALARI *л.л.* – "Магазини безмитної торгівлі", напис в аеропортах країни ► **англ. DUTY FREE**

Gümüşhacıköy Belediye Müzesi *музей.* – Краєзнавчий музей муніципалітету м. Гюмюшхаджикьой, тематична колекція артефактів матер. культури регіону

GÜNAYDIN *гем.* – "Добрий день", одна з найпопулярніших щоденних газет, що висвітлювала економічні та політичні проблеми; видавалася у Стамбулі з 1968 р.; тираж – до 800 тис.; попул. додаток газети – Saklambaç

günbalı *гастр.* – гюнбали, виноградний сік, випарений на сонці і доведений до густоти меду

GÜNEŞ *гем.* – "Сонце", щоденна газета ділових кіл, видавалася у Стамбулі з 1982 р.; тираж – до 600 т.; мала серію розважальних додатків

Güneş Dil teorisi *іст.* – Сонячна мовна теорія, ідеол. платформа мовного планування поч. 1930-х рр., ідея якої полягала у положенні про те, що турецька мова – найдавніша світова мова, джерело походження основних мов світу; ідею підтримав Мустафа Кемаль Ататюрк; була проголошена 1936 р. на Третьому мовному курултаї

Güney Doğu Anadolu Projesi *екон.* – Південно-східний анатолійський проект, гідроенергетичний комплекс, що побудований (1980 р.) з метою розвитку енергетичної галузі шляхом використання водних ресурсів Тигру і Євфрату (тер- я – 1.7 млн. га); до його структури входять 22 греблі, 19 ГЕС; зазнав нищівної критики громадськості через затоплення важливих іст. пам'яток ► **GAP**

güreşçi *спорт., проф.* – гюрешчі, учасник олійної боротьби ► **pehlivan, yağlı güreş**

güreşçi tonu *спорт., етногр.* – рейтузи пехлівана ► **pehlivan kışpeti**

güveç^{ci} ^{1.}*гастр.* – гювеч, загальна назва страв із м'яса, бобів та інших овочів, приготовлені в глиняному горщику; сегмент урочистих трапез; ^{2.}*побут.* глиняний горщик із широким горлом для приготування різноманітних м'ясних страв ► **sebze li fırın güveci**

güvercin taklası *етногр.* – різновид дитячої гри, деркач

güvercinbudu^{nu} *гастр.* – різновид м'ясної страви, круглі котлети з січеного м'яса ► **укр. биточки**

güzerti *метео.* – назва на позначення прохолодної осінньої погоди

güzlek^{gi} *метео.* – гюзлек, одна з назв осіннього дощу

hac^{-cc1} ← а.حاج *рел.* – хадж, один із атрибутів мус. Догматики, паломництво до Мекки (Мечеть Аль-Харам, Каабе, гора Арафат, долина Міна)

hac yemeği *рел.* – їжа для хаджу, чітко детермінований харчовий набір, необхідний для підтримки життєдіяльності організму прочанина під час хаджу

hacet kapısı ← а.حائط *рел.* – двері в гробниці святого, перед якими прочани просять виконання бажань

hacet penceresi → **hacet kapısı**

hacet tepesi *рел.* – пагорб, на якому вірянин звертається з молитвами до святих, місце моління

hacet yeri *побут.* – вбиральня, приміщення туалету ► **ayak yolu, abdesthane**, укр. *гейзлик*

Hecettepe Üniversitesi Mağara Araştırma Kulübü *ерг.* – "Спелеологічний клуб Університету Хаджеттепе", наук. орг-я, яка досліджує та популяризує печерні комплекси країни ► **HÜMAK, Karaelmas Üniversitesi Mağara Araştırma Kulübü**

hacı ← а.حاج *рел.* – хаджи, почесний титул мусульманина, який здійснив хадж, паломництво до Мекки

hacı ayı *етногр.* – народна назва вересня ► укр. *гразник*

hacı baba *рел.* – прізвисько / статус чоловіка, який здійснив хадж ► **hacı hanım**

Hacıbektaş Dergâhı Müzesi *рел., музей.* – "Музей дервішської культури м. Хаджбекташ", місце локації дервішського братства Бекташі

Hacıbektaş taşı *побут.* камінь – хаджибекташ, назва гірської породи вулканічного походження, мат-л для виготовлення різноманітних сувенірних виробів, онікс ► **balgam taşı, oniks**

hacı hanım *рел.* – прізвисько / статус жінки, яка здійснила хадж ► **hacı baba**

hacılar bayramı *розм.* → **Kurban bayramı**

hacı lokumu *рел., гастр.* – прочанський лукум, різновид солодошів, які готуються за спец. рецептом, є обов'язковим подарунковим атрибутом під час відвідування родичів після повернення з хаджу ► **Zemzem suyu**

hacı pastası *рел., гастр.* – тістечко "Хадж", різновид трад. солодошів, які готують під час рел. святкувань або для родича-хаджи після повернення з Мекки ► **hacı lokumu**

Hacivat *театр., n.i.* – Хаджіват, герой тіньового театру "Карагьоз", сценічний антипод Карагьоза

hacle ← а.حله *етногр.* – хаджле, кімната молодят ► **gerdek odası**

hademe ← а.خدمة *проф.* – прибиральник, який виконує дрібні доручення в офісах ► **hademe-i hayrat**

hademe-i hayrat *проф.* – прибиральник / кур'єр у рел. закладах, мечетях

hadis ← а.حديث *рел.* – хадіс, ¹розповідь, сказання про діяння Мухаммада; ²розділ теології, що досліджує хадіси

hafif metro *трансп.* – різновид міського транспорту ► англ. **light Rail system**

hafız ← а. حافظ *рел.* – хафіз, той, хто знає на пам'ять текст Корану

HAKİMİYET-İ MİLLİYE *гем.* – "Влада народу", провідна газета прибічників національно-визвольного руху; видавалася упродовж 1920-1934 рр. ► **Ulus gazetesi**

halat çekme *етногр., спорт.* – перетягування канату, вид трад. змагань під час проведення регіон. фестивалів

halay *етногр.* – халай, нар. танець, що виконується під акомпанемент зурни та давула; пошир. серед курдського населення сх. країни ► **davul, zurna, köy halayı**

halay başı *етногр.* – заводій, призвідець, той, хто починає (веде) халай, тримаючи у руці хустинку ► **halay, mendil**

halhal ← а. خلخال *побут.* – халхал, браслет для ніг; різновид жіночих прикрас

halı *побут., етногр.* – килим, тканий (ворсистий, з візерунками) виріб для покриття підлоги, оздоблювання стін, сегмент сувенірної продукції країни ► **kilim, tezgah, Bergama halıları, Döşemealtı halıları, Sivas halıları**

halı dokuma *етногр.* → **kilim dokuma**

halıcılık[†] *ремисн., етногр.* – килимарство, виготовлення килимів (гобеленів, килимових доріжок) ► **el sanatı, halı dokuma**

halife *рел.* – халіф, ¹титул верховного духовного правителя, який поєднував духовну і світську владу, особа, що мала цей титул, каліф; ²секретар канцелярії чавів О.І.

Halk evi *іст.* → **Halk evleri**

Halk evleri *культ.* – "народні будинки", з лютого 1932 р. система культ.-просв. закладів у кожному населеному пункті, що мали на меті збереження культ. надбань, ідеалів Республіки, мали друкований орган [Ülke], видавали брошури та інформ. довідники про перебіг культ. життя у регіоні; незважаючи на ідеол. підтримку Народно-республіканської партії [Cumhuriyet Halk Partisi], були закриті 8 серпня 1953 р. урядом Демократичної партії [Demokrat Parti]

Halk Evleri hareketi *етногр.* → **Halk evleri**

halk odası *арх., побут.* – "народні кімнати", приміщення для зборів у сільській місцевості; місце проведення ідеол. та культ.-просв. діяльності, функц. упродовж 1940-1953 рр. ► **halk evleri**

halk okulu *пед.* – народна школа, загальноосвітня школа

halk oyunları *етногр.* – різновид колективних нац. перформансів із хореографічними елементами ► **halay, bar, horon**

halk ozanları yarışmaları *етногр.* – святкові заходи-змагання нар. митців-виконавців тюрку ► **türkü, ozan**

halkâri *мист.* – халкярі, техніка дизайну поверхонь тканини, паперу золотими нитками та прикрасами; викор. для оздоблення святкового одягу та цінних історичних книг ► *укр. заштáрство*

hamail ← а. حمائل *рел.* – хамайль, різновид амулета у формі трикутника, яку носять на шії; трад. вважається, що зазначений амулет захищає від наврочення ► **muska**

hamal *проф.* – хамал, професія вантажника, носія важких та громіздких речей
|| **ФО** → *hamala semeri yük olmaz*

hamam *етногр.* – хамам, турецька лазня, трад. купальня, спец. приміщення для миття з температурою повітря 40-50°C, з холодною та гарячою водою; має традиції з часів Р.І.; культ. бренд країни ► **çarşı hamamı, hamam takımı, göbek taşı, hamam nalını**

hamam bohçası *побут.* – халат для хамама ► **hamam takımı**

hamam kesesi *побут.* – ворсяна рукавичка, якою розтирають відвідувачів хамама ► **hamam, hamam takımı**

Hamam Müzesi *музей.* – "Музей лазні", спеціалізований музей. комплекс м. Газіантеп із презентаційними майданчиками, що експлікують світові традиції лазні

hamam nalını *побут., етногр.* – банні тапці ► **hamam takımı**

hamam takımı *побут., етногр.* – набір для хамама, сукупність предметів та атрибутів, які викор. під час процедури в хамамі ► **futa, göbekli tas, hamam bohçası, hamam kesesi, hamam nalını, hamam taşı, havlu, peştemel, sabun kutusu, tarak**

hamsi buğulama *гастр.* – страва, головним інгредієнтом якої є тушкована хамса; готується на відкритому вогні ► **hamsikuşu**

hamsi çorbası *гастр.* – юшка з хамси ► укр. щербá

hamsili pilâv *гастр.* – різновид плову з додаванням попередньо очищеної хамси; запікається на відкритому вогнищі ► **hamsi pilav**

hamsin *метео.* – хамшін, відповідно до нар. календаря – друга половина зими, що починається з 31 січня і триває п'ятдесят днів

hamur tatlısı *гастр.* – різновид лакомини із тіста

hamur çorbası *гастр.* → **hamur iftar çorbası**

hamur iftar çorbası *гастр.* – рамазанська юшка, різновид юшки з тістом, що готується для заходів іфтару ► **hamur çorbası**

Hamursuz Bayramı *георт.* – Пейсах, юдейські святкування на згадку про Вихід із Єгипту, єврейська Пасха

han ← п. خوان *іст.* – хан, постійний двір із атрибутивною наявністю в його структурі приміщень для торгівлі та складування товарів

hanay *арх., побут.* – ханай, багатопверховий будинок (житловий)

hânende ← п. خواننده *проф.* – співак, виконавець улюблених народ. пісень ► **şarkıcı**

hanım *вокатив.* – "пані!, панянка!", трад. форма звертання до жінки

hanım parmağı *гастр.* – "перст панянки", різновид печива відповідної форми ► укр. *балабінка*

hanımgöbeği *гастр.* – "пуп панянки", різновид солодоців із заварного тіста, рослинної олії та шербету

harani *побут.* – харані, велика каструля, барило ► укр. *гелета*

Harbiye Nezareti *іст.* – назва Міністерства оборони часів О.І.

hardallık ← а. قارلук *побут.* – гірчичниця, набір столового сервізу; сегмент сувенірної продукції країни

hardaliye *гастр.* – хардаліє, напій, що готується з виноградного соку та гірчиці, нац. напій країни

Harem ← а. музей., *арх.* – Гарем, частина музей. комплексу Топкапи

harem *іст., етногр.* – гарем, закрите і захищене жіноче приміщення з окремим входом у будинках мусульман ► укр. *бабинець*

harem ağası *іст., проф.* – гарем агаси, гаремний ага, чорний євнух гарему [harem], один із службовців охорони та безпеки гаремної інфраструктури; підпорядковувався капи агаси ► **harem, kapı ağası**

Hariciye Nezareti / Vekâleti *іст., ерг.* – назва Міністерства закордонних справ за часів О.І.

harik *побут., етногр.* – харік, різновид трад. в'язаного взуття, викор. під час фолькл. перформансів; пошир. в пд.-сх. ілях країни; сувенірний сегмент країни

harmani *побут.* – хармані, різновид туніки, сорочка без рукавів

Harput köftesi *гастр.* – котлета по-харпутськи, страва із січеного м'яса, меленої пшениці та різних прянощів, замішана на воді; пошир. у регіоні Харпута

Hasanpaşa köftesi *гастр.* – різновид котлети, що готуються у печі з додаванням сирного соусу та зелені

haseki *проф., іст.* – хасекі, ¹один із титулів, що надавалися придворним султана, які все життя прослужили на палацевих посадах; ²улюблена одаліска султана

hasret türküleri *етногр.* → **ayrılık türküleri**

haşhaş şurubu *етногр.* – маковий відвар, засіб проти кашлю у трад. нар. медицині

haşhaş yağı *гастр.* – олія з макових зернят

hat sanatı *мист.* – мистецтво краснопису з використанням арабської графіки ► **hattatlık**

Hat Sanatları Müzesi *муз.* – "Музей краснопису" у Стамбулі, провідна музей. колекція різножанрових рукописних творів та артефактів каліграфії

Hatay Arkeoloji Müzesi *музей.* – "Археологічний музей м. Хатай", відомий музей. ц., в якому еспонуються культурні досягнення цивілізацій пд.-сх. Анатолії

hatayi *мист.* – хатаї, дизайнерський стиль у мистецтві на основі фітосимволів

hatim^{-tm} ← а. ختم *рел.* – хатім, прочитання Корану від початку до кінця

hatim duası *рел.* – молитва, яку промовляють після прочитання Корану

hatip^{-bi} ← а. خطيب *рел., проф.* – проповідник, той, хто проповідує, поширює віровчення ісламу

hattat ← а. خطاط *проф., рел.* – хаттат, майстер-каліограф

hattatlık^{-gi} *ремісн., мист.* – мистецтво каліграфії

hattı hümayun *іст.* – султанський рескрипт, наказ / ферман падишаха

hatt-ı Şerif → **hattı hümayun**

Hava Şehitlerini Anma Günü *георт.* – "День пам'яті загиблих військових пілотів", система меморіальних заходів, що проводяться на державному рівні щорічно 15 травня

Havacılık Haftası *георт.* – "Тиждень авіації", система заходів, спрямованих на популяризацію авіаційних традицій країни, історію розвитку авіаспорту, що орг. за участі аматорських клубів, авіамоделістів, спорт. орг-й

havan *побут.* – посудина для рідини (зазвичай виготовлена із дерева, каміння, заліза)

havlu *побут.* – рушник для хамама, один із атрибутів процедури хамама ► **hamam takımı**, укр. *убрус*

havuç dilimi [букв. "морквяний шматочок"] *гастр.* – різновид баклави у формі моркви ► **baklava, sarma baklava, gelin bohçası, saray baklava**

Havuç Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль моркви", різновид гастрономічного фестивалю, на якому демонструються різноманітні морквяники та методика приготування страв на основі моркви; орг. з 1994 р. у м. Гюльхісар 26-28 вересня, у м. Бейпазари – 14 жовтня

havut^{tu} *побут.* – хавут, тарниця для верблюда

hayal oyunu *етногр.* – одна з назв тіньового театру "Карагюз" ► **Karagöz**

hayalhane ← а. خيال + п. خانه *етногр.* – хаялхане, місце проведення тіньового театру Карагюз ► **Karagöz**

hayalo ← а. خیالی *проф.* – хаялі, майстер-ляльковик театру Карагюз

HAYAT dergisi *гем.* – "Життя", щотижневий ілюстрований політико-географічний журнал, видається в Стамбулі з 1956 р.

haydari – хайдарі ¹*побут.*, сорочка без рукавів, безрукавка; ²*дерв.* коротка сорочка без рукавів, яку викор. дервіші ► укр. *власяниця*

hayvan tüccarı *проф.* – гуртовий заготівельник скота на забій, продавець м'яса ► **celep**

Hayvanları Koruma Günü *георт.* – "День захисту тварин", система офіц. заходів, спрямованих на популяризацію гуманного ставлення до тварин та актуалізацію ідеї про їх захист

Hazar Gölü Şenlikleri *георт. фест.* – "Фестиваль озера Хазар", різновид регіон. фестивалю, що проводиться у м. Сіврідже в середині липня і триває 2 дні ► **yerel günler**

hazretleri ← а. حضرت *ф.з.* – "Ваша Величність", ввічливе звертання до шляхетних осіб { *Abdüllâtîf Efendi hazretleri, Gazi Paşa hazretleri* }

hediyelik eşya [букв. подарункові аксесуари] *побут.* – загальна назва сувенірної, подарункової продукції ► **seyahat hatırası**

helva ← а. حلوا *гастр.* – халва, кондитерський виріб у вигляді густої маси, виготовленої з протертого (соняшникового) насіння або потовчених горіхів та карамелі ► **çekme helva**

helva sohbetleri *етногр.* – халвові посиденьки, форма проведення дозвілля, яке попул. серед населення Анатолії; проводяться у формі дружніх розмов на вулиці або у будинку господаря; традиція проведення започаткована у XVIII ст. султаном Ахметом III. ► укр. *посиденьки справляти*

helvacı *проф.* – халваджи, людина яка готує / продає халву

helvacı kabağı *гастр.* – різновид солодкого на смак гарбуза

hepik^{ği} *етногр., побут.* → **kirkit**^{ti}

herek^{ği} *побут.* – херек, пристрій для підв'язування витких рослин (винограду, декоративних квітів), кілочок

hereke halıları *побут., етногр.* – різновид килимів високої якості з оригінальною обробкою країв основи, які виготовлялися для потреб палаців; згодом – сегмент сувенірної продукції країни

herik^{-ği} *зоон.* – херік, вид м'ясної та довгошерстої породи овець; вирощується у високогірних районах Причорномор'я

hevenk^{-ği} *побут.* – зв'язка фруктів чи зелені, що розвішується для сушіння в лобзиці

heybe *побут.* – тканинна або шкіряна сумка, яка чіпляється на спину верховим тваринам для перевезення речей

hidrellez ← а. *hizr-ilyâs* *георт.* – хидрильоз, шостий день травня, трад. свято на честь пророків Хизира та Ільєса

hırizma *побут.* – хиризма, жіноча вушна прикраса у формі кільця, сережка; поширена серед курдського населення країни

hırka – хирка, ¹*побут.* різновид теплої куртки; ²*дерв.* халат дервіша ► укр. *в'єтище*

Hırka-i Saadet [букв. "хирка щастя"] *рел.* – хирка, що, відповідно до легенд, належала Мухаммаду; зберігається у музеї. сховищах Палацу Топкапи

hırpalama *спорт., етногр.* – система тактичних прийомів олійної боротьби, тактика вимотування суперника

hıyar turşusu *гастр.* – огірковий соус, різновид солоних огірків, мат-л для приготування соусу тартар ► **tatar salçası**

hızma *побут.* → **hırizma**

HIZLI GEÇİŞ^{л.л.} – "ШВИДКИЙ ПРОХІД", напис в аеропортах країни ► англ. **Fast track**

hicrî takvim ← а. *هجر* *рел.* – гіджра, мус. календар, обчислення в якому визначається датою переселення Пророка Мухаммада з Мекки до Медіни

Hicri yılı *рел.* – рік Гіджри, мус. місячний календар, що викор. для визначення дат рел. свят; літочислення ведеться від Гіджри (16 липня 622 р. н.е.) – дати переселення пророка Мухаммада й перших мусульман із Мекки до Медіни; сегментований на 12 місячних місяців та 354 дні (10 або 11 днів менше за григоріанський календар); доба, відповідно до мус. календаря, починається в момент заходу сонця, а не о півночі, як у григоріанському календарі

hilâl^{-li} ← а. *هلال* – хіляль, ¹*метео.* молодий місяць, молодик; ²*пед.* указка, паличка, якою в медресе мюриди водили по тексту під час читання

Hilbli ahmer ← а. *احمر + هلال* → **Kızılây**

hitan ← а. *ختان* *етногр., рел.* – ритуал обрізання ► **sünnet**

hitan cemiyeti *рел.* – загальна назва святкових заходів із нагоди обрізання

hindi bandırması *гастр.* – страва з індичатини на основі вивару та тіста; регіон. бренд м. Ефлані

Hindi Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль індика", щорічне регіон. дійство м. Ефлані, проводиться протягом другого тижня грудня

Hint ipeği [букв. індійська мотузка] *побут.* – різновид міцної мотузки, що викор. у побуті і сільському господарстві

Hint irmiği *гастр.* – "індійське борошно", крупа з висушеного соку (крохмалю) стовбура сагової пальми

Hint kirazi *бот.* – "індійська черешня", індійське манго, рослина родини *сумакові, (Mangifera domestica)*

Hint yağı [букв. індійська олія] *побут.* – рицинова олія, рослинний мат-л, що виготовляється з плодів рицини; викор. у нар. медицині та промисловості ► **kene otu**

Hitit Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль хетської культури", міжн. щорічний популяризаційний захід, який проводиться у м. Чорум у середині червня

HİZMET İÇİN YENİ HAMLE *гем.* – "Новий порив в ім'я справи", суспільно-політ. щотижневик; видавався в Анкарі з 1982 р.

hoca ← п. **خواجه** – ходжа, ¹*вокатив* офіційне звертання до вчителів у школах та викладачів університетів; ²духівник, наставник у медресе, вчитель арабської мови та основ Корану ► **müderris**

hokkabaz ← а.-п. **حَقَّابَز** *іст., проф.* – циркач, артист вуличного або приватного цирку ► **ateşbaz**

hóra *етногр.* – хора, груповий нар. танець, що виконується декількома танцівниками, які беруться за руки і танцюють по колу

horan *етногр.* → **horon**

horánta *т.сп.* – загальна назва людей однієї родини, які мешкають в одному будинку, домочадці

horasan *побут.* – хорасан, назва будівельного мат-лу, що здавна викор. замість цементу для будівництва сільських будинків; назва мотивована м. Хорасан на тер-ї Ірану

horasani *рел.* – хорасані, головний убір духовної особи, поверх якого пов'язується чалма ► укр. *митра*

horon *етногр.* – хорон, рухливий тур. нар. танець, що пошир. у сільській місцевості чорноморського регіону країни; виконується під акомпанемент скрипки, зурни і давула || **ФО** → *horon tepmek*

horoz ayağı *побут.* – різновид спец. гачка, за допомогою якого витягають гільзу з мисливської рушниці

horoz dövüşü *етногр.* – півнячі бої, різновид азартних розваг, для яких спеціально вирощують бойових півнів

Horoz Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль півнів", орг. у м. Газіпаша упродовж тижня без часової фіксації

horoz ibiği *бот.* – амарант, дикоросла рослина, що має соковите гіллясте стебло з густим суцвіттям ► укр. *щиріця*

horoz mantarı *бот.* – півнячий гриб, лисичка

horoz şekeri *гастр.* – півнячі цукерки, різновид твердих різнокольорових солодошів, скручених у трубочку ► укр. *півники*

horozcuk gözü *бот.* – різновид дикого салату, що викор. як прянощі

hortlak ^{т.}*етногр.* відповідно до нар. вірувань – вурдалак, вампір, привид

hoşaf ← п. **خواب** *гастр.* – хошаф, узвар, солодка рідка страва із сушениці, садовини, звареної у воді; іноді на основі цукрового сиропу з додавання свіжої садовини ► **komposto**

Hoşgeldiniz kokteyli *гастр.* – коктейль "Ласкаво просимо", безкоштовна спецпропозиція у готелях країни під час зустрічі новоприбулих туристів

hotoz *побут.* – хотоз, різновид жіночої оздобы, що кріпиться до волосся; має захисну функцію

hov проф. – сокольник, особа, яка вирощує, доглядає, навчає мисливських птахів або полює за допомогою цих птахів

hoýrat ← гр. hoýatis муз. – хойрат, різновид мані, що пошир. у сх. регіонах країни (Мусул, Керкюк) та на тер-і Іраку

höllük^{ku} побут. – підігрітий пісок, що підкладається замість пелюшок немовляті

hörgüç^{cu} побут. – горб на спині верблюда

höşmerim гаспр. – хошмерін, різновид халви, солодка молочна страва зі свіжого овечого сиру та рисового борошна

Hu ← а. هو рел. – ху, ¹одне з імен Аллаха, яке викор. у середовищі дервішів; ²вигук символічний вигук і форма вітання дервішів під час виконання ритуалу радіння ► **sema**

hububat ← а. حببات побут. – загальна назва родини цінних зернових і кормових рослин: пшениці [buğday], кукурудзи [mısır], ячменю [arpa], вівса [çavdar]

Hucürât Süresi рел. – "Кімнати", 49-та мединська сура Корану, в якій розповідається про знайомство Адама [Adem] та Єви [Havva], складається з 18 аятів

Hud ← а. هود рел. – одне з коранічних імен Пророка Мухаммада

Hud Süresi рел. – "Гуд", 11-та мекканська сура Корану, складається з 123 аятів

Hud'a ← а. هدا рел. – Бог, Всевишній ► **Allah, Tanrı**

Hudbvend-i Kerom рел. → **Allah**

hudbvendigbr ← п. خداوندگار іст. – худавенгяр, титул правителя в Імперії сельджуків та О.І.

Hudbyv! рел. – "О мій Аллах", вигук у молитві та проповідях ► **hutbe, vaaz**

Hudbyo рел. – "те, що належить Аллаху", одна з філософсько-етичних категорій ісламу

huffbz ← а. حفص рел. – особа, яка читає Коран напам'ять

hup побут. – приміщення, яке будується з очерету, комишу, осоки та цегли для різноманітних господарчих потреб, курінь ► укр. *қатрага*

Hulefâ-yi Râşidîn ← а. خلفاء рел. – імена перших чотирьох халіфів: Ебубекра, Османа, Омера та Алі

humus гаспр. – хумус, страва з нуту (гороху), змішаного з борошном та перцем

hurma cenneti [букв. хурмовий рай] гаспр. – солодка страва на молочній основі з додаванням борошна та фруктів (хурми, фініка)

hurma tathisi гаспр. – солодке печиво у формі хурми або фініка

hurme гаспр. → **kalburabasti**

hutbe рел. – хутба, проповідь імама, що проголошується в мечеті з міхрабу щоп'ятниці та під час святкових днів

Hüdâ рел. → **Hûda**

Hüdâvend ← п. خداوند рел. → **Allah**

hükümet konağı ерг. – офіційна назва будівлі, в якій знаходяться органи державної влади

HÜMAK абр. → **Hecettepe Üniversitesi Mağara Araştırma Kulübü**

hümayun ← п. همایون іст. – хюмаюн, ¹титул падишаха; ²власноручний автограф султана

Hünernâme ← п. هنر *мист.* – "Книга майстра", відома двотомна збірка художніх мініатюр (1579-1564), тематично пов'язаних із історією та діяльністю султанів О.І.; авторство належить історику Сеїду Локману; зберігається в архівах Топкапи

hünkârbeğendi ← п. خنکار [букв. "повелителю сподобалося"] *гастр.* – хюнкяр, трад. страва османських часів із баклажанів та м'ясного начиння

HÜR SES *гем.* – "Вільний голос", стамбул. щоденна газета

HÜR VATAN *гем.* – "Вільна батьківщина", щоденна анкарська газета; видається з 1981 р.

HÜRRİYET *гем.* – "Свобода", стамбул. щоденна газета, одна з найпопулярніших у країні; видається з 1948 р.

Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi *музей.* – "Музей Хюсеїна Рахмі Гюрпинара", колекція артефактів (речових, документальних, архівних), що ілюструють життєвий і творчий шлях письменника (на острові Хейбелі у М.м.)

hüseyinî ← а. حسن *муз.* – хюсейні, різновид макаму трад. тур. муз. мистецтва; назва ноти "mî" в клас. тур. музиці

hüzzam ← а. حزال *муз.* – хюззам, різновид макаму клас. тюрк. музики

hüzzam beelisi *муз.* – один із макавів клас. тур. музики ускладненої форми ► **hüzzam**

-I-

Iğdır Soykırım Anıt ve Müzesi *музей.* – "Пам'ятник і музей геноциду в Ігдірі", музей. комплекс у пам'ять загиблих під час І С.В.; функц. з жовтня 1999 р.

эргэр^{bi} *побут.* – игрип, різновид рибальської сітки з вузькими вічками для риболовлі на міліні

ığrap kayağı *риб.* – рибальський човен на два весла, струг ► укр. *берлина*

ilgıncar *бот.* – илгинджар, сорт дикої вишні ► **kuş kirazi**

irak ← а. 'irāk *муз.* – ирак, один із видів тур. клас. макаму

irmik^{gi} *побут.* – ирмік, різновид буксирного тросу

isfahan ← м. Ісфахан (Іран) *муз.* – исфахан, один із видів макаму тур. клас. музики

ısınak^{gi} *побут., етногр.* – исинач, у деяких регіонах країни – назва печі (груби)

ıskaç *побут., мор.* – искача, місце для щогли або вітрила на човні, щоглиця

esktızı ← а. اسقاط *рел., проф.* – исяятчи, особа, яка читає молитву над небіжчиком за окрему оплату

Islahatçı Demokrasi Partisi *політ., ерг.* – Партія реформістської демократії, політ. орг-я правого спрямування; упродовж 1984–1991 рр. мала значний вплив на формування політ. ландшафту країни ► **IDP**

ishk dili *культ.* – мова свисту, спеціалізована форма / метод спілкування, пошир. серед гірського населення чорноморських регіонів країни (с. Кушкьой); внесена до СОНКСЮ (2017) ► англ. **whistled language**

ispanaklı börek *гастр.* – пиріжок зі шпинатом; смажиться на повільному вогнищі з додаванням цибулі та ароматних соусів ► укр. *смазьбн*

ispanaklı yumurta *гастр.* – різновид легкої закуски на основі варених яєць та шпинату

Isparta gülü *бот.* – Испартська троянда, вид промислової троянди, з якої виготовляють трояндову олію; вирощується на тер-ї ілю Испарта, (*Rosa damascena*) ► **findık gülü**

Isparta Müzesi *музей.* – Кращезнавчий музей м. Испарта, провідний музей. ц. регіону; зберігає артефакти анатолійських культур; відомий колекцією трад. місцевих килимів

istakoz ağı *риб., побут.* – рибальська снасть, яка викор. рибалками Е.м. для ловлення морських раків ► укр. *верша*

istanbulin *побут.* – істанбулін, різновид чоловічого двобортного одягу з довгими полами, відкладним коміром і широкими лацканами; попул. серед жителів Стамбула упродовж XIX ст.

ışık *побут.* – ишки, ніж із двома ручками для обробки кори дерева

ıtır yağı [букв. "запашна олія"] *побут.* – різновид трояндової олії, що готується спец. методом обробки пелюсток троянди

ıtır yaprağı ← *ا. عطر* *мист.* – лист герані, у трад. нар. мистецтві – дизайнерський мотив у формі листка ► **süsleme sanatı**

ıtriyaççı ← *ا. عطريات* *проф.* – торгівець пахощами та косметикою

izgara *побут.* – изгара, металева, невелика посудина або решітка для розжареного вугілля, що викор. замість печі; жаровня, бляха

izgara balık *гастр.* – смажена на решітці риба ► **izgara**

izgara köfte *гастр.* – м'ясна страва на основі фаршу з додаванням регіон. приправ; готується на спец. решітці ► **köfte, patates köftesi**

-İ-

ibadet ← *ا. عبادت* *рел.* – ібадет, культово-рел. дискурс (вимоги до порядку молінь, процедури богослужіння, практики поклоніння), який регулюється нормами шаріату

ibadetgâh ← *а./п. عبادتگاه* → **ibadethane**

ibadethane ← *а./п. عبادت خانه* *рел.* – ібадетхане, місце поклоніння, моління ► **tapınak^{gi}**

İbiş *n.i.* – Ібіш, один із персонажів у нар. театр. інсталяції Орта оюну, носій комічної ідеї ► **Orta oyunu**

ibrik^{gi} ← *а. ريق* *побут.* – ібрік, посудина, водянник, лембик

ibriktar usta *іст., проф.* – службовець, який відповідав за забезпечення води для падишаха під час ритуального омовіння ► **leğen, ibrikçi, karavaş**

ictihat^{di} ← *а. تها* [букв. "старання, наполегливість"] *рел.* – іджтихад, метод пошуку аргументів для розв'язання теологічних питань, авторитетне судження з рел.-правових питань, що ґрунтується на першоджерелах

İÇ HATLAR TERMINALI л.л. – "ВНУТРІШНІ АВІАЛІНІЇ", напис в аеропортах країни ► англ. **DOMESTIC TERMINAL**

ićağaları іст. – ічагалари, "внутрішні" агалари, прислужники султанського двору, які набиралися за системою девшірме ► **devşirme**

іçedik[†] побут. – ічедік, різновид жіночих черевиків

іçli köftesi гаспр. – котлета ічлі, страва на основі січеної телятини та манки, яка смажиться в олії; має популярність на сх. країни

іç pilav гаспр. – різновид плову на основі рису та овечої печінки з додаванням бахарату, ізюму та кедрового горіху

idadıye нед. – ідадіє, назва неповної середньої школи для мус. дітей в О.І., де викладалася математика на рівні обов'язкових трад. предметів; згодом – початкові військ. навч. заклади з оригінальною системою покарань за непослух

idi adhâ ← а. عيد اضحى рел., георт. – свято Курбан-байрам, Свято жертвоприношення

idi fitr ← а. عيد فطر рел. георт. – свято Рамазан, Шекер-байрам ► **Ramazan bayramı, Şeker bayramı**

İDO абр., трансп. → **İstanbul deniz otobüsleri**

iftâr ← а. افطار рел. – іфтар, розговіння, загальна назва святкової вечері під час посту у місяць Рамазан ► укр. **говіння**

iftar sofrası рел. – різновид страв, що викор. для розговіння після вечірньої молитви під час Рамазану ► **akşam ezanı, Ramazan**

iftar tabağı рел. – велика тарілка з закусками, яка виставляється у місцях громадського харчування у дні Рамазану

iftar topu рел. – гармата, постріл з якої сповіщає про початок розговіння

iftar vakti → **iftar zamanı**

iftar yemekleri гаспр. – загальна назва страв та напоїв, що готуються під час Рамазану для розговіння ► **iftar sofrası, sahur yemekleri**

iftar zamanı рел. – час розговіння

iftariye рел. – іфтаріє, ¹гаспр. перекуска (бринза, оливки, солодоші) перед гарячими стравами під час розговіння; ²побут. подарунок (гроші), що роздаються запрошеним на розговіння після вечірнього частування ► **iftarlık**[†]

iftariyelik[†] рел. – назва страв і напоїв, які необхідно споживати першими під час розговіння

iftarlık[†] рел. – іфтарлик, ¹загальна назва страв, що готуються для розговіння; ²одяг, який одягається під час розговіння ► **iftarlık reçel, iftar yemekleri**

iğne işleri мист., етн. – вишиванка, трад. техніка нанесення малюнків та символів на поверхню об'єктів побуту за допомогою голки та різнокольорових ниток ► **peşkir, uçkur, kuşak, yağlık, yastık**

ığneci проф. – голкар, той, хто виготовляє / продає голки

ığnedan побут. – подушечка для голок; сегмент сувенірної продукції

ihrâm ← а. احرأ [букв. "посвята"] *рел.* – іхрам, ¹особливий стан духовної чистоти паломника, який здійснює хадж; у цьому стані заборонено здійснювати торгівельні операції, мати статеві контакти і одружуватися, гніватися і проклинати, завдавати шкоду будь-якій живій істоті, голитися, одягати прикраси; ²спеціальний одяг паломника для здійснення обрядодії хаджу; перед одяганням іхраму необхідно здійснити повне омовіння тіла, дотримуватися посту, перебувати у стані іхраму ► **hac**

ihhtyaç torbası *побут.* – пакет для сміття, необхідний атрибут у літаках країни

ihhtyar heyeti *адм.-тер.* – рада старійшин у сільських громадах та керівних адм. органів невеликих міст

ihya geceleri ← а. احيا *етногр., рел.* – традиційна форма проведення дозвілля під час рел. свят (священих ночей), дружні зустрічі, під час яких прийнято частувати гостей (чай, халва) та вести розмови на рел. теми ► **helva sohbetleri**

ikibir *етногр.* – 2:1, хід / стратегія гри в нарди

ikindi *рел.* → **ikindi namazi**

ikindi ezanı *рел.* – езан, заклик до передвечірньої молитви

ikindi namazi *рел.* – третя, передвечірня молитва, здійснюється у другій половині дня

ilk öğretim Haftası *георт.* – "Тиждень початкової освіти", святкові заходи з нагоди початку навч. року в початкових школах Туреччини

İLK YARDIM *л.л.* – "ПЕРША ДОПОМОГА", напис, що вказує на відділення термінової медичної допомоги; викор. у приміщенні аеропортів та громадських місцях країни ► **англ. FIRST AID**

imam ← а. إمام *рел., проф., титул.* – імам, очільник мус. громади, людина, яка керує молитовним (колективним) процесом у мечеті, почесний титул духовних авторитетів країни

imam hatip *рел., проф.* – імам-хатіб, духовна особа, яка читає хутбу в мечеті

imambayaldə [букв. "імам знепритомнів"] *гастр.* – імамбайилди, різновид страви з фаршированими баклажанами на основі оливкової олії та бахарату

imam sarığı *гастр.* – тюрбан імама, різновид лакоминки відповідної форми на основі горіхової маси, какао та шоколаду

iman tahtası *побут., анат.* – назва грудної кістки ► **göğüs kemiği**

imansız peynir *гастр.* – різновид сиру чи йогурту на основі збираного молока

imaret^{ti} ← а. عمارت *іст.* – імарет, імаретхане, назва благодійного закладу при мечеті ► **aşevi, imarethane**

imarethane *рел.* → **imaret**

imbat *метео.* – імбат, літній мусон, сезонний вітер із напрямком від моря ► **deniz yeli**

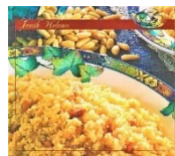
imroz *зоон.* – імроз, різновид довгошерстої вівці чорно-білого кольору, яка розводиться на тер-і ілю Чанаккале (переважно на о. Гюкчеада)

imsâk ← а. إمساك *рел.* – імсак, час доби, від якого починається піст ► **oruç**

imsakiye ← а. إمساكية *рел.* – імсакіє, календар, що показує час початку щоденного посту відповідно до місцевого часу

imza günü *культ.* – день презентація автором своєї нової книги, під час якої відбувається роздавання авторських автографів

- imza töreni** *культ.* – загальна назва урочистих заходів із нагоди підписання важливих державних документів, контрактів, угод
- ince saz** *муз., етногр.* – загальна назва трад. муз. колективу, що складається з вокального сегменту та скрипки [keman], нею [ney], табура [tambur], kemence, уда [ut], кануна [kanun]
- incik boncuk** *побут.* – різновид дрібних подарунків-сувенірів, основу яких складає бонджук ► **boncuk**^{gu}
- İncili Çavuş fıkraları** *літ.* – збірка текстів анекдотного дискурсу про Інджілі Чавуша, знакового представника тур. сміхової культури кін. XVI – XVII ст.
- İncir Festivali** *георт., фест.* – "Фестиваль інжиру", різновид гастрономічного фестивалю з нагоди закінчення збирання врожаю інжиру; орг. у м. Герменджік з 1978 р. упродовж 3-х днів на початку вересня
- incir reçeli** *гастр.* – інжирове варення
- incir uyuşturması** *гастр.* – інжирне пюре, різновид солодоців на основі сушеного інжиру, молока та гранатового соку
- İncirlik Üssü** *військ.* – військова авіабаза поближ. м. Інджірлік (тер-я ілю Адана), яка викор. ВПС НАТО; східний форпост Командування НАТО у Європі
- İnebolu kütüğü** *побут.* – різновид транспортного човна, який викор. в акваторії Ч.м. для перевезення деревини
- İnegöl köftesi** *гастр.* – Інегольський січеник, різновид котлет, що готується за специфічним рецептом на тер-ї м. Інегюл
- İnek Bayramı** *георт., фест.* – "Свято корови", заходи Анкарського університету, які включають спорт. змагання, вікторини, театралізовані вистави та перформанси з нагоди закінчення навч. року та випуску студентів
- inek gözü** *бот.* → **aynabakar**
- inek pazarı** *етногр., побут.* – коров'ячий базар, спеціально відокремлене місце продажу та купівлі корів за межами села
- İnsan Hakları Derneği** *ерг.* – "Товариство з питань захисту прав людини", громадська орг-я, що адмініструє систему заходів (наук., культ.-просв.) із метою популяризації серед громадськості країни концептуальних положень Загальної декларації про права людини; функц. в Анкарі з червня 1986 р. ► **İHD**
- İnsan Hakları Günü** *георт.* – "День захисту прав людини", система заходів, спрямованих на підтримку та популяризацію ідей правозахисних орг-й
- inşallah** *вигук, рел.* – "Іншалла!", етикетна формула, що виражає покірність і смиренність вірянину, "На все воля Аллаха!", "Дай Боже!", "Якщо побажає Аллах!" ► **maşallah!**
- İP** *абр., політ.* → **İşçi Parti**
- ipek dokuma** *ремісн., етногр.* – шовківництво, мистецтво / методика розведення шовкопряда для одержання шовку ► **ipek böceği yetiştiriciliği, ipek dokuma sanatı**
- İPTAL** *л.л.* "Рейс відмінено", напис в аеропортах країни, що повідомляє про відміну рейсу ► **CANCELLED**
- irmik**^{gi} *побут., гастр.* – манна крупа; необхідний інгредієнт багатьох страв тур. кухні

irmik helvası *гастр.* – різновид халви на основі манної крупи з додаванням горіхів та родзинок ► **helva, un helvası**

irtidâd ← а. ارتداد *рел.* – іртидад, відступництво (від віри), морально-етична категорія ісламського дискурсу, що детермінує найтяжчий гріх (заперечення існування Аллаха, невизнання місії пророків, заперечення детермінованих Кораном обрядів, відмова від ісламу) ► **dinden çıkma**

İshak Paşa Sarayı *арх.* – Палац Ісхака Паші, сегмент виставкового комплексу Мініатюрка ► **Minyatür Türkiye Parkı**

İslam ← а. اسلام [букв. "покірність волі Аллаха"] *рел.* – іслам, мусульманство, рел. напрямок, офіційна релігія С.І., О.І., Т.Р.

islîm kebapı *гастр.* – кебаб на пару, різновид кебаба, який готується з пропареного гомілкового м'яса та заздалегідь підсмажених баклажанів

İsm-i celâl ← а. اسم الله *рел.* – "Його ім'я – величний", один із епітетів Аллаха

İsrâfil *рел.* – архангел Ісрафіл, один із чотирьох найвеличніших янголів в ісламі, який постійно знаходиться біля труби Суур (труба у формі рога), щоб за велінням Бога (Аллаха) сповістити людство про настання Судного Дня (кінця світу)

İstanbul Arkeoloji Müzesi *музей.* – Стамбульський археологічний музей, провідний тематичний музей. комплекс Міністерства культури Т.Р., у колекціях якого знаходяться найцінніші полікультурні артефакти (понад мільйон експонатів) цивілізацій Анатолії; розташований у районі Султан Ахмет, заснований у кін. XIX ст. з ініціативи видатного тур. живописця та археолога Османа Хамді, відкриття музею відбулося 13 червня 1891р.; важлива турист. дестинація Стамбула ►

İstanbul Askerî Müzesi *музей.* – Стамбульський військовий музей, провідна форматна тематична колекція країни

İstanbul Basın Müzesi *музей.* – Стамбульський музей преси, тематична колекція країни

İstanbul Belediye Müzeleri *музей.* – Музеї муніципалітету м. Стамбул, мережа відомих музеїв культурної столиці країни

İstanbul Caz Festivali *георт., фест.* – "Стамбульський джазовий фестиваль", щорічний музичний захід; орг. з вересня 1985 р.

İstanbul Deniz Müzesi *музей.* – Стамбульський морський музей, провідна тематична колекція країни

İstanbul deniz otobüsleri *трансп.* – "Стамбульські морські перевезення", система транспортних засобів для морських перевезень пасажирів та вантажу ► **deniz otobüsü, hızlı feribot, İDO**

İstanbul efendisi *жарт.* – "стамбульський Ефенді", жарт. назва мешканця м. Стамбула; елемент портретування поважного, щирого чоловіка ► укр. *хлотицький* *Томашай*

İstanbul Festivali *георт., фест.* – "Стамбульський фестиваль", трад. щорічний фестиваль міста, орг. упродовж 25 червня – 20 липня

İstanbul Hisar Müzesi *музей.* – музейний комплекс "Фортеці Стамбула", мережа музеїв. майданчиків стамбульських фортець, які знаходяться у підпорядкуванні муніципалітету ► **İstanbul Belediye Müzeleri**

İstanbul Kültür Sarayı *ерг.* – Стамбульський Палац культури, приміщення державного театру, функц. протягом 1969–1970 рр.

İstanbul Resim ve Haykel Müzesi *музей.* – Стамбульський художній музей, провідна тематична колекція країни

İstanbul Şehir Müzesi *музей.* – Стамбульський музей, музей історії міста, важлива турист. DESTINATION для іноземних туристів ► **İstanbul Belediye Müzeleri**

İstanbul Teknik Üniversitesi *нед.* – Стамбульський технічний університет, провідний технічний навч. заклад країни, функц. з 1833 р. ► **Hendese-i Mülkiye, Mühendis Mekteb-i Âli**

İstanbul Üniversitesi *нед.* – Стамбульський університет (1933), провідний навч. заклад країни; функц. з 1846 р. ► **Dar-ul Fünun-u Osmanî**

İstanbul Türk İslâm Eserleri Müzesi *музей.* – "Стамбульський музей турецько-ісламського мистецтва", провідний тематичний музей. комплекс країни

İstanbulun *нобукт.* – істамбулін, різновид попул. у XIX ст. чоловічого стильного одягу ► **erkek ceketi**

İstanbul kekiği *бот.* – Стамбульський кмин, різновид трав'яної приправи, (*Origanum heracleoticum*)

İslahhane ← а. إصلاح *ісм.*, *нед.* – ісляххане, ремісниче училище часів О.І.

İsparta halısı *етногр.* – Іспартський килим, назва міцних килимів ручної роботи, що виготовляються за спеціальною методикою; сувенірний сегмент країни

İstiklâl caddesi *мон.* – Проспект Незалежності, назва стамбул. вулиці попл. Таксіма, на якій розташовані представництва відомих світових брендів одягу, мистецькі салони, заклади відпочинку; улюблене місце прогулянок туристів і мешканців Стамбула

İstiklâl Harbî → **Kurtuluş Savaşı**

İstiklal Marşı *культ.* – "Марш Незалежності", національний гімн Т.Р. з 1922 р.; автор тексту – Мехмет Акіф Ерсой, музики – Осман Зекі Гюнґор

İstiklal Marşı'nın Kabul edildiği Gün *георт.* – "День прийняття закону про Державний Гімн Т.Р. та день пам'яті Акіфа Ерсою", день відзначення події та проведення культ.-просв. заходів на держ. рівні щорічно 12 березня ► **İstiklal Marşı, Mehmet Akif Ersoyu'u anma günü**

İşkembe çorbası ← п. كيمبه *гастр.* – юшка ішкембе, різновид юшки на основі очищених (ретельно вимитих) і заздалегідь проварених тельбухів із додаванням борошна, оцту та часнику; улюблена страва турецьких чоловіків

İşkembeci *проф.* – ішкембеджі, продавець тельбухів, майстер-кухар, який готує юшку ішкембе

İşleme *етногр., мист.* – ішлеме, мистецтво набиття малюнків на поверхню тканини або паперу з подальшим використанням у дизайні одягу та хатнього начиння ► **benaluka, balık sırtı, gözeme, kasnak, kesme, mürver, örme, sarma, sırta, sırma, suzeni**

İzmir Arkeoloji Müzesi *музей.* – Ізмірський археологічний музей, одна з найбільших у країні колекцій культ. атрефактів культур і цивілізацій Е.м. та С.м.

İzmir Atatürk Müzesi *музей*. – "Музей Ататюрка у м. Ізмір", тематична колекція, присвячена подіям НВВ та висвітленню ролі Ататюрка у процесах розбудови держави

İzmir Devlet Tiyatrosu *мист.* – Ізмірський державний театр, держ. театр, функц. з вересня 1957 р.

İzmir Etnografya Müzesi *музей*. – Ізмірський етнографічний музей, провідна регіон. артефактів різних епох і цивілізацій

İzmir Enternasyonal Fuarı *георт., фест.* → **İzmir Uluslararası Fuarı**

İzmir köfte *гастр.* – котлета по-ізмірськи, м'ясна страва, що готується на олії на слабкому вогні з додавання цибулі, зелені, замоченого на воді хліба, яєць, помідорів, зеленого перцю та часнику

İzmir köftesi *гастр.* → **İzmir köfte**

İzmir Resim ve heykel Müzesi *музей*. – Ізмірський художній музей, провідна тематична колекція регіону

İzmir Uluslararası Fuarı *георт.* – Ізмірська міжнародна виставка, щорічний екон. форум, проводиться 20 серпня – 20 вересня у Парку культури; вперше була відкрита 1932; з 1947 р.; має статус міжнародної; беруть участь 100 країн; з 90-х рр. XX ст. – активно представляється бізнес Туреччини ► **İzmir Enternasyonal Fuarı**

İzmit Müzesi *музей*. – Краєзнавчий музей м. Ізміт, тематична колекція культурних артефактів регіону

İznik Müzesi *музей*. – Краєзнавчий музей м. Ізнік, тематична колекція, що ілюструє досягнення матер. культури регіону

-J-

JAMANAK *гем.* – "Жаманак" ("Час"), щоденна вірменомовна газета; виходила у Стамбулі з 1908 р.; тираж – 1 т.

-K-

Kaabe ← а. كعب *рел., арх.* – Кааба, мус. святина у вигляді кубічної споруди у внутр. дворі мечеті Масджид-Харам (Заповідна Мечеть) в Мекці, головне місце поклоніння під час хаджу

kabak bastısı *гастр.* – кабак бастиси, страва, яка готується на основі січеного м'яса та кабачків ► **bastı, patlıcan bastısı**

kabak çiçeği doması *гастр.* – фаршировані квітки кабачків, страва з фаршу та рису, якими починають основу квітки кабачка і змащують оливковою олією ► **zeytinyağlı kabak çiçeği dolması**

kabak dolması *гастр.* – кабачки, фаршировані січеним м'ясом та прянощами

kabak haşlaması *гастр.* – страва на основі кабакової маси з додаванням цукру та меду, парений гарбуз ► укр. *зам'юла*

kabak kemane *муз.* – народний щипковий триструнний інструмент продовгуватої форми, обтягнутий тонкою шкірою ► **su kabağı**

kabak mücveri *гастр.* – мюджвер із кабачків, страва, яка смажиться на пателні на основі кабачкового пюре та сиру ► **mücveri**

kabak tatlısı *гастр.* – кабачкова десертна страва, що готується на основі гарбузової маси з додаванням меду та горіхів

kaba yel *метео.* – народно-розмовна назва одного з вітрів, лодос ► **kara yel, meltem**

Kabotaj Bayramı *георт., фест.* – "Свято судноплавства", щорічні державні урочисті заходи; проводяться у липні з метою підтримки розвитку морської транспорту і прибережної торгівлі

kabsak^{tr} *побут.* – кабсак, різновиди кошика

kabuk kahvesi *гастр.* – напій з лущиння антепського горіха; готується методом приготування кави ► **Antep fıstığı**

kaçamak^{tr} *гастр.* – качамак, страва на основі кукурудзяного борошна ► укр. *бануш, бантуша*

kadayıf *гастр.* – кадаїф, різновид смаколиків-солодощів із тіста з додаванням медової (цукрової) поливи та горіхів (фісташка) ► **ekmek kadayıfı, yassı kadayıf, tel kadayıf**

Kadim-i Şerif ← а. **كديم‌شريف** *рел.* – зображення відтиску ноги Пророка Мухаммада; викор. як амулет ► **Nalı-ı Şerif**

kadı ← а. **قاضی** *іст.* – каді, кадій, духовний суддя, фахівець із основ шариату; посада існувала до епохи Танзимату ► **Osmanlı mahkemesi, Şeriat**

kadınana *вигук.* – форма звертання до поважної жінки похилого віку

kadınbudu *гастр.* – вид січеників із додаванням відварених яєць та рису

kadın göbeği [букв. "дівочий пупець"] *гастр.* – вид солодких тістечок ► **hanım göbeği**

kadid ← а. **قديد** *гастр.* – кадіт, в'ялене на сонці або на слабкому вогнищі м'ясо

kadife *побут.* – кадіфе, оксамит, тканина з густим коротким ворсом із натурального шовку; викор. для пошиття святкового одягу ► укр. *блават*

Kadifikale *арх.* – Кадіфікале, фортеця у м. Ізмір, побудована полководцем Александра Македонського у 301 р. до н.е. Сірімахом для захисту прибережної зони; також відома як Пагус; значна частина фортеці наразі зруйнована, довжина стін – 6 км, висота – 20-30 м, має 24 вежі (5 веж мають задовільний стан) та 2 брами

Kadir Gecesi ← а. **قادر** *рел., n.i.* – ніч Визначення; 27-а ніч місяця Рамазан; згідно з доктриною ісламу – цієї ночі Мухаммаду Аллах подарував Коран; відповідно до вірувань – народжені у ніч Кадір будуть завжди щасливими

Kadirîlik^{tr} ← а. **قدير** *рел.* – Кадірі, мусульманське братство (орден дервішів), яке заснував Шейх Алдулькадір Гальяні в XI ст.

Kafdağı *міф.* – Кафдаги, відповідно до міф. уявлень та традицій казкового дискурсу – гора, створена джинами та духами з дорогоцінного каміння

KAFE ve BAR *л.л.* – "КАФЕ/БАР"; напис в аеропортах та автовокзалах країни

Kafkasör Kültür ve Sanat Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль кавказької культури та мистецтва", щорічний культ.-просв. захід, який проводиться у

м. Артвін у другій половині червня ► **Kafkas Dans ve Müzik Festivali** (Yalova)

kâğıt helvası *гастр.* [букв. "халва на папері"] – різновид розсипчастої тонкої халви вафельного формату

kâğıt kebabı *гастр.* – різновид кебаба, що готується в печі з молодого овечого м'яса, помідорів, перцю, цибулі з додаванням прянощів

kağıtta levrek *гастр.* – леврек у папері, рибна страва з філе леврека, запеченого у папері

kağrı *побут.* – гарба, різновид дерев'яного двоколісного воза

kahraman *титул.* – почесне звання "Герой", найвищий ступінь відзнаки за особисті або колективні заслуги перед державою – продемонстровану сміливість у війні, надзвичайних ситуаціях, вчинення геройського подвигу

Kahramanmaraş müzesi *музей.* – Краєзнавчий музей м. Кахраманмараш, відома регіон. колекція культурних артефактів

Kahramanmaraş olayları *політ., іст.* – Події у Кахраманмараші, сутичка між сунітами і шіїтами, яка відбулася у грудні 1978 р., у результаті якої загинуло понад 100 осіб; подія мала надзвичайні наслідки для політ. життя країни

kahve cezvesi *побут.* – джезва, невелика металева звужена вгорі посудина з довгою ручкою для приготування кави по-турецьки, турка ► **cezve**

kahve değirmeni *побут.* – кавова молотарка, пристрій для подрібнення кави та спецій; сегмент сувенірної продукції країни та окремих регіонів

kahve dibeği *побут.* – дюбек, пристрій для подрібнення кави ► **dibek**

kahve falı *етногр.* – ворожіння на каві, трад. для тур. культури різновид ворожіння на кавовій гущі

kahve takımı *побут.* – кавовий набір, сервіз для частування кавою

kahve tepsisi *побут.* – маленька тача для подачі кави

► **kahve ocağı, kahve güğümü, kahve dolabı, kahve kutusu, kahve tavası**

kahve tiryakisi *побут.* – кавоман, поціновувач кави, знавець кавової справи, дойда

kahveci *проф.* – кав'ярник, продавець кави

kahvedan *побут.* → **kahve takımı**

kahvehane *побут.* – кафе, загальна назва закладів громадського харчування (вуличних)

kakma *етногр.* – какма, різновид чеканки, нанесення на поверхню металевих та дерев'яних виробів, кісток, перламутру зображень, символів ► **gümüş kakma, sedef kakma, fildişi kakma**

kalamar dolması *гастр.* – фаршировані кальмари, холодна страва з кальмарів, начинених рисом, родзинками та горіхами; пошир. у регіоні С.м.

kalamata *бот.* – різновид соковитих і великих за розміром оливок; назва пов'язана з гр. астіонімом Каламата

kalaycı *проф.* – майстер, який виготовляє різні вироби з міді, жерсті листового металу ► укр. *бляхар, котляр*

kalburabasti *гастр.* – калбурабасти, різновид солодошів, що готується методом пропускання подрібненого тіста через сито, з додаванням соняшникової олії, меду та горіхів; перед термічною обробкою у печі заливається холодним цукровим сиропом та посипається подрібненими гвоздичними пуп'янками; на теренах Греції відоме як меломакароне ► **hurme, fırın**

Kalecik Karası *бот.* – Каледжік караси, різновид пром. винограду

kalemkâr ← а.-п. قلمکاری *проф.* – майстер малюнку на тканині, різьбяр

kalemdan ← а. قلم + п. ان *мист.* – калемдан, коробка для зберігання начиння майстра-каліографа; сегмент сувенірної продукції країни ► **mikleme, kubur**

kalender ← п. kalender *рел.* – мандрівник-дервіш, аскет, член братства Календеріє ► **Kalenderiye**

kalenderi *літ.* – календері, різновид нар. вірша або пісні, написаної на його основі

Kalenderiye ← п. kalender + а. -iyye *рел., дерв.* – календеріс, мус. братство дервішів, яке характеризується крайнім аскетизмом

kalkan *зоон.* – калкан, цінна пром. риба родини ромбових, що живе на дні Ч.м., (*Scophthalmus maximus*)

Kalp Haftası *георт.* – "Тиждень серця", комплекс профілактичних заходів, система заходів, спрямована на популяризацію здорового способу життя

kalyân ← п. قلیان *побут.* – кальян, прилад, яким у Туреччині користуються курці, пропускаючи тютюновий дим крізь воду, що охолоджує та очищає його, сегмент сувенірної продукції країни ► **nargile**

kama *побут.* – кама, різновид ножа з гострим вінцем; пошир. серед кавказьких народів

kaṃet^{ti} ← а. قامت *рел.* камет, заклик муедзина до намазу, обідня || **ФО** → *sağır için iki kere kaṃet olmaz*

Kamu Personel Seçme Sınavı *пед.* – державний іспит для проходження конкурсу на держ. службу ► **KPSS**

Kamutay *ерг.* – камутай, у перші роки Мовної революції альтернативна назва для ергоніма Велике національне зібрання Туреччини; функц. як історизм ► **Türkiye Büyük Millet Meclisi**

kamyon *побут.* – невеликий автомобіль, зазвичай з відкритим верхом для перевезення вантажу і пасажирів, пікап; пошир. серед сільського населення країни

kanara *арх.* – скотобійня, приміщення для забою скоту ► **kasaphane**

kanatlı kapı *побут., етногр.* – різновид дверей з двома стулками, на теренах центр. Антолії – основні входні двері будинку ► **kapı kanatları**

kanca *побут.* – канджа, різновид металевого або дерев'яного стрижня, загнутого на одному кінці, який викор. для різних побут. потреб, багор

kandil ← лат. candelā *рел.* – кандиль, свічадо; святкова ніч ► **Kandil gecesi**, укр. *багатий вечір*

kandil çöreği *гастр., рел.* – різновид трад. пирогів, що готуються під час рел. святкування, пампушки, які печуть в святкові дні ► укр. *великодня баба*

kandil gecesi *рел.* – Ніч Канділь, кожна з чотирьох мус. святкових ночей – ніч відвертості ► **Berat, miraç, regaip, mevlit**

kandil günü *рел.* – переддень Ночі Канділь ► **Kandil gecesi**

kandil kebabi *рел., гаспр.* – кандиль-кебаб, страва на основі січеної ягнятини з додаванням овочів, що готується під час святкувань трад. рел. свят

kandil simidi *рел., гаспр.* – різновид бубликів, які готують і продають під час святкування трад. рел. свят ► **Kandil günleri**

kandilli selâm *рел.* – глибокий низький уклін, вітальний ритуал із опусканням рук до землі та піднесення їх до чола

kandilli temenna *рел.* → **kandilli selâm**

kangal *зоон.* – кангал, анатолійська вівчарка, різновид чатового собаки ► **afgan**

Kanser Haftası *георгт.* – "Тиждень боротьби з онкологічними захворюваннями", комплекс заходів, які проводяться на регіон. та державному рівні під егідою Міністерства охорони здоров'я з метою популяризації профілактичних заходів та підтримки важкохворих співвітчизників

kant ← а. قنط *гаспр.* – солодкий гарячий лимонний напій

kantar ← а. قنطار *іст.* – кантар, ¹ безмін, важільні або пружинні ваги; ² о.в. міра ваги, ≈ 50 кг

kantin ← фр. cantine *культ.* – кантін, невелика їдальня (у школах, гуртожитках, офісах тощо)

kanun ← а. كانون *муз.* – канун, струнний музичний інструмент, різновид цитри; популяризацію кунуна пов'язують з Фарабі ► укр. **цимбали**

kanunî ← а. قانونی *муз., проф.* кануні, майстер гри на кануні ► **kanun, kanuncu**

Kapalı Çarşı [букв. "критий базар"] *етногр., арх.* – Капали Чарши, типовий для повсякденної культури ісламського світу торгов. центр (кращі зразки в Бурсі, Едірне, Урфі); знаходиться в іст. частині Стамбула (між мечетями Баязита й Нуруосманіє); відомий під назвою Гранд базар (Gran Bazaar); турист. ц., майданчик синематографічних акцій; внутрішній бедестан – залишок від візант. часів; значні реконструкції відбулися за часів Фатіха й Кануні; після пожежі 1651 р. та землетрусу 1894 р. неодноразово відновлювався; торг.-екон. ц. суч. Туреччини, орієнтир під час визначення курсу валют до турецької ліри

karanca *побут.* – капанджа, різновид сільця для дрібних птахів або циновки з очерету (соломи, сіна) для захисту розсади (переважно тютюну)

KAPI *л.л.* – "ПРОХІД", напис в аеропортах країни, що вказує на дозвіл проходу до літака під час посадки ► англ. **GATE**

kapı ağası *іст., проф.* – капи агаси, головний білий євнух, один із службовців охорони та безпеки гаремної інфраструктури, який наглядав за Палацом і був довіреною особою султана, давав султанові рекомендації в усіх призначеннях та підвищеннях по службі у Палаці й був його повіреним у державних справах ► **harem, harem ağası**

kapı kanatları *мист., етногр.* – віконниці, дерев'яний щит із однієї або двох стулок для прикривання вікна, об'єкт мистецтва трад. обробки дерева для рел. (медресе, мечеті) та громадських закладів (хани, каравансарай) ► **kanatlı kapı**

kapı tokmakları *побут.* – калатало, прилад із дерева (заліза), за допомогою якого гості стукають у двері; об'єкт мистецтва трад. різьблення на дереві на теренах Анатолії ► **yatak, ayna**

KAPILAR *л.л.* – "ВИХІД", напис на тер-ї аеропортів та автотерміналів країни
► *англ.* **GATES**

kapikulu *іст.* – капикулу, регулярне військо осм. султанів ► **yeniçeri**

kapitülasyonlar *іст.* – капітуляційний режим, система торг. пільг і екон. преференцій, які отримували представники європейських країн на т-ї О.І. у веденні бізнесу оподаткування та консульської служби; згодом капітуляції стали однією з причин занепаду О.І.; скасовані на початку І СВ

kaplanlar *спорт.* – "тигри", жартівлива назва футбольного клубу "Трабзонспор" ► **Trabzonspor, bordo-maviler, Karadeniz Fırtnası**

kapmaca *етногр.* – різновид дитячої гри ► *укр.* **цурка**

kaptıkaçtı [*букв.* "схопив-утік"] *етногр.* – різновид картярської гри

Kar Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль снігу", різновид регіон. народно-масових заходів, орг. у м. Сарикамиш у середині березня

Kara Çarşamba *етногр.* – "Чорна середа", день, що символізує початок весняного циклу сільськогосподарських робіт, святкові заходи, пов'язані з початком весни, проводиться у м. Ширнак 14 березня (триває 1 день)

kara çavuş *бот.* – карачавуш, різновид винограду

kara fırın *побут., етногр.* – чорна пічка, трад. піч в анатолійських будинках, яка викор. для обігрівання оселі та приготування їжі ► **modern fırın, taş fırın**

kara kafalı *етногр.* – чорноголовий, іронічне прізвисько турків, які працюють у країнах Західної Європи

kara kış [*букв.* "чорна зима"] *метео.* – каракиш, нар. назва (поширена на сх. Анатолії) найморозніших днів зими, припадає на лютий місяць

kara yel [*букв.* "чорний вітер"] *метео.* – назва холодного вітру пн. напрямку

Karabağ kilimi *побут., етногр.* – карабахські килими, різновид килимів; пошир. на т-ї ілю Йгдир із характерними для тюрк. культури дизайнерськими сегментами – природна (рослинна, тваринна) символіка, осм. палацева атрибутика

Karabük Demir-Çelik Fabrikası Müzesi *музей.* – "Музей історії металургійного заводу у м. Карабюк", відомий тематичний комплекс історії фабрики

Karacaoğlu semineri *етногр.* – трад. наук. та демонстраційні заходи, присвячені творчості Караджаоглана; орг. у різних навч. і культ.-просв. закладах країни

karaciğer ezmesi *гастр.* – печінковий паштет ► **ezme, patates ezmesi**

Karadeniz *тон.* – назва Чорного моря

Karadeniz ekonomik işbirliği bölgesi *екон., політ., ерг.* – "Організація економічної співпраці країн басейну Чорного моря", регіон. екон.-політ. орг-я, мета якої полягає у налагодженні екон. зав'язків між країнами регіону та підтримання миру в акваторії Ч.м. ► **KEİ, Karadeniz Deniz İşbirliği Görev Grubu** (Blackseafor)

Karadeniz Fırtnası *спорт.* – "Чорноморський буревій", назва футбольного клубу "Трабзонспор" ► **Trabzonspor, kaplanlar, bordo-maviler**

Karagöz [букв. кароокій] *п.і.* – Карагөз, головний комічний персонаж тіньового театру "Карагөз", який потрапляє, відповідно до сюжетних ліній, у різні комічні та трагікомічні ситуації ► **Karagöz oyunu**

Karagöz oyunu *етногр.* – Карагөз, тіньовий нар. ляльковий театр; внесений до СОНКС ЮНЕСКО (2009)

Karagöz ve Hacıvat *театр., п.і.* – Карагөз і Хадживат, основний дискурс лялькового театру "Карагөз", який представляють два головні персонажі перформанса – поміркований і освічений Хадживат та пройдисвіт і авантюрист Карагөз

karakucak[†] *спорт.* – мертвий захват, спорт. прийом у трад. боротьбі ► **karakucak güreşi, kemane çekme**

karakucak güreşi *спорт., етногр.* – трад. вільна боротьба, індивідуальна або групова, змагання з якої відбуваються на відкритому просторі; бере початок із спорт. традицій ЦА

Karakucak güreşi festivali *георт.* – "Фестиваль боротьби Каракуджак", орг. щорічно у селищі Кадирли (іль Карс) 25-26 травня ► **karakucak güreşi**

karakulak[†] *побут.* – каракулак, різновид ножа, який викор. для побут. і сільськогосподарських потреб; пошир. в чорноморському регіоні країни

karalâhana çorbası *гастр.* – юшка з капусти, різновид рідкої страви на основі посічених листків червонокочанної капусти з додаванням олії, сушеної квасолі, кукурудзяної січки та бахарату ► укр. *капусняк*

karaman *зоон.* – м'ясна порода овець, що поширена в центр. Анатолії, курдючна вівця, караман

karanfil ← гр. Γαρίφαλλο *бот., гастр.* – каранфіль, гвоздика садова, використовується як приправа ► **alat**

karasığır *зоон.* – загальна назва великої рогатої худоби, різновид свійських тварин, які пристосовані до засушливого клімату центр. Анатолії

Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi *музей.* – Медресе Каратай, "Музей порцелянових виробів – Медресе Каратай", видатний шедевр арх. традиції сельдж. цивілізації, в якому зберігається колекція чорно-блакитних візерункових сегментів на кахлі, цитати з Корану, мозаїчні каскади; розташований у м. Конья; побудований у 1251 р. сельдж. візиром Джеляледдіном Каратаєм; відома турист. дестинація

Karatepe Açık Hava Müzesi *музей.* – "Музей під вкритим небом м. Каратеpe", важливий музей. комплекс країни

Karatepe kilimi *етногр., мист.* – килим із Каратеpe, різновид килимів із особливими дизайнерськими стратегіями; пошир. на т-ї селища Каратеpe ілю Османіє ► **Bergama el halısı**

karayaka *зоон.* – караяка, різновид довгошерстої білої вівці, що вирощується у сх. регіоні Ч.м.

kargadelen *бот.* – каргаделен, різновид тонкошкірого мигдалю, який викор. у трад. кулінарії

karınsa *побут.* – період линьки птахів

Karides Günü *георт., фест.* – "Свято креветки", різновид регіон. одноденного фестивалю (yerel günler); проводиться у сел. Мусакча pobl. Баликесір у третій вихідний липня

karides gövec *гастр.* – гювеч із креветок, страва, яка готується з креветкового м'яса, засмаженого на оливковій олії, з додаванням помідорів та перцю; пошир. в регіоні Е.м.

Karikatür ve Mizah Müzesi *музей.* – "Музей гумору та сатири", провідний тематичний музей. комплекс країни, знаходиться в Стамбулі

karina *мор.* – каріна, підводна частина рибальського судна

Kariye Mozaikleri Müzesi *музей.* – "Музей мозаїки Каріє", розташований у Стамбулі на тер-ї візант. церкви Хора

kariyer merkezi *ерг., пед.* – центр кар'єрного розвитку, спеціалізовані відділи у межах університетів, які займаються моніторингом вакантних місць та пошуком можливостей працевлаштування для випускників

karlık ^{Б1} *побут.* – карлик, посудина на залізній основі для охолодження напоїв; об'єкт трад. мистецтва дизайну ► укр. *баняк*

karnıyarık ^{Б1} *гастр.* – карниярлик, страва на основі баклажанів, фаршированих січеним м'ясом та запечених у фірині

káro *етногр.* – бубна, масть у гральних картах

karo beyi *етногр.* – бубновий туз ► **karo**

káro oğlu *етногр.* – бубновий валет ► **karo**

Karpuz Festivali *георт., фест.* – "Кавунний фестиваль", щорічні регіон. святкування з нагоди закінчення сезону збирання кавунів, що проходять на тер-ї центр. Анатолії, зокрема, у м. Бафра 22-23 серпня

karpuzcu *проф.* – карпузджу, той, хто вирощує / продає кавуни, кавунник

Kars Kaşarı *гастр.* → **kaşar peyniri**, **Anzer balı**

Kartal oyunu *етногр.* – грище "Орел", різновид нар. танцю з елементами гри, пошир. у регіоні ілю Бінгьоль

kasaba ← а. قصاب *н.п., адм.-тер.* – касаба, різновид поселення, селище

kasap ← а. قصاب *проф.* – касап, той, хто торгує м'ясом або працює в різниці, на бійні, різник, м'ясник ► укр. *м'ясар*

kasaphane ← а. قصاب + п. hâne *арх.* – скотобійня ► **kesim evi**, **mezbaħa**, **kanara**

kâse *побут.* – касе, кругла посудина зі скла, фарфору або глини для пиття у вигляді невеличкої розширеної доверху чашки без ручки, піала ► **çorba kâsesi**, укр. *куманець*

kasır ^{сп} *арх.* – касир, невеликий палац, літній будинок ► **köşk**

kasırga *метео.* – касирга, вихор, буря, ураган

kasnak ^{Б1} *побут., мист.* – каснак, пристрій для рукоділля у вигляді кола, в яке закріплюється розтягнута тканина ► **işleme**

kasnakçı *проф.* – каснакчи, майстер із виготовлення ободів із дерева

kasnı *побут.* – касни, асафетиди, різновид рослинного клею, який збирають із асафетиди ► **çadırışağı**, **şeytancersi ağacı**

kassam *рел., проф.* – кассам, згідно з шаріатом – посадовець-суддя, який займається розподілом спадщини

Kastamonu Etnografya Müzesi *музей.* – Етнографічний музей м. Кастамону, регіон. ц. етногр. та вивчення культури, відомий колекцією сільськогосподарських знарядь інструментальних атрибутів XVII ст.

Kastamonu simidi *гастр.* — кастамонійський сіміт, різновид трад. бублика, що випікається за оригінальною технологією на т-ї ілю Кастамону ► **simit**^{di}

kaşbaşı *побут.* — кашбаши, різновид пов'язки з легкої тканини (3-4 см), яку жінки надягають на чоло або обв'язують голову; сегмент сувенірної продукції

kaşar *гастр.* → **kaşar peyniri**

kaşar peyniri *гастр.* — кашар, різновид солоного сиру з овечого молока жовтуватого кольору, різновид бринзи; пошир. на тер-ї ілів Карс, Ардахан та Ерзурум ► **kaşar, beyaz peyniri**

kaşık^{gi} *побут.* — ложка; предмет дизайну в нар. промислах, сегмент сувенірної продукції ► **Kaşıklı Çarşısı, Kaşıklı Molla**

kaşık^{gi} *муз.* — ложки, музичний ударний нар. інструмент; виготовляють із самшитового дерева ► **şakşak, çalpara**

kaşık havası *етногр.* → **halk oyunu, kaşık oyunu**

kaşık oyunu *етногр.* — танець із ложками, різновид перформансу, під час якого виконавці тримають ложки між пальцями, задаючи ритм, іноді під акомпанемент муз. інструментів, запозичений від туркм. племен і пошир. у багатьох регіонах країни ► **Aslan Mustafa**

kaşıklı *проф.* — ложка, майстер, який виробляє / продає ложки

kaşıklılık^{gi} *ремісн.* — мистецтво виготовлення ложок

katıklı aş *гастр.* — юшка на основі булгуру та ярми з додаванням йогурту ► **bulgur, yarma, yoğurtlu çorba**

katır boncuğu *побут.* — скляна намистинка синього кольору, якою прикрашають ремінці ошийника для мула; мушля, що нанизується впереміш з намистинками на основу для намиста ► **boncuk**^{gu}

katlama *гастр.* — китлама, різновид хлібців із прісного тіста

katmer *гастр.* — катмер, різновид пирогів із різноманітним начинням на основі листового тіста

Kavaid-i Osmaniyye *культ.* — "Граматика османської мови" (1867), відома лінгв. праця Мехмеда Фуата Паші та Ахмета Джевдета Паші

Kavaid-i Türkiyye *культ.* — "Граматика турецької мови", культова граматика тур. мови (1875) з поглибленим поясненням правил читання та аналізом її морфологічних особливостей

Kavaklıdere *екон.* — Каваклідере, відома марка тур. вина

kaval *муз.* — кавал, сопілка з комишу, попул. муз. духовий інструмент; раніше викор. чабанами для керуванням отарою

kavanoz *побут.* — каваноз, скляні банки для консервування зберігання харчових продуктів ► **reçel kavanozu**

Kavkasör Boğa Güreşleri *георт., фест.* — "Бій кавказьких биків", різновид регіон. фестивалю, орг. у м. Артвін у другій пол. червня

kavuk^{gu} *побут.* — кавук, стародавній головний убір, на який обв'язується чалма ► **vezir kavuğu**

Kavuklu *етногр., театр., п.і.* — Кавуклу, один із головних героїв нар. театру Орта оюну

Kavun Festivali *георт., фест.* – "Свято дині", різновид гастрономічного фестивалю, проводиться у м. Сіліврі 29 липня, у м. Кирикхан 15–16 липня
► **yerel günler**

kavurma *гастр.* – кавурма, м'ясна страва з баранини, що готується зазвичай без добавляння олії

kayabağ^{т1} *етногр.* – каябаги, вид нар. пісні

kayabaşı *літ.* – каябаши, жанр нар. пісні, пошир. серед вівчарів та мешканців високогір'я ► **çoban türküsü**

kaygana *гастр.* – каймана, омлет (гоголь-моголь) із сиром або січеним м'ясом, солодка страва, приготовлена на основі яєць

kayık^{т1} *побут.* – кайик, різновид веслового човна, що викор. для транспортування та рибальства ► **pazar kayığı, odun kayığı, saltanat kayığı**

kayıkxane *побут.* – кайикхане, спеціально оброблене місце для зберігання та стояння човнів ► **kayı**

kayık salıncak *побут.* – гойдалка у формі човна; споруджується під час нар. гулянь та у святкові дні, колисанка

Kayısı Festivali *георт., фест.* – "Абрикосовий фестиваль", різновид регіон. свята, що орг. щорічно після збирання врожаю абрикосів; проводиться на тер-ї ілю Малат'я (3-й тиждень липня) та у м. Кагизман (1-12 червня)

kayısı hoşafı *гастр.* – напій на основі абрикосного відвару

kayısı kompostosu *гастр.* → **kayısı hoşafı**

kayısı kurusu *гастр.* – сушняк із морелі, сушка

kayısı pestili *гастр.* – абрикосова пастила ► **pestil, erik pestili**

kayısı tatlısı *гастр.* – загальна назва лакомини на основі вудженої абрикоси, начиненої горіхом та вершками ► **erik pestili**, укр. *вершівка*

kaymak kurutu *гастр.* – курут із коров'ячих вершків ► **kurut**

Kayseri Arkeoloji Müzesi *музей.* – Археологічний музей м. Кайсері, важлива тематична колекція країни

Kayseri mantısı *гастр.* – різновид манти, що готуються в регіоні Кайсері

Kayseri pastırması *гастр.* – бастурма по-кайсерійськи, в'ялене м'ясо, що готується за особливим рецептом на тер-ї ілю Кайсері ► **pastırma**

Kayseri Türk-İslâm Eserleri Müzesi *музей.* – "Музей мусульмано-тюркської культури м. Кайсері", видатний музей.-тематичний комплекс країни

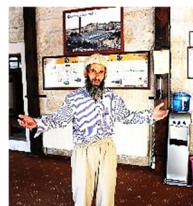
kayyum *проф.* → **kayyum**

kayyum *проф.* – кайюм, служник у мечеті ► укр. *каштелян*

Kaz Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль гусака", різновид щорічних фестивальних заходів регіон. значення, пров. у провінції Ардахан 18 листопада, на тер-ї ілю Карс – у жовтні-вересні

kaz tüyü yastık *побут., етногр.* – подушка на основі гусячого пуху / пір'я, різновид нар. промислу, пошир. на т-ї ілю Карс; сувенірний сегмент країни

kaza ← а. قضا *ісм.* – каза, адм.-тер. одиниця, повіт, повітове місто ► **ilçe**

kazandibi [букв. дно казана] *гастр.* – казандібі, молочний десерт з кіркою на основі рисового борошна, крохмалю, цукрової пудри з ледь помітним смаком підгорілого молока ► **muhallebi**, укр. *молочний қисіль*

kazevi *побут.* – кáзеві, плетена сапетка з лози або очеретиння, кошик

Kazım Karabekir Paşa'yı Anma Töreni *георт.* – "День пам'яті Казима Карабекіра Паші", заходи з вшанування пам'яті відомого військ. діяча; проводяться щорічно 26 січня

kazkanadı *спорт., етногр.* – прийом атаки в трад. олійній боротьбі ► **kemane çekme**

kebab^{-bı} ← a. *kebâb* *гастр.* – кебаб, трад. страва східної кухні, попул. не тер-ї Т.Р. страва, смажене на металевих ґратках м'ясо, овочі (іноді – фрукти); відповідно до регіон. модифікацій, інгредієнтів та методики приготування розрізняють понад сто видів кебаба ► **Adana kebabı, cağ kebabı, döner kebabı, hindi kebabı, İskender kebab, kâğıt kebabı, kebab mısır, kestane kebab, patlıcan kebabı, şiş kebab, tas kebabı, tavuk şiş kebabı** ► **kebarçı, kebarçılık^{-ğı}**

kebarçı *проф.* – кебабчи, людина, яка виготовляє / продає кебаб ► **kebab^{-bı}, kebarçılık^{-ğı}**, укр. *шашличник* || ФО → *kebarçı keşisi gibi*

kebarçılık^{-ğı} *етногр., культ.* – кебабчилик, ¹мистецтво (уміння) готувати кебаб; ²місце виготовлення / продажу кебаба ► **kebab^{-bı}, kebarçı**

kebablı pilav *гастр.* – плов із м'ясом

kebe *побут.* – кебе, різновид плечового одягу, накидка з грубої вовни, бурка з козиної вовни, довга вовняна опанча ► укр. *опанча*

kebzeçı *етногр., проф.* – кебзеджі, ворожбит, який здійснює ритуал віщування по баранячій лопатці, волхв

keçe *побут.* – кече, повсть, кошма, шматок цупкого мат-лу, що викор. як килим ► **koşma**

keçiboynuzu şerbeti *гастр.* – вид солодкого охолоджувального напою з плодів рожкового дерева

keçi peyniri *гастр.* – козине молоко, основа для приготування різноманітних страв тур. кухні ► **peynir, lor peyniri**

keçiyolu *побут.* – козяча стежка, звивиста стежинка в горах ► **cılga, patika**

kedidili [букв. "котячий язик"] *гастр.* – різновид бісквіту, що подається до столу з морозивом

kefe *побут.* – кефе, рукавичка з габи для миття / витирання коня

kefen *побут.* – кефен, поховальне убрання з білої тканини, що має вигляд сорочки, саван ► **kefenlik para**

kefenlik para *побут.* – у звичаєвому праві – гроші, що відкладаються на організацію поховання людини ► **kefen**

kefiye *побут.* – кефіє, хустка з пензликами, трад. головний убір, пошир. серед арабомовного населення країни ► укр. *шлик*

kefne *побут.* – кефне, пристрій для захисту долоні під час проколювання чогось шилом або голкою ► укр. *шлик*

KEİ → **Karadeniz ekonomik işbirliği bölgesi**

Kelâmıkadim ← а. **كلأ قديم** *рел.* — одна з назв Корану

kelaynak *зоон.* — ібіс-лисоголов марокканський, рідкісний вид птахів, у міф. традиції Сходу має статус сакрального птаха; ареал поширення на теренах країни — берегова лінія Євфрату, (*Geronticus eremita*)

Kelaynak Günü *георт., фест.* — "День захисту популяції ібісів", різновид регіон. фестивалю (*yerel günler*), проводиться у м. Біреджік 17 лютого (триває 2 дні) з метою збереження місцевої популяції зникаючого виду птахів

kelebek camı [букв. "метеликове віконце"] *побут.* — метелик, частина скла передніх дверей автомобіля

kelimeîşahadet ← а. **كلمه** та **إشهاد** *рел.* — формула віросповідання ісламу, одна з обов'язкових умов визнання доктрини мусульманства — "Не має Бога, крім Аллаха, Мухаммад — його раб та пророк"

kellepuş *побут.* — різновид трад. головного убору

Keloğlan *п.і.* — Кельоглан, один із героїв турецького казкового дискурсу, символ сміливого, кмітливого юнака, лінгвокультурний типаж ► укр. *Хотизорошко, левенець*

kemalist *політ.* — кемаліст, соціальний тип, прибічник ідеалів Ататюрка

Kemalizm *політ.* → **Atatürkçülük**

Kemalpaşa tatlısı *гастр.* — Кемальпаша, різновид солодоців із борошна, олії, яєць, топленого цукру, шербету та горіхів (фундук, джевіз, фістик); назва страви мотивується назвою м. Мустафа-кемальпаша ілю Бурса, готується під час святкувань упродовж місяця Рамазан ► **Mustafakemalpaşa peynir tatlısı**, укр. *лизанка*

keman ← п. **كمان** *муз.* — кеман, смичковий чотириструнний музичний інструмент, скрипка ► **sinekemanı**

kemençe *муз.* — кеменче, трад. музичний триструнний інструмент, різновид сазу у формі скрипки; виготовляється з шовковичного або горіхового дерева

kemer *побут.* — кемер, пасок; елемент одягу; об'єкт дизайнерської обробки ► **toka**

kendir halat *побут.* — різновид міцної мотузки з конопельного збіжжя

kendir tohumu *побут.* — конопляне насіння, яке викор. як приправа та лікувальний засіб

kendir yağı *гастр.* — конопляна олія, викор. у гастрономії, побуті на нар. медицині

kene otu *бот.* — рицина, однорічна олійна рослина з родини молочайні, яка викор. у нар. медицині та пром-ті, (*Ricinus communis*) ► **Hint yağı**

kepçe *побут.* — ківш, половник, поставець ► **mablak**

kepekli ekmek *гастр.* — хліб із висівками ► **çorbalık galeta, köy ekmeği, somun**

kereviz ← п. **كرفس** *бот.* — селера духмяна, дворічна пряна рослина родини селерові, (*Arium graveolens*), складник багатьох страв нац. кухні

kereviz salatası *гастр.* — салат із селери, холодна закуска з потертої селери на основі йогуртної маси

kerhane ← п. **كارخانه** *ірон.* — одна з назв будинку розпусти ► **genel ev**

keriz ← п. *kähriz* *побут.* – керіз, веселе, з розвагами, танцями тощо проведення часу, місце для гуляння і розваг ► укр. *гулянка, грище*

kermes ← фр. *kermesse* *етноар.* – кermес, загальна назва низки масових заходів (народні гуляння, вистави, народна хода), що орг. у маленьких містах у святкові та ярмаркові дні

kervan ← п. *كردان* *іст.* – караван, валка в'ючних тварин (зазвичай верблюдів та коней), що перевозять вантажі та людей відповідно до особливої логістичної схеми ► **kervanbaşı**, **kervansaray**

kervanbaşı *проф., іст.* – кervанбаши, відповідальний за проходження, охорону та логістику каравану ► **kervan**, **kervansaray**

kervansaray ← п. *كردان سراي* *арх., іст.* – караван-сарай, постійний двір, зазвичай декілька поверховий, придорожній готель, мотель, який будувався на транзитних шляхах та караванних маршрутах; до складу входили також крамниці, загони для худоби, хамами, приміщення культового призначення, житлові кімнати; сегмент турист. індустрії країни ► **kervan**, **misafirhane**, **han**

kestane şekeri *гастр.* – каштани, зварені у фруктовому шербеті; пошир. на теренах ілю Бурса

keş *гастр.* – кеш, сорт несолоної на смак бринзи із знежиреного молока

keşişleme *метеор.* – кешішлеме, південно-східний вітер ► **kara yel**, **akça yel**

keşkek ¹ ← п. *كشك* *гастр.* – кешкек, trad. страва на основі вареної пшениці та січеного м'яса; процес приготування має глибокий символічний контекст і внесений до СОНКСЮ; атрибутивна страва урочистостей та релігійних свят

keşkeği geleneği *культ., мист.* – традиція (перформанс) колективного приготування кешкеку; внесений до СОНКСЮ (2010) ► **Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah**

keşkül ← п. *كشكول* – кешкюль, ¹*рел.* горнятко дервіша, ритуальний амулет дервішів, зроблений з горіхової шкаралупи або з чорного дерева ► **dilenci çanağı**; ²*гастр.* страва десертної групи ► **keşkülüfukara**

keşkülüfukara ← п. *كشكول* + а. *فقر* [букв. кешкюль для бідноти] ¹. *гастр.* кешкюлюфукара, солодощі, зварені на основі борошняної киселиці з додаванням молока, подрібненого мигдалю, картоплі та рису, ритуальна страва в ц. регіонах країни; ► ². **keşkül**

kete *гастр.* – кете, різновид булочок, що готуються на основі листового тіста на вугіллі

kevel *побут.* – кевель, вичинена овеча шкіра, що викор. для різноманітних хатніх потреб

kevgir *побут.* – кевгір, різновид друшляка, посудина з маленькими отворами для проціджування або протирання харчових продуктів

kevser ← а. *كوثر* *рел.* – один із центр. концептів ісламської доктрини, морально-етична категорія, рай, райське озеро ► **cennet**, **cennetteki bir havuz**

kible ← а. *قبل* – кибла, ¹*рел.* напрям до Каабе – просторовий орієнтир на Мекку, куди віряни повертаються обличчям під час намазу; у мечеті кибла детермінується міхрабом; визначення кибли сприяли розвитку точних наук в ісламському світі – математики, астрономії і географії; ²*метео.* південний вітер

Kıbrıs sorunu *політ.* – "Кіпрське питання", міжнародно-правовий дискурс, який виник на початку 60-х рр. XX ст. у результаті конфлікту між греко-кіпріотами і турко-кіпріотами щодо форм державної і терит. організації острова Кіпр

Kılıç kalkan oyunu *культ.* – театралізована вистава-перформанс "Щит та меч", яка демонструє військ. традицій осман. війська часів Орхана Ґазі; виконується без муз. супроводу ► **peşrev, yemin töreni, eğitim, cenk ve sulh sözleşmesi, anlaşma devresi, ara savaşı, mehter yürüyüşü**

kılıççı *проф.* – той, хто виготовляє мечі та шаблі, мечник, шабельник

kımız *гастр.* – кумис, трад. напій тюрк. народів, напій (слабоалкогольний, різкий на смак) із кобилячого (іноді – верблюдячого) молока, який готується за особливою рецептурою бродіння ► **kısrak sütü**

kına ← а. *hinnā* *побут.* – хна, червоно-жовта фарба рослинного походження, яку викор. для фарбування волосся, нігтів, для проведення трад. перформансів ► **kına gecesi, kına yakma, kına hamamları**

kına gecesi *етногр.* – вечір хни, святковий вечір, який відбувається за два дні до весілля, коли фарбують хною волосся і нігті нареченої ► **modern kına gecesi**, укр. *дівчи-вечір*

kına yakma *етногр.* – обпалювання хною, трад. перформанс розмальовування хною рук нареченої

kına yengesi *етногр.* – жінка, яка керує організацією проведення вечора хни, дружка (на весіллі) ► **kına gecesi**

kınalı yapıncak *бот.* → **yapıncak**

kınama cezası *етногр.* – різновид покарання за девіантну поведінку на роботі, службі

kır bekçisi *проф.* → **deştiman**

kıraathane ← а. *قراثة خانة* *соц.* – читальня-кав'ярня, різновид закладів громадських зібрань, де можна випити каву і почитати різноманітну літературу ► **kahve, kahvehane**

kırba ← а. *قربا* *побут.* – кирба, міх для зберігання та транспортування рідини ► **matara, su kabı**

kırbaç *проф.* – кирбаджи, майстер із виготовлення міхів; ворожбит ► **kırba**

kırbaç^{сі} *побут.* – карбач, прикріплений до держака шкіряний ремінь, яким поганяють тварин, батіг, канчук ► укр. *қарбач*

kırcı mantı *гастр.* – кирджи манти, різновид невеликих за розміром манти, які начиняються січеним м'ясом ► **mantı**

kırkı *побут.* – кирки, ножиці для стрижки овець ► укр. *қурқа*

Kırklar *рел.* – "Сорок Святих", догматичний концепт трад. нар. вірувань ► **Kırk Evliya, Kırkavlan**

Kırkağaç kavunu *бот.* – різновид баштанної рослини, диня світло-жовтого кольору ► укр. *сорокаденка*

kırkım *побут.* – період / процес стрижки овець

Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali *етногр., культ., георт., фест.* – "Фестиваль олійної боротьби в Киркпинарі", трад. спорт. і мист.-культ. перформанс; внесений до СОНКСЮ (2010) ► **yağlı güreş**

kırlangıç dönümü *метео.* – "ластівчина пора", згідно з нар. календарем – початок жовтня, час відльоту ластівок

kırlangıç fırtınası *метео.* – "ластівчаний буревій", вітряниця на початку квітня

kırmızı-beyazlar *спорт.* – "червоно-білі", неофіційна назва футбольної команди "Антальяспорт" ► **akrepler, Antalyaspor**

kırmızı şimşekler *спорт.* – "червоні блискавки", неофіційна назва футбольної команди спорт. клубу "Самсунспор"

Kırşehir Müzesi *музей.* – Краззнавчий музей Киршехіра, колекція артефактів матер. культури, регіон. музей. ц.

kısır *гастр.* – кисир, різновид страви з булгуру, свіжої цибулі та бахарату

kısmî seçim *політ.* – довибори, відповідно до Конституції 1961 р. виборчі процедури з метою оновлення членів складу Сенату Республіки, термін повноваження яких добіг до кінця

kısırak[†] *зоон.* – кобилиця, самка жеребця, лошиця

kısırak sütü *гастр.* → **kımız**

kış odası *етногр., побут.* – зимова кімната, приміщення трад. будинку з посиленою системою опалення, що викор. для проживання у холодні місяці року ► **yaz odası**

kıvracık[†] *зоон.* – киврадчик, порода овець із виткою, крученою шерстю

kıvrak[†] *побут.* – каврак, вид легкого жіночого одягу

kiyam ← а. قیام *рел.* – киям, ¹сегмент молитви, що здійснюється стоячки, на ногах; ²відповідно до ісламських вірувань – воскресіння / відродження з мертвих

kiyamet ← а. قیامت *рел.* – киямет, морально-етична категорія ісламу, Судний день, воскресіння після смерті, кінець світу ► **kiyamet günü**

kiyamet günü *рел.* – Судний день, День Страшного суду, відповідно до рел. уявлень мусульман – день, коли померлі постануть перед Аллахом ► **kiyamet, mahşer günü, ruz-ı cazâ**

kiymalı börek *гастр.* – різновид бьореків відповідної форми на основі тіста та м'ясного фаршу з додаванням великої кількості цибулі та прянощів ► **börek**

kiymalı ispanak *гастр.* – різновид страви, в основі якої є подрібнений шпинат, обсмажена цибуля, січене м'ясо і заздалегідь відварений рис; вживається разом із соусом

kiymalı makarna *гастр.* – макаронна страва з перекладкою зі смаженого фаршу

kiymalı pide *гастр.* – різновид піде з м'ясним начинням ► **etli pide**

kiymalı poğaç *гастр.* – пиріг з м'ясним начинням ► **poğaç**

kiymalı yumurta *гастр.* – варені яйця, начинені смаженим фаршем

kiyye *о.в.* – окка, міра ваги (≈ 1283 г) ► укр. **золотник**

Kızılalma [букв. червоне яблуко] *ідеол., політ.* – символ партюркізму, політ., культ., екон. об'єднання тюркських народів

kızıl erik fırtınası *метео.* – згідно з нар. метеорологією – сезон вітрів наприкінці липня ► укр. **вітряниця**

Kızıl Haç Cemiyeti *єрг.* – Товариство Червоного Хреста, добровільна орг-я гуманітарного спрямування, яка допомагає державним органам у наданні гуманітарної допомоги під час збройних конфліктів та надзвичайних ситуацій; офіс представництва орг-ї в Туреччині знаходиться в Анкарі

kızıl yel [букв. "червлений вітер"] *метео.* – вітер південного напрямку

Kızılay Haftası *георт.* – "Тиждень Червоного Півмісяця", система просв. заходів, спрямованих на популяризацію гуманітарної ідеології Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця

Kızılbaş [букв. червоноголовий] *рел.* – кизилбаші, одна з течій шийтського релігійного руху

kızılçık reçeli *гастр.* – кизилове варення, зварені у цукровому сиропі ягоди кизилу

kızılçık şerbeti *гастр.* – кизиловий шербет, прохолодний фруктовий напій на основі кизилової маси

Kazıdağ Ananevi Helva Günü *георт., фест.* – "Свято халви", різновид гастрономічного фестивалю; проводиться у м. Шаркі Караагач (іль Испарта) упродовж 3-х днів у липні ► **yerel günler**

Kız Kulesi *арх.* – "Дівоча Вежа", іст. та арх. пам'ятка, розташована на скелястому острові на Босфорі за 180 м від Ускюдара; побудована візант. імператором Мануелом I Комніном (1120-1180) як сторожова вежа; з 1999 р. – приміщення культового ресторану; сегмент емблематики та сувенірної продукції країни ► **Damalı Kulesi, Leandre Kulesi**

kızılısı *метео.* – народна назва спекотної погоди, що наступає у другій половині липня

kızlar ağası *іст., проф.* → **harem ağası**

kile *о.в.* – кіле, міра сипких (пшениці, рису, тощо) тіл (≈ 40 л) ► укр. **корб'яць, гарніб'яць**

kiler ← п. *kılâr* ← гр. *κellari* *побут.* – комора, приміщення для зберігання харчів, комірчина, житниця ► укр. **кліть, спіжарня, штихлір**

kilim *побут.* – килим, тканий, ворсистий виріб із символічними візерунками, який викор. для покриття підлоги, прикрашання стін, ліжників, верет ► **halı, Karabağ kilimi, Karatepe kilimi, Van kilimi**

kilim dokuma *етногр., побут.* – килимарство, виготовлення килимів (гобеленів, килимових доріжок) ► **el sanatı, halı dokuma, halıcılık⁵¹, Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi**

kilit^{di} *побут.* – кіліт, замок, пристрій для замикання дверей у приміщеннях

kilometre taşı *побут.* – кілометровий камінь, знак, який ставлять уздовж доріг для умовного позначення відстані у кілометрах, кілометровий вказівник / стовп ► укр. **верстовий стовп**

Kiraz Bayramı *георт., фест.* – "Свято черешні", різновид гастрономічного фестивалю, проводиться у містах Чал, Баклан (іль Денізли) у середу останнього тижня травня ► **Kiraz Festivali**

kiraz elması *бот.* [букв. "черешневе яблуко"] – різновид невеликого за розміром яблука червоного кольору ► укр. **покрівка**

Kiraz Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль черешні", різновид гастрономічного фестивалю, орг. у м. Кемальпаша протягом 2-ї суботи та

неділі у травні, в околицях м. Караман (26 червня), Текірдаг (1-8 червня), у селищі Саїмбейлі (Адана) у другій половині червня ► **Kiraz Bayramı**

kirde *гастр.* – кірде, різновид перепічки на основі кукурудзяного борошна ► **mısır unu**

kirkit^{ti} *етногр., побут.* – кіркіт, пристрій для забезпечення ткацького процесу трад. килимів, катало ► **hepik**^{gi}, **Van kilimi**

kirlihanım peyniri *гастр.* – різновид вершкового, м'якого і несолоного сиру; пошир. на тер-ї ілю Стамбул

kirmen *побут.* – кірмен, ручне знаряддя для прядіння, веретено

kirve ← вірм. *k'awor m.cn.* – кірве, чоловік, який тримає хлопчика в руках під час обрізання, що надає йому право все життя піклуватися про дитину, хрещений батько ► **sünnet**, укр. *нанашко*

kispet^{ti} *спорт.* – кіспет, вузькі шкіряні штани (рейтузи), необхідний сегмент одягу учасників олійної боротьби ► **yağlı güreş, pehlivan**

kispet çıkarılması *спорт., жарт.* – знімання штанів, один із прийомів досягнення перемоги, коли один із пехлеванів стягує штани з суперника; вважається фактом загального осміяння ► **kispet, pehlevan, yağlı güreş**

kisve ← а. *كسوة* *рел., побут.* – кісве, одяг паломника білого кольору, в якому здійснюється хадж; необхідний атрибут дискурсу хаджу ► **hac**

kişmiş ← п. *kişmiş* *гастр.* – кишмиш, сорт солодкого темного на колір винограду без насіння; сушені ягоди такого винограду

kitabı ← а. *کتابه* *побут.* – кітабі, різновид різнокольорової тканини, яка вироблялася в Індії або Сирії (Дамаск)

Klasik Türk müziği *муз.* – турецька класична музика, загальна назва трад. для тур. культури муз. напрямку, для якого характерні ординальні системи звукових і тональних виражень та ладів-макамів ► **makam**

koca kuşluk *етногр.* – час доби, середина дня, опівдня

Koç Holding *екон.* – "Холдинг "Коч", перший холдинг Т.Р., на сьогодні – одна з найбільших у країні фінансово-промислових груп, яку заснував відомий підприємець Вехбі Коч у 1926 р. ► **Koç Üniversitesi**

Koç Üniversitesi *пед.* – Університет Коч, один із найпотужніших приватних університетів країни, заснований 1993 р. у Стамбулі Холдингом "Коч"; мова викладання – англ. ► **Koç Holding**

koçyiğit^{di} *ірон.* – назва здорового і сильного хлопця, легінє ► укр. *левенець*

kokoreç^{ci} ← гр. *kōkoretsi* *гастр.* – кокореч, страва з тельбухів ягняти з додаванням трав'яних приправ, яка смажиться на відкритому вогнищі на вертелі; поширена у пн.-сх. част. країни та у великих містах ► укр. *салътисон*

kolan *побут., етногр.* – колан, побутовий пасок, мотузка для гойдалки ► **beşik**^{gi}, **salıncak**^{gi}

kolbastı *етногр.* – колбасти, ¹турецький сюжетний індивідуальний танок, який виконується у швидкому темпі; пошир. у сх. регіоні Ч.м. (іль Орду, Гіресун, Трабзон); ²*спорт.* прийом блокування суперника в олійній боротьбі

kolbaşı *проф.* – колбаши, керівник трупи акторів театру Орта оюну

kol böreği *гастр.* – різновид пирогів із бездріжджового тіста продовгуватої форми; обсмажуються з обох боків на пательні ► **börek**, укр. *завианець, перевертаники*

kolonya ← італ. *colonie* *побут.* – колонья, різновид туалетної рідини з приємним ароматом та різким запахом на основі спирту; викор. як антисептичний засіб перед та після прийому їжі ► **gülsuyu, limon kolonyası, mandalin kolonyası, zeytin kolonyası**

kolonyal ← фр. *colognial* *побут.* – колоніалка, різновид капелюха для спекотної погоди

Konya Arkeoloji Müzesi *музей.* – Археологічний музей Конїї, відома регіон. колекція артефактів античності та предметів сельдж. культури

Konya Atatürk Müzesi *музей.* – "Музей Ататюрка у Конїї", тематична колекція, присвячена висвітленню військ. і політ. кар'єри Мустафи Ататюрка ► **Komutan Atatürk Müze ve Kütüphanesi**

Konya Bölge etnografya Müzesi *музей.* – Регіональний етнографічний музей м. Конїї ► **Konya Mevlâna Müzesi, Konya Mezar Anıtları Müzesi**

kooperatifler *екон.* – кооперативи, форма колективного ведення с.г., рибництва, садівництва, що кредитуються та підтримуються державою; загальна кількість членів кооперативів – 12,9 % населення країни

korça *побут.* – копча, загальна назва металевого або дерев'яного стрижня, загнутого на одному кінці для виконання різноманітних с.г. робіт, гачок

kopuz *муз.* – копуз, щипковий струнний нар. інструмент, різновид саза, викор. у середовищі озанів ► **ozan**, укр. *қобза*

koru *побут., с.г.* – кору, різновид невеликих за площею лісонасаджень навколо історичних палаців та офіційних установ

korucu *проф.* – побережник, охоронець у турецьких селищах

koruk^{gu} *бот.* – корук, різновид винограду, який викор. для консервування незрілим

koruk suyu *гастр.* – різновид виноградного соку, який отримують із зеленого винограду ► **koruk**^{gu}

koruk şerbeti *гастр.* – різновид шербету, який готують із кислого винограду з додаванням м'яти та меліси ► **koruk**^{gu}

koşmaca *етногр.* – кошмаджа, дитяча гра ► укр. *довга лоза, баран-баран-буц*

koyun pırzolası *гастр.* – котлети круглої форми з посіченого або відбитого м'яса баранини ► **pırzola**

koyutmaç^{ci} *гастр.* – коютмач, солодка молочна страва ► укр. *стиранка*

koz helva *гастр.* – горіхова халва, різновид солодоців із додаванням горіхів та густого сиропу ► **ağda, ceviz**

Koza Bayramı *георт., фест.* – "Свято шовкопряду", різновид регіон. фестивалів, орг. у Бурсі протягом одного дня у липні ► **yerel günler**

köçekçe *муз., етногр.* – різновид танцювальної мелодії у швидкому веселому ритмі

köfte ← п. *كوفته* *гастр.* – кьофте, загальна назва страв на основі фаршу з курятини, риби та картоплі різної форми ► **ızgara köfte, patates köftesi**

köfter ← п. *kofter гаспр.* – кьофтер, вид ягідної пастили, що готується з відвареного сиропу і висушується на відкритому повітрі

kökeü проф. – травник, знахар, який знається на лікувальних властивостях рослин, продавець коріння, кори та листя лікарських трав ► укр. *корінник*

köme гаспр. – кьоме, різновид горіхової пастили на основі відвару з шовковиці; пошир. на тер-ї ільче Гюмюшхане

köpük kepeşi побут. – шумівка, велика ложка для знімання накипу з бульйону, варення, юшки

körebe [köt+ebe] етногр. – жмурки, дитяча гра, при якій один із учасників із зав'язаними очима ловить інших

Köroğlu [köt+oğ(u)-u] п.і. – Кьороглу, герой нар. легенд, персонаж дестанного дискурсу, уособлення нар. розуміння справедливості ► укр. *Олекся Довбуш*

köroğlu жарт. – дружина, жінка ► **eş, karı** || ФО → *Кöroğlunin Ayvazi*

kös побут. – кьос, спец. барабан, який викор. як засіб повідомлення про важливі події (оголошення султанського ферману, війни); транспортувався на конях, верблюдах або возах, набатний дзвін

köstek⁵¹ спорт., етногр. – кьостек, блокування суперника руками і ногами, стратегія олійної боротьби

köse minderi побут. – велика подушка, яка викор. для сидіння, сідало

köse sarraf проф. – вуличний мініяйло ► **sarraf**

köse yastığı побут. – різновид подушки для сидіння, яка ставиться вертикально на стілець

köşk ← п. كiosk арх., іст. – кьошк, приміське обійстя, невеликий палац серед саду чи лісу, літня резиденція ► **kasır**, укр. *гражда, қолба*

köşker ← п. *kevsger проф.* – кьошкер, той, хто виготовляє / продає взуття, взуттяр ► **yemenici**

kötek побут. – кьотек, палиця для покарання ► **sopa, dayak**⁵¹, укр. *гирлиця* || ФО → *kötek itı, kötek yemeğ.*

köy ← вірм. *küg* / п. كوی н.п. – населений пункт (зазвичай невеликий), мешканці якого займаються обробітком землі ► **kasaba, şehir**^{hri}

köy ağası проф. – сільський староста, керівник місцевого сільського управління або самоврядування, голова повіту ► укр. *війт*

köy başı етногр. – сільський голова, голова сільської громади; відповідно до звичаєвого права – сільський авторитет, найвпливовіший чоловік у селі ► **köy ağası**

köy derneği адм.-тер. → **köy ihtiyar meclisi**

köy düğünü етногр. – сільське весілля, трад. весільні гуляння у сільській місцевості, сценарні особливості яких варіюються відповідно до регіонів країни

köy ekmeği гаспр. – сільський хліб, загальна назва виробів із борошна, які готуються у трад. печі; коровай, різновид круглого хліба, спеченого у печі ► **somun**, укр. *паланиця*

köy enstitüsü нед. – сільський інститут, загальна назва спеціалізованих навч.-просв. закладів, які були створені на початку 40-х рр. XX ст. для боротьби з неписьменністю у межах реалізації агітаційної держ. пропаганди; відігравали важливу роль у культ. житті країни

köy halkı адм.-тер. – мешканці села, сільське населення

köy ihtiyar heyeti адм.-тер. → **köy ihtiyar meclisi**

köy ihtiyar meclisi адм.-тер. – сільська рада ► **köy ihtiyar heyeti**

köy imamı проф. – сільський імам, особа, що займається справами рел. життя у сільській місцевості країни

köy korucusu проф. – особа, яка виконує охоронні функції сільських угідь та колективних орних тер-й

köy meydanı етногр. – сільський майдан, місце проведення громадських заходів у селі

köy muhtarı проф. – сільський мухтар, сільський староста

köy odası побут. – сільська кімната, спец. приміщення у сільській місцевості для орг. зборів, нарад, культ. заходів; іноді викор. як готель

KÖY KÖY TÜRKİYE Yol Atlası n.i. – "Туреччина: село за селом", назва книги, детальний атлас доріг та адм. поділу країни; видається періодично

köy oyunu етногр. – різновид розважальних заходів і тематичних перформансів у сільській місцевості, пов'язані з відповідними етапами збирання врожаю (початок сезону, кінець живи) ► укр. *обжинки*

köy romanı літ. – сільський роман, різновид роману, в якому описується сільське життя

köy türküsü етногр., літ. – різновид нар. пісні на сільську тематику

köylü етногр., ірон. – селянин, мешканець села ► укр. *кметь*

köylü çorbası гастр. – сільська юшка, різновид страви, що готується на основі однорідної маси з курятини, картоплі, помідорів, порею, ріпи, селери з додаванням значної кількості води ► укр. *собрбанка*

közleme гастр. – кьозлеме, страва, основу якої складають начинені січеним м'ясом баклажани, що заздалегідь обсмажуються на відкритому вогнищі ►

patlancan közlemesi

közlenmiş patlıcan salatası гастр. – салат із печеного баклажана, різновид закуски

KPSS абр. → **Kamu Personel Seçme Sınavı**

Kriminal Polis Laboratuvarı ерг. – Кримінальна лабораторія поліції, силова структура, яка діє у межах Міністерства внутрішніх справ країни ► **EGM, Polis Teşkilâtı**

kruasan ← фр. croissant гастр. – круасан, тістечко у формі півмісяця ► **ayçöreği**

Kubbealtı арх., іст. – Куббеалти, приміщення у палаці Топкапи, де візири обговорювали важливі державні справи ► **Торкарі**

kudret helvası [букв. "халва сили"] гастр. – різновид повидла, солодкої густої маси із соку різних фруктів, яке викор. у нар. медицині як енергетичний засіб ► **macun**

kudüm ← а. قۇم муз. – кудюм, ударний муз. інструмент, різновид тамбурина, складається з двох об'єднаних між собою барабанів, що викор. у текке та під час проведення ритуалу мехтер, грало ► **mehter, tekke**

kudümzen ← а.-п. قۇم زن муз. проф. – майстер гри на кудюмі ► **kudüm**

kufe побут. – куфе, різновид човна з пальмових гілок

kukuyula fırtınası метео. – буря в середині квітня

kukuyla mevsimi *метео.* – період шовкунів (шовковичних коконів), який припадає на початок квітня

kukuylaci *проф.* – той, хто займається вирощуванням шовковичних коконів, продавець шовкунів

kula зоол. – різновид масті коней чалого кольору ► **kula at**

kula at зоол. – кінь чалої (сіро-коричневої) масті

kulaç^{си} о.в. – кулач, trad. тур. лінійна міра, що дорівнює 3 аршинам (2,134 м),
► укр. *сажень*

kuma ← монг. *kuma т.сп.* – кума, дружина полігамного чоловіка стосовно інших дружин, конкурентка

Kumandarya *гастр., т.м.* – кумандарія, різновид солодкого густого вина з винограду, що виробується на о. Кіпр

kumar *побут.* – кумар, азартна гра на гроші

kurabiye *гастр.* – курабіє, різновид солодкого печива з додаванням горіхової основи та цукрової пудри

Kur'an ← а. *Kur'an* [букв. читання у голос, декламація] *рел.* – Коран, священна книга мусульман, провідне джерело теологічних основ ісламського віровчення, у якому викладені основи та принципи, що регулюють норми суспільної моралі (настанови етичного правничого, культового та побутового характеру); запис проповідей за легендою були направлені Аллахом Пророку Мухаммаду під час його перебування у Мецці та Медині між 610 р та 632 р. кодифікація тексту відбулася за халіфа Османа (644-656); складається з 114 сур, які сегментуються на аяти ► **Kuranikerim, Kelâmıkadim, Mushaf**

Kur'anikerim ← а. *Kur'ân-i kerim* → **Kur'an**

Kurban Bayramı *георт. рел.* – Курбан-байрам, свято жертвоприношення, одне з найголовніших рел. свят у мус. світі, що триває упродовж 4-х днів через 70 днів після закінчення 12 місяця арабського календаря Зільхідже [Zilhicce ayı] і починається у день закінчення хаджу [hac]; обов'язковим атрибутом дійства є принесення у жертву тварину [kurban eti], що пов'язано з легендою про Пророка Ібрагіма (біблійний Авраам), який хотів принести у жертву свого сина Ісмаїла (біблійний Ісаак); ритуальні норми передбачають особливу молитву, читання аятів Корану (3:86) під час якої кожен мусульманин має зарізати жертвовну тварину [kurbanlık] – вівцю, корову, верблюда, та окропити кров'ю землю (культ родючості); у процесі святкових заходів обов'язковим є роздавання бідним людям м'яса жертвовної тварини, відвідувати могили померлих родичів, роздавати подарунки, влаштовувати святкові пригощання

kurban eti *рел., гастр.* – м'ясо тварини, що приноситься у жертву і роздається родичам, бідним, гостям під час святкування Курбан-байрам ► **Kurban Bayram**

kurban kavurması *гастр., гастр.* – тушковане м'ясо, страва, яка готується відразу після здійснення обряду курбан у вигляді невеличких шматочків з приправами

kurbanlık^{єт} *рел., етногр.* – курбанлик, загальна назва тварин, яких готують до жертвоприношення, подарунковий набір із нагоди святкування Курбан-байрам ► **bayramlık**^{єт}, **ramazanlık**^{єт}

kurbanlık koyun *рел.* — вівця, яку готують для жертвопринесення у свято Курбан-байрам ► **Kurban Bayram**

kurna *арх.* — курна, невелике заглиблення під краном у лазні для накопичення води ► **çeşme**, *укр. водяник* || **ФО** → *kıta başı suzdutı gibi*

Kurtuluş günü *георт., фест.* — День звільнення, різновид регіон. заходів, присвячених звільненню міст, регіону, села від загарбників під час ННВ ► **yerel günler**

kuru baklava [*букв. суха баклава*] *гастр.* — різновид баклави з мінімальною кількістю шербету ► **baklava, sarma baklava, gelin bohçası, saray baklava**

kuru dut *гастр.* — сушені тутові ягоди ► **dut kurusu**

kuru erik *гастр.* — в'ялений чорнослив, який готують спеціальним способом ► **erik kurusu**

kuru fasülye *гастр.* — в'ялена квасоля, інгредієнт багатьох страв національної кухні ► **pastırmalı kuru fasülye**

kuru sarma *гастр.* — страва з баранини

kurupoğası *гастр.* — вид печива ► *укр. балабуха*

kuruş ← *нім. Groschen нумізм.* — куруш / гуруш, грошова одиниця Т.Р., сота частини ліри ► **YTL, lira**

kurut^{tu} *гастр.* — курут, різновид молочного продукту, що утворюється шляхом випарювання рідини ► **kaymak kurutu, yoğurt kurutu**

kuru üzüm *гастр.* — різновид винограду, висушеного на сонці

kurultay ← *монг. хурайдай* — курултай, орган нар. представництва, всенародний з'їзд для вирішення важливого питання ► **meclis**

kuskus ← *а. kuskus гастр.* — кускус, борошняний виріб у формі кульок з додаванням молока, яєць, викор. як гарнір чи інгредієнт для кускус чорбаси ► **kuskus çorbası**

kuskus çorbası *гастр.* — різновид юшки з борошnianих кульок

kuskus pilâvı *гастр.* — плов на основі висушених борошnianих кульок

kuşak^{gi} *побут.* — пасок, поясок, загальна назва предметів для скріплення чогось; сегмент сувенірної продукції країни ► *укр. ошкур*

kuşakçı *проф.* — кушакчи, майстер, який виготовляє / продає паски

kuşaklama *етн., спорт.* — ритуал дарування пехлівану золотого паска за перемогу у змаганні з олійної боротьби ► **altın kuşak, yağlı güreş**

kuşgözü *гастр.* — філейна частина тушки для приготування бастурми ► **pastırma**

kuşhane *побут.* — кушхане, велика каструля з підігрівачем для зберігання побутової води, барило ► **harani**

kuşlokumu *гастр.* — кушлокуму, сорт печива на основі борошна та цукру

kuşmar *побут.* — кушмар, пристрій для ловлення птахів, сільце

kutsal geceleri *рел.* — священні ночі, загальна назва релігійних свят

kutnu kumaşı *побут.* — тканина яскраво червоного кольору, що виготовляється зі шовку та бавовни і викор. для пошиття елементів нац. одягу і виготовлення сувенірної продукції; пошир. у регіоні ілю Газіантеп, рантух ► *укр. бязь, кундяк*

kutnucu *проф.* — кутнуджу, той, хто виготовляє кутну ► **kutnu kumaşı**

kutnuculuk^{gu} *ремісн.* – професія кутнуджу; мистецтво виготовлення кутну; мат-л для виготовлення кутну ► **kutnu kumaşı**

kutu kutu *етногр.* – різновид дитячої гри

kuyumcu *проф.* – майстер, що виготовляє художні вироби, прикраси тощо з коштовних металів і каміння; торговець ювелірними виробами

kuyumculuk^{gu} *ремісн.* – ювелірство, ювелірне виробництво

kuzebaz ← п. **كوزه باز** *проф.* – акробат мандрівного (палацевого) цирку, виконавець складного гімнастичного перформансу з глечиком на голові ► **cambaz, hokkabaz, sihirbaz**

Kuzey Atlantik Paktı Örgütü *війск., ерг.* – Північноатлантичний пакт, НАТО

Kuzu Bayramı *георт., фест.* – "Свято ягняти", різновид фестивалю, орг. у м. Улудере у літній період (yayla zamanı); триває 3 дні

kuzu pırzolası *гастр.* – відбивна [котлета] з м'яса плечового відділу тварин ► **pırzola, koyun pırzolası, sığır pırzolası**

kuzu tandır *гастр.* – м'ясна страва з запеченої ягнятини, що подається до столу разом із заздалегідь відвареним рисом

Küçük Kaynarca antlaşması *дипл.* – Кучюк-Кайнарджийська мирна угода 1774 р., згідно з якою Кримський ханат став незалежним від О.І., Російська імперія отримала право безперешкодного виходу до морів через протоки, преференції у торг. справах на рівні з європейськими бізнесменами та право захисту і покровительства християн на тер-ї Дунайських князівств

küçük mevlit ayı *рел.* – паралельна назва четвертого місяця місячного календаря Ребіульахир [rebiyülâhır]

küfe ← п. **كوفه** *побут.* – кюфе, велика плетінка для перенесення важких речей

külâh ← п. **كله** *рел.* – кюлах, головний убір конусоподібної або овальної форми, сегмент трад. вбрання дервішів || **ФО** → *Âlinin kûlâhını Velîye, Velinin kûlâhını Âliye giydirmek*

külbastı [külb+bas+tı] *гастр.* – кюльбасти, різновид м'ясної страви, що готується на рашпері

külek^{gi} *побут.* – кюлек, відро для зберігання рідин (меду, олії, йогурту) ► укр. *кѣдѣбок*

külhan ← п. **خوالاكل** *побут.* – кюльхан, широка закрита пічка у хамамі ► **hamam**

külhancı *проф.* – кюльханджи, в османських лазнях – наглядач хамама, службовець, який стежив за дотриманням температурного режиму у хамамі

küllîye ← а. **كليا** *рел., арх.* – кюлліє, комплекс споруд довкола мечеті або медресе, обов'язковими сегментами якого були благодійні установи, бібліотека, лікарня тощо; назва великих медресе (Махмуд Паша Кюллієсі, Сюлейманіє Кюллієсі у м. Стамбулі) ► **camî, medrese, Mahmut Paşa Külliyesi, Süleymaniye Külliyesi**

Kültür ve Kavun Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль культури та дині", різновид гастрономічного фестивалю, що орг. з 1995 р. у м. Аджипаям 16–17 вересня

kümbet ← п. **گنبد** *рел., етногр.* – кюмбет, усипальня, в якій похована відома людина (султани, візири)

küme *гастр.* – кюме, різновид пастили на основі виноградного сиропу, борошна та горіхової маси; пошир. на теренах ілю Байбурт ► **sucuk**^{gu}

künde *спорм.* — кюнде, захват у замок, тактичний прийом олійної боротьби ►
ayak kündesi, bel kündesi

künefe *гастр.* — кюнефе, різновид десерту, що готується на основі шербету та пісного сиру; пошир. на теренах ілю Хатай

küpçülük^{8ü} *ремісн.* — одна з найдавніших трад. технік виготовлення виробів із глини, які викор. для оздоб, квіткових горщиків, турист. аксесуарів

kürsü hocası *проф.* — духовний наставник, який проповідує з кафедри у мечеті
kürsü şeyhi *рел.* → **kürsü hocası**

Kütahya çeşmesi *театр.* — "Водограй Кютахьї", прецедентна сценка з вистав театру Карагьоз

Kütüphaneler Haftası *георт.* — "Тиждень бібліотек", система просв. заходів (виставки, конференції, збір книг для сільських бібліотек), що орг. Турецьким товариством працівників бібліотек [Türk Kütüphaneciler Derneği] з 1964 р.; пров. в останній тиждень березня — перший тиждень квітня

-L-

lades ← п. لاد [букв. спогад] *етногр.* — ладес, гра-парі на увагу; умова гри — зламати грудну кістку курки під час їжі і змогти дотриматися обіцяної умови ►
aklımda, hatırmıda

Lahana Festivali *георт., фест.* — "Фестиваль капусти", різновид гастрономічного фестивалю, орг. з 1993 р. у м. Сунгурлу упродовж 3-х днів у вересні

lahit^{hdi} ← а. لحد *арх.* — гробниця, саркофаг

lahmacun ← а. لحم *"м'ясо"* + عجين *гастр.* — лагманджун, одна з найпопулярніших страв у Туреччині, різновид виробів із тіста з додаванням ретельно посіченого м'яса, цибулі, спецій; готується у печі на відкритому вогнищі; поза межами Т.Р. відома як "турецька піца"

lâiklik⁸ⁱ *політ.* — лаїцизм, форма держ. управління ► **Atatürkçülük**

lakerda *гастр.* — лакерда, рибний розсіл на основі торіка або паламута ►

lakerda pastırması, salamura, salamura balık, укр. *тузук, palamut, torik*

lakerda pastırması *гастр.* → **lakerda**

lâlanga ← гр. Λαλαγίτα *гастр.* — різновид солодоців на олійній основі з додаванням цукру, борошна та шербету

lâle ← п. لاله *бот.* — тюльпан, символ країни ► **lale çiçeği**

Lale devri *іст.* — "Період тюльпанів", період в історії (1718-1730), для якого був характерним розвиток мистецтва, культури та архітектури

Lale Festivali *георт., фест.* — "Фестиваль тюльпанів", різновид регіон. фестивалю (yerel günler), орг. у м. Кьойджеіз (з 16 квітня упродовж 9 днів), у м. Сінджан (упродовж 3-х днів на початку травня) ► **Lale Şenliği**

Lale Şenliği *георт., фест.* — "Свято тюльпанів", різновид регіон. культ. заходів, що пров. на всій тер-ї країни ► **Lale Festivali**

Laleli *мон.* — Лялелі, іст. район Стамбула, відомий арх. артефактами; на поч. 90-х рр. XX ст. — центр човникової торгівлі; назва мотивована центр. мечеттю Лалелі ► **Laleli cami**

Laleli cami *арх.* – Тюльпанова мечеть, назва ібадетного комплексу в р-ні Аксарай м. Стамбула; побудована Мустафою III (архітектор – Мехмет Тахір) 1763 у р. у стилі бароко; викор. як торговельний ц.

lâlezar ← п. لاله زار *арх., побут.* – лялезар, місце для вирощування тюльпанів, тюльпанарій

lavaş *гастр.* – лаваш, різновид тонкого хлібу різного розміру, що виготовляється з дріжджового тіста та печеться у тандирі ► **tandır, rapata**, вірм. լավաշ, груз. ლავაში, п. لواش

lebçerâ ← п. چرا + لب *гастр., побут.* – перекуска, загальна назва страв, які подаються перед основними стравами ► **çerez**

lebeni (çorba) ← а. لبن *гастр.* – лебені, юшка на основі свіжого молока; пошир. на тер-ї ілю Діярбакир

leblebi ← п. لب *гастр.* – леблебі, смажений горох, різновид трад. закуски ► **sarı leblebi, sakız leblebisi**

leblebici ← п. لب *проф.* – леблебіджі, той, хто виготовляє / продає смажений горох ► **leblebi**

lecek *побут.* – леджек, різновид головного убору з тонкої тканини та візерунками, хустка ► **çember, fes**

lenger ← п. lenger *побут.* ленгер, різновид мідної (іноді – глиняної) розлогої тарілки великого розміру для плову або йогурту ► **pilav tabağı, mahledür**

levha ← а. لوحة *побут.* – левха, напис на стіні у рамці, плакат, цитата (з промови, прислів'я, лозунг), що викор. у офісах, кав'ярнях як девіз, слоган тощо

La Turquie Kemaliste *гем.* – "Кемалістська Туреччина", ідеологічний, сусп.-політ. часопис, видавався в Анкарі упродовж 1934–1949 рр.; видавничий контент формують 49 чисел ► **Kemalist Türkiye**

likorinoz *гастр.* – назва страви на основі вудженого м'яса риби (зазвичай – кефалі, гостроноса та сингіля) ► **kefal tütünü, pulatarına**

limon suyu *гастр.* – лимонна вода, розчин соку лимона у воді; викор. як приправа до їжі і для омивання рук перед їдою

lira *г.о.* – ліра, грошова одиниця Т.Р. (1 ліра = 100 курушів) ► **YTL**

Lisan mektebi *пед.* – Мовна школа держ. перекладачів, навч. заклад з підготовки фахівців для перекладацької та дипл. роботи; пріоритетні мови – фр., англ., гр., болг.

livar *побут., мор.* – лівар, кошик для зберігання риби у воді; пристрій із отворами для розведення малька у морській воді

lodos ← гр. Νότος "південь" *метео.* – лодос, ¹різновид вітру пв. або пд.-зх. напрямку, що іноді супроводжується опадами; ²відрізок часу, коли дме лодос

lodos balığı *побут.* – загальна назва риби, яку ловлять під час вітру лодос ► **lodos**

loğusa şerbeti *гастр.* – різновид шербету, яким пригощають гостей, які прийшли привітати породіллю ► укр. *злизування*

lokma ← а. لقمة *гастр.* – локма, різновид попул. солодкої страви, яка готується у розпеченій олії на основі тіста, солі та цукру з додаванням шербету (в деяких регіонах країни – сиру); має декілька регіональних різновидів приготування ► **İzmir lokması, Saray lokması**, укр.

пухляк, праженець

lokma tatlısı *гастр.* → **lokma, tulumba tatlısı**

lokum ← а. râhatu'l-hulkûm > lâtilo-kum. *гастр.* – лукум / рахат-лукум, різновид солодошів, що виготовляється з сиропу, крохмалю, садовини, горіхової маси та заливається у різноманітні форми; традиція виготовлення солодошів бере початок від XVIII ст. (рецепти кондитера Алі Мухіддін Хаджі Бекіра); на теренах країни має значні регіон. рецептурні відмінності; сувенірний бренд Туреччини ► **Afyon Lokumu, Osmaneli Ayva Lokumu, Safranbolu Lokumu**

lokumluk^{gu} *побут.* – лукумниця, посуд для зберігання лукуму

lop et *гастр.* – загальна назва великого шматка добре приготовленого м'яса

lor *гастр.* → **lor peyniri**

lor peyniri *гастр.* – лор, різновид м'якого, несолоного сиру білого кольору ► **beyaz peyniri, kaşar peyniri**

lor tatlısı *гастр.* – різновид страви десертної групи на основі сиру лор, шербету та кокосової стружки

Lozan Antlaşması *полит., іст.* – Лозанська угода, мирна угода, була підписана після закінчення НВВ 24 червня 1923 р., відповідно до якої кордони Т.Р. отримали сучасні терит. виміри (крім ілю Хатай) ► **Kurtuluş Savaşı**

Lozan Müzesi *муз.* – "Музей Лозани", музей. комплекс Тракійського університету (м. Едірне), що ілюструє архівні, документальні та художні артефакти дискурсу підписання Лозанської мирної угоди ► **Milli Mücadele ve Lozan Müzesi, Lozan Anıtı, Lozan Meydanı**

lüfer *зоон.* – луфар, пром. (серпень-жовтень) зграйна риба ряду окунеподібні; у трад. риб. таксономії має декілька варіантів назв (відповідно до розміру); ареал поширення – акваторія усіх морів країни, (*Pomatomus saltatrix*) ► **defneyaprağı, çinakop, sarıkanat, sırtıkara, kofana**

lüle taşı *побут.* – люле-таши, різновид мінералу, що легко піддається обробці і використовується для виготовлення різноманітних сувенірів та аксесуарів для паління тютюну (мундштук, люльки, наргіле), попул. у м. Ескішехір ► укр. *брулька*

lüleci *проф.* – люледжі, той, хто виробляє аксесуари для паління з люле-таши ► **lüle taşı**

lüleci çamuru *побут.* – різновид липкої глини переважно червоного кольору, що виготовляється з люле-таши ► **lüle taşı**, укр. *опака*

lülecilik^{gi} *ремісн.* – назва професії / професійні якості майстра люледжі ► **lüleci**

-М-

Maarifi umumiyye nizamnamesi *іст.* – назва урядової директиви 1869 р. "Загальнай (органічний) закон про народну освіту", яка дала поштовх розвитку освітніх програм за європейськими стандартами в О.І.

maaş günü *побут.* – день зарплатні

mabet^{di} ← а. معبد *рел.* – мабет, місце поклоніння, храм, сакральне місце ► **tapınak, ibadet yeri, ibadethane**

mablak^{-gi} *побут.* – маблак, дерев'яна ложка з плоскими краями і довгою ручкою для розмішування в казані ашуре, тіста, фарби, гастрономічної сировини ►

eczacı kaşığı, macuncu kaşığı

mabut^{-du} ← а. معبد *рел.* – предмет поклоніння, божество, кумир

Macar salami *гастр.* – "мадярська ковбаска", різновид харчового м'ясного продукту

Macar biberi *бот.* – "мадярська паприка", слабгострый перець червоного кольору

Macar ineği *зоол.* – "угорська корова", різновид корів, які вирощують для отримання молока і м'яса

macun *гастр.* – маджун, сорт кондитерських виробів, цукерки з ароматичним начинням

macuncu *проф.* – кондитер, який виготовляє маджун

macuncu kaşığı *побут.* – спеціальна ложка для розмішування основи для приготування маджуну

macunluk^{-ğu} *побут.* – маджунлук, спеціальна посудина для приготування та зберігання маджуну

MAD *абр.* → **Mağara Araştırma Derneği**

madam ← фр. *madame* *вокатив.* – мадам, trad. ввічливе турецьке звертання до жінки-немусульманки

Mağara Araştırma Derneği *ерг.* – Спелеологічне товариство (Анкара), наук. орг-я, яка здійснює експериментальні дослідження стану печер та популяризує спелеотуризм у країні та за її межами ► **MAD**

mahalle ← а. محل *адм.-тер.* – махалла, квартал, район міста чи селища, мешканці якого мали самоврядування; ц. сегмент махалли – помісна мечеть

mahalle kahvesi *побут.* – місцевий кафетерій, різновид невеликої вуличної кав'ярні

mahdi ← а. مهدي *рел.* – махді, останній наступник Пророка Мухаммада; відповідно до ісламської ексегетики – месія, який з'явиться перед кінцем світу

mahmudiye *нумізм.* – махмудіє, золота монета, яка карбувалася за часів султана Махмуда II; викор. як жіноча шийна прикраса та амулет

mahra ← а. ماهر *побут.* – махра, різновид дерев'яної тари для транспортування / зберігання винограду

mahrama ← а. mahreme – махрама, різновид елементів жіночого одягу, широкий шарф, що одягався на манти, коли жінка виходила на вулицю

mahrem ← а. محرم *рел.* – махрем, етико-філософська категорія ісламу, у мус. звичаєвому праві те, що є забороненим (про шлюб між родичами), сокровений, святий

mahşer ← а. محشر *рел.* – махшер, згідно з догматикою ісламу – місце, в якому всі люди будуть зібрані у день Страшного суду ► **mahşer günü**

mahşer günü *рел.* → **kıyamet günü**

mahur ← п. mahur *муз.* – махур, вид макаму тур. клас. музики ► **mahurbuselik**^{-gi}

mahfil ← а. محفل *рел., арх.* – махвіль, у мечеті – місце моління падишаха ► **camii mahfili**

mahya ← п. ماه+а. -yye *рел.* – махья, різновид освітлювальних аксесуарів та ілюмінацій, гірлянди або ліхтарики, протягнуті між двома мінаретами під час святкування Рамазану ► **ışıklı yazı**

mahya ışıklığı *побут., рел.* → **mahya**

mahya şenliği *побут., рел.* – різновид святкових колективних частувань із нагоди релігійних свят ► **mahya**

maiyet memuru *проф.* – назва посади державного службовця найвищого рангу

majeste ← фр. *majeste* *іст., політ., ф.з.* – Його / Ваша Величність, титулування султана та його дружин під час звертання або згадки про них

makam ← а. *مقام* *муз.* – макам, тип ладу / мотив тур. клас. музики

makaslama *спорт., етногр.* – тактичний прийом у боротьбі, схрещування суперника ногами

maki ← італ. *macchia* *бот.* – макі, різновид рослинного покриву, який складається з кущів та високорослої трави; пошир. на узбережжі С.м.

malamu *ірон.* – назва золотої ліри

Malatya Atatürk Evi *музей.* – "Будинок Ататюрка у Малат'ї", музей. комплекс, що розташований у будинку, в якому зупинявся Ататюрк під час візиту до Малат'ї

Malatya kayısı *гастр.* – малайський абрикос, цінна сільськогосподарська рослина, плоди якої мають тверду м'якоть, основа для виробництва вуджених абрикос, пастили, косметичної продукції, (*Prunus armeniaca*)

malç ^{ci} *побут.* – мальч, залишки рослин на полі

Malikîlik ^{bi} *рел.* – малікіті, послідовники Маліка, засновника однієї зі шкіл в ісламському праві ► **Maliki mezhebi**

Malta humması – Мальтійська лихоманка, нар. назва інфекційної хвороби, малярія

Malta palamudu *зоон.* – мальтійська паламіда, різновид окунеподібних морських риб родини скумбрієві, з яскравими барвінковими лініями на боках, (*Naucrates ductor*).

Malta taşı *побут.* – "мальтійський камінь", різновид легко оброблюваного каменю, що викор. для оздоблення садових і паркових доріжок, підлоги, стін на кухні

Maltız keçisi *зоон.* – мальтійська коза, вид молочної короткошерстої породи кіз, батьківщиною яких вважається острів Мальта

malûl gazi титул. – інвалід, ветеран війни ► **harp malulü**

mama *гастр.* – загальна назва страв для немовляти

malaliga ← рум. *mămăligă* *гастр.* – мамалига, густа каша з кукурудзяного борошна ► *укр. саламаха*

manav ← гр. *manavis* *проф.* – манав, ¹продавець фруктів і зелені; ²іронічна назва вихідців з Болгарії та Румунії

manav dükkânı *побут.* – різновид лавки, де продається садовина, овочі, зелень та супутні товари

Mandalina Festivali *георт., фест.* – "Мандариновий фестиваль", різновид гастрономічного фестивалю (*yerel günler*), орг. у Сеферхісарі pobl. м. Ізмір упродовж одного дня у листопаді

mandar *побут.* – мандар, лебідка, пристрій на човні для піднімання сіток із рибою

mandıra *побут.* – мандира, накритий хлів для худоби (переважно у гірській місцевості), місце, де збирають і переробляють молочні продукти ► *молочарня*

mandıracı *проф.* – молочар ► **mandıra**

mangal ← а. مَنقَل *побут.* – мангал, пристрій для приготування різноманітних страв із м'яса та овочів на відкритому вогні; атрибут турецької культури приготування страв; жаровня

mangır ← монг. Möngün – мангир, ¹*нумізм., іст.* мідна монета у османів; ²*етногр.* прикрашена візерунками шашка з гри в нарди; ³*етногр.* елемент оздоблення трубки наргіле

manî *літ.* – мані, жанр нар. короткої римованої пісні жартівливого або сатиричного характеру, зазвичай у формі чотиривірша, частівка, коломийка

Manisa kebabı *гастр.* – різновид кабаба, що готується в регіонах pobl. м. Маніса

mantar çorbası *гастр.* – вид чорби, яка готується на основі грибів із додаванням прянощів

mantı *гастр.* – манти, різновид вареників, які ліплять у формі вушок і начиняють сирим січеним м'ясом ► **etli mantı, Kayseri mantısı, yağ mantısı**

Maraş dondurması *гастр.* – морозиво по-марашськи, різновид заморожених солодощів зі специфічною рецептурою приготування та особливим перформансом реалізації; назва мотивована назвою м. Кархаманараш

Mardin sabunu *побут., етногр.* – мардінське мило, сорт мила, яке виробляється за особливими рецептурними технологіями на тер-ї ілю Мардін; сувенірний сегмент країни ► **arap sabunu**

MARKO PAŞA dergisi *гем.* – "Марко Паша", щотижневий карикатурно-політ. часопис, що видавався у Стамбулі (11 номерів) протягом листопада 1946 – лютого 1947 рр. Азіз Несіном та Сабахаттіном Алі; мав статус опозиційного друкованого органу

marpuç ^{cu} ← п. ماريچ *побут., етногр.* – марпуч, трубка кальяну, необхідний атрибут куріння наргіле ► **nargile, nargile marpucu**

mart dokuzu *метео.* – у нар. метеорології – назва буревію, який припадає на третю декаду березня || **ФО** → *Mart dokuzunda çıra yak, bağ buda*

Mart Dokuzu Şenliği *георт., фест.* – "Свято 9 березня", регіон. різновид одноденних сезонних (весняних) святкових заходів, що орг. у багатьох регіонах країни (м. Урла, Бабаескі, Чорлу) 22 березня, свято зустрічі весни ► **Mart Dokuzu kutlamaları, İlkbahar Şenliği**

MAŞALLAH [букв. "Так побажав Аллах"] *рел.* – ¹*л.л.* напис на амулетах від наврочення, який вішають у людних місцях, транспортних засобах, офісах; ²*виук* "добре!, якби не наврочити!" ► **inşallah!**

maşatlık ^{te} ← а. مَشِيد *рел., етногр.* – загальна назва місць поховання немусульман, переважно, іудеїв

maşlah *побут.* – машлах, верхній просторий одяг без рукавів ► *укр. веретиче*

maşrapa *побут.* – невисокий широкополий кухоль (зазвичай металевий, іноді – з пластику) ► *укр. қорець, титун*

matara *побут.* – шкіряний міх для транспортування води ► **kirba, su kabı**, укр. *бiля, водянник*

mavi boncuk *побут., етногр.* – різновид амулета блакитного кольору, що викор. з метою захисту від наврочення

Mavi yolculuk *турист.* – "Блакитна мандрівка", різновид попул. серед іноземців турист. маршруту С.м. від Бодрума до Кекова

mavna *трансп.* – мавна, різновид транспортного човна для перевезення вантажу

MAYA dergisi *гем.* – "Мая", наук.-попул. часопис сусп.-політ. спрямування; видавався у Стамбулі з 1977 р.

Mayıs Yedisi Şenliği *георт., фест.* – "Свято 7 травня", одноденні регіон. святкові сезонні заходи, що поширені у регіонах Гіресун (Алуджра), Орду (Фатса, Першембе, Уньє), Трабзон (Вакфікебір)

Mecelle ← а. *مجلة* *іст., документ* – меджелле, назва цивільного кодексу часів О.І.; функц. упродовж 1869-1878 рр.; розробник – Джевдет Паша; скасований у республіканський період у 1926 р.

mecidiye ← а. *میدیه* *нумізм.* – меджидіє, срібна монета вартістю 20 курушів, що побутувала у період правління Абдул-Меджида з 1840 р. ► **kuruş**

meclis ← а. *مجلس* *політ.* – меджліс, вищий законодавчий орган країни, діє з 1976 р.; народні збори курултай ► **TBMM, toplantı yeri, kurul**

Mecnun ← а. *مجنون* *n.i.* – Меджнун, ліричний герой східної літератури, який символізує божевільне кохання

meddah ← а. *مداح* *етногр.* – меддаг, виконавець інтермедій трад. нар. театру

meddahlık *культ., театр.* – наративна традиція меддагів, театральнo-мист. перформанс, театр одного актора; внесена до СОНКС ЮНЕСКО (2008) ► **meddah**

medrese ← а. *مدرسة* *рел., арх.* – медресе, навч. заклад рел. спрямування, духовне училище; уперше виникли у I пол. XIV ст. у Бурсі та Ізніку, Стамбулі, викладачами яких були богослови з С.А. (запросив Мехмет II Фатіх); були центром формування рел. світогляду, мали безкоштовну форму навчання (утримувалися за рахунок вакуфів); мали 3 ступені: I – викладання основ Корану, рел. обов'язків (ільмихаль); II – викладання граматики араб. м., риторики, логіки, богослов'я; III – викладання фікху (мусульманське право), хадисів, математики, філософії, астрономії, астрології, біології. Викладання велося арабською мовою. У зв'язку з їх антипрогресивним характером були ліквідовані після кемалістської революції у 1924 р. ► **mekteb^{-bi}, imam, okul**

mehmetçik^{-gi} *ірон.* – мехметчік, нар. жартівливо-іронічне прізвисько, що дається воякам

mektep^{-bi} ← а. *مکتب* *пед., іст.* – мектеп, початкова школа за часів О.І.; утримувалися на кошти вакифів та пожертвування батьків школярів; навчалися діти 4-7 років ► **okul, medrese**

Mekteb-i maarif-i Adiiye *пед., іст.* – назва навч. закладу "Школа просвіти", яка заснована за часів султана Махмуда II Справедливого у 1838 р. з метою підготовки кадрів для держслужби; основні предмети – араб. та перс. мова, основи каліграфії, математика, історія, географія

Mekteb-i müllkiye *пед., іст.* — школа цивільних чиновників; дворічна навчальна програма, що передбачала вивчення, крім загальноосвітніх, таких предметів, як фікх, торгове право, міжнародне право, статистика, бухгалтерія

Mekteb-i osmani *пед., іст.* — Османська школа, один із перших середніх навч. закладів, який був відкритий на кошти осм. уряду у Парижі 1855 р.

Mekteb-i ulum-i edebiye *пед., іст.* — Школа доброкорисних знань, стамбул. загальноосвітня школа; функц. з 1839р.

mehter ← п. مهتر *іст., проф.* — мехтер, ¹учасник ансамблю мехтер; ²молодший офіцер, який виконував функції наглядача за кіньми

mehter duası *культ.* — особливий вид молитви, яка читається після закінчення виступу ансамблю мехтер ► **mehter takım**

mehter harp duası *культ.* — особливий вид молитви, яка читається учасниками ансамблю мехтер перед початком військових дій ► **mehter takım**

mehter müziği *культ.* — загальна назва музичних творів, які виконуються учасниками ансамблю мехтер ► **mehter takım**

mehter takımı *культ.* — музичний ансамбль часів О.І., що символізував владу султана і, зазвичай, складається з 24 музичних інструментів (зурна, наккаре, нефір, зіль, давул, кьостен)

mehter yürüyüşü *культ.* — різновид військового маршу під акомпанемент військового оркестру (два кроки вперед, один крок назад); сьогодні — театралізована вистава-перформанс

mehteran *іст.* → **mehter takımı**

mehterbaşı *проф.* — мехтербаши, керівник колективу виконавців і диригент ансамблю мехтер ► **mehter**

mehterhane → **mehter takımı**

melek pilavı [букв. "янгольський плов"] *гастр., рел.* — різновид страви з рису та м'яса з додаванням овочів; готується з нагоди рел. святкувань

melik ← а. ملك *іст.* — мелік, титул керівника держави, правитель, султан ► **padişah, hükümdar, hakan**

melike ← а. ملك *іст.* — меліке, дружина падишаха

melomakarono ← гр. μελομακάρονα *гастр.* → **baltopu**

meltem *метео.* — мельтем, сезонний вітер, що дме з суші у бік моря

mendil *побут.* — менділь, хусточка для витирання (рук, обличчя, носа); необхідний атрибут танцювального перформансу халай; відіграє значну роль у нар. обрядах і повір'ях ► **halay**

mendil karmaca *етногр.* — традиційна дитяча гра, основним елементом якої є хустка ► **geleneksel çocuk oyunu**

menemen *гастр.* — менемен, різновид омлету, страва зі смажених яєць, збитих на молоці з домішкою розплавленого сиру та подрібнених овочів

mengel *побут.* — менгель, різновид оздобы для ніг, браслет, обручка; в етногр. традиціях має функцію амулета ► укр. **дукач**

mercan terliği *побут.* — "коралові капці", різновид легкого взуття без задньої частини та підборів, як правило, з червоної шкіри

mercan tespih *рел.* — різновид коштовної вервиці з коралів із кількістю намистинок 33 або 99 ► **tespih**

- mercimek**^{-ği} *бот.* – сочевиця (*Lens culinaris*), однорічна трав'яниста рослина родини бобових, викор. для приготування нац. страв; у нар. медицині вважається ліками від психічних розладів
- mercimek çorbası** *гастр.* – різновид юшки, для якої основним інгредієнтом є червона або зелена сочевиця, з додаванням цибулі, борошна, олії, солі, червоного (гіркого) перцю ► **mercimek**
- mercimek köftesi** *гастр.* – різновид котлет із додаванням перебитої сочевиці, булгуру, цибулі, тіста та прянощів (петрушки, свіжої м'яти); готується руками і є паттерном кулінарного мистецтва та об'єктом фестивальных заходів
- mercimek pilavı** *гастр.* – різновид плову, основним інгредієнтом для якого є зелена сочевиця, січена телятина та подрібнений булгур
- Mersin ağacı** *бот.* – різновид вічнозеленого дерева, що росте на узбережжі С.м. (2-5 м); викор. з декоративної метою для озеленення ландшафту
- Mersin Atatürk Müzesi** *музей.* – "Музей Ататюрка у Мерсіні", форматний музей. комплекс
- mersiye** ← **مرثیه** *літ.* – мерсіє, скорботний вірш-пам'ять періоду літератури дивану, що писався одразу після чиєїсь смерті ► **ağıt, sugu**
- mersiyeci** *проф.* – автор мерсіє ► **mersiye**
- mersiyecilik**^{-ği} – мистецтво написання мерсіє, традиція проголошення / написання словословного вірша на пошану померлого ► **mersiye**
- mesîr** ← **مسیر** *гастр.* – месір, месірське варення, помадка ► **Mesir macunu**
- Mesir Bayramı** *георт., фест.* – "Фестиваль месіру", різновид регіон. фестивалів; проводиться у м. Маніса з середини квітня; кульмінаційний момент перформансу – розкидання з мінарету Султанської мечеті спеціально виготовлених помадок на основі 41 цілющої речовини; триває 9 днів ► **yerel günler**
- Mesir Şenlikleri** → **Mesir Bayramı, Mesir macunu festivali**
- mesire** ← **مسیر** *побут.* месіре, загальна назва місць нар. гулянок та святкувань
► **mesire alanı**
- mesire alanı** *культ., побут.* – місце прогулянок (в парках, фортецях), променаду
► **mesire**
- mescit** ← **مسجد** *арх.* – месджіт, різновид невеликої мечеті, у якій не здійснюються п'ятничні або святкові служби; зазвичай облаштовуються у офісах, аеропортах, навч. закладах, держ. установах у формі окремо виділеної кімнати
- MESCİT** *л.л.* – "МЕЧЕТЬ", напис у аеропортах, автовокзалах, громадських місцях ► *англ.* **PRAYING ROOM**
- Mesih** ← **مسیح** *рел., n.i.* – "Месіх", помазаник Бога, один із епітетів Ісуса Христа, якого згідно з ісламською традицією вважають посланцем Аллаха, месією, посланцем Бога
- mesnet**^{-di} ← **مشهد** *рел., етногр.* – місце поховання або загибелі героя; сакральне місце
- mest** ← **مست** *побут.* – мести, рід сап'янового хатнього взуття з високими халявами, поверх якого надягаються чедік ► **çedik**^{-ği}
- meşin** *побут.* – мешін, дублена шкіра, сировина для виробів зі шкіри тварин ► **deri-deri işleri**

meşrutîyet ← а. meşrutîyyet – період конституційного правління за часів О.І. ►

meşrutîyet dönemi, I. Meşrutîyet, II. Meşrutîyet

Meşrutîyet dönemi *іст.* – період конституційного правління часів О.І. упродовж 1876–1918 рр. з часу прийняття нової конституції до Мундроського перемир'я 1918 р. ► **Mondros Mütarekesi**

met *етногр.* – мет, битка довжиною 15 см, якою б'ють під час гри чєлік чомак
► **çelik çomak**

Mevlâ ← а. مولى *рел.* – Мевла, один із провідних концептів тур. сакрального дискурсу, Бог ► **Allah, Tanrı**

Mevlana değişim programı *пед.* – Програма обмінів "Мевляна", система міжнарод. академічних обмінів для викладачів та студентів університетів країни

Mevlana Müzesi *музей.* – "Музей Мевляни", музей. комплекс у м. Конья; відповідно до рішенням ТБММ з квітня 1926 р. створений на основі мавзолею і текке дервішів-суфіїв; арх. ансамбль доповнюють крипта Хюррем Паші (XVI ст.), келії дервішів суфіїв (Мурад III), фонтан (Селім I); основний об'єкт поклоніння – саркофаг, оздоблений деревиною і шматками парчі з коранічними цитатами; поряд саркофаги сподвижників і близьких соратників, членів сім'ї, батька Бахаддіна Веледа; дерев'яні покриття для саркофагів були зроблені за особистим наказом султана Абдул-Хаміда II у 1894 р.; до комплексу також входять Зал Семи – Семахане, де виконувалися ритуальні танці (побудовані ще з часів султана Кануні), колекції древніх манускриптів, муз. інструментів братства Мевлеві, особисті речі Мевляни; найцінніший експонат – перламутрова скринька, в якій зберігається фрагмент бороди Пророка Мухаммада

Mevlana şekeri *гастр.* – мевлянські солодоці, різновид варених цукерок із ароматом м'яти на основі цукрової пудри; бренд міста Коньї

Mevlânâ Tekkesi *музей., арх.* – "Обитель Мевляни", музей. комплекс у м. Конья, місце поховання Джелиледдіна Румі, засновника тарікату Мевлеві ► **Mevlevî Tarikatı**

Mevlâna Türbesi *музей.* – "Мавзолей Мевляни", сегмент виставкового комплексу Мініатюрка ► **Minyatür Türkiye Parkı**

Mevlevî *рел.* – мевлеві, 1. член (прибічник) дервішського ордену Мевляни; 2. почесне звання (титул) в ісламі, тлумач канонів шариату

Mevlevî dervişleri *рел.* – дервіші Мевляни, релігійний тарікат, заснований на віровченні Джелиледдіна Румі ► **Mevlevî seması**

Mevlevî lokumu *рел., гастр.* – солодоці Мевлеві, різновид солодоців (цукерки, пастили) на основі цукрового сиропу, з додаванням кориці, фініків, горіхової маси; поширені у м. Конья ► **Mevlana şekeri**

mevlevî pilâvı [букв. "плов Мевлеві"] *гастр.* – різновид плову, що готується на невеликому вогні на основі баранини з додаванням гороху, каштанів, моркви, цибулі та горіхів

Mevlevî sema *рел.* – сема Мевлеві, ритуальний перформанс членів ордену Мевлеві, що виконується під акомпанемент нею; внесений до СОНКС ЮНЕСКО (2008) ► **Şeb-i Aruz**

Mevlevî sikkesi *рел.* – спеціальний головний убір, який викор. у ритуальній практиці члени ордену Мевлеві

Mevlevi tarikatı *рел.* → **Mevlevi dervişleri**

Mevlevi tatlısı *гастр.* → **Mevlevi lokumu**

mevlevihane ← *mevlevi* + п. *hâne* → **Mevlevi tekkesi**

Mevlevilik^{-bi} *рел.* – Орден Мевляни, братство дервішів, яке сформувалося на основі рел.-етичних поглядів Джеляледдіна Румі (Мевляни); орден базувався у м. Конья ► **Mevlâna, Celâlettin Rumî, tarikat**

mevlit^{-di} ← *مولد* [букв. місце народження] *рел.* – ¹Мевлюд / Мевлід, свято на честь дня народження Пророка Мухаммада, що припадає на 12 число третього місяця мус. календаря [Rebiülevvel]; ²*lit.* різновид месневі, тема якого народження Пророка; ³*lit.* одна з назв відомого вірша Сюлеймана Челебі "Життя Мухаммада" [Vesiletünnecat], написаного у XV ст. ► **Mevlid, Mevlüd, Mevlüt, Süleyman Çelebi, mevlit alayı**

Mevlit Kandili *рел.* – ніч Мевлют, відповідно до догматики ісламу – ніч народження Пророка Мухаммада ► **Regaip Kandil**

mevlit şekeri *гастр.* – спеціальні солодощі, які роздаються правовірним після читання мевліту ► **mevlit**

mey ← п. *می* *побут.* – мей, різновид зурни; пошир. на тер-ї ілів Карс, Ардахан, Артвін

meydan saati *етногр.* – майданний годинник, годинник, який встановлюється на площах великих міст

meydancı *проф.* – мейданджи, прибиральник вулиць; той, хто зустрічає гостей в текке ► **tekke**

meyhane ← п. *مىخانه* *побут.* – пивниця, винарня, генделик, розливайка, заклад громадського харчування та відпочинку, де продаються алкогольні напої

meyhane pilâvı *гастр.* – різновид плову, основу якого складає булгур, з додаванням фаршу, цибулі, перцю та помідорів ► **bulgur, pilavlık bulgur**

mezatçı *проф.* – мезатчи, торгівець рибою під час проведення рибного аукціону ► **balık mezadı**

meze *гастр.* – мезе, загальна назва додаткових страв до основної їжі, закуска, салат ► укр. *перікуска*

mezhep^{-bi} ← *مذهب* [букв. "шлях, путівник"] *рел.* – мазхаб, вчення, доктрина, школа; у сучасному ісламському віровченні авторитетними є чотири мазхаби – ханафійський, малікійський, шафіїйський, ханбалітський

mezuniyet balosu *етногр.* – випускний бал, присвячений закінченню навчання у середньому або вищому навчальному закладі

mezuniyet töreni *етногр.* – святкові заходи з нагоди закінчення навч. закладу (школи, коледжу, університету); проводяться, як правило, у червні

mısır basması *гастр.* – кукурудзяна слойка, різновид пирогів на основі кукурудзяного борошна з горіховим начинням

midye dolması *гастр.* – фаршировані мідії, різновид мезе на основі м'яса мідій та рисового начиння ► **meze**

MİGROS *т.м.* – мережа найпопулярніших у країні супермаркетів, функц. з 1954 р.; входить до акціонерної компанії Koç Holding

MIGROS

mihir ← а. **محر** *етногр., рел.* – міхр, викуп, який виплачується нареченим батькам нареченої за їхню згоду на одруження з дочкою, калим ► **başlık**^{gi}, укр. *хуничне*

mihrap^{bi} *рел., арх.* – міхраб, ніша у стіні мечеті, де під час рел. обрядів знаходиться імам; орієнтована у бік Мекки/Кааби; відповідно до догматики ісламу – молітьник має бути зорієнтований до міхрабу обличчям ► **camî, Kabe, mescit**

Mikaîl *рел., n.i.* – архангел Микаїл (Михаїл), один із чотирьох найвеличніших янголів в ісламі, який, згідно з волею Аллаха, відповідальний за хліб насущний людей та контроль природних явищ (дощ, гім, грозові хмари, тощо) ► **Allah, Azraîl, Cebrâil, İsrâfil**

milâdî ← а. **ميلاد** *рел.* – міляді, початок християнського літочислення ► **milât**

milâdî takvîm *рел.* – християнське літочислення

milâdî tarih *рел.* – дата за християнським літочисленням

milât^{di} ← а. **ميلاد** – день народження Ісуса Христа, початок літочислення згідно з християнськими нормами

MİLLET mecmuası *гем.* – "Нація", сусп.-політ. та наук.-мист. аналітичний часопис, пропагандистська платформа НРП

Millî Eğitim Bakanlığı Vakfı Kuruluş Günü *георт.* – "День заснування Фонду підтримки Міністерства національної освіти", система професійно орієнтованих (виставки, лекції, презентації) заходів, з метою популяризації діяльності Фонду; проводиться щорічно 19 лютого

MİLLÎ GAZETE *гем.* – "Національна газета", видається у Стамбулі з 1973 р.; тираж – 43 тис.

Milas Müzesi *музей.* – Краєзнавчий музей м. Мілас, тематична колекція артефактів різних періодів і цивілізацій

Millî Birlik Komitesi *ісм., ерг.* – Комітет національної єдності, тимчасовий управлінський орган країни, який був сформований після подій 27 травня 1960 р.; складався з 38 офіцерів на чолі з Джемалем Гюрсеєм ► **MBK**

Millî Güvenlik Kurulu *ерг.* – Рада національної безпеки, державна структура, функції якої визначаються розробкою та упровадженням політик нац. безпеки; до складу входять президент, прем'єр-міністр, міністр оборони, міністр закордонних справ, керівник штабу та очільники підрозділів морських і сухопутних сил, керівник управління жандармерії; функц. з 1961 р. ► **MGK, Millî Güvenlik Siyaset belgesi, Cumhurbaşkanı, Başbakan, Millî Savunma Bakanı, Dışişleri Bakanı, İçişleri Bakanı, Genel Kurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları, Jandarma Genel Komutanı**

Millî İstihbarat Teşkilatı *ерг.* – Національне розвідувальне управління, спецслужба, функції якої визначаються питаннями гарантування національної безпеки (збір і аналіз інформації); утворена 6 червня 1965 р.; підпорядковане прем'єр-міністру ► **MİT**

MİLLÎ KÜTÜPHANE *ерг.* – Національна бібліотека, одна з найбільших інформ.-довідкових колекцій країни; архівний ц. країни

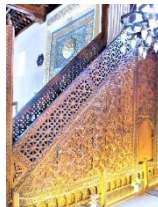
Millî Mücadele *ісм.* → **Kurtuluş Savaşı**

MİLLİYET *гем.* "Національність", щоденна газета, заснована 1950 р., представляє інтереси республіканських кіл турецького істеблiшменту; тираж – понад 300 тис.

mimar arşını *о.в.* – архітектурний аршин (≈ 76 см) ► **arşın, çarşı arşını**

minare ← *ا. منارة арх.* – мінарет, висока башта з одним чи декількома кругловидих балконів, як правило з каменю, структурована у будівлю мечеті, з якої муедзин закликає мусульман на молитву у відповідний час доби; символ довершеності мусульманства ► **ezan, namaz**

minbar *рел., арх.* – мінбар/мімбар, кафедра з драбинкою, призначена для читання Корану та проголошення проповідей, розташовується праворуч від міхраба; має важливе культове призначення для мусульман – вважається, що імам не має права ступати на верхню сходинку, вона є символом вищості Пророка Мухаммада

minber *рел., арх.* → **minbar**

minder – міндер, ¹*побут.* подушка для сидіння на підлозі; ²*спорт.* майданчик для проведення змагань із боротьби (зазвичай висотою понад 1 м та діаметром до 9 м), ринг ► **çaput kilim**

Miniaturk *арх.* → **Minyatür Türkiye Parkı**

mintan ← *п. مین + تان побут.* – мінтан, чоловіча сорочка (камізелька) без коміра ► **gömek^{g1}, tennure, antari, yelek^{g1}**

Minyatür Türkiye Parkı *арх., музей.* – "Парк архітектурних мініатюр визначних пам'яток Туреччини", знаходиться в Стамбулі (з 2002 р.) та Анталі

miraç^{cl} ← *а. معراج рел., н.с.* – мірадж, вознесіння Пророка Мухаммада ► **miraç gecesi**

Miraç Gecesi *рел., георт.* → **Miraç Kandili**

Miraç Kandili *рел., георт.* – Ніч Вознесіння, відповідно до догматики Іламу – 26-а ніч священного місяця Рамазану; відзначається з нагоди мандрівки Пророка Мухаммада з Мекки до Єрусалиму і його сходження на небеса до Аллаха ► **Miraç Gecesi**

mis üzüümü *бот.* – різновид винограду зі стійким приємним ароматом, мускатний виноград

misafirhane ← *а. musâfir + п. hane культ.* – місафірхане, приміщення для гостей, готель ► **han, kervansaray, konuk evi**

misafirlik^{g1} *етногр.* – гостинність, один із центральних концептів морально-етичної парадигми турецької лінгвокультури

misafir odası *побут.* – кімната для гостей у trad. будинках та офіц. установах

misafir salonu *побут.* – приміщення для прийому гостей в офіційних установах та приватних будинках, вітальня ► **selâmlık bölümü, başoda**

misk *побут.* – мускус, духмяна речовина рослинного або тваринного походження, що викор. у нар. медицині та парфумерії, пижмо

misket armudu *бот.* – мускатна груша

misket şarabı *гастр.* – сорт мускатного вина, мускат

misket üzüümü *бот.* – мускат; мускатний виноград ► **mis üzüümü**

MİT *абр.* → **Milli İstihbarat Teşkilatı**

МКЕ *абр.* → **Makina ve kimya endüstrisi kurumu**

mitil *побут.* — мітіль, різновид ковдри з грубої тканини; подушка, що набивається пряжею, бавовною, вовною ► **yastık, yorgan kılıfı, yorgan**

molla *проф.* — мулла, ¹релігійний діяч, мус. Правник; ² головний каді; ³ учень медресе; ⁴ титул / звання духівника, що добре знає Коран і норми Шаріату ► укр. **архієрей, архімандрит**

muafiyet sınavı *пед.* — тест на визначення можливості пільгового забезпечення під час вступу до університету або на роботу

muallim ← **معلم** *проф.* — вчитель, наставник, титул, який дається педагогу за активну й успішну роботу ► **öğretmen, hoca**

muhabbet tilsımı *етногр.* — різновид ворожіння з метою закохати у себе хлопця ► **aşk büyüü**

muhallebi ← **ا. حليب** *гастр.* — мухалебі, молочний кисіль, що готується методом змішування рисового борошна та цукру ► укр. **жур**

Muharrem ← **ا. محرم** [букв. заборонений] *рел.* — Мухаррем, назва першого місяця місячного календаря; упродовж місяця заборонялося здійснювати військ. операції, оголошувати війну, орг. військ. походи ► **aşure ayı**

muhtarlık⁸¹ ← **ا. مختار** *адм.-тер.* — мухтарлик, старостат у сільській місцевості, районі міста ► **köy muhtarı, mahale muhtarı**

mukubele ← **ا. مقال** *рел.* — мукабеле, читання Корану в мечетях разом із хафізами, яке практикується у дні Рамазану

mumsöndü [букв. свічка згасла] *рел.* — мумсьондю, містичний обряд дервішів-алевітів

musakka *гастр.* — мусака, страва з шматочків звареного м'яса чи фаршу з цибулею та баклажанами

musalla ← **ا. مصال** *рел.* — мусалла, ¹місце поза мечеттю, де можливо зробити намаз; ²місце в мечеті, де здійснюється похоронний обряд над небіжчиком

musalla taşı *арх., етногр.* — кам'яна плита поблизу мечеті, на яку кладуть небіжчика для відправи

musandıra *побут.* — заглиблена стінна шафи для збереження постільної білизни в давніх турецьких хатах, альков || **ФО** → *Çingene evinde musandıra olur mu?*

muska *рел., побут.* — муска, різновид оберегового амулета, талісмана, усередині якого містяться написи з Корану, і які, згідно з віруванням, мають захисну і чудодійну силу; має ромбовидну форму ► **şirinlik muskası**

muska böreği *гастр.* — пиріг муска, різновид запеченого в олії пирога ромбовидної форми з додаванням кисломолочного сиру та бахарату ► **sigara böreği**

mübarek ay ← **ا. مبارک** *рел.* — священний місяць, паралельна назва важливих для мусульман місяців місячного календаря

mübarek gün *рел., етногр.* — священний день, паралельна назва днів, на які припадають релігійні свята

mücellit^{di} ← **ا. مجلد** *проф.* — майстер переплетення книг, традиційного для турецької культури мистецтва ► **ciltçi**

müçver *гастр.* — мюджвер, страва у вигляді маленьких фрикаделек з яйцем, цибулею та зеленню ► **kabak müçveri**

müezzîn ← а. مئذنى *проф., рел.* – муедзин, служитель мечеті, який, читає езан, закликає правовірних із мінарета до молитви п'ять разів на день ► **ezan, minare, namaz**

müftü ← а. مفید *проф.* – муфтії, титул представника вищого мус. духовництва, рел. посада, у функції якої входить право розв'язувати рел. питання на рівні ільче та ілю; призначається на посаду шейхульісламом; аналог у християнстві – титул єпископа ► **şeyhülislâm**

müftülük^{gü} *рел.* – обов'язки, посада та резиденція муфтія

mühendishane ← а. mühendis + п. خانه – мюхендісхане, вищий навч. заклад за часів О.І., який готував фахівців із інженерної справи

müjde ← п. müjde *рел.* – блага звістка, приємна новина

müjdelik^{gi} – винагорода, яку дають тому, хто приніс добру звістку ► **hediye, bahşiş, muştuluk**

mürdüm eriği *бот.* – різновид невеликої сливи темного кольору, яка викор. для приготування трад. варення та компотів ► **hoşaf, reçel**, укр. *багрянка*

mürîd^{di} ← а. مرید *рел.* – мюрид, учень шейха певного тарикату, член тарикату

mürşit^{di} ← а. مرشيد *рел.* – мюршід, шейх, духовний наставник, проповідник, учитель мюридів ► **mürît**

MÜŞTERİ HİZMETİ *л.л.* – "Обслуговування відвідувачів", напис у магазинах, торг. ц., закладах громадського харчування

muştuluk^{gu} → **müjdelik**

mütevelli ← а. متولى *іст., проф.* – мютевеллі, очільник викифу, розподільник вакифного майна та коштів для потреб мечетей, медресе та імаретів ► **imaret, medrece**

Müzeler Haftası *геор.* – "Тиждень музеїв", система загальнодержавних заходів, направлених на популяризацію музей. справи і звернення уваги громадськості до проблем збереження істор. минулого країни

-N-

nakış^{ksı} ← а. نقش *етногр., мист.* – накиш, ¹вид нар. ремесла вишивання на тканині різнокольоровими нитками; ²мистецтво розмальовування стін; ³муз. вид східного музичного твору, в якому музика чергується зі співом виконавця

nakkar ← а. نقار *проф.* – гравірувальник, різьбяр, майстер з гравірування

nakkare ← а. نقاره *муз.* – наккаре, різновид давула, сегмент ансамблю мехтер ► **mehter**

nakşat ← а. نقش *етногр., мист.* – художник / майстер із розпису стін ► **nakış, bezekçi**

nakkaşlık^{gi} *мист., ремісн.* – мистецтво оздоблення зовн. стін приміщень малюнками та внутр. дизайну

Nakşibendî tarikatı ← а. نقش + п. بنده *рел.* – орден Накшибанді, один із найвпливовіших суф. тарикатів О.І. і Т.Р., члени якого сповідують ортодоксальний фанатизм; має вплив на розвиток рел. ситуації у країні

Nakşibendilik^{ḡi} *рел., ерг.* – Накшибандія, релігійне об'єднання, створене шейхом Бахауддіном Накшибанді наприкінці XIV ст. ► **Şeyh Muhammed Bahaüddin Nakşibend, Nakşibendi tarikati**

Nakşîlik^{ḡi} *рел.* → **Nakşibendilik**

namaz ← п. نماز *рел.* – намаз, мус. рел. обряд, за якого молитва супроводжується певними установленими рухами і ритуальним обмиванням; п'ятиразова щоденна молитва мусульманина ► **namaz bezi, namaz seccadesi, namaz vakti**

namaz bezi *рел., побут.* – хустка, якою жінки прикривають голову під час намазу; крім естетичної, виконує захисну функцію ► **namaz**

namaz örtüsü *рел., побут.* → **namaz bezi**

namaz vakti *рел.* – час здійснення намазу, чітко визначений час доби для початку молитовної процедури; зазвичай повідомляється і публікується у ЗМІ

namaz seccadesi *рел.* – килимок для здійснення намазу ► **namaz**

namazgah ← п. نمازگاه *рел., арх.* – намазгях, відкритий простір у мечеті для здійснення намазу, іноді – місце, де встановлений символічний камінь, який орієнтує вірян на Киблу

namazlık^{ḡi} *рел.* – намазлик, ¹килимок для молитви; ²короткі молитви, що вимовляються під час намаза

Namık Kemal'i Anma Günü *георт., фест.* – "День пам'яті Намика Кемаля", трад. щорічний захід на вшанування пам'яті відомого турецького літературного та громадського діяча Намика Кемаля; заходи проводяться у м. Геліболу 2 грудня

namlu *побут.* – намлу, спеціальний ніж у формі меча, інструмент, яким кебабчи обрізає шматки м'яса

nanik^{ḡi} *жарт.* – жест, при якому великий палець прикладається до носа, а іншими пальцями здійснюються рухливі маніпуляції; викор. у ситуації дратування ► укр. *показати носа*

Nar senliği *георт., фест.* – "Фестиваль граната", щорічно проводиться в м. Огузелі (іль Газіантеп) 28 вересня

nardenk^{ḡi} ← п. نردنک *гастр.* – нарденок, густий, виварений сироп із граната, слив тощо

nar pembesi *побут., гастр.* – фарба на основі засушених кісточок граната для фарбування приварку з айви ► **ayva hoşafı**, укр. *броц*

nargile ← п. نرگيل "вогонь" + گيله *побут.* – наргіле, засіб для паління ароматизованого тютюну, до складу якого входять скляна посудина для води, яка очищає та охолоджує тютюновий дим, та довга гнучка трубка з мундштуком, кальян; сегмент сувенірної продукції країни ► **fındık ateşi, yanar kömürler**

nargile tütünü *побут.* → **tömbeki**

Nasreddin Hoca *п.і.* – Насреддін Ходжа, образ нар. мудреця і дотепника у фольклорі тюрк. народів; відповідно до легенд був сучасником різноманітних іст. діячів, зокрема Тимура, Баязида I (XIV ст.), сельдж. султана Алаеддіна (поч. XIII ст.) ► **Bu Adam** || **ФО** → *Nasrettin Hoca'nın türbesi gibi*

Nasreddin Hoca günleri *георт., фест.* – "Дні Ходжі Насреддіна", святкові заходи, що орг. у різних регіонах країни (на базі громадських, наук., освітніх та рел. установ) із нагоди відзначення ювілею відомого героя тур. анекдотів

Nasreddin Hoca fıkraları *літ.* – анекдоти про Ходжу Насреддіна, що мають соц.-побут. характер та дидактичний дискурс; головний герой захищає справедливість, демонструючи дотепність народного гумору та когнітивні особливості турецької мовної картини світу ► **Nasreddin Hoca**

natır *проф.* – натир, жінка-працівниця в жіночій лазні, банщиця

Nato Günü *георт.* – "День НАТО", день проведення тематичних заходів, пов'язаних з історією і діяльністю НАТО на теренах країни, проводиться щорічно 4 квітня

nazar boncuğu ← п. نظر *етногр.* – талісман у формі ока блакитного кольору, що викор. як захисний амулет; носить на шпильці, вішається у житлових будинках та офісах ► **göz boncuğu**

nazarlık نگارlık ← а. نظر *рел., побут.* – назарлик, талісман від зурочення, амулет ► **mavi boncuk, muska**

nefir ← а. نفير *муз.* – нефір, духовий музичний інструмент, вкорочена труба, корнет; входить до ансамблю мехтер ► **mehter**

nehârî ← а. نهارى *іст., пед.* – нахарі, денна школа часів О.І.

Nemrut Dağı Açık Hava Müzesi *муз.* – "Музей гори Немрут", музей. комплекс під відкритим небом побл. гори Немрут, що експонує артефакти античної Коммагени

nemse böreği *гастр.* – немсе, вид невеликих за розміром піріжків на основі рисової маси та м'яса

neshi ← а. نسخ *мист.* – несх, стиль письма в трад. арабській каліграфії ► **celi yazı, sülüs**

neveser ← п. نورس – невесер, різновид складного макаму трад. тур. муз.

nevresim ← п.-а. نورسمو *побут.* – різновид підковдри у формі мішка ► **çarput kilim**

nevruz ← п. نوروز *етногр.* – Невруз, згідно з міфологічним календарем – період початку весни, що припадає на 21 березня ► **Nevruz Bayramı**

Nevruz Bayramı *георт., етногр., фест.* – "Свято Невруз", свято приходу весни, святкові сезонні заходи, що пошир. на теренах усієї країни, проводяться з 22 березня і тривають декілька днів

nevruz otu *бот.* – льянка, рослина, що зростає на гористих галявинах та має різнокольорові квітки; використовується у нар. медицині та парфумерії, (*Linaria vulgaris*)

Nevruz Şenliği *георт., фест.* → **Nevruz Bayramı**

Nevruz şerbeti *гастр.* – різновид шербету, який готують із нагоди святкування Невруза на основі мускусної настоянки, приварку духмяних трав та цукру ► укр. *айвіска*

nevruziye ← п. نوروزيه *етногр., гастр.* – неврузіє, різновид солодошів, що готуються на честь святкування Невруза; символічний подарунок до Свята Невруз

ney ← п. نای *муз.* – ней, назва духового муз. інструменту у формі сопілки, що викор. у духовній та клас. тур.; виготовляється з очерету ► **tekke müziği**

ney yapımı *ремісн.* – виготовлення нею, мистецтво обробки очеретиння за трад. методикою з подальшим викор. для виготовлення духових інструментів

nıfıye ← а. نصف *муз.* – нисфіє, різновид нея ► **ney**

nihali ← п. نہال *побут.* – ніхалі, скатертина, якою накривають стіл ► **sofra nihalisi, sofra bezi**, укр. *обґрґ*

nikâh ← а. نكاح *етногр.* – ніках, сегмент весільного ритуалу, заручини, змовини

nikâh şekeri *гастр.* – різновид солодоців, що роздаються гостям під час обрядодії заручин ► **nikâh töreni**

nikâhçı *проф.* – нікахчи, службовець, який реєструє ніках ► **nikâh, nikâh memuru**

nikâh memuru *проф.* → **nikâhçı**

nikap^{bi} ← а. نقاب *побут.* – різновид жіночої накидки для обличчя; одягається мус. жінками під час виходу у громадські місця, вуаль

Nisa Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль Ніси", античного міста побл. суч. Султанхісар, орг. щорічно наприкінці квітня

nisan ← а. *nisan* ← *ас.* – нісан, третій місяць календаря, квітень || **ФО** → *Nisan yağar çeç olur, mayıs yağar sap olur*

nisan balığı ← фр. *poisson d'avril* – "квітнева риба", першоквітневий жарт

nisan yağmuru *метео.* – квітневий дощ, згідно з міф. віруваннями – дощ, що приносить багатий урожай

nisâr ← а. نثار *етногр.* – нісар, роздавання грошей під час мус. весілля ► **saçı**

nişan ← п. نشان *етногр.* – нішан, заручини ► **söz verme, nişanlanma**

nişan halkası *етногр., побут.* → **nişan halkası**

nişan yüzüğü *етногр., побут.* – обручка, металева каблучка, що дарують молодята один одному під час шлюбної церемонії

nişasta *гастр.* – нішашта, різновид рослинного крохмалю, важливий складник багатьох страв трад. кулінарії ► **nişasta buğdayı, nişasta helvası**

niyet^{ti} ← а. نیت *етногр.* – папірець із написом пророкуванням долі, що викор. нар. віщунами; ²*рел.* молитва, що промовляється перед намазом чи постом ► **niyetçi**

niyetçi *проф.* – віщун, провісник долі, зі скриньки якого спеціально навчені птахи або тварини витягають папірці з текстом віщуванням ► ¹**niyet**

niyetçilik^{ği} *ремісн.* – професія віщуна ► **niyetçi**

Nizam-ı Cedid ← а. نظام جدید *іст.* – оновлене військо часів Селіма III, модернізоване і створене 1794 р. відповідно до військо. стандартів європейських країн

Nizip Fıstık festivali *георт., фест.* – "Фісташковий фестиваль", різновид щорічних місцевих святкових заходів, який присвячений закінченню періоду збирання фісташки; орг. у м. Нізіп (іль Газіантеп) 23-24 серпня

Noel ← фр. *Noel* *n.i.* – Ноель, тур. назва християнського свята народження Христа

Noel ağacı *етногр., побут.* – різдвяна ялинка

Noel Baba *n.i.* – Ноель Баба, казкова істота, яка у новорічну ніч приходить до дітей, розповідає казки і дарує подарунки, прототип Санти Клауса

NOKTA *гем.* – "Крапка", суспільно-політичний часопис, видається в Стамбулі з 1983 р.; тираж – 10 тис.

nöbet şekeri *гастр.* – різновид попул. серед населення солодошів із лікувальними властивостями

Nuh ← *a. Nüh рел., п.і.* – Нух, біблійний Ной, згідно з догматикою ісламу – четвертий (Adem, Şit, İdris) пророк ► **peygamber** || **ФО** → *Nuh der, peygamber demez, Nuh nebiden kıfma*

Narlıkuyu Mozaik Müzesi *музей.* – "Музей мозаїки селища Нарликую", музей. ц. (іль Мерсін), в якому експонують мозаїчні проекти античності та артефакти часів В.І.

Nevşehir Müzesi *музей.* – Красзнавчий музей м. Невшехір, музей. комплекс, в якому представлені артефакти різних епох, знайдених на теренах ілю Невшехір ► **Göreme Açık Hava Müzesi**

Niğde Müzesi *музей.* – Красзнавчий музей м. Нігде, музей. комплекс, в якому експонуються артефакти 6 періодів розвитку регіону

-O-

ocak⁵¹ *побут.* – вогнище, місце приготування домашніх страв, кави (чаю) у кав'ярнях; постичний символ нар. обрядовості і непорушності сім'ї ► **ocakbaşı, yerli ocak, davlumbazlı ocak, sabit ocak**, укр. **покуть, опічок**

ocaklık⁵¹ *побут.* – оджаклик, у деяких регіонах центр. Анатолії – місце приготування страв ► **ocak**⁵¹, **mutfak**⁵¹, **dış ocak**⁵¹, **tandırbaşı**

ocakçı *проф.* – оджакчи, пічник, майстер, який мурує і ремонтує печі ► **ocak ODTÜ** *абр.* → **Orta Doğu Teknik Üniversitesi**

odunluk⁵¹ *побут., етногр.* – одунлук, місце на подвір'ї садиби (тильного боку будинку) для зберігання дров на зиму

okçuluk⁵¹ *спорт.* – стрільба з лука, трад. вид спорту ► **geleneksel Türk okçuluğu**

okka *о.в.* – окка, міра ваги в 400 дірхем (≈ 1283 г) ► укр. **вік**

oklava *побут.* – оклава, качалка за допомогою якої розкачується тісто для приготування баклави

OLAY *гем.* – "Подія", щоденна анкарська газета; тираж – 4 тис.

Olimpos Teferik *трансп.* – канатна турист. дорога на вершину г. Тахтали (в.р.м. – 2365 м) у сел. Текірова побли. м. Кемер

Oltu kebabı *гастр.* – різновид кебаба, що готується на відкритому вогні з нанизаної на стержень м'ясної маси; пошир. у регіоні м. Ерзурум (Олту) ► **çağ kebab**

ombra ← *італ. ombra побут.* – омбра, фарбник коричневого кольору ► укр. **атрамєнт**

15 Temmuz Şehitler Köprüsü *арх.* – "Міст імені героїв 15 липня", один із транзитних шляхопроводів через Босфор, що поєднує азійську і європейську частини Стамбула; довжина – 15600 м, висота – 165 м ► **Köprüsü Boğaziçi Köprüsü**

19 Mayıs Atatürk Anma ve Gençlik Spor Bayramı *георт.* – "День пам'яті Ататюрка, молоді і спорту", офіційне державне свято, проводиться щорічно 19 травня

ondalık⁵¹ *екон.* – десятина, різновид оплати, податку

onur üyesi *титул.* – почесний член, обраний член певної організації чи товариства, який завдяки авторитету й особистому внеску має право різнопланово представляти орган ► **şeref üyesi**

Ordu Yardımlaşma Kurumu *георт.* – "Фонд допомоги війську", недержавна орг-я, мета якої полягає у фінан. підтримці війська та підвищення стандартів життя для військовослужбовців ► **OYAK**

Orhan Kemal Roman ödülü *літ.* – "Премія імені Орхана Кемала", престижна нац. літературна премія за кращий роман

Orhan Kemal Haftası *георт., фест.* – "Тиждень Орхана Кемала", низка щорічних літ. заходів на честь відомого романіста; проводиться у м. Адана 3–9 червня

Orman Haftası *георт.* – "Тиждень лісового господарства", державні тематичні заходи з популяризації основ захисту лісів від пожеж і практичного озеленення тер-й; орг. щорічно наприкінці травня

orman kebabı *гастр.* – "лісовий кебаб", різновид кебаба на основі дрібно порізаних шматочків м'яса та часнику ► **tas kebabı**

orman işletmesi *екон.* – лісове господарство, система держ. установ, мета яких полягає у збереженні, обробці та догляду за лісовими ресурсами країни ► укр. *лісгосп*

orman köylüsü *етногр.* – мешканець лісу, лісовий селянин ► укр. *карбівник*

orman köyü *етногр.* – лісове село, село у лісі, тип сільських поселень на теренах країни ► **dağ köyü**

Orta Doğu Teknik Üniversitesi *пед.* – Середньо-Східний технічний університет, один із найвпливовіших держ. університетів, заснований у Анкарі у 1956 р.; мова викладання – англ. ► **ODTÜ**

orta oyuncululuğu *мист., театр.* – мистецтво Орта оюну ► **orta oyunu**

orta oyunu *театр.* – Орта оюну, нар. театральна вистава, сегмент тур. нар. театру ► **Türk halk tiyatrosu**

otağ⁵¹ ← п. **otağ** *побут.* – велике шатро, прикрашене нац. символікою; в іст. часи – намет для султана або великого візира

oturak âlemi *етногр.* – посиденьки чоловіків, у деяких регіонах Анатолії беруть участь лише чоловіки, дозволені алкогольні напої та танці

oturak havası *етногр.* – різновид нар. мелодії, що виконується на посиденьках у регіоні Ерзурум та Трабзон ► **oturak âlemi**

ovmaç⁵¹ *гастр.* – юшка на основі кульок з тіста ► укр. *піндига*

OYAK *абр.* → **Ordu Yardımlaşma Kurumu**

oyun ebesi *етногр.* – водило, той, хто веде гру (дитячу) ► **ebe**

oyuncak⁵¹ *побут., етногр.* – іграшка, забавка, предмет, призначений для дитячих розваг і гри; сегмент сувенірної продукції країни

oyuncak müzesi *музей.* – музей іграшки, музейні сегменти на теренах країни, в яких представлені трад. зразки (відповідно до регіону) та методики виготовлення іграшкової продукції

oyuncak ustası *проф., етногр.* – майстер із виготовлення іграшок, іграшкар в етногр. центрах і музеях країни
ozan *проф.* – озан, нар. поет-співець, що виконує репертуар під акомпанемент кобузу або сазу ► **koruz**, укр. *бандурист, лірник, перебіндя*

-Ö-

ödül töreni *культ.* – традиційна церемонія нагородження
öğle ezanı *рел.* – полуденний езан, повідомлення про підготовку до обіднього намазу ► **öğle namazı**
öğle namazı *рел.* – полуденний намаз, обідня молитва, полуденок
öğle öğlenci *пед.* – вечірник, той, хто навчається у другу зміну ► **sabahçı**
öğle paydosu *побут.* – обідня перерва, під час якої робітники, службовці обідають та відпочивають
öğle tatili *побут.* → **öğle paydosu**
öğrenci bileti *трансп.* – студентський пільговий квиток
öğrenci kartı *трансп.* – студентський квиток, посвідчення
öğrenci kimliği *пед.* – посвідчення студента / учня, студентський квиток
öğrenci seçme ve yerleştirme merkezi *ерг., пед.* → **ÖSYM**
öğrenci yurdu *пед.* – різновид студентського/учнівського гуртожитку
öğretim görevlisi *пед., проф.* – кадровий наук.-пед. співробітник закладів вищої освіти, викладач, лектор
öğretim programı *пед.* – навчальна програма, навч. план, який фіксує обов'язкові та вибіркові для вивчення предмети і дисципліни у середній та вищій школі ► **müfredat, ders programı**
öğretim üyesi *пед.* – загальна назва наук.-пед. посад в університетах країни ► **profesör, doçent, yardımcı doçent**
öğretim yardımcıları *пед.* – представники навчально-допоміжного складу, асистенти ► **araştırma görevlisi, okutman**
öğretim yılı *пед.* – навчальний рік, період навчання в осв. закладах країни ► **ilk okul, orta okul, yüksek okul**
öğretmen evi – ¹л.л. – "Будинок Учителя", напис на будинках, готелях; ²пед. готель для вчителів, готельна мережа для вчителів
Öğretmenler Günü *георт.* – День Учителя, національне свято, святкується з 24 листопада 1981 р. ► **Haftası Öğretmenler Haftası**
Öğretmenler Haftası *георт.* – Тиждень Вчителів, система просв. заходів, які орг. упродовж 24 листопада – 30 листопада; відзначається з 24 листопада 1981 р.
öküz soğuğu [букв. "бичачий холод"] *метео.* – згідно з нар. метеорологією – час потужних буревіїв у другій половині квітня ► укр. *собачий холод*
ölçek^{гі} *о.в.* – ольчек, міра сипких тіл (≈ 12 окка, 6 кг) ► **kile**, укр. *гарнець, полум'яцьок*

ölü helvası *етногр.* – поминальна страва у вигляді солодкої каші з халви, що готується у хаті небіжчика і роздається родичам і сусідам під час поминів ► **ölü yemeği**, укр. **коливо**

ölü yemeği *етногр.* – поминальний обід на пошанування небіжчика, на який запрошуються сусіди та родичі померлого ► укр. **простоуди, горячки**

örgülü pilâv *гастр.* – різновид плову на основі курячої печінки, рису, борошна, яєць; готується на слабкому відкритому вогні з додаванням горіхової маси

örme börek *гастр.* – пиріжок із пісочного тіста у формі заплетеної коси

ÖSYM *абр.* → **Öğrenci seçme ve yerleştirme merkezi**

öveç^{ci} *побут., зоон.* – овець, трирічний баран

özbek pilâvı *гастр.* – плов по-узбецьки, вид рисового плову, який готується з подрібненого м'яса, моркви та родзинок ► **pirinç pilâvı**

-P-

pabuç^{cu} ← п. پاپوش *побут.* – пабуч, хатні капці ► **sarı pabuç**

pabuççu *проф.* → **ayakkabıcı**

pabuçluk^{cu} *проф.* – пабучлук, місце біля входу до мечеті, де віряни залишають взуття ► **ayakkabılık**

paça ← п. پاچه [букв. маленька ніжка] *гастр.* – пача, страва з ягнячих стегон

paça çorbası *гастр.* – юшка на основі відвару з ягнячих стегон

paça günü *етногр.* – другий день весілля, коли готують юшку з баранячих стегон ► укр. **перетій, пироги, циганичина**

paçası *проф.* – пачаджи, ¹продавець овечих стегон; ²заклад громадського харчування, де готують страви з овечих стегон ► **işkembe, paça**

padişah ← п. padişah *іст.* – падишах, титул монарха О.І., султан

padişah buyruğu *іст.* → **berat**

palamar babası ← гр. palamarion "мотузка" *побут., мор.* – великий гачок на березі для швартування човна ► **palamar parası**

palamar parası *побут.* – плата за швартування рибал. човна, судна

palamut buğulama *гастр.* – пропарена пеламіда, рибна страва, яка готується з м'яса пеламіди на пару ► **palamut izgara**

Pamuk Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль бавовни", орг. з 1994 у м. Сарикемер упродовж 3-х днів наприкінці серпня

palamut izgara *гастр.* – назва страви на основі смаженої пеламіди ► **palamut buğulama**

panayır ← гр. panegyris *побут., етногр.* – ярмарок, великий базар у селищах та містечках країни, що проводиться у чітко визначені дні тижня ► **panayır günleri, panayır yeri**

panayır günleri *етногр.* – ярмаркові дні (зазвичай – святкові або передсвяткові), дні проведення сільських ярмарків та базарів

panayır yeri *етногр.* – місце проведення сільського ярмарку ► **panayır**

panayırıcı *проф.* – ярмарчанин, той, хто продає або купує щось на ярмарку

pandispanya ← італ. pan di Spagna [букв. "іспанський хліб"] *гастр.* – різновид солодошів на основі збитих яєць з додаванням тіста та цукру ► укр. *книш*

pandispanya gazetesi *ірон.* – побрехеньки, коротка розповідь анекдотичного або дидактичного характеру

Panislamiz *політ.* → **İslamcılık**

Pantürkizm *політ.* → **Türkçülük**

parağan anahtarı *побут.* – різновид технічного ключа для монтування газових та водогінних труб

papara ← гр. Παπαρα *гастр.* – папара, різновид м'ясної страви з додаванням борошна, сиру та молока

papazkaçı [букв. "піп утік"] *етногр.* – різновид картярської гри

papaz karası *бот.* – вид темного винограду, що викор. для виготовлення червоного вина

parazyahnisi [букв. "попове м'ясе"] *гастр.* – різновид м'ясної страви на основі тушкованої баранини, заправленої вином чи оцтом, із додаванням цибулі та часнику

papel *арго.* – назва монети вартістю в одну ліру

papikçi *проф.* – вуличний торгівець дрібним крамом

PAPIRUS dergi *гем.* – "Папірус", літ.-мист. часопис, видавався упродовж 1966–1970 рр. під редакцією Джемалю Сюрєя

parrika *гастр.* – паприка, різновид червоного перцю

papura *побут.* – папура, різновид плуга для пари волів ► **saban**

parasız yatılı *пед.* – учень (студент), який перебуває на повному державному забезпеченні

parmak^{ēi} *о.в.* – пармак, стародавня турецька міра довжини, ≈ 3 см

parmak tatlısı *гастр.* – солодке печиво продовгуватої форми (нагадує палець) ► укр. *корочун*

parmak üzümü *бот.* – сорт винограду, придатного для сушки та приготування родзинок ► укр. *дамський пальчик*

parmican ← італ. parmigiano *гастр.* – пармезан, твердий сир із збираного молока; сегмент трад. тур. кухні

pârsa ← п. پارسا *побут.* – парса, дарунок (грошовий), пожертвування на користь якоїсь особи (вуличні музики, співаки) || **ФО** → *pârsa toplamak*

parşömen ← фр. parchemin ← гр. Pergamene [букв. "Бергамська шкіра"] *іст.* – пергамент, пергамен, оброблена відповідним чином шкіра молодих тварин, що застосовувалася як мат-л для письма ► **Bergama derisi**

PASAPORT KONTROL *л.л.* – "ПАСПОРТНИЙ КОНТРОЛЬ", напис у приміщенні аеропорту, митниці ► **PASSPORT CONROL**

pasavan ← фр. passavant – у прикордонних зонах країни – митна перепустка, що дає право на вільне перетинання кордону

paskalya ← гр. paskhalia *георт.* – турецькомовна назва Великодня, Пасха у християн

paskalya çöreği *етногр., гастр.* – пасхальний пиріг, різновид солодошів, які готуються на Великдень ► **Paskalya**

paskalya yumurtası *етногр., гастр.* – пасхальне яйце, крашанка, писанка

paso ← італ. *passo* *трансп.* – різновид документа, що дає право безоплатного проїзду у транспорті, проїзний

paspas *етногр., побут.* – паспас, килимок для витирання ніг перед дверима будинку, офісу ► **çarut kilim**, укр. **пістря**

pasta ← італ. *pasta* *гастр.* – паста, загальна назва кондитерських виробів та основі тіста та різноманітних десертних інгредієнтів – сировини, крему, меду тощо

pastacı *проф.* – пастаджи, майстер із виготовлення десертної продукції

pastahane ← італ. *pasta* + п. **خانه** *етногр.* кулінарія, місце, де виготовляють і продають вироби десертної групи ► **pastacı**

pastırma *гастр.* – бастурма (вуджене м'ясо), в'ялена м'ясна вирізка з додаванням бахаратних інгредієнтів, вуджена, вуджениця ► **Kayseri pastırması**

pastırma yazı *метео.* → **pastırma yazı**

Pastırma Tanıtma Günü *георт., фест.* – "Свято бастурми", різновид гастрономічного фестивалю, проводиться у м. Кайсері протягом 1-го тижня жовтня ► **yerel günler**

pastırma yazı *побут., метео.* – назва періоду теплих днів наприкінці жовтня; час для приготування трад. бастурми ► **pastırma yazı**, укр. **бабине літо**

pastırmacı *проф.* – пастирмаджи, майстер-кулінар, який виготовляє / продає бастурму ► **pastırma**

pastırmacılık ^{et} *ремісн.* – мистецтво / традиції виготовлення бастурми ► **pastırmacı, pastırma**

pastra *етногр.* – пастра, різновид картярської гри

paşa *іст.* – паша, найвищий титул в ієрархії держ. службовців часів О.І.; згодом – військ. звання рівня генерала та адмірала

Paşabahçe Cam Eserler Müzesi *муз.* – Музей виробів зі скла; функц. на платформі фабрики Пашабахчеї демонструє вироби фабрики

paşa çayı *гастр.* – чай, який розводиться холодною водою, зазвичай – для дітей

patates ezmesi *гастр.* – різновид езме на основі картопляного пюре ► **ezme, karaciğer ezmesi**, укр. **бараболінник**

pathican bastısı *гастр.* – баклажан бастиси, страва, що готується на основі січеного м'яса та баклажанів ► **bastı, kabak bastısı**

pathican böreği *гастр.* – пиріжок із баклажанів, страва на основі баклажанної та сирної суміші, що запікається у листовому тісті

pathican inciri *гастр.* – сорт крупного інжиру фіолетового кольору

pathican kebab *гастр.* – страва з дрібно порізаної овчини з додаванням помідорів, цибулі, баклажанів та гіркого перцю, яка готується у печі на малому вогні ► **fırın**

pathican kızartması *гастр.* – різновид страви, що готується з очищених і дрібно порізаних баклажанів на олії

patlancan közlemesi *гастр.* – баклажани, що смажаться на решітці на відкритому вогні

pathican oturtması *гастр.* – різновид гарячої страви на основі січеного м'яса з додаванням подрібнених шматочків баклажанів та помідорів

pathican salatası *гастр.* – різновид салатів, що готуються з баклажанів, помідорів, зеленого перцю з додаванням часнику і петрушки

pâyband ← п. پايبنده *побут.* — пудо, мотузка або ланцюг, яким стягують ноги худобі під час випасу ► **ayak bağı**

paylaşım kutusu *побут.* — скринька для збирання різних речей (книг, одягу, іграшок), які передаються для нужденних

pazar kayığı *мор.* — великий транспортний човен для перевезення товарів Босфором, байдак ► укр. *буса*

pazarlık^{gi} *побут.* — загальна назва одягу для святкових та вихідних днів, святкові речі

peçe *побут.* — пече, елемент одягу, покривало на обличчі тур. жінок в осм. Туреччині з метою заховатися від стороннього погляду

peçiç^{ci} *етногр.* — печіч, різновид дитячої гри

pehlivan ← п. پهلوان — пехліван, герой, борець, учасник олійної боротьби ► **yağlı güreş, güreşçi, baş pehlivan**

pehlivan duası *спорт.* — молитва пехлівана, молитва, що промовляється арбітром перед початком змагань олійної боротьби ► **cazgir**

pehlivan güreşleri *етногр.* — змагання пехліванів, різновид нар. спортивних змагань

pehlivan kahvesi *гастр., етногр.* — кава по-пехліванськи, спец. напій, яким пригощають учасників олійної боротьби ► **yağlı güreş**

pehlivan kispeti *спорт., етногр.* — рейтузи пехлівана ► **güreşçi tonu, yağlı güreş**

pehlivan tekkesi *етногр.* — приміщення (спорт. заклад), в якому відбуваються тренування учасників олійної боротьби ► **yağlı güreş**

pehlivan yakası *етногр.* — пехліванський пластр, спеціальна смужка тканини, яку накладають на рану учасникам олійної боротьби ► **yağlı güreş**

pekiyi *пед.* — відмінно, найвища оцінка, що виставляється учням шкіл і вищих навч. закладів

pekmez *гастр.* — пекмез / бекмес, згущений або виварений до густого стану сік солодких фруктів (виноград, морва)

pekmezci *проф.* — пекмезджі, майстер із приготування пекмезу ► **pekmez**

pekmezcilik^{gi} *ремісн.* — мистецтво / традиції виготовлення пекмезу ► **pekmez, pekmezci**

pekmez helvası *гастр.* — пекмезна халва, різновид халви, який виготовляється на основі пекмезу з додаванням горіхів, борошна та олії

pekmezkefi *побут.* — масть коней, середній тон між чалим і гнідим ► **kula, doru**

pekmez köpüğü *гастр.* — назва солодкої на смак пінки, що утворюються під час приготування пекмезу

pekmezköpüğü *колор.* — назва відтінку, світло-коричневий колір

pekmezli *прикм.* — слово, що позначає щось смачне, солодке, апетитне, смаколик ► укр. *три меди*

pekmezlik^{gi} *побут.* — спеціальне приміщення, що має обладнання для подрібнення виноградних жмаків для приготування пекмезу ► **pekmez, şaraphane, üzüm şırası**

pekmez toprağı *нобут.* – мергель, різновид гірської породи, що складається з глини і вапняку, крейдяна скеля ► укр. *онака*

peksimet^{di} ← гр. *paḱsimadī* *гасгр.* – пексімет, різновид сухариків довготривалого зберігання

pelte ← п. *rafūde* *гасгр.* – пельте, різновид солодоців на основі згущеного та охолодженого відвару крохмалю та цукру, драглі || **ФО** → *pelte gibī*

pembe gemre *бот.* – різновид винограду

pencüdü ← п. *پنج و پنجره* *етногр.* – стратегія гри у нарди, хід 5:2 ► **beş ve iki**

pencüse ← п. *پنج و سه* *етногр.* – стратегія гри у нарди, хід 5:3 ► **beş ve üç**

pencüyek ← п. *پنج و یک* *етногр.* – стратегія гри у нарди, хід 5:1 ► **beş ve bir**

penes *нобут.* – пенес, мідні плашки у формі золотих монет, елемент жіночих прикрас, золотник

Pera *мон.* – Пера, іст. район Стамбула

perdve pilavı *гасгр.* – плов перде, страва на основі рису та шматочків курячої грудинки, що запікаються у спеціальній формі

permi ← фр. *permis* *трансп.* – пермі, різновид тимчасового проїзного документу для потягів у межах країни ► **Devlet Demir Yolları**

perşembe pazarı *екон., нобут.* – базар у четвер, різновид заходів, що відбуваються щочетверга переважно у сільській місцевості

pestil *гасгр.* – пастила, рід кондитерського виробу з протертих і зварених у цукрі фруктів (сливи, яблук, морелі) ► **erik pestili, kayısı pestili**

pesüş ← п. *piñ-süz* *нобут.* – каганчик, глиняна тарілка з гнітом

peşkir *нобут.* – різновид серветки, що вишита кольоровими нитками; різновид трад. ремесла, пошир. на т-ї ілю Сіноп; сегмент сувенірної продукції країни

peştahta ← п. *پشته و پیش* *нобут.* – пештахта, переносний столик мініяйла, дзиглик

peştemal ← п. *پشتمال* *нобут.* – пештемаль, ¹фартушок для використання в хамамі та кухні; ²жіноча хустка для голови ► **hamam takımı, futa**

Peygamber üzümü [букв. виноград Пророка] *бот.* – різновид солодкого винограду великого розміру

peyke ← п. *پیکه* [râygâh] *нобут.* – пейке, трад. дерев'яна лавка закріплена уздовж стіни у будинках та громадських місцях, отоманка, канапа ► **kerevet, sedir, kanepе**

peymâne ← п. *پیمانه* *нобут.* – пеймане, старовинна посудина для пиття вина, чара, келих ► **kadeh**

peynir ← п. *پنیر* *гасгр.* – сир, загальна назва харчового продукту, який одержують із молока (коров'ячого, козиного) при його сквашуванні й відокремленні від сироватки ► **beyaz peynir, çayır peyniri, dil peyniri, kaşar peyniri, lor peyniri, tulum peyniri**

peynir mayası *гасгр.* – закваска для сиру, сирець для кислого бродіння, мат-л із сирної маси ► **peynir**

peynir şekeri *гасгр.* – різновид трад. (східних) солодоців із сиру та цукру

peynirli börek *гасгр.* – пиріг із сиром ► укр. *мнишкү*

Peynirli Ekmek Günü *георт., фест.* – "День хліба з сиром", різновид одноденного регіон. фестивалю, який проводиться у м. Елязиг 24 червня ► **yerel günler**

peynirli pide *гасгр.* – балабуха з сиром

peynirli poğaçа *гастр.* – пиріг із сиром ► **poğaç**, **kıymalı poğaç**

Pınar bebek *етногр., побут.* – пинарська лялька, різновид сувенірної продукції з елементами трад. регіон. одягу; пошир. на тер-ї ілю Кастамону (селище Пинарбаши) ► **Edirne bez bebekleri, taş bebekler**

pide ← гр. *πίττα гастр.* – піде, піта, різновид виробів плоскої форми на основі дріжджового тіста, в який відповідно до рецептури додають січене м'ясо, яйця, бахарат ► укр. *плекшінка*

Pide Bayramı *георт., фест.* – "Свято піде", різновид щорічного гастрономічного фестивалю, проводиться у м. Кизилджахамам у 2-у суботу вересня ► **yerel günler**

pideli kebab *гастр.* – кебаб у піде, різновид м'ясної страви (кебаба) на основі піти ► **pide**

piknik tüpü *побут.* – різновид балону, наповненого газом, що викор. для приготування страв під час пікніків

pilâki ← гр. *πλάκη гастр.* – пілякі, страва, що готується з квасолі, моркви, часнику, цибулі та петрушки з додаванням оливкової олії; подається до столу холодною ► **fasulye pilakisi, balık pilakisi**

pîr ← п. *پیر реліг.* – пір, очільник, фундатор тарикату, впливовий рел. діяч ► **tarikât kurucusu**

pirinç çorbası *гастр.* – юшка на основі рису та вивару з курятини

pirinç dibeği *побут.* – пристрій для подрібнення рису ► **dibek**

piruhi ← рос. *пирого гастр.* – пироги, страва з тіста з додаванням відвареного сиру та петрушки ► **pirohu**

pirzola ← італ. *brisiola гастр.* – пірзола, відбивна [котлета] з м'яса плечового відділу тварин ► **koyun pirzolası, kuzu pirzolası, sığır pirzolası**

pişekar ← п. *پیشه کار театр.* – пішекяр, герой-персонаж турецького нар. театру-вистави Орта оюну

pişmaniye ← п. *پشیمان + a. -iyye гастр.* – пішманіє, різновид солодошів у формі переплєтених тонких волосистих форм, що утворюються у результаті тривалого кип'ятіння цукрового сиропу

pişti *етногр.* – пішті, різновид картьярської гри

piyangocu *проф.* – піянгоджу, реалізатор лотерейних квитків

poğaç ← італ. *росассія гастр.* – погача, різновид чурека, що готується на основі солоного тіста з додаванням сиру та м'ясного фаршу, плачинда, пиріг ► **kıymalı poğaç**, **peynirli poğaç** ► укр. *стуганик*

poğaçacı *проф.* – погачаджи, той, хто виготовляє / продає погачу ► **poğaç**

Polis Günü *георт.* – "День поліції", система тематичних заходів, спрямованих на популяризацію професії поліцейського; проводиться у день заснування інституту нац. поліції – 4 квітня ► **Polis Teşkilat'ının Kuruluş Günü**

potuk^{8u} *побут., зоон.* – верблюденя

potur *побут.* – потур, шаровари, елемент нац. одягу мешканців Анатолії, мають форму звужених до гачів ► **zipka**

poyrâz ← гр. *Πορράς "північ" метео.* – пойраз, холодний вітер північно-східного напрямку, борея ► **lodos** || **ΦΟ** → *Abası yok, poyrâza karşı gider*

prafa *етногр.* – вид картярської гри, у якій беруть участь три гравці, преферанс

Posta Telgraf Teşkilatı *ерг.* – Організація "Пошта – Телеграф", нац. оператор поштового зв'язку в Туреччині ► **PTT**, укр. **Укрпошта**

Posta ve Telgraf teşkilatı Genel Müdürlüğü *ерг.* – Генеральне управління національної пошти Т.Р.

postnişin ← п. **پست‌نشین** [букв. "той, хто сидить на пості"] *дерв.* – титул шейха, лідера ордену дервішів

PTT *абр.* → **Posta Telgraf Teşkilatı**

PTT Haftası *георт.* – "Тиждень пошти Туреччини", традиційні заходи, присвячені висвітленню історії Національної пошти країни та популяризації її діяльності

PTT Müzesi *музей.* – "Музей Національної пошти Турецької Республіки", музейн. комплекс, який експонує артефакти, що свідчать про іст. розвиток орг-ї; відомий філателістичними колекціями

puf böreği *гастр.* – різновид бьорека, який готується на основі дріжджового тіста з додаванням сиру або січеного м'яса та смажиться на пательні ► **tava puşatçı** *театр.* – клоун, один із персонажів Орта Оюну

-R-

rabata ← а. **رَابِطَة** *побут.* – рапата, інструмент у вигляді напівподушки (наповнена сіном), яким прикріплюють заготовку лаваша до внутр. стіни тандира ► **tandır, lavaş**

radio taksi *трансп.* – радіо-таксі, різновид сервісу з індивідуального перевезення пасажирів за викликом на конкретну зупинку

rahle ← а. **رحل** *рел.* – рахле, попідтр-підставка для Корану, книг; сувенірний сегмент країни

Rahman ← а. **رحمان** *рел.* – "Милостивий, милосердний", один із епітетів Аллаха ► **merhametli**

Rahmi Koç (Sanayi ve Teknik) Müzesi *музей.* – "Музей мистецтва і техніки Рахмі Коча", найбільша у країні колекція артефактів, які свідчать про мистецький і технічний розвиток людства; функц. в Анкарі; попул. турист. дестинація іноземних туристів

rakı ← а. **عرق** *гастр.* – раки, фруктові горілки на основі винограду, інжиру, сливи, ракія ► укр. **варенуха, қуақа, ганюсна**

rakı âlemi → **rakı meclisi**

rakı meclisi *жарт.* – вечірнє зібрання, гулянка з частуванням раки у вузькому колі, п'янка ► укр. **хмільна**

raks aksağı *муз.* – різновид музичного ладу клас. тур. муз.

Ramazan ← а. **ramazân** *рел.* – Рамазан, дев'ятий місяць мус. місячного календаря, упродовж якого мусульмани тримають піст, останній місяць групи "трьох місяців" ► **oruç, üç aylar**

Ramazan Bayramı *георт., рел.* – Свято Рамазан, Рамазан-байрам, святкові процедури, що починаються після закінчення посту ► **Şeker bayramı, oruç**

Ramazan çöreği *гастр.* – рамазанський пиріг, різновид регіон. (іль Текірдаг) виробів із тіста, які готуються під час Рамазану ► укр. *артуґ*

ramazan davulu *рел.* – символічний барабан, звук якого сповіщає про початок сахуру ► **sahur**

Ramazan etkinlikleri *рел., георт.* – система святкових заходів, які розпочинаються після закінчення посту в Рамазан ► **Ramazan programı, tasavvuf müziği dinletisi**

ramazan kebabı *гастр.* – рамазанський кебап, страва з телятини, яка готується під час Рамазану ► **ramazan pidesi**

ramazan keyfi *рел.* – святкова атмосфера, психоемоційний стан вірянина перед іфтаром ► **iftar**

ramazan pidesi *гастр.* – рамазанське піде, різновид бездріжджового лаваша з кунжутом, який готують під час Рамазану ► **Ramazan ayı**

ramazan pilavı *гастр.* – рамазанський плов, різновид плову, який готуються з провареного рису з додаванням телятини та гороху; готується під час Рамазану ► **Ramazan ayı**

Ramazan programı *рел.* → **Ramazan etkinlikleri**

ramazan topu *рел.* – символічна гармата, постріл з якої сповіщає правовірних про початок сахуру або іфтару ► **sahur, iftar**

ramazaniyelik⁸¹ *рел.* – загальна назва святкових страв, які готують для іфтару та сахуру ► **iftar, sahur**

ramazanlık⁸¹ *гастр.* – загальна назва одягу або страв, які викор. під час Рамазану ► **Ramazanlık güllâç, ramazaniyelik**

Ramazanlık güllâç *гастр.* – рамазанський гуляч, солодка страва на вафельній основі з додаванням вершків; готується під час Рамазану

RAPOR *гем.* – "Доповідь", щоденна економічна газета, видається у м. Ізмір з 1979 р.; тираж – 8 т.

rastık⁸¹ ← п *râsufit* *побут.* – сурма, чорна фарба для фарбування брів, вій, вусів

râvi ← а. *راوي* *проф., рел.* – râvî, майстер рел. оповідного нарративу, оповідач хадисів

Rebiyülâhır ← а. *rebi'ul-âhır* *рел.* – Ребіуль-ахир (другий осінній місяць), четвертий місяць місячного календаря ► **küçük mevlit ayı**

Rebiyülevvel ← а. *rebi'ul-evvel* *рел.* – Ребіуль-еввель (перший осінній місяць), третій місяць мус. календаря ► **büyük mevlit ayı**

Recep⁸¹ *рел.* – Реджеб, сьомий місяць мус. календаря

reçel ← п. *riçâl* *гастр.* – загальна назва зварених у цукровому сиропі або на меду ягід / фруктів, варення ► **çilek reçeli, kayısı reçeli, vişne reçeli**

reçel kavanozu *побут.* – скляна банка для зберігання і приготування варення з фруктовоїни ► **kavanoz**

Refah partisi *політ.* – Партія благодаті, одне з найвпливовіших політ. угруповань Т.Р. кін. XX – поч. XXI ст. ► **RP**

Regaip Gecesi *рел.* – Ніч Зачаття, ніч першої п'ятниці місяця Реджеб ► **Regaip Kandili**

Regaip Kandili *рел.* → **Mevlit Kandili, Regaip Gecesi**

rekât *рел.* – рекят, сегмент намазу, що складається з чотирьох обов'язкових кінематичних елементів

remel *муз.* – ремаль, різновид сх. мелодії

RESMÎ GAZETE *гем.* – "Офіційна газета", щоденний урядовий вісник, видається в Анкарі з 1920 р.; попередні назви – Ceride-i Resmiye (1920–1927), Resmi Ceride (1927–1930); з 1930 р. отримала сучасну назву ► **RG, Takvim-i Vekayi**

RESTORANLAR *л.л.* – "РЕСТОРАНИ", напис в аеропортах та вокзалах країни, який визначає зону закладів громадського харчування ► **англ. FOOD COURT**

revak^{ki} ← *а. رواق* *побут.*, *арх.* – рева́к, накрита частина подвір'я, крита галерея ► **sundurma, çardak**^{el}

revani ← *п. روان* *гастр.* – ревані, різновид солодкого пирога, що виготовляється з борошна та яєць на основі йогуртної маси, запозичений за часів О.І. з вірменської кухні і названий на честь перемоги османів у Єриванському поході

revendük^{ku} *побут.* – ревендук, різновид грубої бавовняної тканини ► *укр. дѣрга*

reyon ← *фр. rayon* *побут.* – відділ у магазині, в якому продається певний вид товарів ► **ayakkabı reyonu**

reze ← *а. رز* *побут.* – двірний засув ► **kapı menteşesi**

PTT RG *абр.* → **Resm-i Gazete, Takvim-i Vekayi**

Rize Atatürk Müzesi *музей.* – "Музей Ататюрка у Різе", тематична колекція артефактів регіон. значення

Rize Çay Festivali *георт., фест.* – "Чайний фестиваль у Різе", комплекс трад. культ.-просв. заходів, які присвячені початку збирання урожаю чаю; орг. в останню неділю червня

Robert koleji *пед., іст.* – Коледж Роберт, навч. заклад із американською системою освіти; був відкритий у 1863р. в Стамбулі; випускники складали еліту О.І. та Т.Р.; з 1971 р. на його базі створений Університет Богазічі ► **Boğaziçi Üniversitesi**

Roma Hamamı Açık Hava Müzesi *музей.* – Музей під відкритим небом "Римські терми"; знаходиться в Анкарі в районі Кизилай, експозиція ілюструє досягнення матер. культури часів Р.І.

rop^{bu} ← *фр. robe* *побут.* жіноча сукня з суцільної важкої тканини

rosto ← *італ. arrosto* *гастр.* росто, страва яка готується з підсмажених шматків вареного м'яса циліндричної форми

Rumelihisarı Müzesi *музей.* – музей. комплекс "Румеліхісар", основу якого складає фортеця XV ст. на європейському березі Босфору

ruz-ı cezâ ← *а. روز قضا* *рел.* → **kıyamet günü**

rüştiye ← *а. رشتی* *пед.* рюштіє, середній навч. заклад часів О.І. з обов'язковим вивченням мор.-рел. доктрини ісламу, каліграфії (сульх, насх – обов'язково, рика, талік, дівані – за бажанням); навчання тривало 6 р.

saadet asrı *рел.* → **asrisaadet**

Saadet Partisi *політ.* – Партія добробуту, впливове політ. угруповання країни кін. XX ст. ► **SP**

saba ← а. صبا *метео.* – саба, ранковий вітер, теплий легкий вітерець, зефір

SABAH gazetesi *гем.* – "Ранок", щоденна нац. газета; заснована в Ізмірі 1985 р.; видається в усіх великих містах країни; тираж – 500 т.

sabah ezanı *рел.* – ранковий езан, повідомлення про підготовку до ранкової молитви ► **sabah namazi**

sabah kahvaltısı *побут.* – ранковий сніданок, відповідно до звичаєвого права – трад. прийом їжі зранку

sabah namazi *рел.* – ранковий намаз, один із п'яти обов'язкових молитовних ритуалів ► **namaz**

sabahlık^{§1} *побут.* – жіночий хатній халат

Sabancı Holding *екон.* – Холдинг Сабанджи, один із найпотужніших пром. комплексів Т.Р., який контролює сім'я Сабанджи

Sabancı Koleksyonu *музей.* – "Колекція Сабанджи", відома колекція мист. і культ. артефактів (відомі картини, стародруки, скульптурні та каліграфічні шедеври), зібрані сім'єю Сабанджи; експонуються в однойменному музеї ► **Sakıp Sabancı Müzesi**

Sabancı Üniversitesi *пед.* – Університет Сабанджи, один із найбільших приватних англомовних університетів країни, відкритий у 1999 р. на кошти холдингу Сабанджи ► **Sabancı Holding**

sabun kutusu *побут.* – мильниця, спеціальна коробочка для мила, один із атрибутів процедури хамама ► **hamam takımı**

sabuniye ← а. صابون *гастр.* – сабуніє, сорт халви

sac *побут.* – садж, різновид печі, сегмент трад. кухні, металева плита для випікання хліба та виробів із тіста, приготування різноманітних страв – гьозлеме, піде, бьореків ► **gözleme, pide, börek**^{§1}, укр. *чепінь*

sac böreği *гастр.* – пиріжок на саджі, різновид пирогів, що готуються на основі дріжджового тіста з додаванням січеного м'яса, зелені, пропареної цибулі; смажаться на саджі ► **börek**^{§1}, **sac, kıyma, ispanak**

sac ekmeği *гастр.* – хліб на саджі, різновид хлібних страв, які готуються на саджі ► **sac**

sac kavurması *гастр.* – печення на саджі, страва на основі подрібнених шматочків м'яса з додаванням помідорів, цибулі, зеленого перцю та кропу ► **yeşil biber, dereotu**

sac kebabı *гастр.* – кебаб на саджі, загальна назва м'ясних виробів, що готуються на саджі ► **sac, kebab**^{b1}

sac pidesi *гастр.* – піде на саджі, різновид хлібців, які готуються методом саджу ► **sac**

saç boncuğu *етногр.* – різновид жіночої прикраси із блакитних намистинок, що влітаються у волосся; виконує функцію оберега

saçı *етногр.* – сачи, квіти, пшениця, дрібні монети, якими посипається голова нареченої під час весілля ► **nisâr**

sadaka ← а. صداق *рел.* – садака, ¹пожертва (добровільна) на потреби мечеті; ²подавання / милостиня за виконання обряду; вручення грошей тому, хто прочитав молитву на прохання когось

sade kahve *гастр.* – різновид кави по-турецьки, кава без цукру ► **Türk kahvesi**

sade kek *гастр.* – кондитерський виріб у формі чотирикутного хлібця із здобного тіста без додавання фруктового начиння

sadrâzam *іст., проф.* – садразам, головний візир, найвища державна посада часів О.І. (починаючи з 1360 р.) ► **sadr-i azam, vezir-i azam**

sağdıç ^{сі} *етногр., проф.* – дружка, головний розпорядник весільного обряду ► укр. *шафер*

sağlık ocağı *ерг.* – медичний пункт у маленьких селах і гірських селищах, фельдшерський відділ

Sağlık Haftası *георт.* – "Тиждень здоров'я", система профілактичних заходів із популяризації здорового способу життя, які проводяться на держ. рівні упродовж другого тижня квітня

sağu *етногр.* – сагу, обряд плачу, обрядова жалібна пісня (дискурс) над покійним, голосіння || **ФО** → *sağı sağmak*

sahabe ← а. صحابه *рел.* – сахаб, сподвижник Пророка Мухаммада, особа, яка бачила або була присутня під час перших проповідей Пророка

sahaf ← а. şahhâf *проф.* – сахаф, торгівець букіністичною літературою

Sahaflar *тол.* – Сахафлар, іст. книжковий ринок у Стамбулі побл. площі Баязит

sahur ← а. ساحور *рел.* – сахур, час споживання їжі упродовж місяця Рамазан тими, хто поститься у певні часи до світанку ► укр. *жумник*

sahur yemekleri *рел., гастр.* – загальна назва страв, які споживаються під час сахуру ► **iftar yemekleri**

sahurluk ^{гу} *рел., гастр.* – загальна назва страв, які готуються для реалізації сахуру під час Рамазану

Sait Faik Hikâye Armağanı *літ., культ.* – Премія імені Саїта Фаїка, одна з найвпливовіших літ. нагород країни, яка присуджується на конкурсній основі новелістам і майстрам коротких оповідань щорічно 11 травня ►

Genç Sait Faik Öykü Yarışması

Sait Faik Abasıyanık Müzesi *музей.* – "Музей Саїт Фаїка", меморіальний комплекс, присвячений творчості відомого письменника; знаходить на о-ві Бургазада побл. Стамбула

Sakal-ı Şerif [букв. "свята борода"] *рел.* – фрагмент бороди Пророка Мухаммада; зберігається у спец. складному контейнері, демонструється у відповідні рел. свята; важливий атрибут сакральної культури тур. народу; артефакти зберігаються у різних скрабницях країни – Палац Топкапи, Мавзолеї Мевляни (Конья) тощо ► **хирка саадет**

Sakaryaspor *спорт., ерг.* – спортивний клуб "Сакарьяспор", функц. з 1965 р., футбольна команда бере участь у змаганнях II ліги; офіц. кольори клубу – зелений і чорний ► **tagangalar**

Sakatlar Haftası *георг.* – "Тиждень інвалідів", система заходів, які орг. на держ. рівні з метою звернення уваги громадськості до проблем людей з обмеженими фізичними можливостями

Sakıp Sabancı Müzesi *музей.* – "Виставковий центр та мистецький салон імені Сакіпа Сабанджі" Університету Сабанджі, важливий культ. ц. країни

► **Sabancı Koleksyonu**

sakız leblebisi ← п. لبلبي *гастр.* – засолені леблебі, просолений і неочищений смажений горох, різновид трад. закуски ► **leblebi, sarı leblebi**

sakız rakısı *гастр.* – раки на смолі, різновид раки, що готується методом настоювання на смолі фруктових дерев

sakız tatlısı *гастр.* – різновид солодоців, основу яких складає в'язка речовина з цукру, борошна та горіхів

saklambaç^{ci} *етногр.* – сакламбач, різновид дитячої гри ► **ebe**, укр. *хрванки*

sako ← гр. *sakfos* *побут.* – сако, різновид короткого пальто, куртка, жакет

sakoleva ← гр. *sakkolaiβα* *мор.* – саколева, вид легкого вітрильника

sala ← а. صلا *рел.* – сала, заклик до молитви у святкові дні та щоп'ятниці; початок молитви за упокій ► **namaz, minare**

salam ← італ. *salame* *гастр.* – салями, сорт твердої сушеної ковбаси

salamandra ← гр. *salamandra* *побут.* – саламандра, вид переносної залізної грубки для хатніх потреб ► укр. *буржуйка*

salamura *гастр.* – саламура, солоний розчин для засолювання овочів, риби, розсіл ► укр. *тузлук*

salamura balık *гастр.* – риба у розсолі одна з додаткових страв національної кухні ► **lakerda**

salât ← а. صلات *рел.* – саяят, молитва на честь Пророка Мухаммада та його родини, намаз ► **namaz**

salata ← фр. *salade* *гастр.* – салат, холодна страва з дрібно нарізаних сирих або варених овочів, зелені, яєць, іноді з м'ясом або рибою, приправлена олією, оцтом, йогуртом; додаткова страва до основних страв нац. кухні ► **domates salatası, yeşil salata, çoban salatası**

salatalık^{ğı} *гастр.* – загальна назва інгредієнтів, з яких готуються різноманітні салати

salâvat *рел.* → **salât, namaz**

salâvat parmağı *анат.* – вказівний палець ► **işaret parmağı**

salça ← гр. σάλτa *гастр.* – салча, соус, приправа, підлива, томатна паста; необхідний інгредієнт страв нац. кухні

salçalı makarna *гастр.* – макарони в соусі, одна зі страв нац. кухні ► **salça**

salçalık^{ğı} *побут.* – соусниця, таріль у формі довгастої чашки з ручкою, в якій подають до столу підливу, соус ► **salça kabı, salça kâsesi**, укр. *братина*

salçalık domates *гастр.* – томати у соусі, страва нац. кухні

salep^{bi} ← а. سلق *гастр.* – салепп, напій з коріння зозулинця (*Orciüs*) на основі молока та цукрового сиропу; зазвичай продається теплим ► **salepçi**

salepçi *проф.* – салеппі, майстер, який виготовляє / продає салепп ► **salep**^{bi}

salıncak^{ğı} *побут.* – салинджак, пристрій, на якому гойдаються діти та молодь, гойдалка, колисанка

salı pazarı *побут., фест.* – базар у вівторок, різновид заходів, що відбуваються щовівторка, переважно у сільській місцевості; обов'язковий елемент сільського життя

salkım küpe *побут.* – різновид жіночих нагрудних прикрас із дорогоцінного каміння у формі виноградного грона

salma *гастр.* – салма, страва на основі рису з додаванням дрібно посічених шматочків м'яса, різновид плову

salma çayı *жарт.* – чай з цукром

SALONA GİDİNİZ *л.л.* – "ПОСАДКА ДОЗВОЛЕНА", "ПРОХІД ДО ЗАЛИ ОЧІКУВАННЯ", напис в аеропортах країни ► **анг. wait in lounge**

salta ← *італ. saltamarca побут.* – салта, різновид куртки з широкими рукавами без комірка та застіжок

sâlnâme ← *п. سالنامه* – салнаме, періодичне видання, що виходить один раз на рік, щорічник ► **yıllık**^{-ği}

sam ← *а. sâmm метео.* → **sam yeli**

sam yeli *метео.* – самум, вітер, який провокує гаряче пустельне повітря ► **sam**

samsa ← *п. senbüse гастр.* – самса, солодоші на основі пшеничного борошна, різновид баклави ► **baklava**

Samsun Arkeoloji ve Etnografya Müzesi *музей.* – "Музей археології та етнографії м. Самсуна", комплексна тематична колекція, що ілюструє досягнення культ.-мист. дискурсу у регіоні

Samsun 19 Mayıs Müzesi *музей.* – "Музей 19 Травня у Самсуні", тематична колекція, присвячена подіям ННВ

Samsun Atatürk Müzesi *музей.* – "Музей Ататюрка у Самсуні", форматна колекція архівних і документальних артефактів, що ілюструють життєвий шлях і політ. діяльність Кемаля Ататюрка

Samsunspor *спорт., ерг.* – "Самсунспор", спорт. клуб м. Самсуна, функц. з 1965 р.; кольори команди – червоно-біло-чорні ► **Söğütlübahçeli, Çılgınlr**

SANAT dergisi *гем.* – "Мистецтво", мист.-аналітичний, наук.-попул. часопис, видається в Анкарі

sanat evi *мист.* – будинок мистецтв, загальна назва приміщень для виставок творів мистецтва, культ. осередок у адм. центрах країни

sanat okulu *пед.* – школа мистецтв, мережа освітніх закладів, діяльність яких спрямована на отримання освіти та розвитку компетенцій у сфері мистецтва

sanayi odası *екон., ерг.* – торгово-промислова палата, різновид недержавних орг-й, мета яких полягає у консолідації зусиль та захисті інтересів підприємців

sancaktar ← *т. sancak + п.-dar ісм., проф.* – прапороносець, особа, яка виготовляє / продає прапори

sandalyelik^{-ği} *побут.* – вузька дошка, яка кріпиться до стіни і захищає від тертя об спинку стільця

santur ← *п. sentür муз.* – сантур, різновид лютні ► **kanun, saz**

Sapancı çayı *бом.* → **çoban üzümü**

saraçhane ← *а.-п. سراج + خانه* *побут.* – сарачхане, майстерня-лавка з виготовлення та продажу кінської упряжі, виробів із дубиння та шкіряних аксесуарів

saraçlık^ḡ ← а. خاڭه ремісн., *етногр.* – сарачлик, мистецтво виготовлення виробів з дубиння та шкіряних аксесуарів

saray ← п. سراى *побут., етногр.* – палац, приміщення офіційних та громадських установ ► **Emniyet sarayı, Spor ve sergi sarayı**

saray lokması *гастр.* – різновид солодоців на основі яєчних жовтків ► **yumurtalı lokma tatlısı**

sarı kanaryalar *спорт., жарт.* – "жовті канарки", неофіційна назва спорт. клубу "Ференбахче"

sarı-lacivertliler *спорт., жарт.* – "жовто-фіолетові", неофіційна назва спорт. клубу "Ференбахче"

sarı leblebi ← п. لب *гастр.* – жовті леблебі, неочищений смажений горох, різновид трад. закуски ► **leblebi, sakız leblebesi**

sarı pabuç [букв. жовті капці] *побут.* – жовті пабучі, різновид легкого взуття, переважно для хати ► **çedik, pabuç**^{cu}

sarı sıcak [букв. "жовта спека"] *метео.* – назва пекучого сонця та спеки у пд. регіонах країни

sarı yazma *побут.* – жовта язма, різновид трад. жіночої хустки з язми; пошир. на т-ї ілю Кастамону (селище Джіде); сувенірний сегмент країни ► **yazma**

sarığbukma *гастр.* – вид тістечка у формі витого тюрбана

sarık^ḡ *побут.* – сарик, ¹відомий із часів середньовіччя чоловічий головний убір у мусульман, довгий шматок тканини, обгорнений кілька разів навколо голови; ² високий жіночий головний убір такого типу; ³ марлева пов'язка на голові; чалма, тюрбан

Sarımsak Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль часнику", різновид гастрономічного фестивалю, проводиться з 1986 р. упродовж 2-х днів на початку вересня у м. Ташкьопрю

sarınacak^ḡ *метео.* – саринджак, вітер пн.-зх. напрямку ► **sazak**^ḡ, **siroko**, **yıldız poyraz**

sarma *гастр.* – сарма, різновид голубців, м'ясне начиння, загорнуте у листя капусти з додаванням значної кількості оливкової олії ► **zeytinyağı**

sarpın *побут.* – комора для зерна ► укр. *гамазея, гóрлаха*

sarrafi *проф.* – міняйло, особа, яка обмінює одні речі на інші ► **köşe sarraf**

savurma kabı *побут.* – солом'яний кошик для просіювання булгуру ► **tıbak, buğday sapı örücülüğü**

sayım vergisi *екон.* – щорічний податок на велику рогату худобу

Sayıştay *ерг.* – Вища Рада з питань фінансів, урядова орг-я, функції якої орієнтовані на формування і контроль за використанням бюджетних ресурсів країни; функц. з 1982 р.

saylav *іст.* – депутат парламенту, народний обранець

saz ← п. ساز *муз.* – саз, трад. тур. струнний щипковий муз. інструмент; пошир. серед народів С.А., Закавказзя, Ірану, Афганістану ► **bağlama**

saz evi *побут.* – ¹будинок із очерету, бунгало; ²магазин (майстерня), де можна придбати нар. музичні інструменти, зокрема саз

saz eseri *муз.* – музичний твір для виконання під акомпанемент сазу ► **saz**

saz şairi *проф.* – ашуг, нар. поет-співець, майстер імпровізації віршів під акомпанемент сазу ► укр. *қобзар*

saz takımı *муз., етногр.* – ансамбль (група), яка формується зі трад. струнних інструментів

saz ustası *проф.* – майстер виконання муз. творів у супроводі сазу ► **saz şairi**

sazkâr ← п. *sâz-ķôr* *муз.* – сазкяр, вид трад. ускладненого макаму тур. клас. музики ► **makam, Klâsik Türk müziği**

sazak^{ᑭ1} *метео.* – сазак, різкий вітер; болотиста місцевість

sebil ← а. *سبيل* *рел.* – себіль, вода, що безкоштовно роздається на тер-ї мечеті під час рел. святкувань

sebilhane *рел.* – себільхане, місце роздачі освяченої води на тер-ї мечеті

sebze çorbası *гастр.* – різновид юшки тонко поріzana цибуля підсмажена на олії з додаванням картоплі моркви, зелені листя селери, рису

seçal [букв. "вибирай-купуй"] *вигук, побут.* – система самообслуговування у крамницях, закладах громадського харчування

seçici kurul *пед.* → **seçiciler kurulu**

seçiciler kurulu *культ.* – група фахівців, які вирішують питання про присудження премій та нагород на спорт. змаганнях, виставках, конкурсах

seçim bölgesi *політ.* – виборча дільниця ► **seçim bölgesi**

seçim çevresi *політ.* → **seçim bölgesi**

seçim günü *політ.* – день виборів, призначений Урядом день, коли виборці здійснюють своє воєвсіявлення

seçim kütüğü *політ.* – виборчий список

seçim sandığı *політ.* – виборча скринька

seçmeli ders *пед.* – вибірко́вий (факультативний) курс, (урок, заняття)

seçimlik ders → **seçmeli ders**

sedefçi *проф.* – седефчі, фахівець із виготовлення / продажу виробів із перламутру

sedefçilik^{ᑭ1} *культур., ремісн.* – мистецтво виготовлення сувенірної продукції, гудзиків, оздоблення з перламутру

seğmen ← п. *seghân* *культ.* – сеймен, озброєний і одягнений у нац. вбрання вершник, який бере участь у святкових заходах ► **bayram günleri, düğün, törene, yiğit, seymen**

seher yeli *метео.* – сехер, ранковий вітер

SEKA *абр.* → **Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları**

şekerpare *гастр.* – шекерпаре, різновид шербету на основі манної крупи, горіхової та ячної маси; різновид солодкого абрикоса

seksek^{ᑭ1} *етногр.* – сексек, різновид дитячої гри, стрибанка ► **geleneksel çocuk oyunu**

selâmlık^{ᑭ1} *побут.* – селямлик, чоловіча частина приміщення будинків, палаців, садиб тощо ► **haremlık**^{ᑭ1}

selâmlık bölümü *арх., побут.* – у трад. осм. будинку – приміщення, в якому зустрічають гостей, вітальня ► **başoda, tohane, misafir salonu**

selâtin camii *арх., рел.* – загальна назва мечетей, що побудовані у часи О.І. султанами або їх родичами

selâtin meyhanesi *жарт.* — загальна назва гастрономічних закладів, в яких дозволений продаж алкогольних напоїв

Selçuklu Uygurlığı Müzesi *музей.* — "Музей сельджуцької цивілізації", тематична колекція, розташована у приміщенні комплексу "Медресе та лікарні Гевхер Несібе", доньки Киличарслана II, у м. Кайсері ► **Kayseri Dar'ûş-Şifâ Müzesi**

sele *побут.* — селе, широка корзина, сапетка, кошик

sele zeytini *гастр.* — різновид слабозасолених оливков

sema ← а. سما [букв. "слухання, відчуження"] *рел., культ.* — сема, перформанс дервішів-мевлевитів у формі циклічних рухів навколо центру з розпростертими руками під акомпанемент флейти-нею [ney]; символізує злиття людської душі з Абсолютом; попул. серед іноземців турист. дестинація ► **âyin**

semah *етногр.* — семах, різновид фольк. перформансу; пошир. серед алевітського населення ц. Анатолії; внесений до СОНКЦЮ ► **Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah**

semahane ← а. سما + п. خأه *рел., фест.* — семахане, арх. сегмент на тер-ї текке, де здійснюється церемонія семи, місце радіння дервішів ордену Мевлеві ► **tekke**

semai ← а. سما ¹муз. семай, клас. тур. Мотива; ²літ. різновид фольк. твору, який складається з чотирьох піввіршів **3. жарт.** новина

semaî kahvesi *етногр.* — різновид розважальних закладів (кав'ярень), у яких збираються відвідувачі, щоб слухати нар. співаків, які виконують семай (тюркю) під акомпанемент сазу

semazen ← а. semâ' + п. -zen *дерв., культ.* — дервіш, який крутиться ► **sema eden, dönen derviş**

semazen başı *рел., проф.* — керівник колективу семи ► **Mevlevîlikte sema ayinini yöneten dede**

semazenler *культ.* — назва учасників перформанса сема, які представляють культовий обряд дервішів, які крутяться; учасники щорічного фестивалю дервішів у Коньї

semer *побут.* — семер, ¹сідло, упряж для їзди верхи; ² прилад для транспортування важких речей на спині, коза

senek^{-ği} *побут.* — сенок, глечик для зберігання / транспортування води; виготовляється з сосни ► укр. *барило*

senit^{-di} *побут.* — сеніт, дошка, на якій виготовляються вироби з тіста

sepek^{-ği} *побут.* — сепек, стрижень жорнового механізму трад. млина, який викор. для лушення та розмелювання зерна та інших твердих предметів

sepet *побут.* — сапет, виплетений з лози і вертикально видовжений кошик для зберігання та транспортування овочів, фруктів, краму

sepetçi *проф.* — кошикар, ¹майстер, що плете / продає сапетки; ² *етн.* іронічна номінація для представників циганського етносу

sepetlik^{-ği} — ¹ремісн. мистецтво виготовлення сапеток, кошиків із лози; ² *анат.* частина тіла людини навколо пупця

sepici *проф.* — сепіджі, майстер, що виробляє сирицю, мнець, кожум'яка дубильник, чинбар ► **debbağ**

sepicilik^{-ği} *ремісн.* – мистецтво дублення шкіри ► **tabaklık, debagat**

sepken *метео.* – дрібний дощ

serçe parmak^{-ğı} *анат.* – мізинець, найкоротший палець на руці

serendi *побут.* – серенді, приміщення на декількох опорах (від чотирьох до восьми) для сушки садовини, овочів та злакових культур

sergi evi *арх.* – виставковий зал, салон для проведення культ. заходів

sergi salonu *арх.* – демонстраційна зала, виставкова зала

serpme *побут.* – серпме, сітка для риболовлі з свинцевими гудзиками, що закидається з берега або човна

serpüş *побут.* – серпуш, різновид головного убору

SERVIS KAPISI *л.л.* – "СЛУЖБОВИЙ ВХІД", напис у офісах та державних приміщеннях

Sevgililer Günü *георт.* – "День закоханих", традиційне свято, що святкується 14 лютого

"SEYAHATNAME" *н.т.* – "Книга подорожей" Евлії Челебі, відомий іст.-документ. твір, який представляє осм. мандрівний дискурс XVIII ст. ► **Evlîya Çelebi**

seyirlik oyun *культ.* – театральна вистава

sıbyan mektepleri *пед.* – початкові загальноосвітні школи часів О.І.

sığınma cebi *трансп.* – стоянка для автотранспорту на узбіччі дороги

sığır çobanı → **sığır tmaç**

sığır gözü *бот.* → **aynabakar**

sığır pırzolası *гастр.* – січений із яловичини ► **pırzola, koyun pırzolası, kuzu pırzolası**

sığır tmaç^{-ci} *проф.* – пастух сільської череди, чередник, гайдай, гайдар ► укр. *личман*

sıkma *побут.* – жіночі штани, гачі; вузька жіноча жилетка, камізелька

sıkma baş *етногр.* – вид жіночої косатої зачіски, туго заплетене волосся

sıracı *культ.* – виконавець акапельного варіанту тюркю

sırat köprüsü *рел.* – міст до раю, відповідно до догматики ісламу – линва, що знаходиться над пеклом

sırık domatesi *бот.* – особливий сорт томатів, що вирощуються тичинковим способом

sırık fasulyesi *бот.* – різновид виткої квасолі, що вирощується на спеціально встановлених тичинах

siyirga *побут.* – сийирга, рискаль для підбирання зерна, соломи, прибирання снігу з дахів

sigara böreği *гастр.* – піріжок-сигара, різновид випеченого з листового тіста пирога продовгуватої форми, що ззовні нагадує сигару ► **muska böreği**

SİĞARA İÇİLMEZ *л.л.* – напис "ПАЛИТИ ЗАБОРОНЕНО" у громадським місцях країни ► **англ. NO SMOKING**

sikke *рел., дєрв.* – сікке, високий валяний ковпак із улогим чолопком; атрибут повсякденного одягу дервішів братства Мевлеві

SİLÂH TESLİM MASASI *л.л.* – "Стіл засвідчення зброї", напис у міжнародних аеропортах країни та деяких державних установах

Silifke Atatürk Müzesi *музей.* – "Музей Ататюрка у м. Сіліфке", тематична колекція регіон. значення

Silifke Müzesi *музей.* – Класна музей м. Сіліфке, колекція арх. та етногр. артефактів культур середземноморського регіону

silkme *гаспр.* – сількме, м'ясна страва з дрібно нарізаними овочами

simit^{di} ← а. *semid* *гаспр.* – сіміт, різновид печених бубликів, що виготовляються у тандирі, осипані кунжутним присипаником; реалізуються сімітчі на вулицях, у парках великих міст ► **akşam simidi, susamlı simit, simitçi**, укр. *верчик, дивень, теренці, обарінок*

simitçi *проф.* – сімітчі, той, хто випікає або продає на вулицях сіміти, перепечайка ► **simit**, укр. *бубличник, қалачник*

sini *побут.* – сіні, кругла таріль, мідна тая, що з підставкою може викор. як стіл

Sinop Müzesi *музей.* – Класна музей музей Сінопа, важлива колекція арх. і етногр. артефактів регіону ► **Sinop Arslan Torunlar Evi**

sipsi *муз.* – сіпсі, дудка, сюрчок; мундштук зурни, флюяра

Sirkeci *топ.* – Сіркеджи, іст. район Стамбула, де розташований відомий однойменний залізничний термінал

sirke kabə *побут.* – оцетница, посудина, в якій зберігають або подають до столу оцет

sirkelik ızyım *побут.* – виноград, який придатний для виготовлення оцету

sirkencebin *гаспр.* – вид шербету на основі меду та оцту, плачинда

siroko *метео.* – сірорко, пд.-сх. вітер на узбережжі С.м.

sirto *етногр.* – сірто, різновид нар. танцю

Sis Dağı şenliği *георт., фест.* – "Фестиваль гори Сіс", щорічний регіон. фестиваль, що проводиться на плато побл. г. Сіс на тер-ї ільче Ейнесіль (Гіресун) у 3-тню суботу червня

Sivas Eski Eserler Müzesi *музей.* – Археологічний музей м. Сівас, в якому зберігаються артефакти різних анатолійських цивілізацій

Sivas 4 Eylül Atatürk Müzesi *музей.* – "Сіваський музей 4 Вересня імені Ататюрка", форматна музейна установа просв. значення

Sivil Savunma Günü *георт.* – "День цивільної оборони", проводиться щорічно 28 лютого з метою актуалізації уваги громадськості до правил поведінки під час стихійних лих та військ. стану

sobalık odun *побут.* – дрова для пічки, груби, які заготовлюються влітку та на початку осені

sofra duası *рел.* – молитва, що читається після обіду, обідня молитва

sofra örtüsü *побут.* – скатерка, якою покривають стіл під час обіду, настільник, обрус

sofra tahtası *побут.* – круглий стіл на коротких ніжках

sofralık *побут., гаспр.* – загальна назва предметів та страв, які викор. під час прийому їжі ► **sofralık üzüm, sofralık zeytin**

soft *рел.* – софт, гуртожиток, в якому мешкають чоловіки-аскети та учні медресе

Soğan Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль цибулі", одноденний щорічний гастрономічний фестиваль, який орг. з 1994 р. у м. Їбольхісар наприкінці липня

soğancı *проф.* – цибульник, той, хто вирощує / продає цибулю

soğuk büfe *побут.* – буфет у громадських закладах, де продають страви, що готуються швидко і просто

sohbet toplantıları *культ., етногр.* – посиденьки, загальна назва трад. мист.-культ. заходів, що проводять у різних регіонах країни з використанням нар. ігрищ, розваг і анекдотного дискурсу; внесений до СОНКСЮ (2010) ►

helva sohbetleri, helva sohbetleri

sokak kapısı *побут.* – двері будинку, що виходять на вулицю

soma *гастр.* – сома, раки первинного віджимання, яка не містить анісу

somun ← гр. Πσόνι *гастр.* – сомун, різновид хлібобулочних виробів круглої форми, каравай

Somuncu Baba ekmeği *гастр.* – балабуха Сомунджу Баба, різновид невеликої булочки; трад. хлібний продукт, який виготовляють під час релігійних святкувань ► укр. *шишка*

SON ÇAĞRI *л.л.* – "ОСТАННЄ ПОПЕРЕДЖЕННЯ", напис в аеропортах країни ► анг. LAST CALL

SON HAVADİS *гем.* – "Останні новини", щоденна правонаціоналістична газета, що видавалася у Стамбулі з 1961 р. з тиражем 20 тис.

SON SAAT *гем.* – "Остання година", щоденна стамбул. газета, видавалася з 1956; тираж – 6 тис.

SON SÖZ *гем.* – "Останнє слово", щоденна газета Анкари, тираж – 1,2 т.

son görev *етногр.* – остання повинність, поняття звичаєвого права, що полягає у внутр. потребі віддати пошану померлим родичам, близьким людям

son turfanda *побут.* – загальна назва урожаю, який збирається наприкінці сільськогосподарського сезону

Sonsuz aşk hikayesi kolye *побут.* – намисто "Історія Вічного кохання", кольє у формі знака безкінечності; сегмент сувенірної продукції країни

söz kesimi *етногр.* – ритуал заручин із відповідними атрибутивними передвесільними обрядодіями (обмін подарунками, висловлення згоди, батьківське благословення) ► **bacı yolu**, укр. *полюбини, рушники, сватанки*

SÖZCÜ *гем.* – "Коментатор", стамбул. щоденна газета; видається з 2007 р.; тираж – понад 300 тис.

su böreği *гастр.* – пироги на воді, пиріжки з листового тіста з сирним та м'ясним начинням, що випікаються суцільним листом, і лише перед подачею на стіл розрізаються на частинки прямокутної (трикутної) форми ► укр. *баникци*

su değirmeni *етногр., побут.* – водяний млин, технічне приміщення

sucuk^{§i} *гастр.* – суджук, різновид солодоців, який готується нанизуванням горіху, фісташки та мигдалю на мотузку та заливається густим сиропом; різновид ковбас, які готуються з пряної конини

sultan böreği *гастр.* – султанський пиріг, страва на основі подрібненого м'яса, цибулі, овечого сиру ► **börek^{§i}**

sultanîbuselik^{§i} *муз.* – один із різновидів трад. мотиву (ладу) тур. клас. музики ► **sultanîhüzzam, sultanîyegâh, sultanîhüzzam**

sultano *бот.* – султани, різновид безкісточкового винограду

sultaniye *пед., іст.* – султаніє, середньо-освітній навч. заклад часів О.І., ліцей, навчання в якому здійснювалося на платній основі

sungu *етногр., рел.* – дар, пожертва, добровільний грошовий внесок на користь рел.орг-й

sure *рел.* – сура, розділ Корану, який складається з аятів; загальна кількість – 114 сур ► **Kuran, ayet**

Sur borusu *рел.* – труба у формі рогу, біля якої, за легендою, вартує архангел Ісрафіл, щоб за велінням Аллаха сповістити людство про настання Судного Дня (кінця світу)

susam ← п. سوسن *бот.* – кунжут, південна трав'яниста однорічна рослина, з насіння якої добувають олію; сезам, (*Sesamum indicum*)

susam helvası *гастр.* – кунжутна халва, різновид трад. солодоців на основі сиропу з цукру та кунжутної олії

suyolu *етногр.* – назва дитячої гри при якій з'єднують на папері крапки лініями

sübyan koğuşu *іст.* – місце у в'язниці для утримання злочинців-підлітків, дитяча кімната

sücut^{du} *рел.* – поземний уклін, одна з основних позицій вірянину під час здійснення намазу ► **ceddeye varma, secde etme**

Süleyman Demirel Demokrası ve Kalkınma Müzesi *музей.* – тематичний та біографічний музей м. Іспарта, в якому зберігається архів, колекція світлин та особиста бібліотека Сюлеймана Деміреля, 9-го президента країни

sülüs *мист.* – сюлюс, стиль письма в каліграфічній традиції осм. мови, близький до стилю несіх; виник у кін. IV ст. гіджри ► **celi yazı, neshi**

sümbüle ← а. سنبل *муз.* – сямбюле, один із трад. для тур. клас. музики стиль і мотив

sümtér *бот.* – сямтер, сорт дрібнозернистої пшениці

sünnet¹ *рел.* – сунна, священна оповідка про життя і діяння Пророка Мухаммада

sünnet² *рел.* – суннет, обрізання, рел. обряд відрізання крайньої плоти чоловічого члена

sünnet cemiyeti *рел., побут.* – урочистості у зв'язку з обрізанням ► **sünnet**²

sünnet çocuğu *рел., побут.* – хлопчик, який готується до обрізання

sünnet düğünü *рел., побут.* – святкові заходи, які батьки готуються під час здійснення та після процедури обрізання ► **sünnet**²

sünnet ehli *рел.* – суніти, ті, хто визнають сунну ► **sünnet**¹

sünnetçi *проф.* – сютенчі, лікар, що робить обрізання

sünnetçilik^{çi} *проф.* – загальна назва сегментів дискурсу підготовки та проведення обрізання

sünni *рел.* – суніт, послідовник сунізму, основного напрямку в ісламі, який визначає суну поряд із Кораном обов'язковим джерелом віри ► **Sünniler, Şiiler**

Süper Lig *спорт.* – вища ліга футбольного турніру країни

süper lise *пед.* – загальна назва приватних ліцеїв країни

sürat katarı *трансп.* → **ekspres tren**

sъrek^{pi} *побут.* – сюрек, худоба для продажу

sûrek avı *етногр.* – різновид трад. кінного полювання на хижих звірів

sürre ← а. صره *іст.* – сюрре, гроші та цінні подарунки, які падишах щорічно відправляв до Мекки і Медини

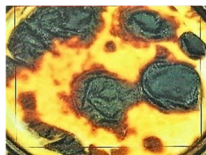
sürücü belgesi *побут.* – посвідчення водія

süt çorbası *гастр.* – молочна юшка, різновид чорби, яка готується на основі молока, м'ясного відвару та борошна ► **çorba**

sütkeriye *гастр.* – сюткеріє, різновид молочних солодоців на основі борошна та кориці ► **tarçın**

sütlâç^{ci} *гастр.* – сютляч, солодка страва на основі пшеничного крохмалю, молока, рису, яєчних жовтків і цукру ► **англ. rice pudding**

sütlâç kasesi *побут.* – ринка для сютлячу, спеціально оброблена глиняна мисочка для приготування сютлячу в розпеченій до 250 °C печі ► **sütlâç**^{ci}

sütlü bulgur çorbası *гастр.* – різновид чорби, яка готується на основі молока, пшеничної групи ► **çorba**

süzek^{gi} *побут.* – цідилко, спеціальне сито або інший пристрій для проціджування чого-небудь

süzeni *побут.* – сюзені, різновид тонкої вишивки, оздобленої візерунками

sъzъgъ *побут.* – сюзгю, пристрій для поливання молодих фруктових дерев

süzme yoğurt *гастр.* – різновид фільтрованого водою йогурту ► **укр. ряжанка, гуслянка**

-Ş-

Şabân ← п. بَان *рел.* – Шаабан, восьмий місяць місячного календаря

şadırvan ← а. روان *рел., арх.* – шадирван, наповнена водою споруда у формі фонтану у мечеті для здійснення омовіння; споруда з пристроєм для подавання води під тиском; шадирван (місце з водограєм на подвір'ї мечеті) ► **abdest**

şafilik *рел.* – одна з течій ісламу сунітського спрямування; засновник – Ебу Абдуллах Мухаммед бін Ідріс Шафії; поширена на сх. Анатолії, С.А., а також Єгипті, Ірані, Іраці, Індонезії

şahâdet ← а. شَهِادَة *рел.* – смерть за віру, мучеництво ► **şahitlik**^{gi}

şahadetname ← а. شَهِادَتْنَامَه *п.* шахадетнаме, загальна назва установчих та офіційних підтверджувальних документів – дипломів, сертифікатів, свідоцтв

şahadet parmağı *анат.* – вказівний палець ► **gösterme parmağı, işaret parmağı**

şahi ← а. شَاهِي *гастр.* – шахі, сорт халви на основі яєць і крохмалю

şakıldak^{gi} *побут.* – шакилдак, різновид дитячої іграшки

şakşak *побут.* – колотушка, пристрій, за допомогою якого сповіщають про певну подію, тріскачка, гримучка

şalgam suyu *гастр.* – сік із ріпи, шалгаму, різновид тонізуючого напою на основі вижимки з ріпи; має кисло-терпкий присмак

şalvar ← п. شالوار *побут.* – широкі штани особливого крою, що їх заправляють у халяви ► укр. *а́чи* || ФО → *şalvar gibi*

şam alacası ← п. شام □ – "Дамаск" *побут.* різновид різнокольорової тканини, яка виготовлялася у давнину не тер-і Сирії

Şam fıstığı *бот.* → **Antep fıstığı**

şamandıra *побут., мор.* – буй, рибальський поплавець

şambabası *гастр.* – шамбабаси, різновид кондитерських виробів ► **hamur tatlısı, baba tatlısı**

şam şekerı *гастр.* – різновид продовгуватих і тонкостінних різнокольорових цукерок на основі солодкого сиропу

şam tatlısı *гастр.* манна крупа, на основі йогуртної маси та яєць, що заливається шербетом; подається холодним; готується під час святкових заходів місяця Рамазан; пошир. у Хаккарі

şambalı tatlısı *гастр.* → **şam tatlısı**

şamdan ← а. معراج "свічка, віск" + п. ان □ "скриня" *побут.* – свічник для кількох свічок, канделябр

Şanlı Urfa Kurtuluş Günü *георт.* – "День визволення Шанлиурфи", щорічно святкується протягом тижня 7–11 квітня

Şanlıurfa Müzesi *музей.* – Краєзнавчий музей м. Шанлиурфа; експонує артефакти різних культурних епох, зокрема результати арх. пошуків з Гьобеклітепе та Невалічорі

şarjmatik *побут.* – спеціальний пристрій, призначений для підзарядки мобільних телефонів та електронних гаджетів; розміщується у громадських місцях

şase ← фр. sachet *побут.* – саше, зшитий з дорогої тканини мішок для зберігання носових хусток та предметів гігієни; сувенірний продукт країни

Şeftali Festivali *георт., фест.* – "Персиковий фестиваль", різновид щорічних локальних фестивальних заходів; святкується з 1985 р. у м. Імамоглу у червні і триває 2 дні

şehir^{hri} ← п. شهر *н.п.* – місто, великий населений пункт; зазвичай адм., пром. торг. і культ. ц. ільче ► **büyükşehir, kasaba, köy**

şehit^{di} ← а. شهيد *рел.* – шахід, мученик, який загинув за віру і своєю смертю наблизився до сонму святих; воїн-смертник; мор.-етич. категорія звичаєвого права

Şehitler Haftası *георт.* – "Тиждень пам'яті героїв", поминальні тижневі заходи з метою вшанування пам'яті поліцейських і жандармів, загиблих у військових операціях

şehnaz *муз.* – шехназ, різновид макаму (мотиву) тур. клас. музики ► **makam**

şehriye ← а. شهريه □ *гастр.* – шехріє, різновид пшеничного тіста, з якого виготовляють локшину, що є інгредієнтом для різних страв ► **şehriyye çorbası**

şehriye çorbası *гастр.* – юшка, основним інгредієнтом якої є локшина

Şeker Bayramı [букв. "Свято ласощів"] *георт., рел.* – Шекер-байрам, загальна назва святкових заходів, які символізують закінчення місяця Рамазан і традиційного посту; упродовж трьох днів в країні оголошують вихідні, відбуваються візиту до рідних, поминання померлих родичів ► **Ramazan**

şekerci *проф.* – цукровар, кондитер

şekerpare *гастр.* – різновид солодощів овальної форми на основі борошна, яєчних жовтків, горіхової маси та цукрової пудри

self servis ← *англ. self-service л.л.* – напис або форма обслуговування у традиційних кав'ярнях та їдальнях ► **kafeterya, lokanta, seçal**

şaraphane ← *а. راب □ п. راب □* *нобут.* – винарня, приміщення / льох для зберігання вина; винна лавка ► *укр. пивниця*

şerbet ← *а. شراب □* *гастр.* – шербет, різновид солодкого густого напою, виготовленого з фруктів та води, з додаванням кави, шоколаду, горіхів ► **mevrit şerbeti, gübre şerbeti, çimento şerbeti, limon şerbeti**

şeref defteri *нобут.* – книга почесних гостей

şeref konuğu *нобут.* – почесний гість, мор.-етич. категорія звичаєвого права

şeref misafiri → **şeref konuğu**

şeref salonu *нобут.* – місце проведення урочистих заходів та зустрічі поважних гостей на відкритому просторі або спеціально збудованому приміщенні

şeref tribünü *арх.* – спеціально відведене місце для високоповажних гостей на стадіонах на театрах ► **şeref salonu, şeref locası**

şeref üyesi → **onur üyesi**

şeref yeri *нобут.* – спеціально виділені місця у залі для поважних гостей

şerefe ← *а. رف □* *рел., арх.* – шерефе, балкончик на мінареті, з якого муедзин закликає правовірних до молитви ► **minare**

şerefe! *вигук* → **şerefinize!**

şerefinize! *вигук* – "Будьте здорові!", "Хай щастить!", традиційна тур. здоров'я, застілля промова, побажальна словесна формула з нагоди якоїсь події

şeriat ^т ← *а. ریت □* *рел.* – шаріат, система норм мус. права, контент рел.-обрядових настанов і правил, що має силу закону, на основі проповідей Пророка; ісламське право ► **İslâm hukuku**

şeşbeş ← *п. شش □* *етногр.* – шешбеш, шість : п'ять, хід / стратегія гри у нард ► **altı ve beş**

seyh ← *а. یخ □* *рел.* – шейх, лідер дервішів, релігійний авторитет ► **tarikat, şeref unvanı**

seyhülislam ← *а. یخ □* *рел., іст., проф.* – шейх-уль іслам, найвища духовна посада в О.І. та ТР, релігійний лідер країни

şeytanarabası *нобут.* – пух із дерева; рудиментарний елемент шаманізму

şeytan bezi *нобут.* → **şeytanarabası**

şeytan örümceği *метео.* – марево у спекотну погоду ► *укр. Петрові віяця*

şeytan taşlama *рел.* – кидання каміння; ритуальне дійство під час хаджу, що символізує закидання камінням місця, де (гіпотетично!) може знаходитися вигнаний з раю янгол зла

şeytanterisi *побут.* – асафетида, смола рослинного походження для викор. у нар. медицині, дьоготь

şeytandırnağı *етногр.* – задирка, задерта шкірка коло нігтя

şeytan tüyü *етногр.* – талісман, предмет, що, за марновірними уявленнями, має чудодійну силу і приносить йог власникові щастя, удачу, оберігає від небезпеки та служить для привороту

şeytan uçurtması *етногр.* – паперовий змій

şıpşıp *побут., ономат.* – шипшип, вид легкого взуття, нічні тапці

şıra *гастр.* – шира, виноградний сік, сирець для приготування пекмезу ► укр. *сусло*

şıracı *проф.* – шираджи, той, хто готує / продає ширю ► **şıra**

şıralık üzüm *бот.* – вид винограду, який придатний для виготовлення шири
► **şıra**

şırlağan *гастр.* – кунжутна олія ► **susam yağı**

şıvgın *метео.* – шивгин, у нар. метеорологічній традиції – дощ із мокрим снігом, крупа

şif ← вірм. *šiw* *побут.* – шіф, вижимки, що лишаються після приготування виноградного соку; викор. для підживлення ґрунту

şifahane ← а.-п. *شفاخانه* *арх.* – шіфахане, застаріла назва лікарняних закладів у сільській місцевості

şikeste ← п. *شكسته* [букв. "розірваний"] *культ.* – шікесте, стиль написання текстів перською мовою

Şile bezi *побут.* – назва легкої шовкової тканини, що викор. для пошиття літнього одягу; Шіле – у минулому рибал. село на бер. Ч.м.

şimşir kaşık *побут.* – самшитова ложка, різновид сувенірної продукції з міцної породи самшитових чагарників; промисел пошир. на тер-ї ілю Кастамону

şinanay *вигук* – шінанай, вигук, який передає радість, задоволення, захоплення

şinik^{-ti} *о.м.* – шінік, міра сипких тіл (≈ 8 кг, 9,25 л) ► **ölçek**^{-ti}, **kile**, укр. *хоріць, гарінь*

şıpşakçı *проф.* – вуличний фотограф

şıra ← а. *سیرة* *гастр.* – шіра, прохолодний напій з родзинок

şiraze ← п. *سیرازه* *етногр.* – шіразе, ¹тканинна вставка, елемент трад. мистецтва переплетення книг; ²холоша пехліванських штанів ► **örgü**, **ciltçilik**^{-ti}, **şerit**

şirinlik^{-ti} *рел.* → **muska**

şirinlik muskası *рел., побут.* – різновид муски, амулета, носіння якого, відповідно до трад. уявлень, може приворожити коханого ► **muska**

şirpop^{-bu} *гастр.* – різновид молочної страви на основі яєчних жовтків

şırvanı *побут.* – кімната під дахом, мансарда

şiş *побут.* – шіш, пристрій, на який настромлюють м'ясо, рибу для смаження на вогні, рожен, ветлюг

şiş kebab *гастр.* – шішкебап, різновид страви з м'яса, що готується на відкритому вогні

şiş köfte *гастр.* – шіш кьофте, різновид котлет, які готуються на рожні

şışaneci *проф.* – шішанеджі, майстер із виготовлення нарізної (старовинної) зброї

şişek^{-ti} *побут.* – шішек, відповідно до сільськогосподарської таксономії – дворічна вівця

Şişli Atatürk Müzesi музей. – "Будинок-музей Ататюрка в Шішлі", тематична колекція картин і артефактів, що ілюструють життєвий шлях політика ► **İnkılâp Müzesi**

şöbiyet *гастр.* – різновид баклави, що готується з тонких листків тіста на основі вершкової маси та подрібнених горіхів ► **baklava**

"ŞU ÇILGIN TÜRKLER" *п.т.* – "Ці божевільні турки", роман Тургута Озакмана, який розповідає про участь анатолійців у подіях НВВ 1914–1920 рр.; має глибокий ідеол. та патріотичний дискурс ► **Turgut Özakman**

şûra ← а. **شورا** *еґе.* – Рада, дорадчий орган держ. (освітніх) та приватних установ
► **Askerî şûra, Danışma kurulu, Millî eğitim şûrası, Sağlık şûrası**

Şûrayıdevlet ← а. **شورای دولت** *еґе.* → **Danıştay**

şurup^{bu} ← а. **شورپ** *гастр.* – сироп, концентрований розчин цукру у фруктовому або ягідному відварі, основа для приготування лікувальних напоїв ► **kuvvet şurubu**

-T-

tabak^{ğı} ← а. **طبق** *побут.* – миска, ринка посудина у вигляді широкої чашки, в якій зазвичай подають страву до столу ► **çay tabağı, çorba tabağı, ekmek tabağı, fincan tabağı, kül tabağı, yemek tabağı**

tabak ← а. **تباک** *проф.* – сепіджі, майстер, що виробляє сирицю, мнець, кожум'яка
► **sepici, debbağ**

taban fiyatı *екон.* – мінімальна ціна на сільськогосподарську продукцію в системі державних рекомендацій

tabla *побут.* – табла, ¹дерев'яний лоток, таця для подавання страв до столу;
²залізна таця, що викор. як підставка під мангал, печі, до каміну, попільниця

tablacı *проф.* – табладжи, той, хто виготовляє табла ► **tabla**

tablzen ← а.-п. **طبل زن** → **davulcu**

tabut ← а. **تابوت** *рел., етногр.* – табут, спеціально зроблена скриня, у якій ховають покійника, труна; місце у дворі мечеті для читання молитви над тілом покійного

taharet ← а. **طهارة** *рел.* – тахарет, різновид ритуального омовіння перед

tahin *гастр.* – тахін, густий сироп, виготовлений з насіння кунжуту або сезаму; відповідно до нар. вірувань – є джерелом енергії для організму людини; зазвичай вживається в пропорції 1:1 з пекмезом ► **pekmez**

tahin helvası *гастр.* – різновид халви на основі тахіну [tahin], цукру або пекмезу [pekmez], кунжутна халва ► **bazar helvası**

tahsisli yol *трансп.* – спеціально виділена для вантажного транспорту частина автошляху

tahtaboş *побут.* – тахтабош, тераса на даху будинку для сушки білизни, веранда

Tahtakuşlar Köyü Etnografya Müzesi музей. – "Етнографічний музей селища Тахтакушлар", приватна (засновник – Алібей Кудар) мист. колекція на тему культури степових народів та міф. дискурсу гори Іда / Каздаги

taka мор. – така, невеликий парусний човен, який викор. для риболовлі та організації турист. прогулянок ► укр. *байдак*

takdirname ← а.-п. تقدیر نامه → **başarı belgesi**

taki етногр. – таки, загальна назва подарунків (сережки, каблучки, наруччя), які даруються нареченій під час весілля

takke побут. – такке, різновид головного убору з тонкої тканини конусоподібної, овальної та іншої форми ► укр. *квпак*

takma ismi етногр. – псевдонім / прізвисько людини або спорт. команди

Taksim топ. – Таксім, іст. район Стамбула, улюблене місце прогулянок та проведення громадських заходів; сполучений з Істікляль джаддесі

taksit ← а. تقسيط екон. – форма придбання споживчих товарів у відстрочку

takunya побут. – такуня, босоніжки, сандалі на дерев'яній підшві

takvim культ. – календар, спосіб лічення днів у році ► **Gregorian takvimi**, **Julian takvim**, **kamerî takvim**, **Mısır takvimi**, **Hicrî takvim**, **Milât takvimi**

TAKVİM-İ VEKAYİ гем. – "Календар подій", одна з перших осм. газет; видавалася упродовж 1831–1878, 1891–1892, 1908–1923 рр. осм., араб., фр., нім., грец. та вірм. мовами; після проголошення Республіки отримала назву "Офіційна газета" ► **Resmî Gazete**, укр. *Дневник руський*

talâk ← а. طلاق рел. – таляк, дискурс розлучення сімейної пари відповідно до основ шариату ► **talâkiselâse**

talâkiselâse рел. – талякиселясе, повідомлення про розірвання шлюбу, що, відповідно до основ шариату, здійснюється у формі трикратного повторення наміру

talaş böreği гаспр. – талашський пиріг, різновид пирогів на основі подрібненого м'яса і овочів

talaş kebabı гаспр. → **talaş böreği**

Takdir Beratı адм. – форма офіц. визнання роботи, Похвальна грамота

takunya ← гр. τακούνια побут. – такунія, сандалії на дерев'яній підшві

talika ← рос. телега побут., етногр. – возик, предмет сувенірної продукції з використанням техніки обробки дерева та нанесення регіон. мотивів; пошир. не т-ї Ілю Едірне; викор. у декоративних проєктах

tallahi ← а. الله вигук – їй-богу, їй-бо, вигук, що вживається для підтвердження чого-небудь, для запевнення в чомусь ► **vallâhi**, **billâhi**

tambur етногр. – тамбур, різновид муз. щипкового шестиструнного інструменту ► **tambura**

tamburacı проф. – тамбураджи, той, хто грає або виготовляє тамбур

tamburi проф. → **tamburacı**

TAM TARİFE л.л. – "Без знижок", напис у магазинах, що свідчить про відсутність знижок на товари ► **indirimsiz**

tamzara етногр. тамзара, популярний танець з елементами перформансу; попул. на тер-ї сх. Анатолії

tandır ← п. تانور побут. – тандир, різновид трад. пічки, що зроблена в земляній ямі; у деяких регіонах країни у зимовий час викор. для обігріву кімнати, ніг

tandır alevi побут. → **tandır ateşi**

tandır ateşi *побут.* – вогонь у тандирі, який підтримується дубовими і буковими обрізками; концепт господарювання і трад. культури ► укр. *ватра*

tandır böreği *гастр.* різновид бьорека, який готується в тандирі ► **tandır, börek**^{§1}

tandır çöreği *гастр.* – різновид чьорека, який готується в тандирі ► **çörek**^{§1}, **tandır**

tandır ekmeği *гастр.* – різновид хлібних виробів, який готується в тандирі, лаваш ► **tandır**

tandır kebabi *гастр.* – кебаб із тандира, страва на основі подрібненого м'яса та смаженої цибулі; готується у тандирі; пошир. на тер-ї ілю Испарта

tandırname ← п. *تور* "піч" + п. *نامه* *im.*, *етногр.* – тандирнаме, невеликий фольк. твір гумористичного формату, байка, небилиця ► укр. *городити небилиці*

TANİN *гем., іст.* – "Дзвін", відома газета прогресивних орг-й, видавалася у Стамбула упродовж 1908–1925 рр. мала особливе місце серед друкованих органів, які формували національно-визвольний дискурс ► **İttihat ve Terakki Cemiyeti**

Tanrı ← двн.-тюрк. *Ṭṛk* /*teŋri* / *taŋrı* *рел., культ.* – Танри / Тенґрі, назва Абсолюту у двн.-тюрк. рел. системі; провідний концепт божественного у трад. світогляді і ментальності, Бог ► **Allah, Tengri**

Tanrı misafiri *ірон., етногр.* – незваний гість, людина, яка приходить без запрошення

Tanrı vergisi *рел., етногр.* – у концептуальній парадигмі звичасвого права – уміння і здібності, що даються людині від народження, божий дар ► **Allah yergisi**

tantuni ← гр. *гастр.* – тантуні, різновид кебаба, що готується з трад. інгредієнтів та смажиться на пательні

Tanzimat Dönemi *хрон.* – Танзимат, період економічних реформ і соц.-політ. трансформацій в О.І. упродовж 1839–1876 рр. ► **Lale devri**

tanzim satışı *екон.* – договірна торгівля, система демпінгових заходів, що здійснюються муніципалітетами з метою забезпечення населення продуктами першої необхідності

tarik *рел.* – тарік, морально-етична категорія, що визначає шлях (спосіб, систему духовних випробувань) вдосконалення неофіта у системі дервішського дискурсу

tapı *рел.* – ідол, божок, кумир

tapınak^{§1} *рел.* – тапинак, місце поклоніння богам та здійснення рел. ритуалів ► **mabet, ibadethane**

Tapu-kadastro dairesi *ерг.* – Державне управління кадастру, держ. служба, функції якої полягають у контролі за дотриманням законності під час купівлі-продажу землі та реєстрації земельних наділів країни

tapu kütüğü *адм.-тер.* – земельний кадастр; документ, який засвідчує право власності на земельний наділ

tar *етногр.* – тар, різновид муз. струнного інструменту, пошир. на сх. країни

tarak^{§1} *побут.* – гребінець для хамама, необхідний атрибут процедури тур. лазні ► **hamam takımı**

taranga *зоон.* – лящ, прісноводна риба родини карпових

tarator *гастр.* – таратор, соус, приготовлений на оцтовий основі, грецьких горіхів, оливкової олії та часнику

tarçın *бот., гастр.* – кориця, викор. як приправа, сегмент трад. парфумерії та нар. медицини ► **alat**

tarhana ← п. *terhâne* – тархана, подрібнені кульки з тіста, які готуються на основі булгуру та йогурту з додавання томатів, перцю, цибулі, бахарату; інгредієнт для юшки з тархани ► **tarhana çorbasi**

tarhana çorbasi *гастр.* – юшка, основним інгредієнтом якої є маленькі кульки з тіста; у трад. нар. медицині вважається джерелом протеїнів та вітамінним комплексом ► **Uşak tarhanası, Maraş tarhanası, göce tarhanası, Kestanmonu tarhanası**

Tarım, Hayvancılık ve Süt Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль молока, тваринництва та сільського господарства", різновид щорічного гастрономічного фестивалю; проводиться у м. Сьогютлю упродовж червня щосуботи та щонеділі

Tarım ve Orman Bakanlığı *ерг., політ.* – Міністерство лісового та сільського господарства; функц. з 1945 р.

tarikāt ← а. طريق [букв. шлях, стежина] *рел., філос.* – тарикат, шлях поступового наближення до Абсолюту, метод морального вдосконалення, який ґрунтується на філос.-екзистенційних основах тасаввуфу ► **Tasavvuf, Mevlevi tarikati, Bektaşî tarikati**

Tarsus müzesi *муз.* – Красезнавчий музей м. Тарсус, колекція арх., етногр. пам'яток усіх часів і епох, а також артефакти туркм. і юрюкської культури; функц. з 1971 р.

tartarak yenme *спорт., етногр.* – переможний фінал у змаганні олійної боротьби за умови відривання суперника від землі і здійснення трьох кроків

tartma *спорт., етногр.* – тартма, тактичний прийом олійної боротьби, в результаті якого ноги суперника відриваються від землі

tas *побут.* – тас, різновид глибокої металевої посудини для приготування їжі, зберігання води, прання та обливання у хамам [hamam] ► укр. **таз**

tas kebabi *гастр.* – різновид кебаба, що готується на тасі [tas] з використанням подрібненого м'яса, рису, цибулі і картоплі, іноді з додаванням чорного перцю [karabiber]; готується на повільному вогні, гігель

tasavvuf ← а. تصوف *рел.* – тасаввуф, морально-етична система духовного вдосконалення, кінцева мета якого – наближення до Абсолюту і тотальної нумінозності у рецепції навколишньої дійсності

taş bebek *етногр., побут.* – кам'яна лялька, різновид сувенірної продукції на основі природного каменю та керамічної глини з регіон. мотивами та сюжетами в оздобленні; промисел пошир. на т-ї ільче Архаві ілю Артвін ► **Edirne bez bebekleri, Pınar bebek**

taş ekmek *гастр.* – різновид хлібних продуктів, що випікаються у спеціальній печі, викладеній зсередини камінням

taş fırın *побут., етногр.* – кам'яна піч, конструкція з цегли або каменю, призначена для опалення приміщення, випікання хліба та борошняних

виробів, варіння страв trad. методами приготування || **ФО** → у тур. етносимволіці – символ достатку і багатства

taşlama спорт., етногр. – ташлама, тактичний прийом у боротьбі, перекидання суперника набік через праву п'яту, тримаючи його за пасок

Taşova Belediye Müzesi музей. – "Красзнавчий муніципальний музей м. Ташова", регіон. колекція артефактів матеріальної культури

tat іст. – тат, загальна зневажлива назва чужинців, частіше арабів і іранців

tatar ağası проф. – татарський ага, керівник поштової служби

tatar arabası жарт. – татарська гарба, різновид транспортного засобу, за допомогою якого розвозять пошту ► укр. *гарба*

tatar aşı гаспр. – різновид юшки, основними інгредієнтами якої є шматочки тіста у формі трикутника з часниковим йогуртом та яйцями

tatar böreği гаспр. – пиріг по-татарськи, різновид пирогів на основі січеного м'яса та йогурту

tatar çorbası гаспр. → **tatar aşı**

tatar dolamanı побут. – різновид короткого кафтану, які носять листоноші

tatar kalpağı побут. – різновид довгого шкіряного капелюха з жовтим верхом, які носять листоноші

tatar kurdu побут. – різновид шлункової хвороби у коней

tatar salçası гаспр. – татарський соус, що викор. до рибних і м'ясних страв і готується з майонезу, оцту, зелені та подрібнених солоних огірків; відомий також як соус тартар ► **hıyar turşusu**

tatarhamur гаспр. → **tatar aşı**

TATİL KÖYÜ л.л. – "МІСЦЕ ВІДПОЧИНКУ", напис, який розташовується уздовж автомобільних доріг ► **tatıl köyü**

tatıl köyü турист. – місце відпочинку, пікніка чи на спеціально відведеній території для індивідуального або групового одноденного / багатоденного туризму

tava побут. – тава, різновид пательні для приготування (смаження) їжі ► **balık tava**

tava böreği гаспр. – різновид пиріжків на основі бездріжджового тіста, яєць та січеного м'яса, що готуються на таві ► **tava**

tava ekmeği гаспр. – різновид страви з тіста, що обсмажується спочатку на таві [tava] та печеться у фирині [fırın]

tavga гаспр. – тавга, різновид юшки, що готується на основі йогурту та ярми [yarma]

tavla ← італ. tavola ← гр. τάβλα етногр. – нарди, різновид настільної гри

tavuk cehennem kebabı [букв. "курча з пекла"] гаспр. – страва на основі курячого м'яса, запеченого у фирині з додаванням прянощів та зелені ► **fırın**

tavuk göğsü [букв. "куряча грудинка"] гаспр. – солодка страва з відвареної курячої грудинки (в розтертому вигляді), рисового борошна, мигдалю та молока (у сучасних рецептурах курятину заміняють крохмальною масою) ► англ. **chicken breast**

tavuk köftesi гаспр. – куряча котлета, страва на основі січеного м'яса, цибулі, жовтків та хлібної маси

tavuk kümesi гаспр. – різновид сількогосподарської будівлі для курей, курник

tavuk sarması *гастр.* — страва на основі курячого м'яса, кабачків, моркви з додаванням ароматних приправ та соусів

tavuk suyu *гастр.* — курячий бульйон, вивар, навар

tavuk şiş kebabi *гастр.* — різновид кебаба на основі курятини

tavuk yahni *гастр.* — смаження з курки, страва на основі смаженої курчатини, картоплі та цибулі з додаванням бахарату

tavuk yelpazesi *гастр.*

tay *побут., зоон.* — тай, жеребець, самець кобили до трьох років

taygeldi *т.сп.* — пасинок, нерідний син одного з подружжя, який доводиться рідним іншому

taze fasulye *гастр.* — страва, що готується на основі свіжої квасолі з додаванням томатів, цибулі та часнику і змащується оливковою олією ► **zeytinyağlı taze fasulye**

taze para [букв. "свіжі гроші"] *екон.* — назва грошових надходжень з альтернативних джерел, плата за зроблену приватним чином послугу ► укр. *қалым*

T.C. ¹*абр.* → **Türkiye Cumhuriyeti**; ²*л.л.* ТР, абрєвіатурний напис на державних і приватних установах, знак-символ, що позначає терит. межі Турецької Республіки

TCDD Müzesi *муз.* → **Ankara Atatürk Konutu ve TCDD Müzesi**

tebrik kartı *етногр.* — різновид трад. вітальної листівки

TDK *абр.* → **Türk Dil Kurumu**

tefsir ← а. *تفسير* *рел.* тєфсір, тлумачення Корану

tefsirci ← а. *تفسير* *проф., рел.* тлумач Корану, знавець ісламської догматики і права

toht *побут.* — тохт, собачий ошийник ► **tasma**

Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi *музей.* — "Музей археології та етнографії у м. Текірдаг", найвідоміша тематична колекція артефактів (понад 23 тис. од.) культур Фракії

Tekirdağ rakısı *гастр.* — марка відомого в Туреччині алкогольного напою на виноградній основі

tekbir ← а. *تكبير* *рел.* — назва початкової молитви ісламського сакрального дискурсу, яка визначає велич Аллаха ► **Allahuekber**

tekerleme *літ.* — текерлеме, скоромовка, лічилка, жанр усної нар. поезії

tekke ← а. *تكية* *рел., арх., іст.* — текке, обитель дервішів, місце помешкання і проведення релігійного культу ► **zaviye**

tekke çorbası *гастр.* — юшка на основі борошна з додаванням томатів і м'яти

tekke kebabi *гастр.* — різновид плову на основі овечини з додаванням томатів, цибулі та прянощів

tekke müziği *муз.* — музика текке, спеціалізований муз. дискурс, який викор. під час духовних практик та здійснення ритуальних обрядів

tekke pilavi *гастр.* — плов "Текке", різновид пісного плову на основі грубого сорту рису з додаванням овочів та бахарату

tekne kazıntısı [букв. "стружка від човна"] *жарт.* — назва дитини, яка народилася у батьків похилого віку, пізня дитина

TEK YÖNLÜ YOL л.л. – "Односторонній рух", напис, що викор. на автошляхах країни

teleferik^{ḡi} ← фр. *teleferique* *трансп.* – канатна дорога, різновид транспортувальної установки для перевезення пасажирів; пошир. у великих містах та курортних центрах країни

teleme peyniri *гастр.* – різновид малосольного м'якого сиру

tellâk^{ḡi} ← а. لاک *проф.* – теллак, банщик, який розтирає тіло відвідувачів рукавицею у процесі обряду хамам

tellâl *проф.* – телляль, глашатай, оповісник ціни на товар та важливої інформації на майданах та базарних площах великих міст

tel kadayif *гастр.* – різновид солодошів, що готуються шляхом випарювання цукрового сиропу та доведення його до ворсистого вигляду

tel şehriye *гастр.* – локшина хатнього виробництва, з якої готують різноманітні страви; викачується з тіста, сегментується на продовгуваті скибки і висушується на сонці

tembelhane ← п. تنبل + п. خانه *ірон.* – "клуб ледарів"

temcit^{di} ← а. تمجيد *рел.* – темджід, різновид хвалебної молитви на честь Аллаха, що проголошується з мінарету після ранкового намазу упродовж трьох священних місяців – реджеп, шабан та рамазан

temeltaşı *побут.* – камінь-основа, перший камінь під час закладання підмурку будинку

temenna ← а. تمنى *рел., етикет.* – теменна, різновид східної етикетної стратегії, що супроводжується прикладанням руки до чола

TEMPO dergisi *гем.* – "Тепм", наук.-попул. стамбул. щомісячник, видається з 1987 р.

teneffüşhane ← а. تنفس + п. خانه *пед.* – відпочивальня, (спеціальна кімната, місце у парку) для відпочинку учнів і студентів у турецьких закладах освіти

teneşir ← п. ten-şiv *побут., етногр.* – місце омивання небіжчика

Tengricilik^{ḡi} *рел.* – Тенґріанство, двн.-тюрк. рел.-міф. дискурс; облігаторний формант – творець всього сущого Тенґрі ► **Göktanrı dini**

tennure ← а. تنوره *рел.* – теннуре, сорочка дервіша ордену Мевляві, сегмент обряду семи ► **sema**

tepelik^{ḡi} *побут.* – тепелік, різновид жіночого головного убору, прикрашений золотом або сріблом; пошир. у сх. регіонах Анатолії ► укр. *золотник*

teravi *рел.* → **teravi namazi**

teravi namazi *рел.* – теравіх, молитва, що читається в мечеті упродовж Рамазану після вечірнього намазу

teravîh *рел.* → **teravi namazi**

terbiyeli çorba *гастр.* – різновид юшки на основі м'ясного навару, приправленої різними трав'яними спеціями

terbiyeli etli kereviz dolması *гастр.* – начинена та тушкована селера, страва на основі січеної телятини, яка заправляється у серцевину селери

terbiyeli köfte *гастр.* – різновид котлети, яка готується на основі фаршу з додаванням хлібної м'якоті, цибулі, трав'яних спецій та лимонного соку; обсмажується в яєчній підливці

TERCÜMAN *гем.* – "Коментатор", щоденна впливова газета, що представляє інтереси пром.-фінан. кіл країни; видається у Стамбулі з 1961 р.

Tercüme Bürosu *іст., ерг.* – Перекладацьке Бюро, профільний центр перекладів, що був створений у 1833 р. на базі МЗС з метою перекладання документації з європейських мов ► **tercüman odası**

Tercüman odası → **Tercüme Bürosu**

terlik^{тґі} *побут.* – терлік, різновид традиційного хатнього взуття, капці

ters salto *спорт., етногр.* – зворотне сальто, тактичний прийом в олійній боротьбі, перекидання суперника через голову

tespih ← а. تسبیح *етногр., рел.* – вервиці, вервиця, атрибут молитовного дискурсу, мотузка з нанизаними дерев'яними, кістяними, бурштиновими намистинками (33 або 99 елементів); викор. для відліку та повторення рел. формул та молитов під час перебирання намистинок пальцями ► **mercan tespih**

tespihçi ← а. تسبیح *проф.* – теспіхчі, той, хто виготовляє / продає вервиці ► **tespih**

testi kebabı *гастр.* – кебаб у горщику, різновид кебаба, основними інгредієнтами якого є м'ясо та овочі; готується у печі ► **fırın, kebab**

tesviye ← а. تسوية *трансп.* – проїзний квиток турецького вояка

Teşkilâtesasiye Kanunu *політ.* – одна з назв Конституції Т.Р. ► **Anayasa**

teşrif ← а. تشریف *етногр.* – честь, шана, морально-етична категорія національної картини світу турків

tevekkül *рел.* – покірність, богобоязність, морально-етична категорія ісламу

Tevrat ← а. tevrât *рел.* – Тора, священна книга іудеїв, записана від Мойсея, П'ятикнижжя

teyemmüm ← а. تیمم *рел., етногр.* – ритуальне омовіння без води, для якого молільнику достатньо доторкнутися до землі або піску; практикується у місцях, де немає води

teyze *т.сн.* – тейзе, тітка з боку матері, вуйна ► укр. **дядина**

teyzezade ← т. teyze + п. زاده *т.сн.* – син / донька брата або сестри (про рідних, двоюрідних, троюрідних), небіж, небіжка

tezgah ← п. دستگاه *побут., етногр.* – тезгах, пристрій для виробництва килимових виробів, майстерня / цех із килимоткацтва, килимарня

tezkere ← а. تذکار *літ.* – тезкере, біографія відомих письменників

tezkiye *етн.* – тезкіє, ритуал поховального звичаю

THY *ерг.* → **Türk Hava Yolları**

THY CIP Salonu *л.л.* – "ЗАЛА ОЧІКУВАННЯ ДЛЯ ПОВАЖНИХ ГОСТЕЙ", напис в аеропортах країни ► англ. **THY CIP lounge**

tibak *мист., етногр.* – тибак, мисцетво / уміння плетіння з соломи (пшеничної, вівсяної, очеретиння) предметів побуту та хатніх аксесуарів; пошир. на т-ї ілю Хатай ► **bulgur savurma kabı, buğday sapı örücülüğü, el sanatı, tıbakya**

- Tıp Bayramı** *георт.* – "Свято медицини", назва професійного свята працівників медичної галузі країни, відзначається щорічно 14 березня ► укр. *"День медичного працівника"*
- timarçı** *іст.* – тимаріот, володар тимару, зобов'язаний нести службу у війську О.І.
- turnak**^{gi} *муз.* – ніготь, медіатор, рогова або пластмасова пластинка з загостреним кінцем, якою грають на деяких музичних інструментах (канун, саз) ► **kanun**
- turpan** *спорт.* – тирпан, тактичний прийом трад. боротьби, напад із метою повалити суперника
- tiftik**^{gi} *побут.* – тіфтік, мохер, вовна ангорської кози, козиний пух, сировина для виготовлення предметів одягу та аксесуарів ► **tiftik çorap**
- tiftik çorap** *побут.* – вовняні шкарпетки, сегмент сувенірної продукції, що пошир. на т-ї ілю Агри
- tih pekmezi** *гастр.* різновид пекмезу, що виготовляється з гнилого винограду на гроні
- tilâvet** ← а. تلاوت *рел.* – тілявет, один з богослужбних ритуалів, що має на меті голосне ритмічне читання Корану
- timar** ← п. تيمار *іст.* – тимар, дрібне земельне володіння в О.І., яке видавалося з фонду держ. земель виключно за несення військ. служби
- tirit**^{di} *гастр.* – тіріт, різновид м'ясної юшки; пошир. на тер-ї ілю Испарта
- TOBB Üniversitesi** *нед.* → **Türkiye Odalar ve Borslar Birliği**
- TOFAŞ** [Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.] *абр.* – торгова марка автомобілів, які вироблялися з 1968 р. компанією Холдинг Коч; легендарні моделі серії – "Мурат", "Картал", "Доган" ► **Murat, Kartal, Doğan, Şahin**
- tohane** *етногр., побут.* – тохане, у деяких регіонах центр. Анатолії – найбільша кімната трад. будинку, вітальня ► **toyhane, selâmlık bölümü, başoda**
- Tokat yazmaları** *мист., побут.* – Токатські хустки, різновид трад. хусток, що виготовляються у регіоні ілю Токат із бавовняної сировини за спец. методом з різноманітними орнаментальними рішеннями – рослинними, тваринними, міфологічними; сувенірний сегмент країни
- tombak leğen** *побут.* – різновид неглибокої круглої латунної посудини, що викор. для різних побутових потреб (прання, миття, зберігання харчів)
- tombala** ← фр. tombola *етногр.* – різновид азартної гри, гра лото
- tombik**^{gi} ^{1.}*жарт.* – жартівливе звертання до маленької (гладкої) дитини, карапуз, голопуцьок; ^{2.}*етногр.* трад. дитяча гра ► **geleneksel çocuk oyunu**
- topaç**^{ci} *побут.* – топач, ^{1.}різновид дитячої іграшки, фуркало, дзига; ^{2.}кошик круглої форми
- topaç çevirme** *етногр.* – традиційна дитяча гра, сценарій якої базується на маніпуляціях з топачем ► **geleneksel çocuk oyunu, topaç**^{ci}
- topbaş** *бот., побут.* – топбаш, різновид запашного, широколистяного тютюну світлого кольору, що вирощується на теренах ілю Ізмір ► укр. *татарзілля, бакун*
- Topkapı Sarayı** *муз.* – Палац Топкапи, резиденція осм. султанів (до кін. XIX ст.); будівництво розпочалося за часів султана Мехмета Фатіха (1444, 1451–1481); від 30-р. XX ст. – музей. комплекс із важливими турист. destinations ► **Hasoda, Harem, Kubbealtı, İç Hazine, Kutsal Emanetler bölümleri**

Topkapı Sarayı Müzesi *музей*. – "Музейний комплекс палацу Топкапи", провідна колекція артефактів, що ілюструє історію формування та рівень раритетності резиденції осм. султанів упродовж XV – поч. XX ст.

Topkapı Sarayı Yazma Eserleri Kütüphanesi *музей*. – "Бібліотека манускриптів музею Палацу Топкапи", музей. та наук. установа, провідна колекція рукописів на теренах країни ► **Süleymaniye Yazma Eser Enstitüsü**

toplantı salonu *арх.* – актова зала, приміщення для проведення колективних заходів (у навч. та офісних приміщеннях)

TOPLANTI SALONU *л.л.* – "Актова зала", напис на внутр. стінах приміщень, офісів, держ. установ

topukdöven *побут.* – різновид довгої жіночої спідниці

topuleç^{ci} *гастр.* – різновид котлет на основі кислого тіста ► **köfte**

torak^{ci} *побут.* – спеціальна пічка з цегли для спалювання деревини і отримання дерев'яного вугілля

torum *зоон., побут.* – маля верблюда, верблюденя ► **deve yavrusu**

tosmankara *гастр.* – тосманкара, різновид солодоців, пошир. на т-ї ілю Испарта

Tosya çakısı *побут.* – тосьянський ніж, портативний ніж, лезо якого виготовляється з хромованої сталі, а рукоять – з буйволячого рогу; пошир. на т-ї ільче Тосья ілю Кастамону; сегмент сувенірної продукції країни ► **Evrenye bıçağı, Bursa bıçağı, Sinop bıçağı**

toyga çorbası *гастр.* – різновид юшки, що готується на основі йогурту, борошна, рису та подрібненого м'яса ► *укр. соломха*

toygaşı *гастр.* – тойгаши, юшка з капусти

toyka *гастр.* – тойка, юшка на основі йогурту і рису

tömbeki *побут.* – тютюн для наргіле, кабака ► **nargile**

tövbe ayları ← а. تَوْبَة *метео.* – п'ятий і шостий місяці відповідно до місячного календаря ► **büyük tövbe ayı, küçük tövbe ayı**

Trabzon Atatürk Köşkü *музей*. – "Будинок Ататюрка у Трабзоні", тематична колекція артефактів регіон. значення

Trabzon çayı *бот.* → **çoban üzümü**

Trabzonspor *спорт., ерг.* – "Трабзонспор", спорт. клуб м. Трабзона (функц. з 1967 р.), один із лідерів якого є футбольна команда "Трабзонспор" ► **kaplanlar, Karadeniz Fırtınası, bordo-maviler**

Trafik Haftası *георт.* – "Тиждень безпеки дорожнього руху", система профілактичних і навч. заходів, спрямованих на популяризацію заходів із дотримання правил дорожнього руху та запобіганню автотранспортних пригод; проводяться упродовж першого тижня травня ► **Trafik ve İlk Yardım Haftası**

trakunya ← гр. trachinos *зоон.* → **çarpan balığı**

TRT *абр.* → **Türkiye radyo televizyon Kurumu**

TTK → **Türkiye Turizm Kurumu**

Tuba *п.і., рел.* – Туба, відповідно до догматики ісламу – велике дерево, яке росте у раю корінням догорі

tufan – туфан, ¹*рел.* морально-етична категорія доктрини ісламу; ²*метео.* сильний, рясний дощ

tuğla ← лат. *tegula* *побут.* – цегла, цеглина, будівельне штучне каміння у вигляді прямокутних брусків із глини, запечені на сонці або у цегельні

tuğlacı *проф.* – робітник, який виготовляє / продає цеглу, цегляр, цегельник ► **tuğla**

tuğra ← осм. طغرا – тугра, монограма-підпис султана, яка виконувалася відповідно до правил араб. каліграфії; ставилася у кінці (петрично) султанського указу; викор. під час міждержав. листування, ратифікації угод, мала стилізовану форму долоні, геральдичний символ країни ► **ferman, fetva, tuğrakes**

tuğrakes ← а.-п. طغراکش *проф., іст.* – туграджи, тугракеш, спец. майстер-чиновник, службовець, який відповідав за виготовлення, збереження тугри та прикладав її на держ. документи та листи ► **tuğracı**

tulum *побут.* – тулум, бурдюк, міх із цільної овечої шкіри для зберігання сиру або перевезення вина, води тощо ► **tulum peyniri**, укр. *тулум*

tulum peyniri *гастр.* бринза, овечий сир, який готується за спеціальним методом бродіння і витримується, зазвичай, у спеціальному бурдюку ► **tulum, peynir, beyaz peyniri, kaşar peyniri**

Tulum Peyniri Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль бринзи", різновид гастрономічного фестивалю регіон. значення, що проводиться щорічно 30 серпня у м. Іліч (з 1994 р.)

tulumba tatlısı *гастр.* – тулумба, різновид цукерок із тіста та сиропу у формі довгих та тонких трубочок, що виготовляються за допомогою спеціального пристрою

tuman *побут.* – туман, сегмент традиційного одягу у формі штанів, шаровари ► **şalvar**, укр. *шаровари*

Turancılık *політ.* – туранізм, ідеол.-політ. напрям, який виник в останні роки існування О.І., спрямований проти ідей османізму та ісламізму, мета якого об'єднання тюрків під одним прапором

Turizm Haftası *георт.* – "Тиждень туризму", спеціалізовані заходи (виставки, рекламні акції) з популяризації регіон. (сільського, зеленого, етнологічного) туризму на теренах Т.Р. та за її межами

TURKCELL *ерг., екон.* – "ТЮРКСЕЛ", торгівельний бренд, один із лідерів серед GSM, 2G, 3G операторів країни

Turkish Daily News *гем.* – "Турецькі щоденні новини", щоденна англомовна газета, видається в Анкарі з 1960 р.

turnageçidi *метео.* – назва вітряної буревію на початку весни

turşu ← п. ترشی *гастр.* – туршу, мариновані продукти, солоні овочі / фрукти; соління, маринади

turşu suyu *гастр.* – розсіл, солоний розчин для засолювання овочів

turşuculuk ^{gu} *гастр., ремісн.* – мистецтво заготівлі садовини та овочів шляхом консервування та соління; суверенітний сегмент країни ► **turşu**

tutkal şerbeti *побут.* розведений у воді клей, що використовується для побутових потреб

tutkalıcı *проф.* – клеєвар, той, хто виготовляє / продає клей

tutmaç ^{-ci} *гаспр.* – тутмач, різновид йогуртової юшки з додаванням порізаного на дрібні скибки тіста ► **makarna, şehriye**

Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası *георт.* – Тиждень ощадливості, інвестицій та захисту національного виробника, система щорічних заходів, спрямованих на підтримку та популяризацію нац. товаровиробника; орг. у середині грудня ► **Türk Malları Haftası**

Tuz Festivali *георт., фест.* – "Соляний фестиваль", різновид щорічних регіон. святкових заходів, які присвячені популяризації ремесла солеваріння; проводиться у селищі Кочхісар (тер-я ілю Анкара) 5-6 серпня

tuzlama *гаспр.* – тузлама, ¹страва з тельбухів; ²соління, засолені на зиму харчові продукти

tuzlama çorbasi *гаспр.* – юшка з тельбухів, хаш ► **tuzlama**

Tuzsuz Deli Bekir *літ., театр., п.і.* – типовий персонаж, герой у театрах Карагьоз та Орта оюну ► **Baba Himmet, Balama, Acem**

TÜBA *абр.* → **Türkiye Bilimler Akademisi**

TÜBİTAK *абр.* → **Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu**

tükenmez *гаспр.* – тюкенмез, ¹фруктовий напій з винограду, яблук або груш; ²різновид юшки, звареної на сирній основі

türban *побут.* – тюрбан, чоловічий головний убір, що складається зі шматка легкої тканини, обмотаної навколо фески; за формою нагадував перевернуту квітку тюльпана

türbe ← а. تربة *арх.* – тюрбе, гробниця, усипальниця, мавзолей, місце поховання видатної людини

türbedar *проф.* – тюрбедар, доглядач тюрбе ► **türbe**

türbe bekçisi → **türbedar**

Türk Akdenizi *мон.* – назва частини С.м., що омиває Туреччину

Türk biberi *бот.* → **kırmızı biber**

Türk Dil Kurumu *ерг.* – Турецьке лінгвістичне товариство, держ. наук.-досл. орг-я (попередня назва – Türk Dili Tetkik Cemiyeti), яка створена за особистим наказом Ататюрка у 1932 р. з метою осучаснення турецької мови та її прогресивного розвитку; з 1983 р. входить до складу Вищої Ради з питань розвитку мови, історії та культури Турецької Республіки [Т.С. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu]; має всесвітньовідомі тюркологічні наук. часописи ["Турецька мова" / Türk Dili Dergisi], видається з 1951 р., "Мови та літератури тюркського світу" [Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi], видається з 1996) та наук. Бюлетень-щорічник "Дослідження з тюркських мов" [Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten] ► **TDK**

Türk Dil Bayramı ve Yunus Emre'yi Anma Törenleri *георт., фест.* – "Свято турецької мови та Дні пам'яті Юнуса Емре", щорічний наук.-просв. форматний фестиваль, який відбувається у м. Караман у середині травня

Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten *гем.* – "Дослідження з тюркських мов: щорічник-бюлетень, наук. часопис Турецького лінгвістичного товариства ► **Türk Dil Kurumu**

Türk Dünyası Araştırma Vakfı *ерг.* – "Фонд досліджень тюркського світу", наук.-просв. орг-я з офісом у Стамбулі, завдання якої полягає у дослідженні

актуальних проблем і розробці наук. проєктів, пов'язаних із культурою країн тюркського світу

Türk Dünyası Çağdaş Edebiyat Günleri *георт., фест.* – "Дні сучасної літератури країн тюркського світу", щорічний культ.-просв. захід із популяризації літ. новинок літераторів тюрк. країн; проводиться у квітні у Стамбулі

Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi *гем.* – часопис "Мови та літератури тюркського світу", видавничий орган Турецького лінгвістичного товариства, попул. у суч. тюркології наук. часопис, присвячений актуальним проблемам розвитку і функціонування мов та літератур народів тюркського світу, видається з 1996 р. двічі на рік ► **Türk Dil Kurumu, Türk Dili Dergisi**

Türk Dünyası Kültür Başkenti *георт.* – "Культурна столиця тюркського світу", щорічний конкурс на визначення міста, центра культ. життя тюркського світу, проведення трад. культ.-просв. та наук. заходів із загальнотюркської тематики з метою актуалізації уваги до іст. минулого та культ. традицій; участь у конкурсі може брати будь-яке місто країн тюркського світу; функц. з 2010 р. ► **TÜRKSOY**

Türk Dünyası Sinema Günleri *георт., фест.* – "Дні кіно країн тюркського світу", щорічний кінофестиваль, що проходить у листопаді у Стамбулі

Türk Dünyası Tiyatro Festivali *георт., фест.* – "Театральний фестиваль країн тюркського світу", щорічний стамбул. мистецький захід (березень)

Türk Hava Yolları *ерг., екон.* – "Турецькі авіалінії", провідна авіакомпанія та лідер авіаперевезень країни ► **THY**

TÜRK HAVA YOLLARI *л.л.* – "ТУРЕЦЬКІ АВІАЛІНІЇ", напис на офісах авіакомпанії "Турецькі авіалінії" ► **THY**

Türk İstiklâl Harbi *ісм.* → **Kurtuluş Savaşı**

Türk-İş *абр.* → **Türkiye İşçi sendikaları Federasyonu**

türk kağıdı *побут.* – турецький папір, мат-л для виготовлення ебру-тексту

Türk Kahvesi *культ.* – турецька кава, трад. тонізуючий напій на основі насіння кавового дерева; світовий бренд та сегмент сувенірної продукції ► **Dünya Türk kahvesi günü**

Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği *культ.* – "Традиції та культура турецької кави", нац.-детермінований і світовий перформанс приготування та споживання турецької кави; внесений до СОНКСЮ (2013) ► **Türk kahvesi**

Türk Kurtuluş Savaşı → **Kurtuluş Savaşı**

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü *ерг.* – Інститут досліджень турецької культури, наук. установа, завдання якої полягає у дослідженні культ. спадку тур. народу та захисті пам'яток культури; функц. з 1961 р. в Анкарі; друкований орган – часопис "Türk kültürü" [Турецька культура]

Türk Kütüphaneciler Derneği *ерг.* – Турецьке товариство працівників бібліотек, громадська орг-я, завдання якої полягає у підтримці та захисті інтересів бібліотечних співробітників країни; відповідає за проведення "Тижня бібліотек" ► **Kütüphane haftası**

Türk Ocağı *ерг.* – "Турецьке багаття", культ.-просв. об'єднання, що сповідує ідеї пантюркізму, які розроблена у працях Зія Гокальпа; засноване

22 березня 1912 р. у Стамбулі; має філіали в усіх містах країни ► **Türkçülük**^{гі}

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği *ерг.* – Конфедерація промисловців і бізнесменів Туреччини, гром.-політ. орг-я, діяльність якої спрямована на зменшенні ролі частки держави в економіці країни, захист прав підприємців, запобігання корупції та непрозорій конкуренції (антимонополія); в останні роки орг-я значну увагу приділяє підтримці проєктів військ.-оборонного комплексу ► **TÜSİAD**

Türk Silahlı Kuvvetleri *ерг.* – Збройні сили Туреччини, військові формування, на які відповідно до Конституції Т.Р. покладається завдання оборони країни та її суверенітету

Türk Tarih Kurumu *ерг.* – Турецьке історичне товариство, наук.-дослід. орг-я, яка функц. з 1931 р. (початкова назва – Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti), з 1935 р. – сучасна назва; основне завдання – дослідження історії Туреччини та тюркських народів; з 1983 р. входить до складу Вищої ради з проблем мови та історії Турецької Республіки імені Ататюрка (Т.С. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu); організатор провідних іст. конгресів (Türk Tarih Kongresi, Atatürk Yıllık Konferansları); друковані органи – Belleten (з 1937 р.), Höyük (1991 р.); член Міжнародної Академії Наук (Uluslararası Akademiler Birliği / International Union of Academies-IUA) ► **TTK**

Türk Vakıf Hat Sanatları müzesi *музей.* – "Музей краснопису Управління вакифів Туреччини", одна з найбільших збірок шедеврів каліграфії у країні; розташований на тер-і мечеті Баязида у Стамбулі ► **Havuzlu Medrese**

TÜRK VATANDAŞLARI *л.л.* – "ГРОМАДЯНИ ТУРЕЧЧИНИ", напис у міжнародних аеропортах країни на відміну від DIĞER ÜLKE VATANDAŞLAR ► **англ. TURKISH CITIZENS**

TÜRK YURDU dergisi *гем.* – часопис "Турецька батьківщина", наук.-просв. часопис (1911) однойменної політ. орг-ї, який сповідує ідеї тур. націоналізму; видавничий орган націоналістичної орг-ї "Тюрк Оджаги" ► **Türk Yurdu Cemiyeti, Türk Ocağı**

Türkçecilik^{гі} *лінгв.* – ідеологічний напрямок, що має на меті проведення заходів з очищення лексичного складу турецької мови від іншомовних запозичень та граматичних реліктів (перський ізафет)

TÜRKİYE *гем.* – "Туреччина", щоденна газета; заснована 1970 р.; тираж – 250 тис.

Türkiye Bilimler Akademisi *ерг.* – Академія наук Туреччини, наук. орг-я, установа, мета якої полягає в координації та підвищенні рівня наук. досліджень у країні; функц. з січня 1994 р. і має 121 членів: почесних (şeref üyeleri), дійсних (asli üyeler) та асоційованих (asosiye üyeler) ► **TÜBA, TÜBİTAK**

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu *ерг.* – Рада з наукових та технологічних досліджень Турецької Республіки, провідна офіц. установа з організації, фінансування та координації наук. досліджень; заснована в 1963 р. з метою поліпшення розвитку науки та техніки шляхом підтримки та заохочення тур. вчених відповідно до нац. програми розвитку країни; Рада є незалежною інституцією, підпорядкованою безпосередньо Прем'єр-Міністру країни, функц.

як дорадчий орган Уряду Туреччини з наук.-дослід. питань; керівний орган – Наукова Рада, члени якої обираються серед видатних представників дослід., пром. та наук. інститутів; напрямки роботи: грантова підтримка вчених, визначення наук.-технологічної політики країни та забезпечення її виконання, сприяння появі молодих науковців, здійснення наук.-техн. розробок, керування міжнарод. співпрацею у сфері інноваційних технологій, видання наук.-попул. журналів та книг ► **TÜBİTAK, Türkiye Bilimler Akademisi**

Türkiye belirli günler takvimi *культ.* – "Календар свят та святкових заходів", видання, що регламентує проведення офіц. рел. свят, регіон. фестивалів та святкування; щорічно видається в Анкарі з 1972 р.

Türkiye Cumhuriyeti *мон.* – Турецька Республіка, офіційна назва країни ► **T.C.**

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası *екон.* – Сільськогосподарський банк Турецької Республіки (1863), державна фінан. установа, що обслуговує сільськогосп. сектор економіки країни

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları konfederasyonu *ерг.* – Конфедерація профспілок підприємців Туреччини, громадська орг-я, як відстоює права приватного капіталу на держ. рівні ► **DİSK**

Türkiye dışındaki Türk edebiyatları antolojisi *літ.* – "Антологія тюркської літератури за межами Туреччини", багатотомна серія видань тур. літ-ри, здійснена у 1999 р. Міністерством культури

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı *ерг.* – Фонд економічних і соціальних студій (1994), наук. інституція, діяльність якої спрямована на дослідження зовн.-політ. питань, дотримання прав людини, взаємодії політ. інституцій та соц. структур ► **TESEV**

Türkiye Emlak Kredi Bankası *ерг.* → **Emlak Bankası**

Türkiye Futbol Federasyonu *спорт., ерг.* – Футбольна федерація Туреччини, спорт. орг-я, що здійснює контроль і управління футбольним життям країни; заснована 1923 р. з офісом у Стамбулі, з цього ж року вступила до ФІФА, а з 1962 р. – до УЄФА; орг. і контролює діяльність нац. футбольних збірних (чоловічої, жіночої, молодіжної)

Türkiye İstatistik Kurumu *ерг.* – Управління статистики Туреччини, провідна орг-я країни, яка здійснює держ. політику у сфері статистичного аналізу ► **TÜİK**

Türkiye İş Bankası *екон.* – Робітничий банк Туреччини, перший публічний банк, один із провідних банківських закладів країни

Türkiye İş Bankası Müzesi *музей.* – "Музей Робітничого банку Туреччини", поліпрофільний музей. заклад, в якому зберігаються оригінальні артефакти матер. культури та мист. колекції, знаходиться в Анкарі [issanat.com.tr]

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu *ерг.* – Конфедерація робітничих профспілок Туреччини, профспілковий союз, до складу якого входять профспілкові орг-ї провідних секторів економіки країни; мета орг-ї полягає у контролі за дотриманням соц. і трудових прав, вирішення трудових спорів, широкий спектр захисту прав робітників ► **Türk-İş**

Türkiye İşveren sendikaları konfederasyonu *ерг.* – Конфедерація профспілок роботодавців Туреччини, мета якої полягає у формуванні

позитивного екон. іміджу країни, контроль за дотриманням норм цінової політики, захисту соц. прав робітників, спрощення процедур експортно-імпорتنних операцій; функц. з 1962 р. ► **TİSK**

Türkiye Kızılay Derneği *ерг.* – Турецьке Товариство Червоного Півмісяця, нац. філія міжнародного гуманітарного руху, спрямована на різноманітні гуманітарні проєкти в країні та за її межами ► **Türk Kızılay**

Türkiye Kupası *спорт.* – Кубок Туреччини з футболу, щорічний кубковий турнір із футболу серед клубів проф. ліги; проводиться з 1962 р. і орг. Турецькою Футбольною Федерацією; упродовж 1962–1980 рр. кубок мав назву Кубок Туреччини [Türkiye Kupası], з 1980 р. до 1992 р. – Кубок Федерації [Federasyon Kupası]; з 1993 р. – відновлена попередня назва; у 2005 р. у зв'язку з підписанням спонсорського контракту з бельгійським банком Fortis, мав назву Кубок Туреччини Fortis [Fortis Türkiye Kupası]; упродовж сезону 2009/10 рр. кубок мав назву Зіраат Кубок Туреччини [Ziraat Türkiye Kupası], назву головного спонсора – Сільськогосподарського банку Туреччини [Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası]

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği *ерг.* – Спілка торговельних палат та бірж Туреччини, держ. орг-я (1952), створена з метою консолідації та проведення арбітражних операцій, контролю стандартів та інформ. підтримки стандартів ведення бізнесу; має власні навч. заклади та друковані органи ► **TOBB, TOBB Üniversitesi, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi**

Türkiye radyo televizyon Kurumu *ерг.* – Радіо і телекомпанія Туреччини, держ. установа, що з 1964 р. здійснює мовлення держ. телеканалів (TRT1, TRT2, TRT3, TRT4, TRT İNT, TRT TÜRK, TRT GAP) та забезпечує радіотрансляції держ. радіоканалів (Radyo 1, Radyo 3, Radyo 4, TRT FM); центр. офіс знаходиться в Анкарі, філії – в Стамбулі, Анталі, Ерзурум, Ізмірі, Трабзоні та Діярбакирі ► **TRT, Türkiye'nin Sesi Radyosu**

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği *ерг.* – Спілка туристичних агенцій Туреччини, урядова орг-я, мета якої полягає у дослідженні теоретичних аспектів туризму, налагодженні стратегічного розвитку міжнародн. співпраці та підтримки конкурентоздатності Туреччини на світовому ринку турист. послуг; створена у 1972 р. у Стамбулі

Türkiye Turizm Kurumu *ерг.* – Турецьке туристичне товариство, державна інституція (1952), завдання якої полягає у залученні інвестицій у турист. галузь та розробці стратегії розвитку туризму в країні ► **TTK**

Türkiye Türkçesi *проф.* – викладач турецької мови у середній та вищій школі

Türkiye Türkçesi *лінгвонім* – турецька мова, офіц. назва держ. мови країни

türkü *муз.* – тюркю, різновид нар. пісні

TÜRKSOY *ерг.* – Міжнародна організація тюркської культури, міжнародна спілка, до складу якої входять країни тюркського світу, що функц. з метою збереження та розвитку культ. традицій тюрк. народів ► **Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı, Türk Dünyası Kültür Başkenti**

TÜRSAB *абр.* → **Türkiye Seyahat Acentaları Birliği**

TÜSİAD *абр.* → **Türk sanayicileri ve İşadamları derneği**

tütün dizme *етногр., побут.* – нанизування тютюнового листа для сушіння; різновид етногр. перформансу
tütün tiryakisi *етногр.* – поціновувач тютюну, той, хто полюбає палити цигарки, люлька, сигари
tütüncü *проф.* – тютюнник, той, хто вирощує / продає тютюн та аксесуари для паління

-V-

UBA *абр.* → **Ulusal Basın Ajansı**
UÇAĞA GİDİNİZ *л.л.* – "Пройдіть до літака", напис у аеропортах країни
uçkur *побут.* – повороз, шнурок; мотузка для з'єднання частин одягу або взуття; сегмент сувенірної продукції країни ► укр. **бинда**
uçtu uçtu *етногр.* – учту учту, різновид дитячої гри ► укр. **цурка**
UÇUŞ KARTI KONTROLÜ *л.л.* – "Перевірка посадочних талонів", напис у аеропортах країни
ud *муз.* → **ut**
udbiyya *рел.* → **kurban bayram**
ufak para *побут.* – дрібні гроші, розмінні монети ► **bozuk para**
uğra *гастр.* – угра, підсипка, якою посипають тісто, щоб воно не зліплювалось
ulema ← а. علم *рел., іст.* – улема, привілейована соціальна група в О.І., яка складалася з представників релігійної еліти та вчених-теологів
ULUS *гем.* – "Нація", щоденний видавничий орган Народно-Республіканської партії, видається в Анкарі з 50-х рр. минулого ст. ► **CHP, Hakimiyet-i Milliye**
Ulus *мон.* – Улус, іст. район Анкари
Ulusal Basın Ajansı *ерг.* – Національне інформаційне агентство, (приватне), засноване у Стамбулі 1978 р.; поширює внутр. і міжнародну інформацію, обслуговує провідні газети, має відділення в Анкарі, Ізмірі, кореспондентські пункти в інших містах ► **UBA**
Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı *георт.* – "День національного суверенітету та захисту дітей", комплекс офіційних святкових заходів; проводиться щорічно 23 квітня
Ulusal program *політ.-економ.* – Національна програма, система реформ, які прийняті 19 березня 2001 р. з метою повноправного членства Т.Р. в Європейському Союзі [Avrupa Birliği], ключовими питаннями яких є тематика "Права людини", "Суспільство і жінка", курдська проблема, національна безпека, громадянське суспільство
Uluslararası İstanbul Bienali *георт., фест.* – "Міжнародний Стамбульський бієнале"; орг. щорічно 21 вересня і 17 листопада
umacı *етногр.* – умаджи, міф.істота, якою лякають неслухняних дітей ► укр. **почвара, мацатура**

un çorbası *гастр.* – юшка на борошні, різновид юшки, яку готують на основі борошна і м'ясного відвару, розмішуючи на слабкому вогні упродовж 10 хвилин з подальшим додаванням молока та яєць

un helvası *гастр.* – борошняна халва, різновид халви, яка готується на основі олії та борошна з додаванням подрібненої сушеної сливи

Urfa kebabı *гастр.* – кебаб по-урфськи, різновид кебаба на основі відбірного січеного м'яса з додаванням бахарату, найвідоміша страва ілю Урфа

Urfa peyniri *гастр.* – різновид сиру круглої форми, який виготовляється на тер-ї ілю Урфа

urgan *побут.* – урґан, різновид тонкої мотузки (трос), що викор. у побуті та риболовлі ► укр. *курман*

urgancı *проф.* – урганджи, майстер плетіння рибальських канатів, продавець мотузок для побутових потреб

Urum bozlağı *муз.* – урумський мотив, різновид тюркю, пошир. на теренах центр. та пд. Анатолії ► **Afşar bozlağı**, **bozlak**[†], **türkü**

uskumru dolması *гастр.* – різновид рибної страви на основі м'яса скумбрії ► **uskumru**

usta ← п. **استا** *проф.* – уста, ¹майстер, умілець, знавець своєї справи; ²*визук* форма звернення до старшого на роботі, офісі, ремісничих артілях ► укр. *брат-товариш*

ustura *побут.* – устура, сталевий ніж для гоління, бритва

uşakkapan *зоон.* – беркут, ягнятник (*Aquila chysaetus*), у нар. турецькій демонології – птах, який забирає неслухняних дітей

Uşak Müzesi *музей.* – "Краєзнавчий музей м. Ушак", регіон. колекція природних та матер. артефактів

Uşak Atatürk ve Etnografya Müzesi *музей.* – "Етнографічний музей імені Ататюрка м. Ушак", музей. колекція, що ілюструє етногр. різноманіття регіону та історію перебування Ататюрка у м. Ушак

ut^{du} *муз.* – уд, струнний щипковий інструмент

ut yeri *рел.* – срамні місця, місця на тілі людини, які, відповідно до догматики ісламу, необхідно прикривати одягом ► **edep yeri**

uzuneşek[†] [букв. "довгий віслоп"] *етногр.* – узунешек, різновид дитячої гри, в якій гравці по черзі стрибають через своїх партнерів, що стоять зігнувшись або рачки, чехарда ► укр. *довга лоза*

-Ü-

ÜCRETSİZ *л.л.* – "Безкоштовно", напис, що позначає безоплатне користування певними послугами (паркування, навчальні курси, надання інформаційних послуг)

üç aylar *рел.* три місяці, загальна назва місяців місячного календаря (Реджеб, Шабан, Рамазан), упродовж яких здійснюються важливі для мусульман обрядові заходи ► **Ramazan**, **Recep**, **Şaban**

üç beyaz *гастр., жарт.* – "три білих речовини", загальна назва обов'язкових інгредієнтів трад. кулінарії – борошна, цукру та олії

üç bir *етногр.* – "3-1", назва стратегії гри в нарди ► **seyek**

üç budak *бот.* – "три сучки", різновид тютюну, який вирощується в Ізмірі

üç çeyrek *муз.* – різновид дитячої скрипки

üç etek *побут.* – різновид жіночого одягу, який складається з трьох однакових спідниць, літник ► укр. *димка, плахта*

üç iki *етногр.* – "3-2", назва стратегії гри в нарди ► **sebayü-dü**

üç kâğıt *етногр.* – "три карти", різновид картярської гри

üçtaş *етногр.* – "три камінці", різновид дитячої гри

üçten dokuza *рел.* – відповідно до ісламського права – форма розлучення, коли чоловік тричі повторює формулу "ти вільна!" ► **boş ol!**

ÜLKER *спорт., ерг.* – "Улькер", відомий баскетбольний клуб країни; упродовж 1993-2006 рр. функц. у Стамбулі; згодом об'єднаний зі спорт. клубом "Фенербахче"

ÜLKÜ *гем.* – "Країна", щомісячний літ.-худ. та громад.-політ. ілюстрований журнал, часопис просв. руху "Народні будинки" ► **Halk Evleri hareketi**

üniversiteli *пед.* – загальна назва студентів вищих навч. закладів країни

Ürgüp Müzesi *музей.* – Краєзнавчий музей м. Ургюп, регіон. колекція артефактів, що ілюструє культ.-мист. розвиток Каппадокії у діяхронії

üstten budama *спорт., етногр.* – підріз зверху, одна з тактик олійної боротьби

üstübeç ^{ci} *побут., етногр.* – свинцеве білило, мат-л для виготовлення фарби для ебру, тоналізації чорного кольору у відтінки сірого цинобра

ütme *гаспр.* – підсмажена на вогнищі кукурудза, іноді – пшениця

üzüm askısı *побут.* – зв'язка підвішених фруктів / овочів, які заготовлюють на зиму ► **askı, ayva askısı**

Üzüm Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль винограду", різновид трад. (як правило одноденних) фестивалів місцевого значення; святкується у різних регіонах у різний час (наприклад, у м. Гюльбаши – наприкінці вересня)

üzüm hoşafı *гаспр.* – виноградний компот ► **üzüm kompostosu**, укр. *кулага*

üzüm kompostosu *гаспр.* – виноградна кулага, компот, різновид трад. напою, приготовленого на основі винограду та цукру

üzüm kurusu *гаспр.* – родзинки, сушені різними способами ягоди винограду

üzüm pekmezi *гаспр.* – виноградний пекмес, згущений виноградний сік

üzüm salıkmı *побут.* – виноградне гроно

üzüm sirkesi *гаспр.* – оцет на основі виноградного соку

üzüm suyu *гаспр.* – сік із винограду

üzüm şırası *гаспр.* – різновид традиційного напою на основі соку з винограду, ► **üzüm suyu**

üzüm turşusu *гаспр.* – різновид маринаду на основі винограду та оцту, наливка, дулівка

Üzüm ve Kültür Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль винограду і культури", різновид регіон. святкувань; проводиться 4–5 вересня у м. Ахметлі (іль Маніса), 10–11 серпня у м. Исляхіє (іль Газіантеп)

Üzüm ve Şarap Festivali *георт., фест.* – "Свято вина та винограду", різновид щорічного гастрономічного фестивалю, проводиться у м. Шаркьой упродовж трьох днів на початку липня ► **yerel günler**

üzümlü kek *гаспр.* – різновид солодоців на основі виноградного джему

vaaz ← а. وعظ *рел.* – вааз, проповідь у мечеті

Vacilbülücü *рел.* – "Істинний, необхідний", один із епітетів Аллаха

vaftiz ← гр. *baptisis рел.* – хрещення, рел. обряд над новонародженими або дорослими на ознаку прилучення їх до християнської церкви

vaftız havuzu *рел.* – місце, в якому здійснюється хрещення, купель ► **vaftız**

vahiy^{hyi} ← а. وحى *рел.* – вахій, одкровення Аллаха, передані пророкам за посередництва ангелів; спосіб передачі одкровень ► **vahy**

Vakıf Haftası *георг.* – "Тиждень вакифів", щорічні трад. заходи, присвячені популяризації ідей благодійності в ісламському світі; орг. з ініціативи та за підтримки Генерального управління фондів Т.Р. упродовж другого тижня травня

Vakıflar *політ., ерг.* – Вакифи, державна урядова інституція, функції якої полягають у збереженні традицій ісламської благодійності, підтримці культ. та освітніх проєктів державного та міжнародного значення ► **T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü**

Vakıfbank *спорт., ерг.* – "Вакифбанк", провідний спорт. клуб, що підтримує нац. жіночий волейбол

Van kedisi *зоон.* – Ванська кішка, порода домашніх кішок, зафіксована на тер-ї ілю Ван, детермінантами якої є біла масть та кольорова різнокоість; стандарти породи вивчаються в наук.-дослід. центрі університету м. Ван ► **Ankara keçisi**

Van kilimi *етногр., мист.* – ванський килим, різновид килимів із особливими дизайнерськими стратегіями; пошир. на т-ї ілю Ван ► **hepik**^{gi}, **kirkit**^{ti}

Van Müzesi *музей.* – Краєзнавчий музей м. Ван, збірка експонатів-результатів арх. пошуків на тер-ї колишніх урартських міст Тушпа і Русахінілі; містить колекцію клинопису та артефактів урартської культури

vardaci *проф.* – вардаджи, часовий на рибал. човнах, який слідкує за напрямом руху корабля та вітру

vardamāna *мор.* – вардамана, трос, за допомогою якого швартують рибал. човни

varlık vergisi *екон.* – податок на активи, спеціалізований різновид податку на багатство, уведений у листопаді 1942 р. з метою стабілізації валютної ситуації у країні під час II Світової війни

varsagi *муз.* – різновид мотиву трад. турецької музики

VATAN gazetesi *гем.* – "Батьківщина", національна газета країни, видається у великих містах

vayvay tavi *побут.* – період, зручний час для посіву озимої пшениці, зазвичай 10 листопада – 3 січня відповідно до геогр. умов тер-й

Venüs Sahnesi *театр.* – театральна група "Венюс", держ. театр; функц. з 1971 р. у Стамбулі

Veremle Savaş Eğitimi Haftası *георг.* – "Просвітницький тиждень боротьби з сухотами", серія держ. профілактичних заходів, які проводяться у перший тиждень січня

vesselam *рел., вигук* – формула закінчення промови, листа, "Ось і все!, Оце так!"

vezirparmağı ← а. وزیر + тур. parmak^{бп} [букв. перст візира] *гастр.* – різновид солодощів із тіста продовгуватої форми

virt^{ді} ← а. ویرت *рел.* – етикетна формула повторення певної фрази молитви чи промови

vişnap^{бі} *гастр.* – різновид вишневого сиропу

Vişne Bayramı *георг., фест.* – "Свято вишні", різновид гастрономічного фестивалю (yerel günler); проводиться у м. Алмус (2 липня), м. Малатья (18 червня), м. Полонезькой (перші два тижні червня)

vişne hoşafı *гастр.* – напій з вишень і цукру, вишневий компот

vişneli ekmek *гастр.* – різновид солодкого тістечка з вишні

vişne reçeli *гастр.* – різновид варення зі свіжої вишні

vişne suyu *гастр.* – вишневий сік

vişne şurubu *гастр.* – свіжовиготовлений сироп на основі вишневого сусла

vitir^{трі} ← а. ویتیر *рел.* – намаз із трьох рекятів, який здійснюється після нічного намаза ► **yatsı namazi**

vize ← фр. visa *пед.* – віза, проміжний іспит (семестровий) в навчальних закладах (переважно в університетах) країни

vize sınavı *пед.* – проміжний іспит, що складається у вищих навч. закладах після кожного семестру ► **ara sınavı**

VİZE-PASAPORT KONTROLÜ *л.л.* – "ВІЗОВИЙ І ПАСПОРТНИЙ КОНТРОЛЬ", напис у міжнародних аеропортах та митницях країни ► **англ. VISAS AND PASSPORT**

Vodafone Türkiye *екон.* – "Водафон", один із операторів-лідерів мобільного зв'язку у форматі GSM країни; офіційна назва – Vodafone Telekomünikasyon A. Ş.

vurucu tim *війск.* – загін спеціального призначення, що складається зі снайперів для оперативної боротьби з терористами

-Y-

yaba *побут.* – яба, сільськогосподарське знаряддя з кількома довгими зубами на держаку, що використовується для піднімання, розтрушування сіна, соломи, вила

yafa *бот.* – яфа, різновид помаранчу, що має товсту шкірку; назва мотивується назвою м. Яфа

yağ satarım bal satarım *етногр.* – традиц. дитяча гра, основним елементом якої є хустка ► **geleneksel çocuk oyunu**

yağhane *побут.* – олійниця, місце / приміщення, в якому б'ють соняшникову олію

yağımcır *гастр.* → **yağımcır**

yağımcır *гастр.* – різновид солодкої страви на основі борошна, олії та патоки

yağlanma *спорт., етногр.* – змащування, натирання тіла пехлівана перед початком змагань із олійної боротьби; традиц. перформанс нац. спорт. культури ► **yağlı güreş**

yağlı güreş *спорт.* – вид вільної боротьби, в якій тіло борця змащують оливковою олією

Yağlı Güreş Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль олійної боротьби", щорічні традиц. спорт. заходи, що проводяться у різних місцях країни – м. Коньї (30 вересня), м. Караджасу (22 травня)

yağlı kâğıt *побут.* – різновид паперу, який викор. для загортання масних страв

Yağlı Pehlivan Güreşleri *георт., фест.* – "Пехліванські змагання з олійної боротьби", традиц. спорт. заходи, проводяться у суботу на неділю на тер-ї ілю Сьогютлю [Söğütlü] упродовж липня

yağlık⁸¹ *побут.* – яглик, різновид хустки великого розміру; сегмент сувенірної продукції країни

yağmur duası *етногр., рел.* – молитва на дощ, різновид ритуального звернення до надприродних сил [Tanrı] з проханням про дощ; тема і сюжет фольк. дискурсу та традиц. перформансів

yahni *гастр.* – яхні, м'ясна / овочева страва, яка готується на основі смаженої цибулі

Yahudi maşatlığı → **maşatlık**

yakıt parası *соц.* – частина сімейного бюджету/місячної зарплати, який виділяється на опалення будинку, приміщення тощо ► **aidat**

yakma sanatı *ремісн., етногр.* – випалювання, обробка деревини з метою нанесення на її поверхню відповідного узору або малюнка ► **el sanatı**

Yakutiye Medresesi Türk-İslâm Eserleri Müzesi *музей.* – "Музей турецько-ісламського мистецтва та медресе Якутіє", найвідоміший музей Ерзурума, музей. та етногр. ц. міста

yalancı dolma *гастр.* – "несправжня долма", різновид долми, що готується на оливковій олії з перцю, баклажанів та листя зелені ► **zeytinyağlı**

Yalvaç Antiokheia Kültür Turizm ve Sanat Festivali *георт., фест.* – Культурно-мистецький та туристичний фестиваль "Антиохія" у м. Ялвач, орг. щорічно 14–16 червня у м. Ялвач (іль Испарта)

Yalvaç Müzesi *музей.* – Красезнавчий музей м. Ялвач, музей. ц. регіону, в якому зберігаються артефакти елліністичного, візант., осм. періоду, залишки ант.м. Антиохія

Yalova misketi *бот.* – мускат Ялови, сорт промислового винограду; пошир. у регіоні М.м.

yamak terliği *побут.* – різновид хатнього взуття з гострим загнутим носком
Yangından Korunma Haftası *георт., фест.* – "Тиждень протипожежних заходів", система заходів агітаційного характеру з метою запобігання пожеж та удосконалення правил боротьби з вогнем; проводить щорічно упродовж 25 вересня – 1 жовтня на всій тер-ї країни

YANKI *гем.* – "Відлуння", провідний зовн.-політ. щотижневик; заснований в 1970 р., видається в Стамбулі

yarağı *побут.* – овеча шерсть весняної стрижки, руно

yarakçı *проф.* – япакчи, фахівець із виготовлення (вичісування) овечої шерсті; продавець пряжі, стрижій, стригаль

yarakçılık[†] *ремісн.* – професія / майстерність стригалі ► **yarakçı**

yapboz *етногр.* – япбоз, різновид дитячої гри ► укр. *Горбець-воробець*

yapıncak[†] – япінджак, ¹*бот.* сорт винограду, плямисто-червоного кольору ► **kınlı yapıncak**; ²*побут.* різновид зимової попони для коней

yaprak dolması *гастр.* – різновид долми з м'ясом та рисом

yaprak döner *гастр.* – листовий дьонер, різновид дьонер-кебаба, що готується з м'ясної маси, яка нанизується вертикально на вертлюг ► **döner kebab**

yaprak sarması *гастр.* → **yaprak dolması**

Yaratılış Destanı *літ.* – дестан "Яратилиш", дв-тюрк. епічна поема про створення Світу, джерело для етногр. і фольк. узагальнень стосовно етногенезу тюрків

Yargıtay *політ., ерг.* – Верховний суд, держ. орг-я (назва закріплена з 1945 р.), орган кінцевого перегляду судових рішень і постанов ► **Divan-ı Ahkâm-ı Adliye, Temyiz Mahkemesi, Askeri Yargıtay**

YARIŞMA ALANI *л.л.* – "ТЕРИТОРІЯ ЗМАГАНЬ", напис який засвідчує тер-ю проведення різнопланових спорт. змагань

yarma *побут.* – ярма, зерно грубого помелу, мат-л для приготування різних страв ► **tavga, yarma çorbasi**

yarma buğday *побут.* – різновид грубої пшениці, з якої виготовляють основу для приготування страв нац. кухні

yarma çorbasi *гастр.* – різновид юшки, яка готується на основі грубої пшениці ► **yarma buğday**

yarma şeftali *бот.* – різновид персиків, які легко відокремлюються від кісточки

yassı kadayıf *гастр.* – вид солодких тістечок круглої, продовгуватої форми (7-8 см), плачінда ► **kadayıf**

YAŞ *абр.* → **Yüksek Askeri Şura**

Yaşlılara Saygı Haftası *георт.* – "Тиждень поваги до людей літнього віку", система просв. і благодійних заходів з метою актуалізації соціальних проблем людей літнього віку

yaşmak[†] *побут.* – яшмак, різновид жіночої накидки на голову, що повністю закриває обличчя, чадра

yastık[†] *побут.* – ястик, вишита кольоровими нитками подушка; різновид трад. ремесла; сегмент сувенірної продукції країни ► **çaput kilim**

yatağan *іст.* – ятаган, різновид старовинної холодної зброї яничарського корпусу, середня між шаблею й кинджалом, що має фігурний вигин та увігнуте лезо, головна зброя яничара ► **savaş bıçağı**

yataklı vagon *трансп.* – назва залізничного вагону з місцями, що призначені для сну

yatsı vakti *рел.* – частина доби тривалістю близько години-двох після заходу сонця, час настання темряви

yatsı ezanı *рел.* – азан, який закликає до вечірні ► **yatsı namazı**

yatsı namazı *рел.* – вечірній намаз, що здійснюється за півтори-дві години після заходу сонця; має 13 рекатів ► **rekât**

yatuğan *муз.* – ятуган, різновид сазу ► **saz**

Yavuz Sultan Selim Köprüsü *арх.* – Міст імені султана Явуза Селіма, один із транзитних шляхопроводів (третій) через Босфор, що поєднує азіатську і європейську частини Стамбула; сегмент автошляху Анкара – Едірне; довжина – 1875 м; уведений в експлуатацію в 2016 р. ► **Üçüncü Boğaz Köprüsü, 15 Temmuz Şehitler Köprüsü, İkinci Köprü, İkinci Boğaz Köprüsü**

yaugı *побут.* – килимок для підкладання під щось, підстилка; сегмент сувенірної продукції

yayık⁻⁶¹ *побут.* – масляниця, маслянка, маслобійка, пристрій для збивання масла ► рос. **пахталька**

yáyla – яйла, ¹ *геогр.* безлісе плато серед гір; ² *побут.* літнє пасовисько у горах

yayla çorbası *гастр.* – юшка яйла, різновид юшки з йогурту, борошна, яєць, олії та м'яти

yayla salatası *гастр.* – різновид салату з овочів

yayla şöleni *фест.* – різновид регіон. святкувань-перформансів, що ілюструють сегменти високогірних культ. традицій; пров. на тер-ї ілю Испарта у середині травня

yayla zamanı *побут.* – період випасання худоби на яйлах ► **yayla**

yaz odası *етногр., побут.* – літня кімната, приміщення трад. будинку з широкими вікнами, що викор. для проживання лише влітку, веранда ► **ayaz, ayazlık**⁻⁶¹, **kış odası**

yazıcı kadın *етногр., проф.* – жінка, яка вбирає молоду перед весіллям

yazlık kahve *побут.* – літнє кафе, різновид кав'ярні на відкритому повітрі

yazma *побут.* – язма, різновид вишитої тканини, що викор. для пошиття легкого жіночого одягу та хатніх аксесуарів ► **çember, masa örtüsü, sepha örtüsü, sarı yazma**

Yedi Göller Şenliği *геогр., фест.* – "Фестиваль Семи озер", різновид регіон. фестивалю, пров. у м. Деврек 17 липня, триває 7 днів ► **yerel günler**

Yedi kardeş burçu *арх.* – вежа "Сім братів", арх. пам'ятка (1208), головний сегмент Діярбакирської фортеці

Yedikule Hisarı Müzesi *музей.* – музейний комплекс "Фортеця Єдікуле", арх. пам'ятка візант. часів; входить до мережі музеїв м. Стамбула

yeldâ ← п. **يَلْدَا** *метео.* – відповідно концептів до нар. календаря – найдовша ніч року ► **şeb-i yelda**

yedilik^{гі} *побут.* – сукня, яку наречений дарує нареченій; одягається на сьомий день після весілля

yediz *етногр.* – сьомий брат у сім'ї

yeldirme *побут.* – єльдірме, вид легкої жіночої накидки, наплічник

Yelken aç! *мор.* – команда "Розкрити вітрила!" ► **arma yelken!**

yelkovan *побут.* – елькован, ¹флюгер; ²назва хвилинної стрілки у традиційних годинниках ► **akrep**

yem torbası *побут.* – різновид торби, куди кладуть їжу для свійських тварин і вішають на шию

YEMEK ALANLARI *л.л.* – "ЗОНА ХАРЧУВАННЯ", напис в аеропортах країни ► *англ.* **FOOD COURT**

yemek atölyesi *культ., етногр.* – різновид закладів харчування, що розгортаються у громадських місцях (площах, відомих вулицях) під час проведення фестивалів або святкових заходів

yemek duası *рел.* – різновид молитви, яка здійснюється після обіду

Yemek Festivali *георт., фест.* – "Фестиваль їжі", різновид гастрономічного фестивалю, що пров. у м. Болу щорічно 27 вересня ► **yerel günler**

yemek listesi *гастр.* – меню, список страв, який подається у ресторанах, кафе, їдальнях

yemek masası *побут.* – обідній стіл (у будинках, офісах)

yemek odası *побут.* – їдальня, місце, де дозволено споживати їжу (у будинках, офісах, громадських місцях)

yemek salonu *побут.* → **yemek odası**

YEMEKLİ VAGON *л.л.* – "Вагон-ресторан", напис на вагоні потягу, який викор. як місце харчування пасажирів

yemeni *побут.* – ємені, ¹різновид легкого, простого, з червоної (іноді з чорної) шкіри взуття у вигляді підошви з ремінцем між першим і другим пальцем, єменки, в'єтнамки; викор. з ортопедичною метою; ² головна хустка з легкої гаптованої тканини

yemenici *проф.* – швець, який шиє / продає ємені [yemeni] ► **köşker**

yemenicilik^{гі} *ремісн.* – один із видів традиційного ремесла, мистецтво виготовлення ємені ► **yemeni**

YENİÇAĞ *гем.* – "Новий час", пронаціоналістична анкарська щоденна газета; видається з травня 2002 р.; тираж – понад 50 тис.

Yeni Demokrasi Hareketi *політ., ерг.* – "Новий демократичний рух", опозиційна політ. орг-я (засновник – бізнесмен Джем Бойнер) поч. 90 рр. XX ст., яка пропонувала популістські алгоритми розв'язання актуальних нац. і зовн.-політ. проблем ► **Yeni Demokrasi Partisi**

YENİ DEVİR *гем.* – "Нова епоха", щоденна газета, видається у Стамбулі; тираж – 10 тис.

yeni dünya kebabı *гастр.* – кебаб з мальтійською сливою, різновид кебаба на основі начинених січеним м'ясом слив Новий Світ; поширена на т-ї ілю Газіантеп

YENİ FORUM *гем.* → **Forum**

YENİ GÜN *гем.* – "Новий день", щоденна анкарська газета, видається з 1968 р.; тираж – 5 тис.

YENİ İSTANBUL *гем.* – "Новий Стамбул", стамбул. газета правого напрямку, видається з 1949 р.; тираж – 7 тис.

YENİ NESİL *гем.* – "Нове покоління", стамбул. щоденна газета, видається з 1970 р.; тираж – 12 тис.

Yeni Osmanlılar *політ., ерг.* – "Нові османи", опозиційна політ. орг-я (1865-1878), яка очолила рух проти абсолютизму влади, захищала ідеї парламентаризму та конституалізму; засновники Шінасі, Намик Кемаль, Зія Паша, Алі Суаві; друкований орган – газета "Опис новин" ► **Tasvir-i Efkar**

Yeni Sahne *театр.* – "Нова сцена", анкарський держ. театр; функц. з жовтня 1960 р.

YENİ ŞAFAK *гем.* – "Нова зоря", щоденна стамбул. газета проурядового напрямку; заснована 1994 р.; тираж – 110 тис.

YENİ TANIN *гем.* – "Нове відлуння", щоденна анкарська газета з 1964 р.; тираж – 4 тис.

Yeni Tiyatro *театр.* – "Новий театр", держ. театр, функц. з жовтня 1949 у Анкарі

Yeni Türkiye Partisi *політ.* – "Нова Туреччина", політ. орг-я, одна з провідних партій, які відігравали важливу роль у формуванні політ. ландшафту країни упродовж 60-х рр. XX ст. ► **YTP**

Yeni Türk Lirası *г.о.* – нова турецька ліра, грошова одиниця Туреччини (1 ліра = 100 курушів) ► **lira, YTL**

yeniçeri *іст.* – яничари, привілейоване піше осм. військо (1356-1826), яке формувалося за системою девшірме; виконувало поліцейські, охоронні та військові функції ► **Yeniçeri Ocağı**

yeniçeri ağası *іст.* – очільник / командир яничарського корпусу ► **yeniçeri**

Yeniçeri Ocağı *іст.* – яничарський корпус, авангардна частина війська часів О.І. ► **yeniçeri**

Yeniden Doğuş Partisi *ерг., політ.* – Парія "Відродження", консервативна політ. орг-я Турецької Республіки Північного Кіпру ► **YDP**

yer altı çarşısı *екон.* – "підземний базар", різновид торгівельного центру у великих містах країни

YER GEÇİDİ *л.л.* – "Підземний перехід", напис, який вказує на різновид переходу, обладнаного сходами або ескалатором

yerden selâm *етногр.* – різновид привітання, під час якого руками торкаються землі чи підлоги

Yerebatan Sarayı [букв. "палац у проваллі"] *арх.* – Цистерна Базиліки, видатний арх. артефакт часів В.І., знаходиться в іст. частині Стамбула, у приміщенні якого зберігалися запаси питної води для потреб Палацу, відомий турист. ц. міста ► **Bizans Sarnıcı**

yerel günler [букв. "місцеві дні"] *етногр.* – загальна назва регіон. святкувань (днів, тижнів), фестивалів, заходів вшанування на рівні ілю, ільче, міста, селища, що орг. з метою продемонструвати історію та особливості традицій (фестивалі страв і напоїв, садовини, рослин, випадів, озер та морів) певних тер-й і сприяють розвитку локального туризму

Yeşilay *ерг.* – "Зелений півмісяць", назва конструктивно-екологічного руху, спрямованого на формування екологічного мислення населення, охорону навколишнього середовища, впровадження у виробництво безвідходних технологій

Yeşilay Haftası *георт., фест.* – "Тиждень Зеленого Місяця", система недержавних заходів, спрямованих на популяризацію здорового способу життя; проводиться упродовж першого тижня березня

yeşil beyazlar *спорт.* – зелено-білі, неофіційна назва футбольного клубу "Бурсаспор" ► **Bursaspor, yeşil timsahlar**

yeşil domates çorbası *гастр.* – юшка з зелених помідорів, страва на основі зелених томатів, сиру тулум та бахарату ► **tulum peyniri**

yeşil salata *гастр.* – зелений салат, страва на основі зелені з додаванням подрібнених помідорів та перцю ► **çoban salatası, domates salatası**

yeşil timsahlar *спорт.* – "зелені крокодили", назва футбольного клубу "Бурсаспор", який представляє м. Бурсу в нац. першості з футболу ► **Bursaspor**

Yeşil Türbe ve Muradiye Külliyesi *музей.* – "Комплекс Мурадیه та Зелена Крипта", місце поховання султана Мурада II, побудована у м. Бурса у I пол. XV ст.; відома дестинація сакрального туризму

yeşilzeytin *побут.* оливково-зелений колір, відтінок зеленого

Yeşiller Partisi *ерг., політ.* – Партія зелених, політ. орг-я, основні принципи якої побудовані на доктринах "зеленої політики" та акценті на захисті навколишнього середовища; засновник – Бедрі Джемаль Ертуг; функц. з червня 1988 р. ► **YP**

yılbaşı *георт.* – перший день нового року, свято Нового року

yıldız poyraz *метео.* [букв. "зоряний поїраз"] – назва вітру пн.-сх. напрямку ► **poyraz**

yıldız yeli *метео.* – "зоряний вітер", назва холодного вітру пн. напрямку

Yıldız Sarayı *музей., арх.* – Зірковий палац, арх. пам'ятка та музей, резиденція осм. султанів; турист. ц. Стамбула

Yılmaz Büyükerşen Balmumu Heykeller Müzesi *музей.* – "Музей воскових фігур Йилмаза Бююкершена", перший у країні форматний музей. комплекс, що функц. з травня 2013 р. в Ескішехірі

YIRMI DÖRT SAAT *гем.* – "24 години", щоденна анкарська малотиражна газета (1 тис.)

yoğurt çorbası *гастр.* – йогуртна юшка, різновид юшки, що готується на йогуртній основі, рису, яєць та олії

yoğurt kurutu *гастр.* – молочний продукт, курут із йогурту ► **kurut**

yoğurt tatlısı *гастр.* – йогуртні солодоші на бісквітній основі з додаванням борошна, яєчних жовтків та цукрової пудри

yolcu gemisi *трансп.* – різновид транспортного засобу для перевезення пасажирів морем чи річкою

YOLCU SALONU *л.л.* – "ЗАЛ ДЛЯ ПАСАЖИРІВ", напис у аеропортах, вокзалах, зал для пасажирів, місце відпочинку та очікування транзиту

yolluk^{-ğu} *побут.* – тормозок, мішечок для денного набору страв (туристів, шахтарів) ► **çaput kilim**

yongar *муз.* – різновид триструнної баглами ► **bağlama**

yorgan *побут.* – йорган, тепле вкривало, здебільшого на основі бавовни, шерсті або пташиного пір'я, яким накриваються під час сну || **ФО** → *yorgan gitti, kavgı bitti*

yorgan iğnesi *побут.* – різновид гачка, за допомогою якого одягають підковдру

yorgan ustası *проф.* – майстер із підготовки мат-в та пошиття ковдрових виробів ► *укр. гнал*

YÖK *абр.* → **Yüksek Öğretim Kurulu**

YÖN dergisi *гем.* – "Напрямок", політ. щотижневик; видавався упродовж 1961–1967 рр. (засновники – Доган Авжиглу, Джемаль Еюбоглу, Мюмтаз Соисал) і пропагував ідеї кемалізму, ляїцизму та державності, європейські цінності та змішану екон. систему; 5 червня 1963 р. був заборонений, відновив свою роботу з червня 1967 р. ► **Yön Hareketi**

Yön Hareketi *політ.* – "Напрямок", політ. рух, що захищав ідеї кемалізму, державності та народності, західних ідейно-естетичних цінностей, змішаної екон. системи ► **Yön dergisi**

yörük^{-ğu} *етн.* – юрюки, етнічна група, племінне (полікланове) об'єднання туркменського походження, яке мешкає на тер-ї пд. та пд.-сх. Анатолії (гірський масив Торос); веде кочовий спосіб життя; основний спосіб господарювання – тваринництво; носії оригінальної культ. традиції

YP *абр., політ.* → **Yeşiller Partisi**

YTL *г.о.* → **Yeni Türk Lirası**

yufka *гастр.* – різновид тонкого тіста, викор. як мат-л для приготування кебабів, бьореків, лаваша

yufka böreği *гастр.* – різновид пирога з готового тонкого тіста, листовий пиріг ► *укр. калєнік*

yufka ekmeği *гастр.* – різновид хліба з тонкого тіста

yufka kebabı *гастр.* – різновид кебаба з м'яса і лаваша, м'ясо, запечене в тісті ► **kebab**

yulaf unu *гастр.* – вівсяне борошно, мат-л для приготування страв трад. кухні

Yumuktepe *арх.* – Юмуктепе, одне з найдавніших на тер-ї Анатолії неолітичних городищ побли. м. Мерсіна; має 33 культ. страти й ілюструє досягнення месопотамських цивілізацій

Yumurta Bayramı *георт., фест.* – "Свято крашанки", різновид регіон. щорічного фестивалю; проводиться у м. Сіірт із 6 травня упродовж двох днів ► **yerel günler**

Yunus Emre günleri *георт., фест.* – "Дні Юнуса Емре", святкові заходи, що проводяться у різних регіонах країни (на базі громадських, наук., освітніх та рел. установ) із нагоди відзначення ювілею відомого турецького поета і просвітника Юнуса Емре

Yunus Emre Müzesi *музей.* – "Музей Юнуса Емре", знаходиться у м. Міхаліччик ілю Ескішехір та присвячений творчості відомого поета

Yusuf suresi *рел.* – "Юсуф", 12-а меканська сура Корану

Yüce Divan [букв. Вища Рада] *ерг.* – одна з іст. назв Конституційного суду країни

► **Anayasa Mahkemesi, divanîâlî, divanî humâyûn**

Yüksek Askerî Şura *ерг.* – Вища Військова Рада, представницька орг-я, яка визначає важливі функціональні питання оборони країни та діяльності збройних сил, військовою доктрину країни

Yüksek Hakem Kurulu *ерг.* – Вища Арбітражна Комісія, держ. орган, функції якого визначаються регулятивною діяльністю у сфері міжнародної торгівлі та правил ведення бізнесу у межах країни ► **YHK**

Yüksek İslâm Enstitüsü *ерг.* – Вищий інститут ісламу, навч.-просв. заклад, мета якого полягає у підготовці рел. керівників та лідерів країни; функц. з 1959 р.

Yüksek Öğretim Kurulu *ерг.* – Рада вищої освіти Турецької Республіки, урядова орг-я, яка здійснює контроль над діяльністю вищих навч. закладів, плануванням і розвитком освітніх установ, формуванням кадрового потенціалу країни; функц. з 1982 р. ► **YÖK**

yürük^{gü} *іст.* – юрюк, військовий-тімаріот, який виконував функції тилового забезпечення ► **yörük**

yürük halayı *етногр.* – вид нар. танцю під акомпанемент зурни; пошир. серед туркменських племен Анатолії ► **yürük semai, sengin semai**

yürükler *етногр.* → **yörük**^{gü}, **yürük**^{gü}

yüzlük^{gü} *г.о.* – сотня, грошова одиниця номіналом у 100 лір ► **YTL**

yüzük oyunu *етногр.* – "заховай каблучку", різновид гри на кмітливість, суть якої полягає у вмінні непомітно заховати перстень під чашку

yüzük parmağı *анат.* – безіменний палець ► **serçe parmak**

-Z-

zabıt kâtibi *проф.* – судовий виконавець, службовець, який виконує приписи та дає дозвіл на затримання звинувачених

zabıta ← **ا. ضبط** *ерг.* – забита, відділ спеціального призначення для забезпечення громадського порядку на тер-ї адм. районів, міст і селищ, поліцейський відділок ► **ahlak zabıtası, belediye zabıtası**

zabıtname *іст.* – забитнаме, одна з форм ділових паперів, протокол ► **tutanak**^{gü}

zade ← **п. ذی** *т.сп.* – заде, один із офіційних титулів часів О.І., нащадок знатного роду, спадкоємець

Zafer Bayramı *георт.* – "День Перемоги", свято та урочистості, які щорічно орг. з нагоди закінчення бойових дій у НВВ 30 серпня

zağar *зоон.* – загар, різновид мисливського собаки

zağara ← **a. zîhâre** *побут.* – загара, елемент жіночого одягу з хутра, манто ► **kürk manto**

zaviye ← **ا. زاویه** *рел.* – завіє, обитель, яка виконує функції культової споруди, житлового приміщення членів релігійного братства, медресе, притулку для жебраків, келія, обитель

zekât ← а. *zekât* рел. — зекят, щорічне обов'язкове добровільне відрахування (милостиня) на користь рел. орг-й, що складає сорокову частину прибутку; одна з облігаторних умов ісламської ідеології

zembil ← а. *زنبیل* *побут.* — зембиль, різновид плетеного кошика, сапетка

zemheri ← а. *زمهریر* *метео.* — найхолодніші дні зими ► **karakiş**

zemzem ← а. *زمزم* *п.м., рел.* — Земзем, назва криниці pobl. Кааби у Мецці, вода з якої вважається освяченою

zencefil ← а. *زنجبیل* *бот., гаспр.* — хвилівник, імбир (*Zingiber officinale*), трав'яниста рослина, м'ясисте кореневище якої містить ефірну олію; викор. у нар. медицині та нац. кулінарії ► **alat**

zerdali ← п. *زرذالو* *бот.* — зердали, сорт дрібних (соковитих і м'ясистих) абрикосів, що вирощуються на узбережжі С.м; викор. у гастрономії та як інгредієнт десертної групи (*Armeniaca vulgaris / Prunus armeniaca*)

zerde ← п. *زرد* *гаспр.* — зерде, різновид запашного, різнокольорового рисового мармеладу з шафраном

zerdüşlük ^{gü} *рел.* — зороастризм, релігійна течія, догматика якої сформована міфічним Заратустрою на теренах суч. Ірану і викладена у книзі Авеста ► **Avesta, Zerdüş**

zevali ← а. *زوال* *етногр.* — зевалі, полуденний період доби, наступна година після 12⁰⁰.

zeybek ^{gü} *етн.* — зейбек, назва представників, як правило, сільського населення, яке мешкає у регіоні зх. Анатолії (Ізмір) ► **zeybek oyunu, sarı zeybek, Avşar zeybeği, Çine zeybeği, Eskişehir zeybeği, Kozak zeybeği, Tavas zeybeği**

zeybek havası *етногр.* — різновид грища з хореографічними елементами, попул. в гейському регіоні

zeybek oyunu *етногр.* — зейбек, трад. танкова гра зейбеків із елементами перформансу ► **zeybek**

zeytin ezmesi *гаспр.* — різновид закуски з мелених оливок та бринзи, томатів, огірків

zeytinyağlı *гаспр.* — загальна назва страв, які готуються на основі оливкової олії ► **zeytinyağlı dolma, yalancı dolma**

zeytinyağlı dolma *гаспр.* — назва страви, що готується з оливкової олії за методологією приготування долми

zeytinyağlı fasulye *гаспр.* — назва страви, що готується із суміші квасолі та оливкової маси

zeytinyağlı koruklu bamya *гаспр.* — холодна страва з просолених стручків бамії, приправленої оливковою олією

zeytinyağlı sarma *гаспр.* — різновид сарми, основним інгредієнтом для якої є оливкова маса ► **sarma**

zeytinyağlı yemek *гаспр.* — загальна назва страв, що приготовлені з додаванням оливкової олії ► **zeytinyağlı dolma, zeytinyağlı fasulye, zeytinyağlı sarma**

zıbın *побут.* — зибин, різновид одягу для немовляти; коротка бавовняна сорочка з рукавами ► *укр. льоля*

zımpara ← п. *سم پاره* *побут.* — зимпара, наждак, прилад для гостріння виробів із заліза

zıpka *побут.* – зипка, елемент нац. одягу, зібрані донизу шаровари зі складками ззаду, попул. серед населення чорноморського та пн.-сх. регіону країни ► **potur**

zıfâf *етногр.* – ритуал проводів молодої в будинок чоловіка ► **gerdek**

zikir^{kri} ← а. ذِکْر *рел.* – зікр, радіння, ритуальний перформанс дерев'яних тарикат ► **Tasavvuf, derviş, tarikât**

zîl *муз.* – тарілка, ударний муз. інструмент у вигляді двох тонких металевих дисків, є сегментом ансамблю мехтер ► **mehter**

Zilhicce *рел.* – Зільхидже, назва 12-го місяця місячного календаря, місяць жертвоприношення та паломництва ► **kurban ayı**

Zilkade ← а. zî'l-ka'de *рел.* – Зількаде, назва 11-го місяця місячного календаря

Zipe Günü *георт., фест.* – "День Зіпе", різновид регіон. фестивалю, проводиться у м. Чукурджа (іль Хаккярі) у 1-у та 2-у середу кожного березня, світо зустрічі весни ► **yerel günler**

Ziraat Türkiye Kupası *спорт.* → **Türkiye Kupası**

Ziya Gökalp Müzesi *музей.* – "Музей Зія Гьокальпа", меморіальний комплекс, присвячений життю і творчості відомого політ. діяча

zuhuri *етногр.* – зухурі, типаж героя-благія нар. театру Орта оюну ► **Orta oyunu takımı**

zuhuri kolu *етногр.* → **Orta oyunu takımı**

zurna ← п. زورنا *муз.* – зурна, нар. духовий муз. інструмент, основа якого виготовляється зі сливового дерева, мундштук – із самшиту; найчастіше входить до складу ансамблю разом із нац. ударними та струнними інструментами ► **zurnacı, zurnacılık**, укр. *флюєра*

zurnacı *проф.* – зурнаджи, зурнист, музикант, який грає на зурні, дудка ► **zurna**, укр. *шамайник*

zurnacılık^{gi} *муз.* – зурнаджилик, гра на зурні або вміння грати / майстерність виготовлення зурни ► **zurna**

Zül Celâl *рел.* – "Володар Величі", один із епітетів Аллаха

zülbiye *гастр.* – зюльбіє, різновид солодкої молочної страви на основі борошна, олії та яєць

Zülcelâl *рел.* → **Zül celâl**

zülfaris *бот.* – різновид квасолі

Zülfikar ← а. zülf-ıfîkâr *рел., міф., п.і.* – Зюльфікар, меч Алі, зятя Пророка Мухаммада

Zümrüdüanka ← п. زمرغ + а. عنقا *міф.* – пташка Анка, казковий птах із обличчям людини, фенікс ► **рос. алконост**

Zürîh antlaşması *дипл., політ.* – міжнародна угода між Великобританією, Туреччиною та Грецією, що визнала незалежність о. Кіпр; поклала початок "кіпрському питанню" ► **Kıbrıs sorunu**

ЗАВДАННЯ ТА ВПРАВИ

(ТИПОВІ)

I. ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

[ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ]
(максимальна кількість балів – 10)

1. *Знайдіть визначення поняття* **ФОНОВІ ЗНАННЯ:**

- а) інформація про культуру народу (міфологія, хореографія, література, спосіб життя);
- б) інформація про соціальний стан суспільства (державний устрій, культура, мистецтво, традиції);
- в) знання, які є відомі тільки для носіїв однієї культури, однієї мовної групи;
- г) узагальнені знання, які дозволяють мовцям розуміти один одного на релевантних умовах, є основою мовного суспільства;
- д) граматична, синтаксична і фонетична компетентність мовців однієї групи.

2. *Змодельуйте значення поняття* **РЕАЛІЯ:**

- а) культурні аспекти життя людини (групи людей), всього етносу, котрі впливають на його етнічну культурну ідентифікацію, спосіб життя, мову, спілкування;
- б) сукупність історично селектованих культурних традицій етносу, які виділяються як найбільш специфічні, що маркують його історичну й культурну своєрідність;
- в) сукупність знань учасників комунікації щодо організації рідної мови й культури, а також уміння застосовувати в спілкуванні;
- г) лінгвокраїнознавча одиниця (слово, вираз), яка називає предмет, річ, явище, характерне для певної національно-мовної спільноти, для етнічного та суспільно-історичного життя певного народу.

3. *Виберіть потрібну відповідь:*

ЕТИКЕТ – це:

- а) сукупність усіх типів мовленнєвої і немовленнєвої (паралінгвальної) взаємодії учасників спілкування в дискурсі;
- б) комунікативна інтегрованість, яка забезпечує спільну звичну форму культурної поведінки в різних сферах життєдіяльності народу, важливий елемент консолідації культурного досвіду, сприйняття нових елементів і включення їх у звичну систему культурних координат;
- в) розуміння і орієнтація адресанта в базових елементах культури, крізь які усвідомлюється предметний (феноменальний) і духовний світ представників національної ЛКС, мовою котрої ведеться міжкультурна комунікація;
- г) сукупність правил поведінки, що стосуються взаємин між людьми.

4. Виберіть потрібну відповідь:

КРАЇНОЗНАВЧА КОМПЕТЕНЦІЯ – це:

- а) здатність комуніканта уникати комунікативних девіацій у процесі комунікації;
- б) вроджене вміння встановлювати комунікативний контакт з носіями іноземної мови та виводити його на рівень культурологічного ефекту;
- в) володіння знаннями про країну, народ, мова якого вивчається, здатність урахувати у процесі спілкування особливості країни, історії, культури народу, з представником якого відбувається спілкування;
- г) теоретична підготовка вузькоспеціалізованих фахівців для роботи у закордонних представництвах, основу якої складає мовний чинник.

5. Виберіть потрібну відповідь:

МЕНТАЛІТЕТ – це:

- а) сукупність антропонімів даного етносу у певний період часу;
- б) усталені, звичні, культурно обумовлені типи мовленнєвої поведінки в певних ситуаціях;
- в) певний спосіб мислення, сукупність розумових навичок і духовних настанов, властивих окремій людині або суспільній (лінгвокультурній) групі;
- г) складові принципи спілкування, імпліцитні правила ведення кооперативного спілкування, які виділяються в межах принципів спілкування: ввічливості, великодушності, згоди, кількості, кооперації, модальності (способу вираження), релевантності, симпатії, скромності, співробітництва, схвалення, тактовності, якості.

6. КОНЦЕПТ у лінгвокраїнознавстві – це:

- а) зміст поняття, його змістова наповненість незалежно від конкретно-мовної форми його вираження, складне (багатовимірне) ментальне утворення (смыслу), яке позначене культурною специфікою та має ім'я (вираження у мові);
- б) розділ культурології, у межах якого вивчаються спільні ознаки, вияви, аспекти тощо різних етнічних культур;
- в) сукупність спостережуваних ознак та рис будь якого культурного об'єкта, що відображають його утилітарні й символічні функції, на підставі яких проводиться його ідентифікація та атрибуція: поняття поширюється як на матеріальні, так і духовні продукти людської діяльності;
- г) поведінка і взаємодія носіїв різних культур і мов у процесах міжкультурної комунікації з використанням вербальних і невербальних засобів коду.

7. КАРТИНА СВІТУ у лінгвокраїнознавстві – це:

- а) процедура введення онтологічних уявлень у накопичений масив емпіричних даних, первинна теоретична форма, що забезпечує теоретичну організацію матеріалу;

- б) труднощі, непорозуміння, конфлікти, які виникають у міжособистому спілкуванні й визначаються лінгвістичними, когнітивними, соціальними, психологічними причинами;
- в) одна з форм світоглядного подання об'єктивної реальності в суспільній свідомості, що являє собою образ освоєної в практиці дійсності, компонент світогляду;
- г) спілкування між соціумами, члени яких послуговуються здобутками іншої культури.

8. Знайдіть відповідники:

АСТРОНІМ	найменування божеств, міфічних істот
АНТРОПОНІМ	власна назва населеного пункту
ТОПОНІМ	назва організацій, виробничих і громадських об'єднань людей (фірма, партія, товариство, навчальні заклади, магазини, кінотеатри)
КОСМОНІМ	назви відрізків часу, подій
ТЕОНІМ	назва географічного об'єкта
ХРОНОНІМ	назва окремих предметів, власні назви матеріальних предметів (кораблів, коштовних виробів, витворів духовної культури, заголовки творів, назви музичних п'єс, творів живопису, кінофільмів)
ЕРГОНІМ	назва космічного об'єкта
ФІТОНІМ	назва страви
ГАСТРОНІМ	назва рослини
ХРЕМАТОНІМ	власне ім'я людини

9. Знайдіть відповідники:

ПРЕЦЕДЕНТНИЙ ТЕКСТ	тип ментефакту, певна "еталонна" ситуація, пов'язана з набором конкретних конотацій, диференційні ознаки якої входять у когнітивну базу певної культури
ПРЕЦЕДЕНТНЕ ВИСЛОВАЕННЯ	предикативна або непередикативна завершена і самодостатня одиниця, складний знак, який неодноразово відтворюється у мовленні носіїв певного лінгвоментального комплексу, певної етнічної (національної) культури
ПРЕЦЕДЕНТНЕ ІМ'Я	тип тексту, який добре знайомий будь-якому середньому члену національної лінгвокультурної спільноти і звернення до якого багаторазово поновлюється у процесах комунікації
ПРЕЦЕДЕНТНА СИТУАЦІЯ	індивідуальне ім'я, географічна чи історична назва, пов'язані з широковідомими текстом (прецедентним культурним текстом)

10. Знайдіть відповідники:

СИНЕРГЕТИКА	науковий напрямок, який вивчає закономірності виникнення, функціонування і взаємодію етнічних систем, особливості матеріальної і духовної культури народів світу, етнічні і міжетнічні процеси на макрорівні та локальному рівні
ЕТНОЛОГІЯ	наука про процеси самоорганізації в природі та суспільстві
ЛІНГВО-КУЛЬТУРОЛОГІЯ	наукова галузь, яка досліджує народи-етноси, етнічні спільноти, особливості етногенезу, склад, розселення, культурно-побутові особливості, а також їх матеріальну і духовну культуру, особливості психології і поведінки
КРАЇНО-ЗНАВСТВО	інтегративна галузь мовознавства, яка вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури та мови в її функціонуванні й узагальнює цей процес як цілісну структуру одиниць у єдності мовного й культурного змісту за допомогою системних методів з орієнтацією на сучасні пріоритети, суспільні цінності та норми культури
ПСИХО-ЛІНГВІСТИКА	наукова дисципліна, метою якої є виявлення міжлітературних зв'язків на основі зіставлення творів та явищ національних письменств одного чи різних історичних періодів
КОМПАРАТИВІСТИКА	наука про мовленнєву діяльність людей у психологічних та лінгвістичних аспектах, зокрема експериментальне дослідження психічної діяльності суб'єкта в засвоєнні та використанні мови як організованої та автономної системи
СОЦІО-ЛІНГВІСТИКА	синтетична наукова дисципліна, що синтезує та узагальнює різноманітні дані про політичну, економічну, соціальну, культурологічну сфери життєдіяльності суспільства, світу в цілому, окремих регіонів, держав та країн
ЕТНОГРАФІЯ	галузь мовознавства, що становить синтез соціології та лінгвістики і вивчає питання суспільного існування й суспільні умови розвитку мови

II. КРАЇНОЗНАВЧИЙ БЛОК

(максимальна кількість балів – 20)

1. Знайдіть (підкресліть) нелогічність у зазначених тематичних парадигмах:

- а) Тургут Озал / Мустафа Кемаль Ататюрк / Ісмет Іньоню / Сюлейман Демірель / Кенан Еврен / Бюлент Еджевіт / Ахмет Сезер / Кемаль Сунал / Абдуллах Гюль
- б) Сулейман Законодавець / Осман I Газі / Селім I Грізний / Ібрагім I / Абдул-Хамід I / Мехмед II Фатіх / Решат III Справедливий / Мустафа II / Абдул-Меджид II
- в) Тарик Акан / Мюнір Озкул / Шенер Шен / Метін Акпинар / Бурак Кут / Гюнейт Аркин / Киванч Татлитуг / Берен Саат / Кенан Імірзалиоглу / Халіт Ергенч / Бурак Озчівіт /
- г) Решат Нурі Гюнтекін / Галікарнаський Рибалка / Халіде Едіп / Кастамонійський Знахар / Орхан Кемаль / Сабахаттін Алі / Орхан Памук / Ахмет Хамді Танпинар / Алєв Алатли / Пеямі Сафа / Неджіп Фазил Кисакюрєк / Ільбер Ортайли
- д) Орхан Велі / Назим Хікмет / Октай Рифат / Джахіт Ситки Таранджі / Юнус Емре / Тевфік Фікрет / Атаол Бєхрамоглу / Джем Йилмаз / Халук Левент
- е) Тансу Чіллер / Сабіха Гюкче / Фріда Кало / Аділе Нашіт / Тюркан Шорай / Еміне Ердоган / Зейнеп Коркмаз / Мерєм Узєрлі
- ж) Şaban Oğlu Şaban / Hababam Sınıfı / Çalığışu / Muhteşem Yüzyıl / Propaganda / Yeşil Yol / Cesur Yürek / Aşk sana benzer / Delibal / Kedi / Su ve Ateş / Kurtlar Vadisi / Ateş ve Kılıç
- и) Ізмір / Бурса / Саар / Мардін / Болу / Прованс / Кастамону / Ізмаїл / Каппадокія / Йозгат / Іспарта / Сівас / Зонгулдак
- к) Топ-Капи / Бейлербеї Сарайи / Йилдиз Кьошкю / Латинський квартал / Єшіл Тюрбе / Улу Джамі / Севрі / Брандербурзькі ворота / Каратай Медресе / Мавзолей в Галікарнасі / Дьонєр Кюмбет / Анадолу Хісари / Бурмали Сютюн / Синагога Ахріда
- л) Галатська вежа / Вежа Ейфеля / Церква Святої Ірини / Водограй Ахмета III / Музей Каріє / Церква Святого Антонія / Могила Мімара Сінана / Дівоча Вежа
- м) Мустафа Сандал / Таркан / Бариш Манчо / Адріано Челентано / Сезен Аксу / Зекі Мюрен / Гюльбен Ерєн / Йонджа Евджімік / Назан Онджель
- н) Firuze (Sezen Aksu) / Araba (Mustafa Sandal) / Şımarık (Tarkan) / Kınalı Bebek (Demet Sağıroğlu) / Bir derdim var (Mor ve Ötesi) / Arnavut Kaldırımı (Demet Sağıroğlu) / Akdeniz akşamları (İbrahim Tatlıses, Haluk Levent) / Çok yorgunum (Cem Karaca)

2. Проаналізуйте світлини. Кого з відомих особистостей Туреччини ви можете ідентифікувати?

3. Проаналізуйте вірш. Здійсніть країнознавчий аналіз топонімів, що згадуються у тексті.

A'DAN Z'YE TÜRKİYE'MİZ

Ankara göz nuru başkent
Adana pamuk bereket
Bursa ceylan pınar çiftlik
Çanakkale Zafer Şöhret

Güler bir yüz derin bir iz
İnsanımız ve ülkemiz
Sanki Yeryüzünde Cennet
A'dan Z'ye Türkiye'miz

Samsun Sivas ata izi
Siirt'te Buldular Gazı
Şilenin rengarenk bezi
Trabzonlu verir sözü

Güler bir yüz derin bir iz
İnsanımız ve ülkemiz
Sanki Yeryüzünde Cennet
A'dan Z'ye Türkiye'miz

Ladik'de göl Muştâ bülbül
Malazgirt'te açtı ilk gül
Osmaneli Orhaneli
Burda kundu ilk Dedemgil

Güler bir yüz derin bir iz
İnsanımız ve ülkemiz
Sanki Yeryüzünde Cennet
A'dan Z'ye Türkiye'miz

Dişarbakır bakır sandık
Erzurum'da dünnü andık
Finike Portakal dolu
Giresun kıraz ve fındık

Güler bir yüz derin bir iz
İnsanımız ve ülkemiz
Sanki Yeryüzünde Cennet
A'dan Z'ye Türkiye'miz

Ürgüp Urfa tarih destan
Türlü Yozgat tavanda şan
Karaelmas ve Cevherdir
Zonguldak altında yatan

Güler bir yüz derin bir iz
İnsanımız ve ülkemiz
Sanki yeryüzünde cennet
A'dan Z'ye Türkiye'miz

Ödemiş Zeybekler Başı
Burma Burma Pınarbaşı
Misler gibi çay kokuşor
Rize'nin toprağı taşı

Güler bir yüz derin bir iz
İnsanımız ve ülkemiz
Sanki Yeryüzünde Cennet
A'dan Z'ye Türkiye'miz

Haymana Haran güvenim
İğdır benim Iğaz benim
İstanbul karp İzmir gönül
Konya Kayseri meskenim

Güler bir yüz derin bir iz
İnsanımız ve ülkemiz
Sanki Yeryüzünde Cennet
A'dan Z'ye Türkiye'miz

F. Karamahmutoglu
джерело –
<https://www.muratogretmen.com>

ІІІ. ТВОРЧИЙ БЛОК

(максимальна кількість балів – 10)

1. Зробіть лінгвокраїнознавчий аналіз уривка з арії Карася Бориса Гмирі:

Тепер я турськ, не крзакь,

Здається добре одягнувся!

І як воно зробилось так, що в турка я перевернувся.

2. Поясніть значення прецедентних феноменів (імена, події, культурні об'єкти) у зазначених текстових фрагментах:

а) *П*ригадаєш, як діда *Ш*вачку буря загнала з кавунами і з бабою аж у *П*туреччину? (Олесь Гончар)

б) Згадаймо добрим словом запорізьких звияжців, котрі палили, руйнували та грабували *Каббу*, *Стамбул* та *Очаків*. ("Від дзвоника до дзвоника", Олесь Вахній)

в) *Султана Мустафу* вперше в історії *П*туреччини скинули яничари з престолу, коли той низив платню *яничарам*. (Роман Іваничук)

г) *Халва*, мастиця і *баклава* не сходили з столів. (Весілля Медже / Зінаїда Тулуб)

д) На столі стояла тільки що спечена *баклава*, лимонний *шербет*, чорнослив, горіхи в меду та різні ласощі. ("Зникли без сліду", Зінаїда Тулуб)

е) Довгі дворучні мечі, трофейні сарацинські *ятагани* і криві шаблі, широкоствольні аркебузи, важкі арбалети, монументальні панцири, темні шоломи із залишками обірваного павиного пір'я стояли перед нами, як солдати на параді, знов готові здобувати славу своєму сюзерену.

На ковдрі висів *ятаган*, вигнутий та блискучий, немов зрізаний швидкою яничарською рукою місяць-молодик. Біля – полковничий пірнач і добре побита стара *корба*.

Коли сонце зазірало до бурдюга, то промені відбивалися від зимно-сріблястого леза *ятагану*, ніжно торкалися деки *корби* і висвітчувалися на єдиній ясній струні, що тільки і вціліла на інструменті. ("Корба з обірваними струнами", Дмитро Білий)

ж) – *Йок*, не доженуть. ("Полонянка Назлі-ханум", Зінаїда Тулуб)

– *Еші йок*, еші йок! ("Я, Богдан", Д. Загребельний)

и) На *новруз* шах прибув до Казвіна, пишно приймав *Баязида* в *П*Шабхане і в *Диван-хане*, а тоді несподівано вночі султанського сина брутально розбудив один з ханських синів і сказав, що, коли він хоче зберегти життя своє і своїх синів, то ще до ранку має сховатися в *Аллакати*, подбавши про припаси і запаси, бо ж їхній звичай про втечище йому вже відомий. ("Роксолана", Д. Загребельний)

к) З автобуса він мусив зійти там же, де й інші - на набережній *Ататюрк Джадеси*, за лічені хвилини ходьби від порту, де чекав корабель. ("Лексикон інтимних міст. Довільний посібник з геопоетики та космополітики", Юрій Андрухович)

л) За сто кілометрів від *Ізміру* лежить під небом відкопане, як і Помпеї, зникле у давнину місто *Ефес*. ("Через перевал", Роман Іваничук)

- м) Хан, одягнений у шубу і білий **тюрбан**, гордо сидів на сивому аргамаку, а напроти нього під ескортом ногайських воїнів стояли два шляхтичі. (Роман Іваничук)
- н) Бо крлі їхню **раку** із нашою православною горілочкою змішати, то суміш виходить пекельна (Із власних спостережень).
- п) Від **Ят-Мейдану** через **Іподром** до **Айя-Софії** і сераю **Шопхану** зовсім близько. ("Роксолана", Павло Загребельний)
- р) Молодик у небі схожий на ті молодики, що розкидані на **мечетях Царєграда** (Олесь Гончар)
- с) Звична фонограма новин: голос **мудезина** з **мечеті**, гуркіт гелікоптерів, вибух крик, машини швидкої допомоги – в Іраку, в Афганістані, у Пакистані. ("Записки українського самашедшого", Ліна Костенко)
- т) В **соукасу** на широких дерев'яних диванах службці вже розклали **мезу**, таку собі закуску-перекуску - копчену рибу, морських слимаків, печінку, холодний баранячий мозок, варені молоденькі баранчики, **патладжани**, тушковані в оливковій олії, бринзу із шматочками солодкої дині, зелень, фрукти, **долму** з перцю у виноградному листі, **лукум** і **шербети**, **йогурт** і **айран**, затовчений часником. ("Роксолана", Павло Загребельний)

IV. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ БЛОК

(максимальна кількість балів – 10)

1. Поясніть, у чому, на Вашу думку, полягає престижність турецької мови / тюркських мов.

2. Визначте поняття прецедентність. Самостійно здійсніть таксономію лінгвокраїнознавчих термінів із позначкою "п.і."

2.1. Назвіть 12 прецедентних імен (осіб) серед представників турецької нації, які, на Вашу думку, відіграли важливу роль у формуванні національної культури Турецької Республіки. Обґрунтуйте свій вибір.

1.	5.	9.
2.	6.	10.
3.	7.	11.
4.	8.	12.

3. Назвіть 12 літературних творів національної літератури Туреччини, які, на Вашу думку, мають світове значення. Обґрунтуйте свій вибір.

1.	5.	9.
2.	6.	10.
3.	7.	11.
4.	8.	12.

4. Назвіть 12 реалій, що позначають страви національної кухні (гастроніми). Зробіть висновок про національно-культурне значення кожної з них.

1.	5.	9.
2.	6.	10.
3.	7.	11.
4.	8.	12.

5. Проаналізуйте 12 найважливіших подій з історії Туреччини / Османської імперії. Обґрунтуйте свій вибір.

1.	5.	9.
2.	6.	10.
3.	7.	11.
4.	8.	12.

V. ЛЕКСИКОЛОГІЧНИЙ БЛОК

(максимальна кількість балів – 20)

1. Визначте внутрішню форму термінів, що утворені від звуконаслідувальних основ.

модель аналізу → *şakşak* – колотушка, пристрій, за допомогою якого сповіщають про певну подію; *şırşır* – шипіння, від легкого взуття, нічні тапші

2. Поясніть мотивацію зазначених нижче термінів:

модель аналізу → *cennet çamuru* / *cennet çorbası*, *mevlevî pilâvı* / *Mevlevî tatlısı* / *Mevlevî lokumu*

3. Визначте, які функції виконували зазначені реалії:

модель аналізу → *alınlık-ı*, *çember*, *dalyan*, *fes*, *kayık-ı*, *kırkı*, *lecek*, *nardenk-ı*, *osak-ı*, *otağ-ı*, *penes*, *ramazanlık-ı*, *şadırvan*, *topbaş*, *türban*, *yorgan*, *zurna*

4. Визначте і поясніть внутрішню форму (мотиваційну основу) таких ЛКЗ-термінів:

модель аналізу → *ağırlama*, *binlik-ı*, *cennet çamuru*, *demir tatlısı*, *gavur dağı*, *salatası*, *kırmızı şimşekler*, *nazarlık-ı*, *tandırname*, *tekke pilavı*

5. Визначте кольорову гаму, що домінує в межах функціонально значущих об'єктів життєдіяльності турків.

6. Проаналізуйте і визначте семантичну різницю ЛКЗ-термінів *iftariye* та *iftarlık-ı*.

VI. СЕМІОТИЧНИЙ БЛОК

(максимальна кількість балів – 10)

1. Здійсніть семіотичний аналіз світлини. Визначте, які сегменти формували герб Османської імперії.
2. Проведіть семіотичний аналіз національного гербу Турецької Республіки. Порівняйте його з сучасними гербовими стандартами Турецької Республіки.

МОДЕЛЬ аналізу →

3. Проаналізуйте семіотичну складову визначення поданих лінгвокраїнознавчих термінів.

МОДЕЛЬ аналізу →

OŞİNAŖU = Pekmez yapma amacıyla üzümlerin ezilerek suyunun çıkarıldığı tahtadan yapılmış 3-4 metre uzunluğunda 70-80 cm genişliğindeki ahşap tekne.

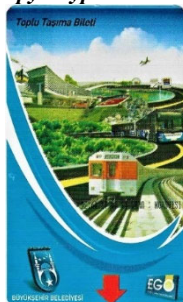
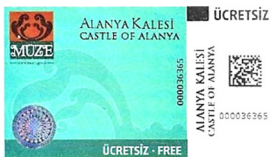
джерело → [Karadeniz: Ansiklopedi sözlük, C. 889].

HOCA → *Far. hâce* 1. Müslümanlıkta din görevlisi. 2. Öğretmen: "Edebiyat hocası iken talebeme bu nesir sanatından bir defa bahsetmişim." -F. R. Atay. 3. esk. Medresede öğrenim gören sarıklı, cübbeli din adamı. 4. mec. Akıl öğretene, öğüt veren kimse.

джерело → [Radical Love: Teachings from the Islamic Mystical Tradition / Translated and Edited by Omid Safi (I Yale University Press, 2018)].

4. Проаналізуйте із семіотичної точки зору зразки квитків. Визначте, які сегменти в загальній структурі квитка є домінуючими.

5. Проаналізуйте світлини. Визначте, які види традиційних перформансів представлені на них.

6. Проаналізуйте світлини. Визначте, які реалії зображені на них. Які ознаки свідчать про унікальність предметів і умов формування ЛКЗ-значення?

VII. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ БЛОК

(максимальна кількість балів – 20)

1. Визначте доцільність перекладу турецьких термінів зазначеними українськими відповідниками:

ağabey ¹Bir kimsenin kendinden yaşça büyük olan erkek kardeşi; ²Kardeş olmayanlar arasında da genellikle yaşça büyük olanlara bir saygı seslenişi olarak kullanılır

bornoz ← *a. burnûs* Banyodan çıkarken kurulanmak için kullanılan, önden açık, havludan yapılmış giyecek

bumbar ← *n. mebâr, mubâr* ¹Büyükbaş ve küçükbaş hayvanların kalın bağırsağı; ²Bu bağırsağa ciğer, kıyma, pirinç veya bulgur doldurularak yapılan yemek: *Bumbar dolması*; ³Soğğun girmesini önlemek için kapı ve pencere aralıklarına takılan, içi pamuk dolu, uzun bez kılıf

çorba ← *n. şorbâ* Sebzeyle veya etle hazırlanan sıcak, sulu içecek

harem ← *ap. harem* ¹Saray ve konaklarda kadınlara ayrılan bölüm; ²Bu bölümde oturan kadınların hepsi; ³Karı, eş

hatt-ı Şerif – Osmanlı padişahı tarafından yazılmış veya imzalanmış karar

havlu Kurulanmaya yarar havlı bez: *Yüz havlusu. Hamam havlusu, havlu atmak* (oyunda) pes etmek.

helva sohbetleri Eskiden, kış aylarına rastgelen ve çoğunlukla helva ve başka tatlı, tuzlu yemeklerin de yendiği sohbet toplantıları

hoşaf ← *n. hoş-âb* Şeker şurubunda, bütün veya dilimler durumunda kaynatılmış meyve, komposto

бадіка – *чол., діал.* старший віком чоловік

халамида – *жін.* просторий і довгий одяг, що надівається поверх усього для захисту від пилу.

зельц – *ч.* варений пресований ковбасний виріб в оболонці

пурпа́ – *жін.* юшка з баранини та овочів, часто з рисом і прянощами, яку їдять на Сході

бабинець – *чол.* окреме місце в церкві, де стоять жінки

грамота – *жін.* офіційний письмовий акт правового значення, документ, що свідчить або встановлює що-небудь

рушник – шматок декоративної тканини з вишиваним або тканим орнаментом; традиційно викор. для оздоблення житла, в укр. народних обрядах **брати рушники, вернутися з рушниками, готувати рушники, подавати (подати) рушники, посилати за рушниками, ставати на рушник**

вечорниці – зібрання сільської молоді для спільної праці й розваг в осінній та зимовий час

кулага – *жін., діал.* пісна страва у вигляді густого киселю з борошна (іноді з ягодами або фруктами)

kazandibi Dibi tutturularak hafif yanık koku verilmış muhallebi.

kına gecesi Düğünden bir gece önce, kadınların kendi aralarında, gelinin parmaklarına kına yakarken kız evinde yaptıkları eğlence

şalvar ← *n. şelvâr* Genellikle ağı çok bol olan, bele bir uçkurla bağlanan geniş üst donu:

toyga çorbası Yoğurtla yapılan bir tür çorba

ut,^{du} ← *a. 'ūd* Klâsik Türk müziği araçlarından, iri karınlı, kirişli, mızrapla çalınan bir çalgı

zıbın Bebeklere iç çamaşırı olarak giydirilen, ince pamukludan kısa ve kollu giysi

кисіль — *чол.* драглиста страва з ягідного або фруктового сиропу, молока тощо з домішкою крохмалю

дівич-вечір — *заст.* обрядова вечірка молодої напередодні весілля; прощання з дівуванням

шаровари — *мн.* широкі штани особливого крою, які перев. заправляють у халяви

саламаха / соломаха — *жін., заст.* рідка страва, пригот. із завареного на воді борошна (перев. гречаного)

аль-уд — ¹стародавній арабський ципковий музичний інструмент; ²Вірменський ципковий музичний інструмент типу лютні

льоля — *жін., дит., розм.* сорочка (звичайно дитяча), *Як буде доля, то буде льоля, Буди в своїй льолі, в льолі народитися*

2. Доберіть до українських слів турецькі відповідники:

модель аналізу → бануш (kaçamak[®]), вареники, каштелян (kauyum) крапанка, кочережник, куничне (başlık[®]), макітра, писанка, рушник

3. Доберіть до турецьких слів українські відповідники:

модель аналізу → öğle paydosu — çalışma yerlerinde öğle vaktinde yemek yeme, dinlenme gibi amaçlarla işi bir süre bırakma; öğrenim belgesi — bir kimsenin herhangi bir öğretim kurumunda kayıtlı bulunduğunu gösterir belge; su muhallebisi — nişasta, süt ve su karışımının önce pişirilmesi, buzdolabında katılaşmasından sonra ceviz büyüklüğünde kesilip şeker ve gül suyu içinde üzerine fıstık serpilerek sunulan bir tatlı türü.

4. Знайдіть українські відповідники до турецьких геортонімів:

модель аналізу → DÜNYA ANNELER günü, DÜNYA ÇEVRE günü, DÜNYA ÇOCUK günü, DÜNYA ÇOCUK KİTAPLARI haftası, DÜNYA GIDA günü, DÜNYA İNSAN HAKLARI günü, DÜNYA KOOPERATİFÇİLİK günü, DÜNYA KADINLAR günü, DÜNYA SAĞLIK günü, DÜNYA SÜT günü, DÜNYA TİYATROLAR günü, DÜNYA TÜKETİCİLER günü, DÜNYA TÜRK KAHVESİ günü, DÜNYA TÜTÜNSÜZ günü, VERGİCİLİK haftası

5. Здійсніть лінгвокраїнознавчий аналіз назв коранічних сур, які зустрічаються у роботі.

VIII. БЛОК "ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ГРУП"

(максимальна кількість балів – 10)

1. Проаналізуйте ЛСГ "НАЗВИ ПРОФЕСІЙ". Визначте словотворчу активність агентивного афікса -си.

1.1. Проаналізуйте світлини, визначте, представники яких професій зображені на них.

джерело → [maggieblanck.com, tr.travelogues.tr., ФБ "Anadolu uygarlıkları"]

2. Проаналізуйте ЛСГ "ТЕРМІНИ СПОРІДНЕНОСТІ". Які особливості можна відмітити у порівнянні з українською системою спорідненості? Зверніть увагу на використання терміна yediz.

3. Проаналізуйте ЛСГ "ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ".

3.1. Порівняйте смислове значення та символічні ролі учасників турецького перформансу "HELVA SONBETLERI" та української обрядодії "ПОСИДЕНЬКИ", "ВЕЧОРНИЦІ".

4. Проаналізуйте сегменти ЛСГ "НАЗВИ ФАУНИ".

4.1. Проаналізуйте турецькі фітоніми. Визначте символічну мотивацію процесів номінації у межах ЛСГ "РОСЛИННИЙ СВІТ". Які сегменти зазначеної ЛСГ мають, на Вашу думку, лінгвокраїнознавчу маркованість?

5. Порівняйте анатомічні назви в українській і турецькій мові.

модель аналізу → назви пальців: *salâvat parmağı* *анат.* вказівний палець ► *işaret parmağı* *serçerparmak* *анат.* мізинець, найкоротший палець на руці *yüzük parmağı* *анат.* безіменний палець ► *serçe parmak*

6. Дайте загальну характеристику турецьких історизмів. Проаналізуйте явище трансформації первинного значення у діяхронії.

модель аналізу → *baltacı* "воїн, озброєний сокирою" → "тесля"; *serpetçi* "копиکار" → "циган"

7. Здійсніть лінгвокраїнознавчий аналіз сегментів ЛСГ "НАЗВИ ОДЯГУ ТА ВЗУТТЯ".

8. Проаналізуйте сегменти ЛСГ "НАЗВИ ВЕРХНЬОГО ОДЯГУ".

9. Проаналізуйте сегменти ЛСГ "НАЗВИ ГОЛОВНИХ УБОРІВ".

10. Проаналізуйте сегменти ЛСГ "ТУРЕЦЬКА ГАСТРОНОМІЯ". Визначте типи назв турецьких гастрономів та їх мотиваційні характеристики у кластерах "Назви їжі, напоїв, приготування та споживання їжі", "Прянощі, спеції та приправи", "Ласощі та солодощі".

10.1. Визначте, які словникові статті релевантно пов'язані з ЛСГ "ТУРЕЦЬКА КАВА".

10.2. Дайте характеристику страв, що готуються у період РАМАЗАНУ та порівняйте з назвами українських пасхальних страв.

10.3. Здійсніть лінгвокраїнознавчий аналіз сегментів ЛСГ "КЕБАБ".

модель аналізу → derviş kebabı, ramazan kebabı

10.4. Здійсніть лінгвокраїнознавчий аналіз національних страв, які зображені на ілюстраціях. За допомогою довідкових видань визначте особливості рецептури і специфіку приготування.

10.5. Здійсніть лінгвокраїнознавчий аналіз гастрономів ЛСГ "ВИРОБИ З БОРОШНА". Які гастрономи мають специфічне національно-марковане значення.

10.6. Змодельуйте ГАСТРОНОМІЧНУ МАПУ ТУРЕЧЧИНИ. Визначте і проаналізуйте локальні страви, які є репрезентантами кулінарних традицій відповідних регіонів країни.

TÜRKİYE'NİN LEZZET HARİTASI
(GÜNCELLENDİ)

11. Проаналізуйте сегменти ЛСГ "НАЗВИ ПОБУТОВИХ РЕЧЕЙ" та ЛСГ "НАЗВИ ПРИКРАС ТА ОЗДОБЛЕННЯ ОДЯГУ". *Покласифікуйте проаналізовані реалії у межах таких кластерів:* "НАЗВИ РЕЧЕЙ ХАТНЬОГО ВЖИТКУ / НАЗВИ ПОСУДУ / НАЗВИ МЕБЛІВ ТА ЕЛЕМЕНТІВ ІНТЕР'ЄРУ".
12. Проаналізуйте подані терміни. Визначте, до якої тематичної групи можна їх віднести. Поясніть лінгвокраїнознавчу цінність для національної культури деноатів, які вони позначають.

12. Проаналізуйте подані терміни. Визначте, до якої тематичної групи можна їх віднести. Поясніть лінгвокраїнознавчу цінність для національної культури денотатів, які вони позначають.

модель аналізу → ATATÜRK köprüsü, FATİH SULTAN MEHMET köprüsü, GALATA köprüsü, YAVUZ SULTAN SELİM köprüsü, ÜÇÜNCÜ BOĞAZ köprüsü, 15 TEMMUZ ŞEHİTLER köprüsü, İKİNCİ köprü, İKİNCİ BOĞAZ köprüsü, UNKAPANI köprüsü

- 13. Здійсніть лінгвокраїнознавчий аналіз назв провідних музейних комплексів країни:**

MODELİNE ANALİZİ → ADAM MICKIEWICZ müzesi, ADANA ATATÜRK ve KÜLTÜR müzesi, ANTALYA BÖLGE müzesi, ASİYAN müzesi, BURDUR müzesi, GÖREME AÇIK HAVA müzesi, HAMAM müzesi, İSPARTA müzesi, İSTANBUL ARKEOLOJİ müzesi, KARATAY MEDRESİSİ ÇİNE ESERLER müzesi, KARIYE MOZAİKLERİ müzesi, MALATYA ATATÜRK evi, NARLIKUYU MOZAİK müzesi, NEVŞEHİR müzesi, NİĞDE müzesi, PİT müzesi, RAHİMİ KOÇ (Sanayi ve Teknik) müzesi, TÜRKİYE İŞ BANKASI müzesi, UŞAK ATATÜRK ve ETNOGRAFYA müzesi, VAN müzesi, YEDİKULE HİSARİ müzesi, YILMAZ BÜYÜKERSEN BALNUMU HEYKELLER müzesi, ZİYA GÖKALP müzesi

14. Проаналізуйте аббревіатурні сполуки. Визначте провідні моделі формування аббревіатур та скорочень у турецькій мові.

MODELJ ANALIZU → I. AAM, AKP, ADOB, ANAP, ÇAY-KUR, DİŞK, EDS, GAP, MİT, MKE, PTT, RG, SEKA, T.C., TDK, TRT, TTK, TUBA, TURSAB, TUSİAD, YÖK, YP, YAŞ II. BÜMAK, HÜMAK, KÜMAK, OYAK, TUBİTAK, SEKA

15. Здійсніть селекцію словникових статей, які представляють сегменти мовного ландшафту країни. Визначте конотативне навантаження та рівень сузестивного впливу.

MODELİN ANALİZİ → ACİL SERVİS, BEKLEME ODASI, BEKLEME YERİ, DİĞER ÜLKE VATANDAŞLARI, İPTAL, KAFE ve BAR KAPISI, MAŞALLAH MÜŞTERİ HİZMETİ, SALONA GİRİŞİ, SİGARA İÇİLMEZ, SİLAH TESLİM MASASI, TAM TARİFE, TATİL KÖYÜ, T.C., TEK YÖNLÜ, YOL, TOPLANTI SALONU, ÜCRETSİZ, YARISMA ALANI

16. Здійсніть лінгвокраїнознавчий аналіз офіційних турецьких газет:

модель аналізу → AKŞAM gazetesi, ATILIM, BİZİM ANADOLU, BULVAR gazetesi, HÜRRİYET, MİLLİ GAZETE, OLAY, OLAY, RAPOR, RESMÎ GAZETE, SABAH gazetesi SON HAVADIS, SON SÖZ, SÖZCÜ, TAKVİM-İ VEKAYÎ, TERCÜMAN, TÜRKİYE, VATAN gazetesi, YENİ ASIR, YENİÇAĞ, YENİ GÜN, YENİ İSTANBUL, YENİ NESİL, YENİ ŞAFAK

17. Здійсніть лінгвокраїнознавчий аналіз турецьких ергонімів:

модель аналізу → ANADOLU ajansı, ADALET VE KALKINMA partisi, BEYAZIT DEVLET kütüphanesi, ÇAY İŞLETMELERİ GENEL müdürlüğü, DANIŞTAY, EMNİYET GENEL müdürlüğü, FİNDİK TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ birliği, GRİ KURTLAR, HECEETTEPE ÜNİVERSİTESİ MAĞARA ARAŞTIRMA kulübü, MİLLÎ İSTİHBARAT teşkilatı, TÜRK KAHVESİ KÜLTÜRÜ ve ARAŞTIRMA derneği, TÜRKİYE SELÜLOZ VE KAĞIT fabrikaları

18. Здійсніть лінгвокраїнознавчий аналіз назв прецедентних сакральних закладів країни:

модель аналізу → AHİ ÇELEBİ CAMİİ, AYASOYFA, ÇİFTE MİNARELİ MEDRESE, FATİH CAMİİ, KARATAY MEDRESESİ, SULTAN AHMET CAMİİ, SÜLEYMANIYE CAMİİ

19. Які соціально важливі події в Туреччині прийнято називати словом OLAY?

модель аналізу → KAHRAMANMARAŞ olayları, KARS olayı, SUSURLUK olayı, TAKSİM MEYDANI olayları

20. Здійсніть лінгвокраїнознавчий аналіз назв, які позначають об'єкти на теренах країни, що внесені до Списку ОНКС ЮНЕСКО.

IX. КЕЙС-ЗАВДАННЯ

(максимальна кількість балів – 20)

1. Змодельуйте етапність приготування хардаліс. Чим, на вашу думку, мотивована популярність цього напою?

2. Користуючись літературою Турецького центру інформації та досліджень, підготуйте матеріал для віртуального перформансу "ТУРЕЦЬКА КАВА". Спровокуйте дискусію щодо популярності зазначеного бренду в Україні.

джерело → Kahve: Kırk yıllık hatıranın kitabı / Haz.: Emine Gürsoy Naskali. – İstanbul: YKY, 2012. – 218 s.

3. Розробіть сценарій "ВЕЧІР АШИКСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ" на основі такої легенди:

Ви – турист з України, відвідуєте м. Карс у складі групи іноземних туристів. На вечорі ашицької творчості помічаєте, що турецька ашицька культура має тематичні і виконавські кореляції з творчістю українських кобзарів і лірників. Ваше завдання → знайти і продемонструвати, використовуючи термінологію турецьких ашиків, спільні на відмінні риси традиційного перформансу. Для ускладнення завдання – використовуйте тексти творів Ашика Вейсея, Девіша Кемаля, Давуда Суларі, та українських майстрів кобзарського виконання – Остапа Вересая, Степана Пасюги, Петра Ткаченка.

4. Розробіть сценарій "KELLE PAÇA ÇORBASI NASIL YAPILIR".

5. Розробіть сценарій "ТИЖДЕНЬ БРАТСТВА РЕМІСНИКІВ АХІ".

6. Здійсніть віртуальну екскурсію до палацу ТОПКАПИ. Змодельуйте ЛКЗ-опис артефактів, які вважаєте унікальними (сегмент – на вибір).

7. Здійсніть селекцію текстів та розробіть сценарій культурно-популяризаційного заходу "URFA'daki HELVA SOHBETLERİ".

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. **Бондар М. В.** Описовий переклад як спосіб відтворення безеквівалентної турецької лексики в українських художніх творах. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 2014. Т. II (5), вип. 28. С. 42–46.
2. **Воробйова І. А.** Основи лінгвокраїнознавства : навч. посіб. Київ : ВД "Слово", 2014. 272 с.
3. **Гапонів О. Б., Возна М. О.** Лінгвокраїнознавство. Англomовні країни : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2018. 352 с.
4. **Іналджик Г.** Османська Імперія. Класична доба 1300-1600. Ін-т сход. ім. А. Кримського, НАН України. Київ : Критика, 1998. 285 с.
5. **Кійко Ю. Є., Кійко С. В.** Лінгвокраїнознавчий словник німецької мови. ЧНУ ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2009. 84 с. **BA723428**
6. **Конonenko В. І.** Українська лінгвокультурологія : навч. посіб. Київ : Вища шк., 2008. 327 с.
7. **Красівська Г. П.** Народновиробнича термінологія центральноподільських говірок: Мат-ли до Лексичного атласу укр. мови / відп. ред. П.Ю. Гриценко. НАНУ, Ін-т укр. мови. Вінниця : Твори, 2018. 203 с. **BA833897**
8. **Лінгвокраїнознавчий** словник власних назв української мови / Каф. укр. приклад. мовознавства. Львів : ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2005.
Вип. 2, зошит. 1: Географічні науки / уклад. О.В. Кровицька та ін.; заг. ред. З.О. Мацюк. [Б. м.]: [б.в.], 2005. 90 с. **B348993/Вип. 2, зошит. 1**
- Вип. 5. Четвертий зшиток: Астрономічні назви / уклад.: І. Процик, Г. Тимошик; за заг. ред. З. Мацюк; наук. ред. Б. Новосядлий. 2006. 139, [1] с. **B348993/5.8**
- Вип. 8, сьомий зшиток: Назви природно-заповідних об'єктів / уклад. Ірина Процик; за заг. ред. З. Мацюк; наук. ред.: В. Парпан, В. Рябчук. 2016. 220 с. **B348993/8.7**
9. **Лінгвокультурологічні** засади мовознавчих досліджень : моногр. / Л.М. Марчук та ін.; за заг. ред. Марчук Л. М. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2018. 193, [1] с. **BA833749**
10. **Мазуркевич О. П., Дячук В. П.** Звичаєві норми етикету у традиційній культурі українців : монограф. КНУКМ. Київ : Ліра-К, 2016. 218 с.
11. **Мізін К. І., Летюча Л. П.** Лінгвокультурологія: теорія і практика: навч. посіб. для студентів зі спец. 014 "Середня освіта". Переяслав-Хмельницький; Кременчук : Вид-во ПП Щербатих О.В., 2017. 246 с.
12. **Народне** мистецтво Карпат : альбом / упоряд. О. О. Савчук ; передм. М. Р. Селівачов ; іл. С. К. Маковський. ХНУ ім. В. Н. Каразіна, Центр укр. студій ім. Д. І. Багалія. Харків : Олександр Савчук, 2019. 127 с. **CO36646**
13. **Підвойний В. М.** Сучасний турецькомовний туристичний довідник : навч. посібник Київ : ВПЦ "Київський університет", 2024. 83 с.
14. **Підвойний В. М.** Турецька Республіка: топонімічний словник-довідник. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2025. 135 с.
15. **Пишиноха О. А.** Турецька мова: тексти та завдання для розвитку усного мовлення для студентів неспеціальних факультетів. Київ : Арт.Економі, 2017. 184 с.

16. **Покровська І. Л.** Діалектика релігійного і світського в турецькому мовно-культурному просторі : моногр. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 374 с.
17. **Руснак Н. О. Борис Л. М.** Динаміка страв та напоїв у буковинських говірках : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. 320 с.
18. **Хоткевич Г. М.** Музичні інструменти українського народу / упоряд., підгот. тексту, покажч. О. О. Савчук; післямова: І. В. Мацієвський, В. Ю. Мішалов, М. Й. Хай. Харків : Олександр Савчук [вид.], 2018. 509 с. ^{BC65995}
19. **Ак А. Ş.** Türk din müsikisi: Câmî ve tekke müsikisi. Ankara : Akçağ, 2011. 288 s.
20. **Artun E.** Türk halkbilimi. İstanbul : Kitabevi, 2005. 488 s.
21. **Behar C.** Şeyhülislâm'ın müziği: 18.yüzyılda Osmanlı / Türk musikisi ve Şeyhülislâm Es'ad Efendi'nin Atrabü'l-Asâr'ı. İstanbul : YKY, 2010. 225 s.
22. **Demirdurak B.** Türkiye hakkında çok şey. İstanbul: Gita yayınları, 2013. 624 s.
23. **Gürsoy, Deniz.** Tarihin sözgecinde mutfak kültürümüz. İstanbul : Oğlak güzel kitaplar, 2004. 184 s.
24. **Hatoğlu B.** Belirli günler ve haftalar. Ankara : MEB, 1995. 548 s.
25. **Kahve:** Kırk yıllık hatıran kitabı / Haz.: Emine Gürsoy Naskali; Türk kahvesi kültürü ve araştırma derneği. İstanbul : YKY, 2012. 218 s.
26. **Köse A., Ayten A.** Türbeler. Popüler dindarlığın durakları. İstanbul : Timaş yayınları: 2010. 328 s.
27. **Merey Z.** Türk tarihi ve kültürü. Ankara : Birleşik, 2009. 342 s.
28. **Nimetoğlu S.** Saime hanım'ın 5 çayı. İstanbul : Oğlak, 2009. 142 s.
29. **Nimetoğlu S.** Saime hanım'ın mutfağından Urfa yemekleri. İstanbul : Oğlak yayınları, 2010. 225 s.
30. **Önder M.** Türkiye müzeleri. Ankara : TİB Kültür yayınları, 1999. 376 s.
31. **Özdemir N.** Cumhuriyet dönemi Türk eğlence kültürü. Ankara : Akçağ, 2005. 368 s.
32. **Özkan A.** Adım adım Osmanlı tarihi ve padişahlar albümü: 4 cc. İstanbul : Boyut Yayın Grubu, 2003. 576 s.
33. **Tanrıkorur C.** Osmanlı dönemi Türk musikisi. İstanbul : Dergâh yayınları, 2011. 212 s.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ПОСІБНИКИ

34. **Бацевич Ф. С.** Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ : Довіра, 2007. 205 с.
35. **Безлуцька О. П.** Словник-довідник з історії мореплавства. Херсон : ХДМА, 2016. 280 с.
36. **Войцева О. А., Касім Г. Ю., Ковалевський Є.** Польсько-український лінгвокраїнознавчий словник = Polsko-ukraiński słownik lingoworealiznawczy : навч.-довідк. посіб. Київ : Інтерсервіс, 2018. 191 с. ^{C65542}
37. **Енциклопедичний** словник символів культури України / за заг. ред. О. І. Потапенка, В. П. Коцура, В. В. Куйбіли. Корсунь-Шевченківський : ВД "Всесвіт", 2015. 912 с.
38. **Жайворонок В. В.** Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.

39. **Кметь І.** Лінгвокраїнознавчий словник власних назв української мови / уклад. Ірина Кметь, ред. Леся Антонів ; М-во освіти і науки України, ЛНУ ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. 48 с.
40. **Лукаш Г. П.** Словник конотативних власних назв / ДНУ ім. Василя Стуса. Вінниця: ТВОРИ, 2018. 277 с.
41. **Магазаник Д. А.** Турецко-русский словарь / Под ред. В. А. Гордлевского. Москва : ОГИЗ, 1945. 704 с.
42. **Малознані** українські істор. терміни, слова та словосполучення : тлумачний словник / упор. Василь Туркевич. Київ : ВГ "Сучасність", 2013. 136 с.
43. **Мустафаєв Э. М., Щербини В. Г.** Большой русско-турецкий словарь. Стамбул: Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 1996. 1022 с.
44. **Нова** історія країн Азії та Африки: термінологічний і понятійний довідник : навч.-метод. посібн. / авт.-упор. О. Ковальков. Кропивницький : ПП "Центр оперативної поліграфії "Авангард", 2017. 300 с.
45. **Самусенко О. М., Клімкіна О. І.** Лінгвокраїнознавство: Україна : навч. посіб. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2009. 256 с.
46. **УОС 5** – Український орфографічний словник: близько 165 тис. слів / за ред. В. М. Русанівського, уклад. В. В. Чумак та ін. 5-е вид., переробл. і доповн. Київ : Довіра, 2005. 940 с.
47. **Akay H.** İslami terimler sözlüğü. İstanbul : İşaret yayın., 2005. 526 s.
48. **Baykal S.** Tarih terimleri sözlüğü. Ankara : İmge Kitabevi, 2000. 203 s.
49. **Bayrak O.** İzahlı İstanbul sözlüğü. İstanbul : Tarih ve düşünce kitapları, 2005. 294 s.
50. **Baytop T.** Türkçe bitki adları sözlüğü. Ankara : TDK, 2007 512 s.
51. **Chaplenko N.** Ukrainian culinary glossary. New York, 1980. 114 p.
52. **Çoktan A.** Türk ebru sanatı: tarihi, yapılışı, kelime anlamı ve ebru çeşitleri. İstanbul : Emekçin matbaası, 1992. 63 s.
53. **Çulcuoğlu S.** Divriği yöresinin kıyafetleri: Takı ve aksesuarları. Sivas : 100 Temel eser, 2007. 270 s.
54. **Demiray K.** Temel Türkçe sözlük. İstanbul : İnkılâp, 1982. 1133 s.
55. **Doğan M.** Büyük Türkçe sözlük. İstanbul : Pınar yayınları, 2005 1424 s.
56. **Efe A.** Çocuklar ve gençler için İslâm ansiklopedisi. Ankara : Akçağ, 2005. 366 s.
57. **Efe A.** Çocuklar ve gençler için Osmanlı tarihi ansiklopedisi. Ankara : Akçağ, 2007. 506 s.
58. **Eğitim** ve eğitim bilimleri sözlüğü: Terimlerin Almanca, Fransızca, İngilizce ve eski terim karşılıkları ile / Haz.: Remzi Öncül. İstanbul : MEB yay., 2000. 1221 s.
59. **Erden A.** Anadolu giysileri. Ankara: Kültür bakanlığı, 1999. 296 c.
60. **Eren H.** Türk dilinin etimolojik sözlüğü. Ankara: Bizim Büro, 1999. 512 s.
61. **Gelişim** Hachette Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi: 12 cc. İstanbul : Sabah Gazetesi, 1993. 4608 s.
62. **Gürsoy D.** Demlikten süzülen kültür: çay. İstanbul : Oğlak, 2011. 150 s.
63. **Gürsoy D.** Zengin sofraların lüks tatları. İstanbul : Oğlak, 2004. 160 s.
64. **Halcı N.** Türk mutfağı: Türk mutfağı'nın temel eğitim ve uygulama kitabı. İstanbul : Oğlak yayınları, 2009. 408 s.
65. **Halk Ekmek.** Ankara : Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2017. 44 s.

66. **Heper M.** Türkiye sözlüğü: siyaset, toplum ve kültür. İstanbul : Doğu Batı yayınları, 2006. 662.
67. **Işın P.M.** Osmanlı mutfak sözlüğü. İstanbul : Kitap, 2010. 446 s.
68. **İslâm** inançları sözlüğü: İslâm deyim, terim ve akımları de kapsar / Haz.: Orhan Hançerlioğlu. İstanbul : Remzi Kitabevi, 2000. 776 s.
69. **Karadeniz:** Ansiklopedi sözlük. C. I.-II. / Haz.: Özhan Öztürk. İstanbul : Heyamoşa yay., 2005. 1228 s.
70. **Kohn G. Ch.** Savaş sözlüğü. Ankara : Doruk, 2006. 764 s.
71. **Osmanlı** dönemi yapı ve malzeme terimleri sözlüğü / Haz.: Neslihan Söznmez. İstanbul : YEM yayınları, 1997. 124 s.
72. **Ötüken** Türkçe Sözlük: Orhun yazıtlarından günümüze Türkiye Türkçesinin söz varlığı / Yaşar Çağbayır. İstanbul : Ötüken Neşriyat, 2007. C. 1. (A-den). S. 1–1150; C. II (den-izz). – S. 1151–2285; C. III. (J-müt). – S. 2286–3438; C. IV. (müt-tap). – S. 3439–4590; C. V. (tap-süz – Osmanlıca dizin). – S. 4951–5740.
73. **Pala İ.** Ansiklopedik divân şiiri sözlüğü. İstanbul : Kapı, 2011. 638 s.
74. **Ramis D.** Turistik Bursa sözlüğü: Gümüşlü günlük. İstanbul : Kare yayın., 2003. 272 s.
75. **Turani A.** Sanat terimleri Sözlüğü. İstanbul : Remzi K., 2007. 156 s.
76. **Yelten M., Özkan M.** Türkçe'nin sözlüğü. İstanbul : Babıali Kültür Yayıncılığı, 2002. 534 s.
77. **Türk** dünyası aile ve akrabalık terimler sözlüğü / Mehmet Ziya. Binler. İstanbul : Selenge yayınları, 2007. 504 s.
78. **Türk** oyları kataloğu = Turkish lace works (OYA). C.I-II / Yaz.: Mücella Kahveci, Ayşegül Bahşişoğlu Ankara : T.C. KB, 2001.
- C. 2. Vol III.: İğne oyları – Değişik teknik ve malzemelerle yapılan oylar. 256 s.
79. **Yemek** kitabı I: Tarih, halkbilimi, edebiyat / Haz.: M. Sabri Koz. İstanbul : Kitabevi, 2008. 1046 s.
80. **Yılmaz F.** Osmanlı tarih sözlüğü. İstanbul : Gökkuşbu, 2010. 772 s.

ЕЛЕКТРОННІ ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

- Газета "Мілліет" [серія світлин "Eski İstanbul'dan nostaljik fotoğraflar"] – <http://www.milliyet.com.tr.>, дата звертання – 15.04.2020
- Газета "Хюрріет" – <https://www.hurriyet.com.tr.>, дата звертання – 22.05.2019
- Інформаційний ресурс "Вікіпедія" – <http://wikipedia.org.>, дата звертання – 10.06.2021
- Інтернет-магазин "Все для ебру" – <http://www.ebrusanati.com.>, дата звертання 1.07.2019
- Міністерство культури Турецької Республіки – <http://www.kultur.gov.tr.>, дата звертання 12.02.2021
- Музеї Туреччини – <https://www.muze.gov.tr>, дата звертання – 07.11.2020
- Словник української мови. Академічний тлумачний словник – <https://sum.in.ua.>, дата звертання – 01.12.2022
- Традиційні турецькі ремесла – <http://www.ges.gov.tr> – дата звертання – 01.12.2023
- Турецьке лінгвістичне товариство – <http://www.tdk.gov.tr.>, дата звертання – 03.01.2019

Тлумачний онлайн-словник турецької мови – <http://www.itusozluk.com.>, дата звертання – 03.01.2019
Тлумачний онлайн-словник турецької мови – <http://www.otukensozluk.com.>, дата звертання – 12.08.2021
Туристичний інформаційний ресурс – <https://goturkiye.com.>, дата звертання – 12.08.2021
Часопис "National Geographic" – <https://www.nationalgeographic.com.>, дата звертання – 28.10.2018
Фейсбук-сторінки – "Anadolu uygarlıkları", "Arkeoloji Türkiye", "Türkiye Diyanet Vakfı", "Saliha Ünal", "Türk Kültürü"

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ НА ОБКЛАДИНЦІ

Власний фотоархів укладача
Часопис "National Geographic", № 2, 1972
Репродукція картини Зейнеп Сагир
Матеріали посібника **Підвойний В.М.** Сучасний турецькомовний туристичний довідник : навч. посіб. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2024. 83 с.
Yeşil O.A. Fotoğraflar. Sözler / Osman Aziz Yeşil. – Ankara: ATO, 2006. – 328 s.

ЗМІСТ

Умовні скорочення	
Вступ.....	
Словник	
Завдання та вправи	
Використані джерела.....	
Електронні довідково-інформаційні джерела	

Довідкове видання

Володимир Підвойний

Туреччина

лінгвокраїнознавчий словник-довідник

Редактор Т. Мельник

Оригінал-макет виготовлено ВПЦ "Київський університет"

Формат 60x84^{1/16}. Обл.-вид. арк. 13,7. Ум. друк. арк. 13. Наклад 100. Зам. № 225-11522.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний. Друк офсетний. Вид. № Іф43.
Підписано до друку 16.09.25

Видавець і виготовлювач
ВПЦ "Київський університет"

Б-р Тараса Шевченка, 14, м. Київ, 01601, Україна

☎ (38044) 239 32 22; (38044) 239 31 58; (38044) 239 31 28

e-mail: vpc@knu.ua; vpc_div.chief@univ.net.ua; redaktor@univ.net.ua

[http: vpc.knu.ua](http://vpc.knu.ua)

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1103 від 31.10.02